

För en feministisk politik

Feministiskt initiativ 2015

Antagen vid kongressen
13-15 februari 2015

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	1
En feministisk politik	3
A. Välfärd som verktyg	4
B. Ekonomi för en hållbar värld	6
<i>B.1 Finanssektorn</i>	6
<i>B.2 Skattepolitik</i>	7
<i>B.3 Hållbar och jämställd ekonomi</i>	8
C. En ny syn på arbete	11
<i>C.1 Kränkande särbehandling</i>	12
<i>C.2 Likabehandling</i>	12
<i>C.3 Lön och anställningsvillkor</i>	14
<i>C.4 Pensioner</i>	15
<i>C.5 Arbetslöshet</i>	17
<i>C.6 Företagande</i>	19
<i>C.7 Familj, föräldraskap och barn</i>	22
<i>C.8 En enhetlig och samlad social försäkring</i>	24
D. Utbildning	25
<i>D.1 Förskola</i>	26
<i>D.2 Förskoleklass och grundskola inklusive fritidshem</i>	27
<i>D.3 Gymnasium</i>	29
<i>D.4. Vuxenutbildning</i>	30
<i>D.5 Högre utbildning och forskning</i>	31
<i>D.6 Lärarutbildningen</i>	32
E. Hälsa och sjukvård	33
<i>E.1 Äldreomsorg</i>	34
<i>E.3 Vårdyrke och organisation</i>	35
<i>E.4 Psykisk hälsa</i>	35
<i>E.5 Alkohol- och drogpolitik</i>	36
F. Sexualpolitik	38
<i>F.1 Könsidentitet och könsuttryck</i>	39
<i>F.2 Säkrare sex</i>	40
<i>F.3 Reproduktiv hälsa och rättigheter</i>	41
<i>F.4 Surrogatmödraskap</i>	42
G. Kvinnofrid, mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer	44
<i>G.1 Maskulinitet och våld</i>	44
<i>G.2 Socialtjänstens och kvinno- och tjejjourernas roller</i>	45
<i>G.3 Särskild utsatthet och våld</i>	46
<i>G.4 Våld och förtryck i hederns namn</i>	47
<i>G.5 Direkt och indirekt våld mot barn</i>	49
<i>G.6 Könsstämpning</i>	49
<i>G.7 Våldtäkt och sexuella övergrepp</i>	50
<i>G.8 Prostitution och människohandel för sexuella ändamål</i>	51

<i>G.9 Pornografi och sexualisering av det offentliga rummet</i>	52
H. Samhällsbyggnad och bostadspolitik	54
I. En feministisk gles- och landsbygdspolitik	59
<i>I.1 Ett hållbart feministiskt naturbruk</i>	59
<i>I.2 Infrastruktur</i>	62
<i>I.3 Kultur, turism och föreningsliv</i>	64
<i>I.4 Arbete, företagande och nyinflyttning</i>	65
J. Kulturpolitik	68
<i>J.1 Makt och media</i>	70
<i>J.2 Sport och fritid</i>	71
K. Miljö	72
<i>K.1 Klimat</i>	73
<i>K.2 Energi och transporter</i>	74
<i>K.3 Mark och vatten</i>	76
<i>K.4 Gruvor, mineraler och kemikalier</i>	79
L. Rättspolitik	80
<i>L.1 Interneträtt</i>	82
M. Politikens organisering	85
<i>M.1 Demokrati</i>	85
N. Funktionalitet och funktionshinder	87
<i>N.1 Boende</i>	88
<i>N.2 Kommunikationer</i>	88
<i>N.3 Utbildning</i>	89
<i>N.4 Arbete</i>	89
<i>N.5 Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter</i>	90
<i>N.6 Särskilt stöd, service och hjälpmedel</i>	90
<i>N.7 Personlig assistans</i>	91
O. Feministisk antirasism	93
<i>O.1 Migrationspolitik</i>	94
<i>O.2 Nationella minoriteter</i>	97
<i>O.3 Urfolk</i>	97
P. En feministisk syn på säkerhet	100
<i>P.1 Konflikthantering, fredsbyggande och säkerhetsarbete.</i>	100
<i>P.2 Internationellt alliansbyggande och aktörskap</i>	103
<i>P.3 FN:s roll i världspolitiken</i>	104
Q. Internationellt samarbete	106
<i>Q.1 Norden</i>	106
<i>Q.2 Feministiskt solidaritetsarbete</i>	107
R. En feministisk politik för Europeiska unionen	109
<i>R.1 EU som institution</i>	110
<i>R.2 Feministisk politik i EU</i>	115

En feministisk politik

Feministiskt initiativ finns i politiken för att tillföra den saknade dimensionen. Det handlar om en dimension som problematiserar och utmanar könsmaktsordningen, heteronormativiteten och dess samverkan med andra maktordningar som tillsammans skapar könsordningens fundament. Målet för den feministiska politiken är ett samhällsbygge som skapar utrymme för alla människor att utveckla sin fulla potential, i ett jämlikt samspel med andra, oberoende av kön, sexuell läggning, föreställningar om ras/ethnicitet, funktionalitet, klass, religion eller trosuppfattning, könsuttryck, könsidentitet, ålder eller medborgarskap.

För att uppnå vårt mål måste vi sätta antidiskriminering i fokus för det politiska arbetet. Den strukturella diskrimineringen genomsyrar varje del av samhället och kan därför inte ses som ett "särintresse". Normer och strukturer underordnar vissa grupper systematiskt, medan andra privilegieras. Könsordningen skapar strukturer som tilldelar kvinnor och män olika positioner både i det privata och i det offentliga rummet. Fokus på kvinnors villkor betyder inte att vi anser att alla kvinnor är lika eller att könsmaktsordningens mekanismer får samma konsekvenser för alla. Tvärtom bygger vår analys på insikten om att faktorer som kön, sexuell läggning, föreställningar om ras/ethnicitet, funktionalitet, klass, religion eller trosuppfattning, könsuttryck, könsidentitet, ålder och medborgarskap ger underordningen olika dimensioner. Detta är ett faktum som måste problematiseras och hanteras politiskt.

Inom den traditionella partipolitiken är klass det grundläggande analysverktyget för att förstå samhällets strukturer. Klassbegreppet är alltför begränsat och förmår inte belysa de patriarkala, heteronormativa och rasistiska strukturerna som fördelar resurser och inflytande ojämnt i Sverige och i världen. Därför blir det också självklart att en feministisk politik handlar om global rättvisa. Västvärldens kolonialism fortsätter prägla relationerna mellan världens olika länder och detta drabbar särskilt kvinnor. Av de personer i världen som lever i extrem fattigdom är 70 procent kvinnor. Den orättvisa fördelningen av resurser och att vi förstör vår miljö är problem som hänger ihop. Västvärlden står för 80 procent av de historiska växthusgasutsläppen. Vi behöver därför problematisera tillväxtdoktriner och tala om riktig klimatpolitik och fördelningspolitik istället för att fokusera på individuella lösningar.

Samarbete med folkrörelser över nationsgränser är nödvändigt för att skapa en jämlik, jämställd och rättvis värld. Utvecklingen kan vändas om vi omedelbart inför åtgärder för ett rättvist och hållbart samhälle. Genom att inte acceptera diskriminering och genom att utgå från ett tydligt feministiskt maktperspektiv, där resurser omfördelas så att de kommer alla lika mycket till del, vill Feministiskt initiativ tillföra en ny dimension till politiken. Detta kräver strukturella, omfattande och omedelbara förändringar.

A. Välfärd som verktyg

Feministiskt initiativ har en vision om ett samhälle där alla kan färdas väl genom livet. Det kräver att samhället i alla avseenden beaktar de mänskliga rättigheterna och tryggar rätten till hälsa, arbete, bostad, utbildning, social omsorg och trygghet. Politiken ska användas för att säkra människors lika möjligheter och utfall oavsett kön, sexuell läggning, föreställningar om ras/etnicitet, funktionalitet, klass, religion eller trosuppfattning, könsuttryck, könsidentitet, ålder eller medborgarskap. Detta innebär att den generella välfärdsstaten och välfärdspolitiken måste inkludera ett systematiskt motverkande av strukturell diskriminering på alla plan. Mänskliga rättigheter ska gälla alla människor som vistas i Sverige. Papperslösa och asylsökande ska ha samma rättigheter som medborgare eller människor med uppehållstillstånd.

Med ett feministiskt förhållningssätt är välfärd inte ett skyddsnet, utan ett verktyg för att bygga ett jämställt och demokratiskt samhälle fritt från diskriminering, våld och exploatering av miljö och människor. Välfärdstanken är själva kittet som håller samman och skapar ekonomisk och demokratisk självständighet i vardagen. För att nå dit krävs en ny helhetssyn på politik, att vi beaktar alla faktorer som skapar våra liv och att samarbete sätts före konkurrens och dominans.

Välfärd får inte villkoras av kortsiktig ekonomisk tillväxt. Välfärdsbegreppet måste fyllas med nya värden, baserade på reell solidaritet – mellan människor och i samverkan med miljön. Det är värden som bygger på pluralism och idén om att människor med skilda grundvärderingar och livsstilar ska kunna leva sida vid sida i ömsesidig respekt för varandra. För att nå dit måste makt och privilegier omfördelas. Könsmaktsordningen, rasismen, klassklyftorna och heteronormen måste brytas ned. Det innebär bland annat att synen på många av de verksamheter, göranden och varanden som tillsammans utgör våra liv måste förändras och omvärderas.

En feministisk syn på välfärd omfattar hela människans liv och den omgivande miljön. Vi förkastar därför den traditionella uppdelningen i olika politikområden och intressesfärer, som genom sin konstruktion automatiskt ger de ekonomiska avvägningarna företräde. Arbetsmarknad, utbildning, miljö, familj, omsorg, kultur, bostad, bistånd och vård är bara några av många komponenter i det som formar vardagens villkor. Insatser på de olika områdena kan därför inte separeras från varandra eller ställas mot varandra för att skapa kortsiktiga politiska poäng eller hyfsa till en budget.

För att få reell jämställdhet måste istället helheten lyftas fram och ekonomin bli ett verktyg i arbetet med att ge människor möjligheter att leva ett fullödigt liv. Det handlar framför allt om att koppla varje människas rätt att vara ekonomiskt självständig och kunna ta ansvar för sitt liv, sin hälsa och sin miljö, till samhällets ekonomiska och demokratiska utveckling. Genom att fler får möjlighet att använda sin fulla potential ökar också utrymmet att skapa ett inkluderande samhälle, där alla får sina behov tillgodosedda, oberoende av kön, sexuell läggning, föreställningar om ras/etnicitet, funktionalitet, klass, religion eller trosuppfattning, könsuttryck, könsidentitet, ålder och medborgarskap.

En feministisk syn på välfärd förutsätter:

- 1 Jämställdhet/jämlikhet. Alla människor ska kunna utveckla sin fulla potential i ett jämlikt samspel med andra – oberoende av kön, sexuell läggning, föreställningar

- om ras/etnicitet, funktionalitet, klass, religion eller trosuppfattning, könsuttryck, könsidentitet, ålder och medborgarskap.
- 2 Frihet från diskriminering. Ingen människa ska begränsas av diskriminerande eller förtryckande strukturer.
 - 3 Solidaritet. Globalt, nationellt och lokalt.
 - 4 Frihet från våld. Riktade insatser krävs för att förebygga mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.
 - 5 Ekonomisk självständighet åt alla. Alla människor har rätt till ett arbete som ger ekonomisk självständighet.
 - 6 Ett fungerande och icke-diskriminerande rättsväsende.
 - 7 En gemensam och jämlik skola. Elevens behov i fokus.
 - 8 En balans mellan arbetsliv, familj och fritid. Tid för arbetsliv, familj och fritid – en generell arbetstidsförkortning till sex timmars arbetsdag.
 - 9 Samverkan med naturen. Levnadsvillkor, planering och samhällsutveckling kopplas till konsekvensanalyser.
 - 10 Subventionerad, skattefinansierad, sjuk- och tandvård för alla, under livets alla skeden.
 - 11 Vatten och energiförsörjning och avfallshantering ska ligga under samhällets ansvar.
 - 12 Tryggt boende till en rimlig kostnad under hela livet.
 - 13 Att kultur och kulturarbetare uppfattas som oundgängliga i samhällssamtalet.
 - 14 Att individuella lösningar/valmöjligheter kan erbjudas inom systemen.

Feministiskt initiativ driver en politik som skapar en helhetssyn på hälsa, utbildning, arbete, omsorg, boende, kultur, miljö och ekonomi. Det är en helhet som inkluderar både det betalda och det obetalda arbetet och betraktar föräldraskap som ett självklart inslag i arbetslivet. En helhet som väver in miljö- och hälsoaspekter i allt beslutsfattande och utgår från människans behov av att uppleva sig som en respekterad och trygg individ i livets alla skeden.

Feministiskt initiativ ser det som en viktig uppgift att motverka politikens uppdelning i mindre och osammanhängande områden, med följd att orsakssammanhang och maktfrågor osynliggörs.

B. Ekonomi för en hållbar värld

Vår syn på ekonomi

Ett samhälle som bygger på en feministisk grund prioriterar målen jämställdhet, jämlikhet, antidiskriminering och ekologisk hållbarhet framför en syn som sätter tillväxten – oavsett om den består av oändlig materiell konsumtion eller av gränslös finansiell expansion – som överordnat mål. För att uppnå detta behöver Sverige genomföra en ekonomisk omställning.

Ordet ekonomi betyder ursprungligen att hushålla med resurser. För det krävs ett helhetsperspektiv, som går vida utöver begreppet bruttonationalprodukt (BNP). En feministisk ekonomi erbjuder detta. Vi ser att den feministiska rörelsen, arbetarrörelsen, miljörörelsen, urfolksrörelsen, tillgänglighetsrörelsen och den globaliseringskritiska rörelsen tillsammans kan agera som föregångare för ett jämställt, jämlikt och hållbart samhälle.

En grundläggande uppgift för den politiska sfären är att avgöra var gränserna för marknaden ska gå, vilka resurser som ska fördelas enligt marknadsprinciper (en krona = en röst) och vilka enligt rättighetsprinciper (en människa = en röst). Balansen har tippat över till marknadens förmån under de senaste 30 åren och rätten till bostad, utbildning, hälsa och en god ålderdom har gjorts beroende av plånbokens tjocklek. Det är en snedvridning vi vill åtgärda.

Nedskärningar i den gemensamma välfärden kan inte ersättas med att människor själva ska betala för sina behov av omsorg och stöd. Vi anser att rätten till läxläsning, hemtjänst och en bra bostad inte ska vara en fråga om hur stor plånbok en har. Därför ska staten inte subventionera hushållsnära tjänster eller renoveringar av privata bostäder, utan istället använda skattepengar för den gemensamma välfärden och en generell bostadspolitik. Likaså innebär regler som flyttar över kvalitetssäkringen för välfärdstjänsterna från folkvalda politiker till brukarna, som lagen om valfrihet (LOV), innebär i praktiken att kvalitetsansvar för välfärdstjänsterna läggs på barn och äldre. Detta är orimligt.

Vi vill utforma ekonomiska verktyg och strategier som främjar sociala och ekologiska värden så att dessa blir en drivkraft för en jämställd, jämlik och hållbar samhällsutveckling. I det perspektivet finns det tre vägar att gå; att höja nivån och progressiviteten i skattesystemet; att ta fram nya intäkter via skatt på finanssektorn, energi och på resursanvändning i syfte att styra globaliseringen i en ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar riktning; samt att ge viktiga samhällsorgan, myndigheter och verk nya direktiv som leder deras verksamhet och åtgärder i önskad riktning. Vi vill använda samtliga dessa verktyg för att skapa ett jämställt, jämlikt och hållbart samhälle. Feministisk ekonomisk politik handlar inte bara, eller ens i första hand, om nya inkomstkällor utan om att använda de ekonomiska och politiska resurser som finns för att nå de mål vi sätter upp.

- 1 Fi ska verka för att andra mått än BNP-tillväxt etableras som mått på god samhällsutveckling.

B.1 Finanssektorn

Den finansiella sektorns roll i en omställningsekonomi ska inte underskattas, men bör inte heller lämnas oreglerad och okontrollerad. Samhället måste se till att det råder konkurrens på

marknader som annars hotar att monopoliseras eller underordnas privat vinstmotiv (banker, bolåneinstitut, pensionsfonder och försäkringsbolag) med kända negativa konsekvenser i form av ineffektivitet, höga vinstuttag och orimliga ersättningar som följd. Samtidigt måste finanssektorn styras så att den inte på egen hand skapar återkommande spekulationskriser där samhället får betala slutnotan. Därför behöver vi skärpta regleringar, smarta krav på reserver som jämnar ut konjunktursvängningarna, gränser för bonusar samtidigt som det offentliga garanterar att konkurrens upprätthålls inom finanssektorn genom pris- och spekulationsdämpande institutioner för konsumtionskrediter och bostadslån.

- 2 Fi ska verka för en ansvarsfull finanssektor som bidrar till en jämställd, jämlik och hållbar utveckling.

B.2 Skattepolitik

Sverige är idag varken jämställt, jämlikt eller hållbart. Riksdagen antog 2006 fyra jämställdhetspolitiska mål som vi är långt ifrån att uppnå: en jämn fördelning av makt och inflytande, ekonomisk jämställdhet, jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet samt att mäns våld mot kvinnor upphör. I flera årtionden har klyftorna ökat i Sverige, ingenstans i jämförbara länder har den relativa fattigdomen ökat så mycket som i Sverige, var tionde vuxen lever nu under den relativa fattigdomsnivån. Av de 16 miljöpolitiska mål som riksdagen fastställt uppnås med nuvarande samhällsutveckling i bästa fall två, medan fjorton står stilla och stampar om de inte går åt fel håll.

En första reaktion på detta misslyckande är att kräva skarpa åtgärder som ger dessa mål prioritet i politiken, i statens, kommuners och landstings budgetar, i styrdokument och instruktioner, samt i utformningen av skatter och subventioner. Det handlar i ett första steg om att synliggöra både den politiskt bestämda strävan – jämställdhet, jämlikhet, hållbarhet – och hur långt ifrån att nå dessa mål vi idag befinner oss. BNP-tillväxt som ett överordnat mål för den ekonomiska utvecklingen måste ersättas med mål som avspeglar den kvalitativa innebörden i den samhälleliga utveckling vi vill se. Riksdagens mål går att nå men det kräver att resurser frigörs och omfördelas. Några viktiga steg är att höja skatteinkomsterna och återföra progressiviteten; införa skatter och avgifter på finansmarknaden; öppna skatteparadisen så att skatter kan tas ut på förmögenheter, utdelningar, vinster och royaltybetalningar som göms av såväl företag, privatpersoner som stiftelser; öka trycket i den ekologiska omställningen genom höjda avgifter och skatter på resursanvändning, energi, utsläpp och sopor; samt ta bort offentliga subventioner som upprätthåller eller förstärker maktordningar.

- 3 Fi ska verka för att höja samhällets skatteintäkter.

Subventioner

Att ta bort snedfördelande och ineffektiva subventioner är lika viktigt som att styra den offentliga politiken när det gäller skatter och intäkter: å ena sidan tar vi in mer pengar genom gamla och nya skatter, å andra sidan sparar vi på utgifter som antingen innebär snedfördelande subventioner eller som blott skapar få arbetstillfällen till höga kostnader

Vi vill avveckla jobbskatteavdragen för dem som tjänar över 30 000 kronor i månaden. Det skulle innebära att 8 av 10 förvärvsarbetande kvinnor, och 6 av 10 förvärvsarbetande män, behåller avdragen i nuläget.

Med en liknande motivering vill vi avskaffa Rot- och Rut-avdragen, inte för att det skulle vara något fel på hushållsnära tjänster, utan för att det i första hand subventionerar konsumenter som redan har det gott ställt, det visar alla utvärderingar av vilka personer som får det mesta av Rot och Rut-avdragen.

- 4 Fi ska verka för att ta bort snedfördelande och ineffektiva subventioner.

Skatt på kapital, förmögenhet och vinster

Tidigare regeringar har tagit bort förmögenhets-, gåvo- och arvsskatten samtidigt som fastighetsskatten för de flesta fastighetsägare blivit en låg avgift oavsett taxeringsvärde. Detta har lett att omfördelningseffekten i det svenska skattesystemet halverats på tio år, 1998-2008. Idag har Sverige de minst omfördelande skatterna (inkomstskatt, förmögenhetsskatt, fastighetsskatt) av alla jämförbara EU-länder. Vi vill göra skattesystemet progressivt igen för att därmed utjämna klyftorna och återställa skatter som tidigare bidragit till en stark offentlig ekonomi. Vi vill se över hur en ny förmögenhetsskatt kan utformas; se över hur en ny arvsskatt och gåvoskatt kan utformas; förändra fastighetsskatten så att den i första hand riktar sig mot hus med högt taxeringsvärde och med skydd för fastighetsägare med låga inkomster. Bolagsskatten har sedan 2008 sänkts från 28 procent till dagens 22 procent. En höjning här är önskvärd, åtminstone till OECD:s genomsnittsnivå (24 procent, 2014).

- 5 Fi ska verka för att skattesystemet åter blir progressivt. Som ett första steg ska möjligheten att införa progressiva skatter på förmögenhet, arv och gåvor samt en fastighetsskatt som följer taxeringsvärdet utredas.
- 6 Fi ska verka för att bolagsskatten höjs i ett första steg till OECD:s genomsnittsnivå, 24 procent.

Globala skatter

Ta hem skatt på miljarderna i skatteparadisen, det kan enligt Skatteverkets försiktiga beräkning ge åtminstone 46 miljarder kronor i skatteintäkter per år, det vill säga över en procent av BNP.

- 7 Fi ska verka för att öppna skatteparadisen så att skatt kan tas ut på företags, stiftelsers och privatpersoners förmögenheter, vinster, royalties och utdelningar.

Skatt på finanssektorn

Fi vill, liksom EU, införa skatt på finansiella transaktioner men dessutom utvidga den till att även gälla valutahandel.

- 8 Fi ska verka för att införa en transaktionsskatt på finansmarknaden i Sverige samt för att utvidga den till att även omfatta valutahandel.

B.3 Hållbar och jämställd ekonomi

Ekonomi är en del av samhället och samhället en del av naturen. En utgångspunkt i vår syn på ekonomi är att den är förenlig med de krav ekosystemen ställer. Vi måste befinna oss inom ramarna för vad de naturliga kretsloppen klarar av, nationellt och globalt. Det gäller

såväl hur mycket resurser vi tar i anspråk som hur mycket avfall vi producerar. Det gäller dessutom det ansvar vi måste ta för den exploatering av arbetskraft och naturresurser som sker för vår konsumtion, inom såväl som utom Sveriges gränser.

Vårt energisystem måste bygga på förnybar energi – sol, vind, vatten och biomassa. Sverige måste ta fram en strategi för en biobaserad samhällsekonomi – i syfte att fasa ut fossil energi, skapa nya jobb och bidra till en hållbar ekologisk utveckling. Här har skattesystemet en nyckelroll och Feministiskt initiativ vill se höjda skatter och avgifter på energi och resursanvändning. Det krävs en strikt tillämpning av principen att det är den som förorenar som också ansvarar och betalar (Polluter Pays Principle). Vi vill därför införa skatt på växthusgaser från mat. Denna skatt ska ta hänsyn till växthusgasutsläpp från varornas hela livscykel.

Vi vill också se över eventuella skärpningar av de befintliga miljöskatterna, till exempel energi, drivmedel, svavel, fordon och vägtullar, samt utreda ytterligare miljöskatter. Andra satsningar vi vill göra med hjälp av en miljöanpassning av skattesystemet är upprustning av tågtrafiken och järnvägarna, subventionerade tågbiljetter och subventionerad eller avgiftsfri och tillgänglig kollektivtrafik. Att införa avgiftsfri kollektivtrafik skulle kosta ytterligare 15 miljarder kronor, ungefär motsvarande Rot- och Rut-subventionerna idag.

9 Fi ska verka för en miljöanpassning av skattesystemet.

Styrsystem och finansiering

Hittills har vår diskussion om finanserna handlat om hur vi kan dra in pengar till statskassan eller slopa subventioner, allt i syfte att skapa utrymme för att finansiera nya investeringar och satsningar som är avgörande för den samhällsomvandling vi vill se. Men skattesystemet bör också användas som ett sätt att styra vårt beteende från det vi vill minska till det vi vill öka: höga skatter på sprit och tobak skapar utrymme för subvention av kultur; en skatteväxling som för över skattetrycket från arbete till energi- och resursanvändning ökar sysselsättningen och minskar miljöbelastningen. Det finns fler åtgärder som inte kräver nya inkomster, bara en smartare användning av de resurser som finns. Den statliga budgeten är ett verktyg vars syfte är att omfördela resurser för att skapa förutsättningar för det samhälle vi strävar efter att leva i.

Vi vill sätta pensionskapitalet i arbete för den nödvändiga ekonomiska omställningen genom att det placeras på sådant sätt att det stärker och stimulerar produkter, lösningar och produkter och verksamheter som tar socialt ansvar och som vi behöver för en framtid som är ekologiskt hållbar. För att åstadkomma detta behöver direktivet till AP-fonderna skrivas om. Samma resonemang bör tillämpas på offentlig upphandling. EU-kommissionen har nyligen slagit fast att medlemsländerna kan använda offentlig upphandling för att förverkliga sina politiska målsättningar, vilket öppnar för en helt ny roll för offentlig upphandling för att aktivt vrida utvecklingen mot jämställdhet, jämlikhet och hållbarhet. Lagen om offentlig upphandling måste anpassas till dessa mål. Av liknande skäl ska Riksbanken som Medlingsinstitutet få nya direktiv så att hög sysselsättning respektive jämställda löner blir uttalade målsättningar.

Skattepengar som är avsedda för skola, vård och omsorg ska användas till detta – inte till att öka privata förmögenheter i Sverige eller utomlands. Huvudprincipen ska vara att den skattefinansierade välfärden bedrivs i offentlig regi men med inslag av alternativa driftsformer, där även kooperativ och bolag som drivs med begränsningar av vinstuttagen (så kallade SVB-bolag) bör komma i fråga för offentlig upphandling av välfärdstjänster.

Styrelser präglar en organisations verksamhet. Styrelser i aktienoterade bolag och offentliga verksamheter bör vara sammansatta med en jämn fördelning av alla kön. Styrelserna bör också aktivt arbeta för att ha en sammansättning som speglar den mångfald som kännetecknar Sverige.

Jämställdhetsintegrering och jämställdhetsbudgetering är effektiva verktyg för att synliggöra könsbundna orättvisor i både nationell och internationell politik.

- 10 Fi ska verka för att metoderna för jämställdhetsbudgetering utvecklas och används som ett verktyg i den ekonomiska politiken.
- 11 Fi ska verka för att statens, kommunernas och landstingens budgetar utformas enligt principerna för genusbudgetering, inklusive måluppfyllelse.
- 12 Fi ska verka för att alla genomgripande reformer på samtliga politiska nivåer ska innehålla konsekvensanalyser utifrån ett makt- och genusperspektiv.
- 13 Fi ska verka för förändringar av lagen om offentlig upphandling så att offentliga sektorns inköp styrs med en uttalad strävan mot jämställdhet, jämlikhet, antidiskriminering och hållbarhet.
- 14 Fi ska verka för att AP-fonderna, Riksbanken och Medlingsinstitutet får nya direktiv som ålägger dem att aktivt bidra till jämställdhet, jämlikhet och hållbarhet.
- 15 Fi ska verka för att lagen om valfrihetssystem (LOV) avskaffas samtidigt som kvalitetsansvaret skärps.
- 16 Fi ska verka för att begränsa möjligheten att genom uppköp omvandla skattefinansierade investeringar till privat förmögenhet.

C. En ny syn på arbete

Ett feministiskt välfärdsbegrepp kräver en ny syn på relationen mellan arbete och fritid. För att komma till rätta med den "tidsfattigdom" som präglar många människors vardag måste den traditionella synen på arbetstid ifrågasättas och beaktas i ett större sammanhang, där miljö- och hälsoaspekter prioriteras. Normer och lagar som styr samhällets tidsuppfattning måste belysas med utgångspunkt i de behov vi har av att kunna utvecklas som människor, ta föräldraansvar, umgås med nära och kära, bygga en bra hälsa, förebygga stress, ta miljöhänsyn, etc. Feministiskt initiativ vill bygga ett samhälle där människor tagit tillbaka makten över tiden och ska därför verka för en generell arbetstidsförkortning med sex timmars arbetsdag som mål. Fi motsätter sig också den retorik som likställer arbetslöshet med utanförskap.

En generell arbetstidsförkortning har positiva effekter på människors möjligheter att nå en bättre fysisk och psykisk hälsa. Samtidigt ger den barn och föräldrar mer tid med varandra, ungdomar ökad tillgång till vuxna och större utrymme för alla att delta aktivt i samhällslivet.

Parallellt med kraven på arbetstidsförkortning kräver Feministiskt initiativ att deltidspenningen kommer upp på bordet. Det är nödvändigt att diskutera och ifrågasätta hur tjänster konstrueras inom kvinnodominerade arbetsområden. Feministiskt initiativ anser att tillsvidareanställningar baserade på heltid måste bli regel inom hela arbetsmarknaden för att förändra kvinnors positioner och komma till rätta med problemen med den ofrivilliga deltidarbetslösheten. Åtgärden skulle dessutom tydliggöra organisatoriska samband och kostnader för bristande planering och styrning, som idag bärs av enskilda kvinnor, skulle överföras till organisationen.

Reglerna för tidsbegränsad anställning måste också ses över så att företag och organisationer med förutsägbara och kontinuerliga behov av extra personal åläggs att inrätta resurspooler med tillsvidareanställd personal för att möta behoven. En begränsning av möjligheten att rekrytera vikarier för korta inhopp knyts på så sätt till verksamhetens möjlighet att förutse behov av extrapersonal.

Feministiskt initiativ vill skapa en mänskligare arbetsmarknad med plats för olika förmågor och erfarenhet. En arbetsmarknad som erbjuder sunda miljöer, utan den rädsla och stress som kännetecknar dagens arbetsplatser.

Arbetsmiljöproblematiken har en tydlig könsdimension. Kvinnodominerade arbetsplatser har en arbetsmiljö som i högre utsträckning leder till förslitningsskador och långtidssjukskrivningar. Feministiskt initiativ vill vidta kraftåtgärder för att minska ohälsan och anser det nödvändigt att analysera de höga ohälsotalens orsaker ur ett könsperspektiv. Den ökade pressen på arbetsmarknaden drabbar kvinnor särskilt hårt, eftersom de fortfarande i stor utsträckning tvingas axla huvudansvaret för familj och hem. Det är därför viktigt att särskilt analysera kvinnors villkor i arbetslivet. Feministiskt initiativ uppfattar höga ohälsotal som ett symptom på behov av förändring i samspelet mellan människan och hennes levnadsvillkor och strävar efter att sätta in åtgärder mot arbetsmiljöer som skapar ohälsa, mot minskade personalresurser och mot det allt hårdare arbetsklimatet.

För att bryta de negativa mönster som sätter tydliga spår i sjukfrånvaro och psykisk ohälsa måste arbetsmarknaden bli flexibel på människors villkor. Anställda ska garanteras kompetensutveckling, möjligheter att ta tjänstledigt för att underlätta – och stimulera till – jobbyte och en strukturerad arbetsrotation bör införas för att förebygga arbetsskador. Inrättande av speciella resurspooler ska dessutom göra det möjligt för företag och

institutioner att samarbeta om arbetskraft och möjliggöra jobbrotation mellan företag/institutioner.

- 1 Fi ska verka för en generell arbetstidsförkortning till sex timmars arbetsdag.
- 2 Fi ska verka för en ökad satsning på åtgärder som förbättrar arbetsmiljön inom kvinnodominerade arbetsområden, att sambanden mellan obetalt och betalt arbete kartläggs ur ett hälsoperspektiv och att genusperspektivet integreras i allt arbetsmiljöarbete.
- 3 Fi ska verka för att arbetsmarknadsstatistiken ersätts av beräkningsgrunder som synliggör kvinnors villkor.
- 4 Fi ska verka för slopandet av de 45 karensdagarna för a-kasseersättning vid uppsägning på egen begäran. Det ska vara möjligt att lämna ett arbete man far illa av.
- 5 Fi ska verka för att selekteringsprocessen för rehabilitering av långtidssjukskrivna förbättras och att den genomförs ur ett genusperspektiv i syfte att minska kvinnors förtidspensionering.
- 6 Fi ska verka för att det inrättas en handlingsplan med genusperspektiv för att förebygga och minska sjukskrivningarna, öka hälsan i arbetslivet samt stärka satsningarna på att förebygga de allvarligaste folkhälsoproblemen. Förebyggande insatser, behandling och aktiv rehabilitering kommer att minska sjukskrivningskostnaderna.
- 7 Fi ska verka för att det upprättas en handlingsplan för att säkerställa att arbetsmiljölagen tillämpas i syfte att förebygga och undvika depressioner och självmord i arbetslivet.
- 8 Fi ska också verka för att Nationellt centrum för suicidforskning och prevention av psykisk ohälsa (NASP) utarbetar ett handlingsprogram för detta ändamål.
- 9 Fi ska verka för att all personal hos Försäkringskassan som bedömer fall med anmäld arbetsskada samt Försäkringskassans förtroendeläkare ska utbildas i kvinnors speciella arbetsmiljöproblematik, inklusive definitionen på arbetsskada samt att ett genusperspektiv anläggs vid bedömningen.
- 10 Fi ska verka för inrättandet av rehabpooler.

C.1 Kränkande särbehandling

I ett välfärdssamhälle accepteras inte någon form av mobbning eller kränkande särbehandling. Alla ska ha rätt till en arbetsplats fri från våld och trakasserier. Dagens arbetsmiljölagstiftning skyddar inte mobbade individer fullt ut och måste därför stärkas. Kunskapen kring vuxenmobbning måste utvecklas och adekvata metoder för rehabilitering, information, förebyggande arbete etc. tas fram.

- 11 Fi kräver att det upprättas ett kunskaps- och resurscentrum för personer som utsatts för kränkande särbehandling av vuxna.

C.2 Likabehandling

Feministiskt initiativ strävar efter ett samhälle där människor känner sig fria och har makt att påverka sina egna liv och sina arbetsplatser. Så ser samhället inte ut idag. Könsmaktsordningen, rasism, otillgänglighet och andra maktstrukturer skapar förhållanden som leder till att människor diskrimineras i arbetslivet. Kvinnor drabbas ofta av otrygga anställningar, brist på inflytande och löper störst risk att utsättas för våld och hot. Mannen

som norm för den förvärvsarbetande människan skapar förhållanden som leder till att kvinnor diskrimineras. Det finns också en etnisk diskriminering på arbetsmarknaden där människor som tillskrivs utländsk bakgrund på grund av mörkare hudfärg, muslimsk tro eller för att de talar bruten svenska får jobb inom lågbetalda och slitsamma arbeten med dålig arbetsmiljö. Det sker dagligen en positiv särbehandling av människor som betraktas som svenskar för att de är vita, det vill säga har tillräckligt ljus hud- och hårfärg, talar svenska utan brytning och så vidare. Personer med funktionsnedsättning diskrimineras både genom aktiv uteslutning i rekryteringsprocesser och genom otillgänglighet på arbetsplatser. De drabbas ofta av otrygga anställningar, brist på utvecklingsmöjligheter och brist på inflytande över arbetsförhållanden. Trots forskning som visar på en omfattande diskriminering på arbetsmarknaden har antalet fällande domar varit ytterst få. Detta visar att diskrimineringslagstiftningen i sig inte är tillräcklig för att åtgärda det stora problemet. För att skapa ett jämlikt arbetsliv måste krafttag riktas mot de som diskriminerar.

- 12 Fi ska verka för att alla offentliga upphandlingar ska innehålla en antidiskrimineringsklausul. Jämställdhetsplaner, mångfaldsplaner, likabehandlingsplaner eller motsvarande ska bifogas vid varje anbud.
- 13 Fi ska verka för att Sverige i EU-förhandlingar driver likabehandlingsprinciper inom konkurrenslagstiftning och överenskommelser.
- 14 Fi ska verka för att Diskrimineringsombudsmannen tillsammans med arbetsmarknadens parter upprättar en uppförandekod som innebär en praktisk och mer detaljerad beskrivning av hur arbetsgivare ska agera för att följa antidiskrimineringslagarna.
- 15 Fi ska verka för att utveckla metoder för rekryteringsprocesser som är fria från diskriminering i alla led.
- 16 Fi ska verka för att kvalifikationskrav vid rekrytering till den offentliga sektorn måste vara så tydliga som det är möjligt och utformade för att motverka diskriminering.
- 17 Fi ska verka för att asylsökande ska ges tidsbegränsat arbetstillstånd. I samband med att någon ges arbetstillstånd ska grundläggande information om rättigheter vid anställning och uppsägning av anställning ges på det egna språket.
- 18 Fi ska verka för att asylsökande som behöver kompletterande utbildning för att möjliggöra ett arbete ska erbjudas detta.
- 19 Fi ska verka för att arbetsgivares skyldigheter att vidta aktiva åtgärder för att främja jämställdhet och annan likabehandling ska utökas och att en arbetsgivares underlåtenhet kan straffas.
- 20 Fi ska verka för att tillsynen av jämställdhetslagen och annan diskrimineringslagstiftning skärps och att jämställdhets- och mångfaldsansvariga på länsstyrelser får förstärkta uppgifter och resurser att bistå ombudsmännen i detta arbete.
- 21 Fi ska verka för att Diskrimineringsombudsmannens sanktionsmöjligheter gentemot företag ska utvecklas och ökas.
- 22 Fi ska verka för att skadestånd i diskrimineringsmål höjs. Arbetsökande som diskrimineras ska få ekonomiskt skadestånd.
- 23 Fi ska verka för att systemet med lokala antidiskrimineringsbyråer och andra organisationer i det civila samhället som förebygger och motverkar diskriminering, samt organisationer som driver diskrimineringsmål ska få flerårig finansiering.
- 24 Fi ska verka för att införa möjligheten till positiv särbehandling i arbetslivet och inom utbildningsväsendet för personer med funktionsnedsättning, samt för

- rasifierade personer, d.v.s. personer som utsätts för rasism, exempelvis på grund av hudfärg eller religion.
- 25 Fi ska verka för att rättshjälpsreglerna ska förändras och utökas när det gäller diskrimineringstvister.
 - 26 Fi ska verka för att myndigheter ska kontrollera kvaliteten i sitt arbete med hänsyn till motverkande av diskriminering genom diskrimineringskontroller (situation testing). Testet bör utformas i samarbete med DO och kostnaderna för arbetet bör räknas in som en del av myndighetens ordinarie arbete med kvalitetsutveckling.
 - 27 Fi ska verka för att diskrimineringslagen ställer krav på att alla arbetsförmedlare och arbetsgivare ska informera om lagarna mot diskriminering, inklusive om vart den som utsätts för diskriminering kan vända sig.

C.3 Lön och anställningsvillkor

Kvinnors arbete värderas generellt lägre än mäns. De könsbundna löneskillnaderna består, trots EU-direktiv om att tillämpa likalöneprincipen, lika lön för lika och likvärdigt arbete, och trots att det åligger medlemsstaterna att vidta de åtgärder som behövs för att säkerställa att bestämmelser i kollektivavtal, löneskalor, löneavtal eller individuella anställningsavtal inte strider mot likalöneprincipen. Feministiskt initiativ anser att löneorättvisan upprätthålls med hjälp av "systemfel" som måste rättas till med "systemåtgärder" och att en nationell arbetsvärdering som förmår jämföra arbetsuppgifter över gränserna för olika sektorer och över den stora könsbarriären på arbetsmarknaden genomförs.

Vår gemensamma välfärd och stora delar av handeln och restaurangbranschen subventioneras i dag genom att kvinnors arbetskraft konsekvent reas ut. Att avskaffa de diskriminerande löneskillnaderna mellan män och kvinnor är en central fråga för en feministisk politik. Lönen är ett tydligt uttryck för hur mäns och kvinnors arbete värderas och i förlängningen för hur män och kvinnor i sig värderas.

Den svenska jämställdhetspolitiken och den svenska lönebildningsmodellen har inte lyckats komma tillrätta med arbetsmarknadens ogenerade upprätthållande av en värdediskriminering där den kvinnodominerade sektorn konsekvent förblir bara "nästan" lika mycket värd som den mansdominerade sektorn. Det handlar om löneskillnaderna mellan exempelvis vård-verkstad, socionom-ekonom osv. En kvinna tjänar drygt 3,6 miljoner kronor mindre än en man under sitt arbetsliv. Räknar en upp lönerna till heltid tjänar kvinnan fortfarande i snitt 2,1 miljoner mindre än mannen. För att respektera halva befolkningens krav på ekonomisk och demokratisk rättvisa måste jämställdhetsinsatser göras. Insatser som uppvärderar kvinnors arbete och låter staten och arbetsgivarna vara med och dela på kostnaden.

- 28 Fi ska verka för att principen om "lika lön för likvärdigt arbete" ska gälla. För detta krävs en nationell arbetsvärdering som förmår jämföra arbetsuppgifter över gränserna för olika sektorer och över den stora könsbarriären på arbetsmarknaden.
- 29 Arbetsvärderingen syftar till att höja lönerna inom kvinnodominerade sektorer. För att starta processen krävs en "lönekorrigerings" med utgångspunkt från en nationell arbetsvärdering.
- 30 Fi ska verka för 6 timmars arbetsdag för alla med bibehållen lön.

- 31 Fi ska verka för att fasta anställningar (dvs. tillsvidareanställningar), baserade på heltid, ska vara regel inom hela arbetsmarknaden.
- 32 Fi ska verka för att EU:s tjänstedirektiv inte får innebära några inskränkningar i föreningsfriheten, den fria förhandlingsrätten, rätten att teckna kollektivavtal och rätten att vidta stridsåtgärder samt att vård, omsorg och utbildning undantas.
- 33 Fi ska verka för en lag som gör företag ansvariga för hur underleverantörers personal behandlas.
- 34 Fi ska verka för att tidigare tillsvidare- och visstidsanställda ska ha företrädesrätt framför så kallade bemanningsföretag.
- 35 Fi ska verka för att hela arbetsgivarkollektivet tillsammans med staten finansierar en jämställdhetsfond som betalar ut ett jämställdhetsbidrag till arbetsgivare som höjer löner i kvinnodominerande branscher
- 36 Fi ska verka för att Diskrimineringslagen ändras, så att kravet på årliga lönekartläggningar återinförs, liksom regeln att bara arbetsgivare med färre än tio anställda undantas kravet på att skriftligen kunna redovisa lönekartläggningen.
- 37 Fi ska verka för att Medlingsinstitutets uppdrag ändras så att jämställda löner prioriteras före institutets andra uppdrag.

C.4 Pensioner

1994 infördes det pensionssystem som först nu slagit igenom med full kraft. Det poängterades att systemet var könsneutralt, att det behandlade kvinnor och män exakt lika. Vad nuvarande pensionssystem är blint för är att en skev fördelning av såväl det betalda och obetalda arbetet som löneinkomster mellan kvinnor och män fortfarande består. Kvinnor och män gör olika livsval.

Det finns särskilda pensionsrättigheter för vård av barn. Men det räcker inte på långa vägar för att skapa ett rättvist system. Samma gäller de låga särskilda pensionsrättigheter som delas ut till dem som studerar. Dagens pensionssystem är utformat efter den manliga normen att det krävs heltidsarbete i 40 år för att uppnå full pension. Att kvinnor är föräldralediga mer, deltidsarbetar mer, studerar mer, har lägre lön och oftare lämnar arbetslivet i förtid är några av de faktorer som slår hårt på pensionerna.

Systemet bygger också på värderingen att det bara är lönearbete som ska avgöra hur stor pensionen blir. Hela vägen, hela livet. För utrikes födda är det ofta svårt att nå full pension. Även för dem som arbetat i Sverige sedan trettioårsåldern är det omöjligt att komma ikapp. Feministiskt initiativ tycker inte att det är rimligt utan vill se över möjligheten att låta de bästa 20 åren i yrkeslivet styra slutpensionen. Vidare bör andra beräkningsgrunder än 40 års heltidsarbete tas i beaktande för att uppnå full pension. På så sätt skulle det finnas möjligheter att göra val att under perioder av sitt liv gå ner i arbetstid för exempelvis barn eller studier, utan att få allvarliga konsekvenser för pensionerna. Detta är viktiga uppgifter i ett gott samhälle och bör inte bestraffas.

Vidare måste det tas itu med att det till lönearbetet knutna PPM-systemet lägger ansvaret på individen att göra investeringar för sin pension. Människor tvingas att bli spekulanter på aktiemarknaden och fondförvaltarna tar en del av kakan oavsett hur det går. Feministiskt initiativ anser att de pengarna istället bör återföras till AP-fonden för att stärka pensionskapitalet.

Den så kallade "bromsen" är något som svenska pensionärer fått känna av under senare år. Samtidigt som reallönerna har ökat har pensionerna fallit. Bromsen är konstruerad så att när det går utför för Sveriges sysselsättning och ekonomi, minskas pensionerna för att inte riskera att urholka AP-fonden. Bromsen är i relation till det totala fondkapitalet försvinnande

liten och det vore rimligare om eventuellt nödvändiga besparingar bars gemensamt av såväl staten, arbetsgivarna och pensionärerna, och inte som idag enbart av pensionärerna. Att bromsen slår till samtidigt som stora skattesänkningar genomförs för andra delar av befolkningen trotsar logik och rimlighet. Bromsen i sin nuvarande form bör avskaffas och ersättas med ett nytt system för att säkra fondkapitalet.

En rapport från IFS, Inspektionen för socialförsäkringar (publicerad maj 2014) visar att allt fler lämnar yrkeslivet i förtid. En majoritet av dem är kvinnor och genomsnittsåldern för dem är 63 år. Kartläggningen visar att det är framför allt kvinnor anställda inom kommun och landsting samt privatanställda arbetare som lämnar arbetslivet med en sjukdomsrelaterad ersättning. För att uppnå full pension krävs idag arbete till minst 66 år, i framtiden ännu längre. Idag är det inte möjligt att erhålla en socialförsäkring bortom 65, vilket innebär att ett utslitet vårdbiträde måste börja ta ut sin pension långt innan full pensionsålder uppnåtts. Feministiskt initiativ vill att åldersgränsen på socialförsäkringar ska möta pensionsåldern.

En annan orättvisa är det som kallas "pensionärsskatten". Vad som avses med det är skillnaden i skatt som tas ut mellan den som arbetar och den som uppbär pension. Genom jobbskatteavdragen har köpkraften ökat avsevärt hos dem som lönearbetar. Den ökade köpkraften är det inte bara pensionärer som går miste om, utan alla som inte lönearbetar, exempelvis föräldralediga, studerande, arbetslösa, sjukskrivna och de som uppbär försörjningsstöd. Med andra ord, de grupper som har minst i samhället. Feministiskt initiativ vill skrota jobbskatteavdragen för dem som tjänar över 30 000 kronor i månaden och införa motsvarande skattelättnad för dem som har lägst pension.

Det finns en garantipension i systemet. Men den är mycket låg och minskar successivt jämfört med lönerna. 40 års bosättning i Sverige är ett krav, annars minskar den också av det skälet motsvarande antalet år som fattas. Även äldreförsörjningsstödet är mycket restriktivt utformat. Över hälften av de kvinnor som nu går i pension kommer att få garantipension, så kallad fattigpension. Av dem får 100 000 endast garantipension. Vi har sedan det nya pensionssystemet infördes haft en kraftig reallöneökning i Sverige. Eftersom garantipensionen är bunden till inflationen och inte till löneutvecklingen i samhället har nivåerna kraftigt halkat efter. Garantipensionen bör omedelbart höjas för att kompensera för detta. Vi vill att golvet på garantipensionen genast höjs till att möta EU:s gräns för fattigdom. Äldreförsörjningsstödet behöver också förstärkas.

En allt större del av pensionen utgörs av tjänstepension, vilket gynnar dem som lönearbetar och speciellt dem med hög lön. En halv miljon svenskar har fortfarande inte någon tjänstepension alls. Politikerna och den ansvariga myndigheten presenterar allt oftare kalkyler som utgår ifrån att människor "skaffar sig" tjänstepension. Detta samtidigt som arbetslösheten är hög, anställningsförhållandena blir allt osäkrare och alltfler saknar tjänstepension. Detta är inte acceptabelt och den allmänna pensionen bör återta sin roll och se till att människor verkligen får en tillräcklig pension. Det kan ske enbart genom att de resurser som avsätts för den allmänna pensionen ökas. Det blir sedan en uppgift för arbetsmarknadens parter att se över sina tilläggsystem.

Våra gemensamma pensionsfonder, AP-fonderna, investerar i bolag som kränker de mänskliga rättigheterna samt har negativ inverkan på miljön. Det har rört sig om investeringar i gruvprojekt som exempelvis Marlingruvan i Guatemala, som begått brott mot människor och miljö, något som uppmärksammats av ett flertal människorättsorganisationer. Investeringar har även gjorts i företag, som har kapital placerat i bolag involverade i tillverkningen av kärnvapen, läkemedelsföretag som gjort medicinska tester utan patienters medgivande, samt företag som dumpat giftigt gruvavfall i floder. AP fondkapital har likaså investerats i tveksamma bioenergiprojekt i Brasilien. Feministiskt initiativs politik bygger på att de mänskliga rättigheterna som grunden för vårt samhälle ska styra

pensionskapitalets användning. Ekonomin ska vara ett medel *inte* ett mål. Därför kräver vi att dessa investeringar i brott mot folkrätten upphör.

- 38 Fi ska verka för att ändra beräkningsgrunderna för pension så att ersättningsnivån baseras på de 20 bästa åren år.
- 39 Fi ska verka för att ändra beräkningsgrunderna för att uppnå full pension.
- 40 Fi ska verka för att avskaffa PPM. Pengarna ska stärka AP-fonden för tryggare pensioner.
- 41 Fi ska verka för att avsättningarna till de allmänna pensionerna även i övrigt ökas så att ett rättvist system kan utformas.
- 42 Fi ska verka för att ersätta "bromsen" i pensionssystemet med ett jämställt, jämlikt och hållbart system.
- 43 Fi ska verka för att åldersgränsen för socialförsäkringar ska ändras för att möta faktisk pensionsålder.
- 44 Fi ska verka för att införa skattelättnader motsvarande jobbskatteavdrag för dem med låga pensioner.
- 45 Fi ska verka för att höja golvet i garantipensionen till EU:s fattigdomsgräns.
- 46 Fi ska verka för att äldreförsörjningsstödet förstärks.
- 47 Fi ska verka för att AP-fonderna drar tillbaka investeringar i bolag som bryter mot de mänskliga rättigheterna och begår brott mot miljön. Detta inkluderar all investeringar i den fossila industrin.
- 48 Fi ska verka för att alla svenska pensioner är rättvisecertifierade och att det sker kontinuerliga opartiska utredningar av pensionsfondernas investeringar.

C.5 Arbetslöshet

I ett välfärdssamhälle ska människors integritet inte vara beroende av deras position på arbetsmarknaden. Utvecklingen gör att allt fler kommer att uppleva perioder utan lönearbete. Det är därför viktigt att människor kan använda den tiden på ett konstruktivt sätt – ett sätt som kan vidga perspektiv och stimulerar en positiv utveckling. Feministiskt initiativ anser det därför självklart – och nödvändigt – att koppla det minskade utbudet av lönearbete till en generell arbetstidsförkortning.

De arbetslösa utgör en resurs som kan medverka till att skapa drägligare arbetsvillkor för hela befolkningen om kopplingen mellan arbetstidsförkortning och arbetsmarknadsinsatser tydliggörs. Samhällskostnaderna för heltids- och deltidarbetslösheten är stora. Genom att omvandla medlen till ordinarie arbeten skapas förutsättningar för arbetstidsförkortning och utveckling. Studier visar att arbetslöshetssystemet är lika kostnadskrävande som att skapa reguljära arbeten och att de nya och mer omfattande regler som införts utgör ett slöseri med mänskliga och ekonomiska resurser. Arbetslöshet har blivit en marknad som omsätter gigantiska summor på administration och privata förmedlingar och coacher, som bjuds in för att upprätthålla arbetslinjen.

Övergången mellan arbetslöshet och reguljärt arbete ska överbryggas med hjälp av speciellt utformade och tidsbegränsade anställningsstöd riktade mot nya tjänster. Genom att använda en ny form av anställningsstöd, istället för en direkt överföring av medel till den offentliga sektorn, öppnas möjligheter att överföra pengar för omläggningen också till den privata sektorn.

För att stärka arbetsmarknaden och utveckling av denna behövs också verktyg för att pröva nya idéer. Dagens satsningar på nyföretagande siktar framför allt in sig på att stimulera enskilda individer till att starta eget. För att skapa företag med tillväxtpotential krävs dock

ofta olika former av resurser. Genom en omfördelning av medlen för arbetslöshetsbekämpning skulle de regionala partnerskapen kunna gå in och agera "riskföretag", det vill säga bygga upp nya verksamheter, så kallade utvecklingsföretag i syfte att utveckla nya affärsidéer, organisationer och/eller utvecklingsspår. Den nya utvecklingsformen skulle skapa konkreta förutsättningar för kommunerna att möta strukturomvandlingar och ta ansvar för den lokala arbetsmarknaden. Företagen får inte drivas i vinstsyfte, utan istället "bryta ny mark" och förena arbetsökandes behov av arbetstillfällen med behov av lokal utveckling.

För att systemet ska fungera ska Arbetsförmedlingen ha ett tydligt feministiskt och antirasistiskt perspektiv samt skiljas från sin kontrollerande funktion och flytta fokus till att stärka individer och effektiv matchning mot arbete/sysselsättning.

År 2008 införde Alliansen den s.k. deltidsbegränsningen i arbetslöshetsförsäkringen. Den innebär att du som är arbetslös endast kan stämpla deltid i 75 dagar. När de 75 dagarna är slut kan du välja mellan att avstå arbete och stämpla på heltid, eller att arbeta deltid utan att få ersättning från a-kassan. I ersättningsperiodens 300 dagar ingår deltidsbegränsningens 75 dagar. Det som är intressant är att när jobb utförts på deltid och de 75 dagarna är slut, fryser resterande dagar inne, tills du är helt arbetslös. Ett av syftena, enligt Alliansen, med deltidsbegränsningen var att sporra arbetsgivare att erbjuda heltid.

Ser vi till hur anställningsvillkor ser ut så är det vanligare med deltidsanställningar inom kvinnodominerade yrken än inom yrken som män traditionellt sett utför. Under 2013 arbetade 30 % av kvinnorna deltid medan motsvarande siffra för män var 11 %. (SCB 2014 "På tal om kvinnor och män. Lathund om jämställdhet") Omräknat innebär det att var tredje kvinna arbetar deltid. Samma siffra för män är en på tio. De största orsakerna till deltidarbete är att det saknas lämpligt heltidsarbete och att kvinnor mer eller mindre tvingas gå ner i arbetstid för att ta hand om det obetalda arbetet. (SCB 2014 "På tal om kvinnor och män. En lathund om jämställdhet"). De som drabbas mest av deltidsbegränsningen är kvinnor, unga och personer födda utanför Norden som i högre grad erbjuds osäkra och därmed otrygga anställningar.

Kvinnor som arbetar som exempelvis timvikarier vet ofta inte hur arbetsveckan kommer se ut. Verkligheten är att arbetsgivare kan sms:a in för några timmar någon dag men osäkert om de kan erbjuda mer under den veckan. Under sådana förhållanden blir det oerhört svårt att kalkylera inkomsten. Ska den arbetslösa chansa att jobba och därmed riskera att de 7 arbetstimmarna utgör hela veckolönen eller tacka nej till jobb och istället få a-kassa? Tar inte du jobbet ringer inte arbetsgivaren igen, utan väljer någon annan. Heltidsarbetslöshet eller deltidarbete? Det förstnämnda ger i alla fall chans till mat på bordet och hyran betald.

- 49 Fi ska verka för Arbetsförmedlingen (AF), i sitt arbete med arbetslöshetsfrågor, problematiserar konsekvenserna av kvinnors underordning och att arbetsmarknadsstatistiken ersätts av beräkningsgrunder som synliggör kvinnors villkor och som inkluderar deltidarbetslöshet i arbetslöshetsstatistiken.
- 50 Fi ska verka för slopandet av de 45 karensdagarna för a-kasseersättning vid uppsägning på egen begäran. Det ska vara möjligt att lämna ett arbete man far illa av.
- 51 Fi ska verka för att reglerna för tidsbegränsad anställning ses över så att företag och organisationer med förutsägbara och kontinuerliga behov av extra personal åläggs att inrätta resurspooler med tillsvidareanställd personal för att möta behoven. Begränsning av möjligheten att rekrytera vikarier för korta inhopp knyts på så sätt till verksamhetens möjlighet att förutse behov av extrapersonal.

- 52 Fi ska verka för att kostnaderna för arbetslösheten omvandlas till tillsvidareanställningar på heltid genom att bland annat koppla arbetslöshetsproblematiken till en generell arbetstidsförkortning.
- 53 Fi ska verka för att AF skiljs från sin kontrollerande funktion och inriktar sin verksamhet på att stärka individer och sysselsättning genom effektiv matchning.
- 54 Fi ska verka för att arbetssökande vid behov kan få en individ- och företagsanpassad utbildning i ett samarbete mellan AF och företag med anställningsbehov.
- 55 Fi ska verka för att arbetslöshetsersättning ska uppgå till 80 procent av inkomsten och inte som idag sänkas efter en viss tid av arbetslöshet. Inte heller ska det finnas åtgärder av formen jobb- och utvecklingsgarantin där den arbetslöse placeras i så kallad samhällsnyttig verksamhet på en 65-procentsnivå.
- 56 Fi ska verka för att alla arbetssökande ska få ta del av individuellt anpassade arbetsmarknadsprojekt.
- 57 Fi ska verka för att deltidsbegränsningen/75-dagarsregeln i arbetslöshetsförsäkringen tas bort.
- 58 Fi ska verka för att arbetslöshetsförsäkringen ska genomsyras av ett icke-diskriminerande förhållningssätt.
- 59 Fi ska verka för att stimulera sysselsättning genom stöd till så kallade utvecklingsföretag.
- 60 Fi ska verka för att även arbetssökande och bidragssökande ska kunna starta företag och under en period av minst ett år kunna fortsätta att uppbära ekonomiskt stöd på deltid på motsvarande sätt som vid deltidsarbetslöshet.
- 61 Fi ska verka för att förenkla regelverket för att starta eget, samt att förlänga Starta eget-bidraget från sex månader till ett år.

C.6 Företagande

Det är av stor vikt för samhället, ekonomin och arbetsmarknaden att det startas och drivs företag i Sverige. Feministiskt initiativ vill ta vara på enskilda personers drivkraft att starta eget och föreslår åtgärder som stimulerar ett jämställt, jämlikt och hållbart företagande.

I starten är de flesta företag små, även om en del av dem senare växer till stora koncerner. Men det är ofta just små företag som har svårast att komma igång och få lämplig finansiering. Därför är det viktigt att undanröja så många hinder som möjligt för småföretagen.

De olika formerna av segregering och diskriminering som finns på arbetsmarknaden återfinns även inom det privata näringslivet. Attityder, normer och värderingar har präglat ett samhälle där traditionellt mansdominerade branscher getts högre status än andra. Sverige har enligt Arbetsmiljöverket Västeuropas näst mest könssegregerade arbetsmarknad efter Finland.

Bankväsendet är strukturerat så att det missgynnar småföretagare med sina relativt sett små finansieringsbehov. Även om lånebehoven sedda i finanssektorns perspektiv är små, är de avgörande för entreprenörerna. Utan lämpligt stöd faller många affärsidéer.

Det saknas kunskap, långsiktiga strategier och samverkan mellan olika aktörer i de företagsfrämjande systemen. Dagens diskrimineringslagstiftning omfattar även dessa tjänster. Då det i praktiken är svårt att bevisa samband vill Feministiskt initiativ stärka de företagsfrämjande stödsystemen för ovan nämnda grupper.

Många företag drivs med huvudsakligt syfte att försörja en enda person. Ibland är företagandet den enda möjligheten till egen försörjning. Fi vill underlätta för dessa

"försörjningsföretagare" att starta sin verksamhet genom nya ekonomiska stödformer. Vi vill underlätta för små företag att periodvis kunna vara vilande när omständigheterna kräver det, för att underlätta för företagare att ta del av socialförsäkringar på liknande villkor som anställda.

Utöka trygghetssystem för företagare

För många är ett eget företagande ett sätt att organisera sitt arbete och sin försörjning på ett sätt som underlättar möjligheten att kombinera yrkesliv med föräldraskap. Föräldraskap bör aldrig bli ett hinder i möjligheten att driva eget företag. Flera förmåner för den anställda finns antingen inbakade i arbetsgivaravgifter eller i kollektivavtal. Samma socialförsäkringar är ofta frivilligt för egenföretagare och väljs bort för att klara ekonomin. Därför bör trygghetssystemen utformas så att företagare får likvärdiga socialförsäkringar som den som är anställd, exempelvis vid vård av sjukt barn, pension och arbetslöshet. Vidare är sjuklöneansvaret mycket tungt i fåmansföretag. Att både bära en sjuklön och att ta in vikarier om en anställd blir sjuk några gånger under ett år kan vara det som knäcker ett bolag med ett fåtal anställda. Pressen blir också stor på den anställde att gå till jobbet även om hen är sjuk. Feministiskt initiativ vill lyfta bort sjuklöneansvaret för fåpersonsföretag.

En levande landsbygd

För många som väljer att leva på landsbygden är det egna företagandet den bästa möjligheten att skapa sig fungerande arbets- och livsvillkor. Försörjningen kan under en årscykel bestå av en blandning av korttidsanställningar, behovsanställningar och eget företagande där individen har möjlighet att såväl förverkliga sina idéer som att säkra sin försörjning. På landsbygden startas också många projekt och företag med ekologisk hållbarhet i fokus vilket är en utveckling Feministiskt initiativ vill stötta.

Jämställdhet på alla nivåer

Styrelser präglar en organisations verksamhet. Styrelser inom offentlig verksamhet bör spegla den mångfald som finns i befolkningen som lever i vårt land. Styrelser i börsnoterade bolag och offentlig verksamhet ska vara sammansatta med en jämn fördelning av alla kön. Valberedningar ska vid rekryteringsprocesser åläggas att aktivt arbeta med ett intersektionellt perspektiv.

Företag i välfärden

Många privata företag har nyskapande idéer om vård, skola och omsorg som bidrar till en uppskattad mångfald i utbudet av välfärdstjänster. Feministiskt initiativ vill värna om denna mångfald, inte minst för att den möjliggör för äldreboenden särskilt inriktade för hbtq-personer och omsorg på flera språk än svenska. Huvudprincipen måste dock vara att den skattefinansierade välfärden bedrivs i offentlig regi men med inslag av alternativa driftsformer där eventuella vinster sparas, eller återinvesteras, i företaget. Företag behöver vara lönsamma för att kunna utvecklas, öka kvaliteten och ta sig igenom år med förlust. Dock ska vinstuttaget begränsas i välfärdsverksamheter som är finansierade med skattemedel, och vinsten återförs verksamheten eller andra offentliga ändamål.

Aktiebolag med särskild aktieutdelningsbegränsning (SVB) är en bolagsform som garanterar att vinster huvudsakligen stannar i företaget för nyinvesteringar. Utdelningen är maximerad till statslåneräntan + 1 %, vilket är för lite för att intressera dem som är ute efter

att bara tjäna pengar. Feministiskt initiativ vill bygga upp stödstrukturer, rådgivning och finansiering som gjort liknande bolagsformer framgångsrik i andra länder.

Privata företag inom skola, vård och omsorg måste drivas med god kvalitet och kompetent ledarskap. Idag omfattas en del av dessa verksamheter inte av tillståndsprövning och kontroll i belastningsregistret, vilket innebär att det kan förekomma verksamhetschefer med olämplig bakgrund. Målgruppen kan dessutom vara utsatt och i behov av omfattande stöd.

Socialstyrelsens enhet för socialtjänstillstånd bör därför få utvidgat uppdrag så att det även omfattar denna kontroll.

Feministiskt initiativ vill se fler småföretagare i en mångfald av driftsformer som gör vår välfärd hållbar och allomfattande samtidigt som den motverkar diskriminering och utestängning. En väg att nå detta mål är att låta LOU, lagen om offentlig upphandling, främja framväxten av en solidarisk och hållbar ekonomi. EU:s nya upphandlingsdirektiv ger oss nya möjligheter att förändra den svenska upphandlingslagstiftningen genom att godkänna offentlig upphandling med tydliga politiska krav. Exempelvis bör vid offentlig upphandling ställas krav på implementerat jämställdhetsarbete, miljöledningssystem, lönekartläggningar och lönerevisioner och antidiskrimineringsarbete.

Vi anser att Sverige bör använda offentlig upphandling som ett verktyg för att gynna SVB-bolag, kooperativ och bolag med tydliga begränsningar av vinstutdelningsmöjligheter inskrivna i bolagsordningen när tjänster inom vård, skola och omsorg köps in.

- 62 Fi ska verka för att stimulera småföretagande.
- 63 Fi ska verka för att stöd till företagande ska ges med uttalat mål att skapa genusbalans.
- 64 Fi ska verka för att företagare får likvärdiga villkor som den som är anställd, exempelvis vid vård av sjukt barn, pension eller arbetslöshet.
- 65 Fi ska verka för att öronmärka stöd från statliga fonder för kvinnors och utrikes föddas företagande, företag som arbetar för ekologisk hållbarhet samt företagande på landsbygden sker.
- 66 Fi ska verka för att pensionsfonderna får i uppdrag att investera i kvinnors och utrikesföddas företagande, företag som arbetar för ekologisk hållbarhet samt företagande på landsbygden.
- 67 Fi ska verka för att samtliga partnerskap inom arbetsmarknadspolitiken ska ha genusbalans och vid större regionalutvecklingsprojekt ska genusbudgetering göras.
- 68 Fi ska verka för att förenkla skattesystemet för små företag och se över arbetsgivaravgifter för fåpersonsföretag.
- 69 Fi ska verka för att små företag skall slippa sjuklöneansvaret.
- 70 Fi ska verka för att all statistik och forskning som rör statliga insatser till näringslivet även ska redovisas efter könsuppdelning.
- 71 Fi ska verka för att kontroll i belastningsregistret inkluderas vid tillståndsprövning av privat driven verksamhet inom skola, vård och omsorg.
- 72 Fi ska verka för en mångfald av driftsformer som gör vår välfärd hållbar och allomfattande samtidigt som den motverkar diskriminering och utestängning.
- 73 Fi ska verka för att styrelser inom offentlig verksamhet speglar den mångfald av medborgare som lever i Sverige.
- 74 Fi ska verka för en lagstadgad skyldighet till kvotering av underrepresenterat kön till börsnoterade bolagsstyrelser.
- 75 Fi ska verka för att lagen om offentlig upphandling ändras så att den gynnar bolag i offentlig regi eller vinstbegränsade bolag i upphandling av tjänster inom vård, skola och omsorg.

- 76 Fi ska verka för etablerings- och finansieringsstöd till företag som använder sig av aktiebolagsformen med begränsad vinstutdelning inom välfärden, så kallade SVB-bolag.
- 77 Fi ska verka för etablerings- och finansieringsstöd till företag som utvecklar nya varor och tjänster och företag som arbetar för ekologisk hållbarhet.
- 78 Fi ska verka för att sprida kunskap om kvinnors företagande, ungas företagande, företagande på landsbygden och genom fakta och statistik visa vilken avgörande betydelse för näringslivets utveckling och den regionala tillväxten det har.
- 79 Fi ska verka för att sprida ökad information om kooperativt företagande och socialt entreprenörskap som alternativ till traditionella bolagsformer.
- 80 Fi ska verka för att alla verksamheter och enheter (till exempel varje enskild skola, vårdcentral, äldreboende och förskola) där minst 50 procent av verksamheten finansieras med skattemedel åläggs att öppet redovisa sin ekonomi. Detta gäller oavsett driftsform.

C.7 Familj, föräldraskap och barn

Ett välfärdssamhälle förutsätter att samhällets insatser fokuseras på barnen och deras bästa, oavsett hur familjekonstellationen ser ut med en, två eller flera försörjare. Att utgå från barnets perspektiv istället för familjens, där de vuxnas behov inte alltid överensstämmer med barnens, öppnar för nya lösningar som stärker barnens position i samhället. Feministisk politik utgår från att föräldrar kan kombinera föräldraskap och arbete på ett harmoniskt sätt.

Feministiskt initiativ anser att en generell arbetstidsförkortning kommer att ge föräldrar och barn möjlighet till mer gemensam tid och en mindre stressad vardag med en jämnare fördelning av föräldraansvar och obetalt hemarbete. Mer resurser bör även satsas på att öka tillgången till gemensamma lösningar för hushållstjänster i form av servicecentraler för tvätt, reparationer, gemensamma fritidsaktiviteter för barn, etc. där alla får samma tillgång till subventionerade tjänster.

För att bryta traditionella könsmonster måste insatser göras när mönstren etableras, nämligen under den allra första tiden som föräldrar. Även om dagens föräldraförsäkring i teorin är individuell och möjlig att dela, ser verkligheten helt annorlunda ut. 83 % av all föräldraledighet tas ut av mammorna. Invanda mönster och förlegade attityder dikterar villkoren och det så kallade fria valet är i själva verket ofta en illusion. Feministiskt initiativ anser därför att en individualiserad föräldraförsäkring måste införas.

Dagens lagstiftning behöver dessutom reformeras för att bryta med den nuvarande lagstiftningens heteronormativa syn på föräldraskapet och bli öppen för föräldraskap bortom kärnfamiljen. Väldigt många familjer i dagens samhälle faller utanför den normen, på ena eller andra viset. Ensamstående föräldrar, ombildade familjer och regnbågsfamiljer är några exempel. Feministiskt initiativ vill skapa ett samhälle som uppvärderar och underlättar för en mångfald i levnadssätt, både kulturellt och strukturellt. Detta innebär bland annat att det ska vara möjligt att leva i ekonomisk trygghet som ensamstående förälder eller pensionär, att hbtq-familjer inte diskrimineras och att fler än två personer kan erkännas som vårdnadshavare för ett barn.

Feministiskt initiativ vill att den lagstiftning som reglerar den juridiska och ekonomiska sidan av samlevnad förnyas. Äktenskapsbalken och sambolagen bör ersättas med en ny, gemensam samlevnadsbalk, som täcker alla samlevnadsformer. De personer, två eller flera, som har ett gemensamt boende, gemensam ekonomi och olika former av gemensamt ägande ska, om de så önskar, kunna ingå juridisk/ekonomisk samlevnad. De får då samma lagliga

stöd som äktenskapsbalken ger idag. Den ekonomiska och juridiska sidan av samlevnaden bör dessutom frikopplas från religiösa ceremonier.

- 81 Fi ska verka för att föräldraförsäkringen reformeras. Inför individualiserad föräldraförsäkring. Det sociala föräldraskapet, de vuxna som faktiskt utför vardaglig omsorg om barn, måste samtidigt uppvärderas. Föräldraförsäkringen ska därför ge andra personer än vårdnadshavare möjlighet att ha omsorg om barn; utgångspunkten ska vara barnets behov av trygghet, stabila relationer, vård och omsorg.
- 82 Fi ska verka för att förädrabalken (kap 6 om vårdnad, boende och umgänge) ändras så att den utgår ifrån barnets rätt till omsorg snarare än från föräldrarnas rätt till "sina" barn. Under utredningstiden för anmälda vålds- eller sexualbrott mot barn ska den misstänkte inte ha någon umgängesrätt med barnet. Socialtjänsten ska se till att barnets rätt till skydd går före den misstänktes föräldrarätt. Vid fällande dom ska förövarens gemensamma vårdnad upphöra, så också umgängesrätten. Vill barnet ändå ha umgänge med föräldern ska sociala myndigheter ovillkorligen tillsätta en så kallad kontaktperson för att säkra barnets trygghet och liv.
- 83 Fi ska verka för att ensamstående föräldrars situation förbättras. Höj underhållsbidraget rejält. Feministiskt initiativ anser att det är rimligt att det höjs till en summa av 2 000 kronor per månad, och därefter en årlig uppräknings som följer de generella löneökningarna i samhället. Bostadsbidragssystemet för ensamstående ska ses över och rättshjälp till barn återinföras. I synnerhet bör de ensamstående mödrarna som har barn med funktionsnedsättning synliggöras.
- 84 Fi ska verka för att Sverige aktivt driver homosexuellas och ensamståendes rätt till adoption på lika villkor som andra familjeformer i det internationella adoptionsrådet.
- 85 Fi ska verka för att försörjningsstödet ses över ur ett genusperspektiv och att större hänsyn tas till barnens situation. Barnbidraget ska vara generellt, vilket innebär att en höjning av barnbidraget aldrig får innebära att den ekonomiska ersättningen till föräldrar med försörjningsstöd minskar.
- 86 Fi ska verka för en förbättrad kunskap om rätten och skyldigheten till underhåll.
- 87 Fi ska verka för att äktenskapsbalken och sambolagen ersätts av en ny samlevnadsbalk där två eller flera personer som lever ihop och kan antas ha gemensam ekonomi och gemensamt ägande ska kunna ingå samlevnad.
- 88 Fi vill införa förbud mot tvångsäktenskap och verka för förbättrad bevisföring i misstänkta fall.
- 89 Fi ska verka för att förändra lagstiftningen så att det bli möjligt för patienter att välja anonyma donatorer av spermier och/eller ägg vid fertilitetsbehandling i Sverige.
- 90 Fi ska verka för att vårdnadsbidraget avskaffas.
- 91 Fi ska verka för att barnbidraget delas lika mellan vårdnadshavarna.
- 92 Fi ska verka för att alla i Sverige boende vuxna ska ha rätt att ingå äktenskap om de så önskar, och att äktenskapsbalkens krav på inblandning från andra länders myndigheter vid hindersprövning stryks. Detta ska även gälla i de fall en eller båda av parterna saknar identitetshandlingar.

C.8 En enhetlig och samlad social försäkring

Oro för ekonomin utgör ett stort hinder för utveckling. Att ta sig fram i dagens djungel av olika inkomstrelaterade, försörjningsrelaterade och behovsrelaterade bidrag tenderar att skapa långa passiva perioder i sökandes liv. För att kunna behålla ett tydligt sikte på en återgång till ekonomisk självständighet måste bidragsnormerna slås samman och kopplingen till inkomstbortfall kompletteras med en enhetlig miniminivå som garanterar individen en ekonomisk grundtrygghet.

För att riva barriärer och sätta helhetsperspektiv och individens livssammanhang i centrum krävs att nödvändiga kompetenser samlas under ett tak och att berörda områden sammankopplas inom en myndighet. Feministiskt initiativ vill se en enhetlig och samlad social försäkring med gemensamma regler och fokus inriktat på individens väg mot arbetslivet och ekonomisk självständighet.

Att samla försäkringarna får inte uppfattas som en fråga om administrativa vinster. Tvärtom handlar det om att stärka arbetet genom att samordna specialkompetenser i speciella resursteam. Teamen är flexibla och sätts samman med utgångspunkt i varje människas behov av stöd och utveckling. På så sätt skapas helhet och möjligheter att "följa med" individen hela vägen fram till målet.

- 93 Fi ska verka för en samlad social försäkring med enhetliga regler och fokus på arbetet med individens väg mot arbetslivet och ekonomisk självständighet. Som ett första steg sker en samordning av verksamheterna inom Försäkringskassan, AF och socialtjänsten. Med utgångspunkt i varje människas behov av stöd och utveckling samordnas olika specialkompetenser i speciella resursteam, som sedan följer individen hela vägen fram till målet. Ekonomisk grundtrygghet skapas genom en miniminivå, som omfattar alla, vilken följs av en inkomstrelaterad utbetalning, med samma tak som i föräldraförsäkringen. Verksamheten ska genomsyras av ett genus-, hbtq-, funktionalitets- och antirasistiskt perspektiv och samlas i en myndighet.

D. Utbildning

Ett välfärdssamhälle bygger på en gemensam och jämlik skola, med utrymme för pedagogisk utveckling och respekt för varje individs behov och möjligheter att kunna utveckla självständighet i livets alla skeden. Både förskola och skola har en viktig funktion när det gäller att skapa villkor som garanterar alla människors lika värde och möjligheter att använda hela sin potential, oavsett kön, sexuell läggning, föreställningar om ras/etnicitet, funktionalitet, klass, religion eller trosuppfattning, könsuttryck, könsidentitet, ålder och medborgarskap. I dagens förskola och skola behandlas barn och ungdomar i många sammanhang utifrån stereotypa föreställningar om kvinnlighet respektive manlighet. Att bryta mot dessa normer leder ofta till kränkningar från såväl andra barn som från lärargrupperna och övrig skolpersonal. Rasism i skolan och i nära anslutning bidrar också till otrygghet och begränsning av unga människors liv, det kan till exempel handla om generaliseringar och stereotyper, sämre behandling, kränkningar och våld. Även diskriminering mot personer med funktionsnedsättning, både socialt och i form av otillgänglighet, är ett problem i dagens skolor. Det är mönster som måste belysas och brytas, skolan behöver aktivt förebygga maktstrukturer och förhindra kränkningar.

Normkritisk pedagogik har sedan mitten av 2000-talet utvecklats som en pedagogisk metod för att utveckla det förebyggande arbetet kring kränkningar i skolan. Den normkritiska pedagogiken lyckas till skillnad från t.ex. genuspedagogik och andra likabehandlingsmetoder synliggöra flera normer och maktstrukturer som ligger till grund för kränkande behandling. Normkritik handlar om att, istället för att prata om "tolerans" gentemot utsatta grupper, förstå *varför* människor diskrimineras och få verktyg att bryta de strukturer som skapar maktobalans i samhället. Genom att se mekanismerna bakom diskriminering kan vi även se hur olika maktstrukturer samverkar och förstärker varandra. Genom att veta varför diskriminering sker istället för att bara konstatera den, har normkritisk pedagogik förutsättningar att hjälpa oss att förändra samhället i grunden. Alla lärargrupper ska ges möjlighet till fortbildning i intersektionalitet, normkritik och antidiskrimineringsarbete.

Skolan är en arbetsplats. Detta gäller för lärargrupperna och övrig skolpersonal, barn, elever och studenter. För att alla dessa grupper ska ha inflytande över sin arbetssituation och en god arbetsmiljö måste elev- och studentinflytande, liksom demokratiska arbetsformer inom skola och utbildning, vidareutvecklas och stärkas. För att kunna utveckla kunskap och förmågor måste såväl den fysiska som den psykosociala arbetsmiljön vara stimulerande och trygg. Det innebär ökade satsningar på den fysiska miljön i grund och gymnasieskolor och att psykosociala aspekter, som trakasserier, diskriminering och annan kränkande behandling hamnar i fokus. Normgivande lagstiftning utgör en viktig del i det arbetet, men lärosäten och skolor måste också garanteras resurser och kompetens för att kunna bedriva ett effektivt och kvalitativt likabehandlingsarbete. För att underlätta för elever som blivit diskriminerade att påtala problemet hos lärare, skolläda, DO eller på annat sätt få upprättelse, föreslår vi att varje skola ska vara skyldig att ha en anställd kontaktperson i diskrimineringsfrågor. Dessa kontaktpersoner ska fungera som en länk mellan elever och deras föräldrar å ena sidan och lärargrupperna och övrig skolpersonal å den andra. Kontaktpersonen ska ta tillvara elevernas intresse när eleverna ansett sig ha blivit diskriminerade, och kan med fördel även arbeta med annat förebyggande arbete mot diskriminering. Kontaktpersonen måste ha kompetens i diskrimineringsfrågor och bör inte vara en lärare då det blir märkligt om en elev vill anklaga kontaktpersonen för diskriminering när denne undervisar.

Feministiskt initiativ strävar efter pluralism och vill verka för att skolplanens möjligheter att använda olika pedagogiska modeller och metoder stärks för att bidra till nytänkande och bredda utbildningsutbudet. All undervisning ska vara vetenskapligt grundad och sekulär.

Skolan har en nyckelroll i en samhällsutveckling som har som mål jämställdhet, jämlikhet och frihet från alla former av diskriminering. Vinstintressen inom privata utbildningsanordnare är en försvårande omständighet. Inte sällan är arbetsmiljön präglad av lojalitetskrav i förhållande till företaget, kombinerad med en utbredd tystnadskultur inför föräldrar och media vid missförhållanden. Påtryckningar från ledningen gällande betygssättning förekommer, ibland samtidigt med uttalat ogillande av fackliga aktiviteter. Skolan hör till välfärdsstatens kärnområde. Skolan är samtidigt myndighetsutövning. Undervisningen ska bedrivas i linje med en fastställd läroplan och man ska sätta betyg. Eleverna har skolplikt. Detta är svårt att förena med fri etableringsrätt, fri betygssättning och fria vinstuttag. Inget tyder på att friskolor generellt skulle vara sämre än kommunala skolor men på systemnivå uppträder problem såsom betygsinflation, ökad segregation, skev resursfördelning och ett ständigt växande regelverk för att stävja missbruk av vinstintresset. Utan att vilja förbud mot utbildning i andra former än den kommunala menar vi att förskola och skola inte lämpar sig för företagsamhet som drivs med uttalat vinstintresse.

D.1 Förskola

- 1 Fi ska verka för att utbildningen i förskolan får ett obligatoriskt könsmakts-, funktionalitets-, hbtq- och antirasistiskt perspektiv, samt genomsyras av normkritisk pedagogik. Förskola ska erbjuda litteratur som följer läroplanens riktlinjer för jämlikhet.
- 2 Fi ska verka för att utbildningen i förskolan innehåller miljö- och klimatkunskap och att verksamheten bedrivs med hänsyn till miljön.
- 3 Fi ska verka för att alla kommuner särredovisar hur de arbetat med formuleringarna om jämställdhet i förskolans läroplan. Skolverket bör också få ökade sanktionsmöjligheter mot kommuner som inte kan redovisa måluppfyllelse och utvecklingsarbete.
- 4 Fi ska verka för att förskola rustas upp samt får högre personaltäthet och mindre barngrupper. Som riktmärke föreslås en gruppstorlek på högst 15 barn i förskola. Målet bör vara en genomsnittlig personaltäthet i förskola på högst 4,5 barn per heltidsanställd – då ges möjlighet till mindre grupper för de yngsta barnen och barn i behov av särskilt stöd.
- 5 Fi ska verka för att förskolan ska vara avgiftsfri. Garanterad plats i förskola ska gälla alla barn under 6 år. Garanterad plats i fritidshem ska gälla från 6 till 12 års ålder. Fi ska verka för obegränsad rätt till närvaro i förskolan för alla barn.
- 6 Fi ska verka för att barnperspektivet i arbetsmiljöarbetet stärks. Fi ska verka för att föräldrar ska ges rätt att anmäla arbetsmiljöproblem i förskolan till Arbetsmiljöverket.
- 7 Konfliktlösning byggd på icke-våldsprincipen ska genomsyra förskolans och fritidshemmens utbildning.
- 8 Fi ska verka för att barn med annat modersmål än svenska ska få undervisning från förskolan och genom hela skoltiden, både i och på sitt modersmål samt i och på svenska, så långt som möjligt på normal skoltid.
- 9 Fi ska verka för att all förskoleundervisning i såväl kommunala som friskolor blir vetenskapligt grundad, konfessionslös och sekulär.

- 10 Fi ska verka för inrättandet av en nationell ekonomisk handlingsplan med mål att stoppa segregationen mellan förskolor och fritidshem.
- 11 Fi ska verka för en inkluderande förskola. Barn i behov av särskilt stöd ska prioriteras och ges tillräckligt med resurser.
- 12 Fi ska verka för att fria förskolor inte får fördelar gentemot kommunala förskolor.
- 13 Fi ska verka för förbud mot vinstutdelning inom förskolan.
- 14 Fi ska verka för att ökade krav och arbetsuppgifter på förskolan alltid ska gå hand i hand med ökade resurser.
- 15 Fi ska verka för att alla barn och unga ska ha rik tillgång till socionom/socialpedagog (kurator), psykolog, skolsköterska och hälsopedagog. Dessa professioner ska omfattas av kompetensernas gällande genus, funktionalitet, hbtq och antirasism.
- 16 Fi ska verka för att fria förskolor inte ska få neka personer med funktionsnedsättning plats eller stöd.
- 17 Fi ska verka för att vegetabilisk kost blir norm i alla förskolor genom att erbjuda minst ett fullvärdigt, vegetabiliskt måltidsalternativ varje dag. Alla förskolor ska även införa helt vegetabiliska dagar
- 18 Fi ska verka för att varje kommun tillhandahåller natt- och helgöppna förskolor.
- 19 Lärargrupperna ska ges ordinationsrätt
- 20 Fi ska verka för att förskolor med papperslösa barn i en 6-årsgrupp ska ha laglig grund i att inte lämna ut uppgifter om dessa barn till Polisen eller Migrationsverket.

D.2 Förskoleklass och grundskola inklusive fritidshem

- 21 Fi ska verka för att utbildningen i grundskolan får ett obligatoriskt könsmakts-, funktionalitets-, hbtq-, antirasistiskt perspektiv.
- 22 Fi ska verka för att utbildningen i grundskolan genomförs med inslag av normkritisk pedagogik.
- 23 Fi ska verka för att utbildningen i grundskolan innehåller miljö- och klimatkunskap och att verksamheten bedrivs med hänsyn till miljön.
- 24 Fi ska verka för att feministiskt självförsvar och utbildning om hur normer och föreställningar om manlighet bidrar till att begränsa kvinnor och flickors utrymme i det offentliga rummet erbjuds på samtliga skolor.
- 25 Fi ska verka för att alla kommuner särredovisar hur de arbetat med formuleringarna om jämställdhet i grundskolans läroplan. Skolverket bör också få ökade sanktionsmöjligheter mot kommuner som inte kan redovisa måluppfyllelse och utvecklingsarbete.
- 26 Fi ska verka för att skola och fritidsverksamhet rustas upp samt för högre personaltäthet och mindre barngrupper i skola och fritidsverksamhet. Som riktmärke föreslås en gruppstorlek på högst 20 barn i grundskolan.
- 27 Fi ska verka för att barnperspektivet i arbetsmiljöarbetet stärks. Fi ska verka för att föräldrar ska ges rätt att anmäla arbetsmiljöproblem i skolan till Arbetsmiljöverket.
- 28 Fi ska verka för att konfliktlösning byggd på icke-våldsprincipen ska genomsyra grundskolans och fritids utbildning. Vidare ska lärargrupperna och övrig skolpersonal elever utbildas om hur normer, maktstrukturer och föreställningar om manlighet till att begränsa individers utrymme i det offentliga rummet.

- 29 Fi ska verka för att barn med annat modersmål än svenska ska få undervisning från genom hela skoltiden, både i och på sitt modersmål samt i och på svenska, så långt som möjligt på normal skoltid.
- 30 Fi ska verka för att meningen "i överensstämmelse med den etik som förvaltas av kristen tradition och västerländsk humanism" som finns i Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet ska strykas.
- 31 Fi ska verka för att all skolundervisning i såväl kommunala som friskolor blir vetenskapligt grundad, konfessionslös och sekulär samt inkluderar olika lärstilar.
- 32 Fi ska verka för inrättandet av en nationell ekonomisk handlingsplan med mål att stoppa segregationen mellan skolor.
- 33 Fi ska verka för alla elevers rätt till professionell vägledning genomsyrad av genus- och funktionalitetsperspektiv, antirasistiskt och ett normkritiskt perspektiv. Dagens samhälle förändras snabbt när det gäller utbildning/yrken/arbetsmarknad samtidigt som vi fortfarande har en könssegregerad arbetsmarknad.
- 34 Fi ska verka för att alla elever i grundskolan får gratis kollektivtrafik oavsett avstånd till skola.
- 35 Fi ska verka för en inkluderande skola. Barn och ungdomar i behov av särskilt stöd ska prioriteras och ges tillräckligt med resurser. Forskningen om och användningen av alternativ pedagogik ska stärkas.
- 36 Fi ska verka för att samtliga grundskolor ska vara tillgängliga. Elever ska kunna få utbildning på sin hemort och få de individuella stödåtgärder som krävs.
- 37 Fi ska verka för att staten tar över ansvaret för grundskolan igen.
- 38 Fi ska verka för att friskolor inte får fördelar gentemot kommunala grundskolor.
- 39 Fi ska verka för förbud mot vinstutdelning inom grundskolan
- 40 Fi ska verka för att ökade krav och arbetsuppgifter på skolan alltid ska gå hand i hand med ökade resurser.
- 41 Fi ska verka för att alla skolor och alla elever ska ha tillgång till heltidsanställd kurator, skolsköterska, psykolog, studievägledare samt social- och specialpedagog.
- 42 Fi ska verka för att elever med rörelsehinder ska ha rätt till prao, feriearbeten eller annan arbetslivserfarenhet.
- 43 Fi ska verka för att mindre gruppverksamhet ska finnas tillgänglig på alla skolor. Grupperna ska ledas av särskilt utbildade ledare med kompetens om genus, funktionalitet, hbtq, antirasism, klimat, miljö och demokrati.
- 44 Fi ska verka för möjlighet till ett kommunalt veto vid etablering av nya friskolor.
- 45 Fi ska verka för att friskolor inte ska få neka personer med funktionsnedsättning plats och stöd. Friskolorna ska vara öppna för alla och ingen ska nekas på grund av särskilda stödbehov.
- 46 Fi ska verka för att vegetabilisk kost blir norm i alla grundskolor genom att erbjuda minst ett fullvärdigt, vegetabiliskt måltidsalternativ varje dag. Alla grundskolor ska även införa helt vegetabiliska dagar Fi ska verka för att varje skola ska ha en anställd diskrimineringskontaktperson som ska arbeta med diskrimineringsfrågor.
- 47 Fi ska verka för max sex timmars skoldag.
- 48 Fi ska verka för en låx- och betygfri grundskola.
- 49 Fi ska verka för att sex- och samlevnadsundervisningen är obligatorisk för alla elever.
- 50 Fi ska verka för att programmering införs som en del av grundskoleutbildningen.
- 51 Lärargrupperna ska ges ordinationsrätt

- 52 Fi ska verka för att grundskolan ska vara avgiftsfri. Garanterad plats i fritidshem ska gälla från 6 till 12 års ålder.
- 53 Fi ska verka för att papperslösa barn som går i grundskolan ska ha fredad väg till och från skolan, dvs. att polisen inte ska ha rätt att gripa dessa elever under deras väg till och från skolan.

D.3 Gymnasium

Ett mål för den feministiska politiken är att bryta segregeringen på arbetsmarknaden. Elevernas val efter den obligatoriska grundskolan är idag i hög grad könsbundna, men elever påverkas även av faktorer knutna till klass, funktionalitet, etnicitet och religiös tillhörighet. Det är därför viktigt att studievägledande personal utbildas i frågor kring antidiskriminering och medverkar till att bryta segregerade utbildnings- och yrkesval.

- 54 Fi ska verka för att utbildningen i gymnasieskolan får ett obligatoriskt könsmakts-, funktionalitets-, hbtq- och antirasistiskt perspektiv.
- 55 Fi ska verka för att utbildningen i gymnasieskolan genomförs med inslag av normkritisk pedagogik.
- 56 Fi ska verka för att utbildningen i gymnasieskolan innehåller miljö- och klimatkunskap och att verksamheten bedrivs med hänsyn till miljön.
- 57 Fi ska verka för att feministiskt självförsvar och utbildning om hur normer och föreställningar om manlighet bidrar till att begränsa kvinnor och flickors utrymme i det offentliga rummet erbjuds på samtliga skolor.
- 58 Fi ska verka för att alla kommuner särredovisar hur de arbetat med formuleringarna om jämställdhet i gymnasieskolans läroplan. Skolverket bör också få ökade sanktionsmöjligheter mot kommuner som inte kan redovisa måluppfyllelse och utvecklingsarbete.
- 59 Fi ska verka för att elevperspektivet i arbetsmiljöarbetet stärks. Fi ska verka för att elever ska ges rätt att anmäla arbetsmiljöproblem i gymnasieskolan till Arbetsmiljöverket.
- 60 Fi ska verka för att konfliktlösning byggd på icke-våldsprincipen ska genomsyra gymnasieskolans utbildning. Vidare ska lärargrupperna, övrig skolpersonal och elever utbildas om hur normer, maktstrukturer och föreställningar om manlighet bidrar till att begränsa individers utrymme i det offentliga rummet.
- 61 Fi ska verka för att all skolundervisning i såväl kommunala som friskolor blir vetenskapligt grundad, konfessionslös och sekulär samt inkluderar olika lärtilar.
- 62 Fi ska verka för alla elevers rätt till professionell vägledning genomsyrad av genus-, funktionalitets-, antirasistiskt och normkritiskt perspektiv. Dagens samhälle förändras snabbt när det gäller utbildning/yrken/arbetsmarknad samtidigt som vi fortfarande har en könssegregerad arbetsmarknad.
- 63 Fi ska verka för att elever med rörelsehinder ska ha rätt till prao, feriearbeten eller annan arbetslivserfarenhet. Syo-vägledare ska ha kunskap om hur det är att leva med rörelsehinder så att de kan stödja ungdomar i deras yrkesval utifrån intressen och resurser.
- 64 Fi ska verka för en översyn av gymnasiala program för att ge elever möjlighet att upptäcka nya och andra aspekter inom sina intresseområden. Programmets konstruktion ska inte upprätthålla eller förstärka könsbundna eller klassbundna yrkesval.
- 65 Fi ska verka för att alla gymnasieelever får gratis kollektivtrafik oavsett avstånd till skola eller universitet.

- 66 Fi ska verka för en inkluderande skola. Ungdomar i behov av särskilt stöd ska prioriteras och ges tillräckligt med resurser. Forskningen om och användningen av alternativ pedagogik ska stärkas så att Gymnasiesärskolan på sikt kan fhas ut.
- 67 Fi ska verka för att samtliga gymnasieskolor ska vara tillgängliga. Elever ska kunna få utbildning på sin hemort och få de individuella stödåtgärder som krävs.
- 68 Fi ska verka för att friskolor inte ska få neka personer med funktionsnedsättning plats och stöd. Friskolorna ska vara öppna för alla och ingen ska nekas på grund av särskilda stödbehov.
- 69 Fi ska verka för att riksgymnasierna för elever med rörelsehinder ska avvecklas.
- 70 Fi ska verka för att staten tar över ansvaret för gymnasieskolan igen.
- 71 Fi ska verka för förbud mot vinstutdelning inom gymnasieskolan
- 72 Fi ska verka för att alla gymnasieskolor och alla elever ska ha tillgång till heltidsanställd kurator, skolsköterska, psykolog, studievägledare samt social- och specialpedagog.
- 73 Fi ska verka för att mindre gruppverksamhet ska finnas tillgänglig på alla skolor. Grupperna ska ledas av särskilt utbildade ledare med kompetens om genus, funktionalitet, hbtq, antirasism, klimat, miljö och demokrati.
- 74 Fi ska verka för att både yrkes- och högskoleförberedande program i gymnasieskolan (GY11) ska garantera grundläggande behörighet till högskolestudier.
- 75 Fi ska verka för att estetisk verksamhet blir kärnämne i gymnasieskolan.
- 76 Fi ska verka för att varje gymnasieskola ska ha en anställd diskrimineringskontaktperson som ska arbeta med diskrimineringsfrågor.
- 77 Fi ska verka för max sex timmars skoldag
- 78 Lärargrupperna ska ges ordinationsrätt
- 79 Fi ska verka för att papperslösa barn som går i gymnasiet ska ha fredad väg till och från skolan, dvs. att polisen inte ska ha rätt att gripa dessa elever under deras väg till och från skolan.

D4. Vuxenutbildning

Dörren till utbildning, vidareutbildning och omskolning ska stå öppen under en människas hela liv. Feministiskt initiativ vill värna ett system där kommunal vuxenutbildning, folkhögskolor, studieförbund, yrkesutbildningar, utbildning genom ESF-anslag och andra vägar utgör en möjlighet att göra nya yrkes- och livsval även efter 18 års ålder. Vuxenutbildning har dessutom en speciell funktion i arbetet med att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden. Staten måste ta initiativ till ett bildningsarbete som synliggör könsmaktsordningens uttryck och hur den samverkar med andra maktordningar, såsom strukturell rasism och heteronormativitet.

- 80 Fi ska verka för att EU:s definition av livslångt lärande inkluderar demokratisk bildningstradition och att såväl det formella som det informella lärandet ger utrymme för individens fria utveckling inom ramen för statens ansvar och därmed finansiering.
- 81 Fi ska verka för att kommande lagar om vuxnas lärande ska innehålla mål om jämställdhet och på samma sätt som ungdomsskolan ha en undervisning som grundas på ett obligatoriskt könsmakts-, funktionalitets-, hbtq-, antirasistiskt perspektiv med inslag av normkritisk pedagogik.

- 82 Fi ska verka för att folkhögskolestudier i enlighet med målet att främja medborgerlig bildning ska vara en egen kvotgrupp med två (2) år i CSN:s regelverk.
- 83 Fi ska verka för att statliga bidrag till och samarbete med företagsutbildningar ska innehålla normkritisk pedagogik och intersektionellt perspektiv samt att företag aktivt motverkar en könssegregerad arbetsmiljö.
- 84 Fi ska verka för att all upphandling av vuxenutbildning har krav på jämställdhetsplan för anställda samt genuspedagogisk kompetens.
- 85 Fi ska verka för att flyktingmottagandet ska ge kvinnor med små barn lika möjligheter som män att komma igång tidigt med svenska för invandrare (SFI) och ges möjlighet att tillgodogöra sig utbildningen.
- 86 Fi ska verka för att tvåårsbegränsningen på SFI-utbildningen tas bort. Alla ska ha rätt att få lära sig språket i sin takt.
- 87 Fi ska verka för att SFI-undervisningen ska utgå från ett feministiskt och antirasistiskt perspektiv. Dessutom ska undervisningen utgå från individens egna förutsättningar och behov. För att skapa praktiska förutsättningar för detta i kommuner med litet flyktingmottagande bör samverkan ske med närliggande kommuner. SFI-undervisningen ska också kvalitetssäkras.
- 88 Lärargrupperna ska ges ordinationsrätt

D.5 Högre utbildning och forskning

Högre utbildning ska vara avgiftsfri och tillgänglig för alla. Människors möjligheter att studera ska inte vara beroende av individens ekonomi, hälsa, familjesituation, etnicitet eller funktionalitet. Studiemedelssystemet ska likställas med arbete i förhållande till sociala trygghetssystem, förmåner och status. Likaså är utbildning ingen handelsvara och vi vill verka mot en kommersialisering av högre utbildning. För att säkra en hög kvalitetsnivå i den högre utbildningen bör genus-, funktionalitets-, antirasistiska och normkritiska perspektiv genomsyra utbildningarna. Dessa perspektiv måste också genomsyra akademien i sig för att bryta de maktstrukturer som finns inom akademien idag.

- 89 Fi ska verka för en total översyn av resurstilldelningssystemet för högre utbildning ur ett könsmaktsperspektiv.
- 90 Fi ska verka för en total översyn av det befintliga studiefinansieringssystemet ur ett könsmaktsperspektiv som syftar till att det nuvarande studiefinansieringssystemet på sikt ersätts med studielön. Detta nya system ska utformas så att alla studenter ska ha tillgång till de sociala trygghetssystemen. Till exempel ska studenter kunna kombinera föräldraskap med heltidsstudier och de omfattande bristerna i sjukförsäkringssystemet ska åtgärdas.
- 91 Fi ska verka för att översynen även ska syfta till att vuxenutbildningssystemet för människors potentiella utveckling och studiefinansieringen inte motverkar varandra.
- 92 Fi ska verka för att den högre utbildningen genomsyras av ett könsmakts-, funktionalitets-, hbtq- och antirasistiskt perspektiv.
- 93 Fi ska verka för att den högre utbildningen genomförs med inslag av normkritisk pedagogik.
- 94 Fi ska verka för att utbildningen på högskolor innehåller miljö- och klimatkunskap och att verksamheten bedrivs med hänsyn till miljön.
- 95 Fi ska verka för att obligatoriska moment rörande perspektiv på genus, funktionalitet, hbtq och antirasism införs i klientorienterade yrkesutbildningar.

- 96 Fi ska verka för att könspyramiden inom akademien bryts. Det ska vara minst hälften kvinnor på alla poster och på alla nivåer inom akademien.
- 97 Fi ska verka för att varje doktorand ska ha rätt till en bihandledare.
- 98 Fi ska verka för att göra individuell karriärplanering till norm inom forskarutbildningen.
- 99 Fi ska verka för att alla doktorander ska ha tillgång till en mentor under sin forskarutbildningstid.
- 100 Fi ska verka för att den högre utbildningen är avgiftsfri för alla studenter, även för utomeuropeiska studenter.
- 101 Fi ska verka för att forskarutbildningen fortsättningsvis ska vara fyra år.
- 102 Fi ska verka för att forskningsmedel som öronmärkts för genusforskning ska utgå till projekt där genus är i centrum för forskningen.
- 103 Fi ska verka för att personer som avlagd doktorsexamen ska kunna ansöka om forskningsmedel hos statliga forskningsråd (som VR, FAS, Riksbanken) utan att behöva bifoga en signerad bekräftelse från prefekten för framtidsförvaltare institution.
- 104 Fi ska verka för att stärka samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning.
- 105 Fi ska verka för att stärka intersektionalitetsperspektivet i tilldelningen av forskningsmedel.
- 106 Fi ska verka för att alla studenter får gratis kollektivtrafik oavsett avstånd till skola eller universitet.
- 107 Fi ska verka för att Sveriges universitet och högskolor ska drivas i statlig offentlig regi, inte som privata stiftelser, eller dylikt.

D.6 Lärarutbildningen

- 108 Fi ska verka för att lärarutbildningen och rektorsutbildningen får ett obligatoriskt könsmakts-, funktionalitets-, hbtq-, antirasistiskt-, genus- och klassperspektiv. Fi ska även verka för att utexaminerade lärare får kontinuerlig vidareutbildning kring dessa områden.
- 109 Fi ska verka för att sex- och samlevnadsundervisning, normkritisk pedagogik samt miljö- och klimatkunskap förs in i examensmålen för lärarprogrammen.
- 110 Fi ska verka för att lärarexamen inbegriper dokumenterade kunskaper om alla diskrimineringsgrunder.
- 111 Fi ska verka för att FN:s barnkonvention ska bli en obligatorisk del av lärarutbildningen och rektorsutbildningen, samt även FN:s resolution 1325 om kvinnors inflytande i fredsprocesser och konfliktområden.
- 112 Fi ska verka för att fritidspedagoger ges lärarlegitimation.
- 113 Fi ska verka för att rektorer ska inneha dokumenterad pedagogisk utbildning motsvarande en lärarutbildning.

E. Hälsa och sjukvård

I ett välfärdssamhälle ska alla ha tillgång till skattefinansierad sjuk- och tandvård. Kunskap om friskvård, hälsovård och god kosthållning måste stärkas inom förskola och skola i både teori och praktik. Stora satsningar på gymnastik/idrott, avslappningsövningar och god näringsrik kosthållning ska vara obligatoriska under hela skoltiden. För att skapa kontinuitet i barns hälsovård, ska kontakten från barnavårdscentralerna övergå till skolhälsovården, som ska ha det övergripande ansvaret för barns hälsa upp till 18 års ålder. Det ska gälla alla barn, även dem som av någon anledning lämnat skolan.

All sjukvård ska bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet. Mannen som norm ska ersättas med metoder som bygger på kunskap om att individer är olika och hur kön, sexuell läggning, föreställningar om ras/etnicitet, funktionalitet, klass, religion eller trosuppfattning, könsuttryck, könsidentitet, ålder och medborgarskap kan påverka hälsa och symptom. Metoder och behandling måste dessutom förmå att identifiera strukturella förhållanden som kan kopplas till hälsa.

Feministiskt initiativ strävar efter att bygga ett samhälle som försäkrar alla människor adekvat och individanpassad vård under livets alla skeden. Det förutsätter att äldrevården byggs ut och att geriatriska mottagningar finns tillgängliga över hela landet. Mottagningarna ska kompletteras med geriatriska kliniker, med anpassad rehabilitering, samt långvårdssjukhus.

Vi vill ha ett samhälle som bygger på de mänskliga rättigheterna där rätten till vård ska gälla alla. Idag efterföljs inte detta mål då många nekas den hjälp de behöver på grund av brist på kunskap och tillgång till resurser. Sjukdomar som drabbar livmodern är osynliggjorda och underprioriterade inom sjukvården, såväl som i medicinsk forskning. Sjukdomen endometrios drabbar en av tio med livmoder, trots detta saknas forskning och det finns fåtal specialister i landet. Många som är drabbade blir stigmatiserade och sällan tagna seriöst när de söker vård vilket också leder till en hög nivå av psykisk ohälsa. Flertal som lider av denna sjukdom, såväl som många andra livmodersrelaterade sjukdomar, nekas sjukpenning då det inte finns utbredd kunskap kring sjukdomen. Vi menar att tystnaden och okunskapen kring dessa sjukdomar måste upphöra och att alla drabbade ska få tillgång till den vård de faktiskt behöver

- 1 Fi ska verka för att inget kön ska vara norm i medicinsk forskning, utbildning och teknikutveckling.
- 2 Fi ska verka för att omsorgsbehov ska bedömas på ett likvärdigt sätt oavsett kön, sexuell läggning, föreställningar om ras/etnicitet, funktionalitet, klass, religion eller trosuppfattning, könsuttryck, könsidentitet, ålder och medborgarskap.
- 3 Fi ska verka för större anslag till genusforskning inom området hälsa och ohälsa, inom medicinsk, vårdvetenskaplig och tvärvetenskaplig forskning.
- 4 Fi ska verka för att vården ska sluta att reproducera köns- och rasistiska stereotyper. Därför kräver vi obligatoriskt genus-, hbtq- och antirasistiskt perspektiv i läkar-, sjuksköterske- och andra vårdpersonalutbildningar.
- 5 Fi ska verka för att det ska genomföras en nationell folkhälsoundersökning om transpersoners hälsa.
- 6 Fi ska verka för att tandvård ingår i sjukförsäkringssystemet och omfattas av högkostnadsskyddet.
- 7 Fi ska verka för att asylsökande och flyktingar ska erbjudas läkarundersökning inom en månad för att möjliggöra att de erbjuds nödvändig omsorg och vård i god tid.

- 8 Fi ska verka för att alla som vistas i Sverige, även asylsökande och papperslösa och gömda flyktingar, ska ha full tillgång till hälso- och sjukvård på samma villkor som alla andra bosatta i Sverige.
- 9 Fi ska verka för att landstingen avvecklas som huvudman för vården och att kommunen, enskilt eller i samarbete, blir huvudman för all primärvård. Viss specialistvård och forskningsanknuten vård (universitetssjukhusen) ska ha statligt huvudmannaskap.
- 10 Fi ska verka för ökade personalresurser inom vård och omsorg.
- 11 Fi ska verka för att höja kunskapen och stödja forskning om livmoders relaterade sjukdomar såsom endometrios.
- 12 Fi ska verka för att det bildas fler endometrioscenrum i Sverige

E.1 Äldreomsorg

Stora förändringar måste genomföras för att alla äldre människor ska kunna uppleva sig som respekterade och betydelsefulla samhällsmedborgare.

Feministiskt initiativ vill skapa fler alternativa boendeformer för dem som vill byta boende, såsom servicehus, kollektivboende, gruppboende och en ny variant av "äldrehem". Bostäderna ska placeras på centralt belägna platser i kommunerna, dels för att de boende ska kunna delta i det omgivande samhällslivet, och dels för att underlätta för människor som vill besöka vänner och/eller delta i olika aktiviteter.

Hemtjänsten måste också kompletteras med möjligheter för äldre att få hjälp med vardagssysslor, utevistelse, social samvaro, etc. enligt den modell som tidigare praktiserades inom ramen för "hemsamarityrket".

Många äldre drabbas av demenssjukdomar och den kunskap som finns om dementa måste också användas för att förbättra deras situation. Det är till exempel viktigt att dementa inte flyttas omkring oplanerat, men att hålla fast i "kvarboendepincipen" kan på sikt omöjliggöra all rehabilitering/träning, då de dementa har svårt att ta till sig instruktioner i en heterogen grupp. Det är därför av stor betydelse för behandlingen att de sjuka kan få vara i en grupp där sjukdomen visar sig på likartat sätt. Patienterna bör byta grupp (eventuellt även boende) när deras symtombild blivit sämre, för att få maximal rehabilitering och omvårdnad.

Feministiskt initiativ förordar att en äldreomsorgslag, avpassad till de speciella förhållanden som råder när det gäller vård och omsorg om gamla, ska ersätta de två lagar som idag tillämpas: Socialtjänstlagen respektive Hälso- och sjukvårdslagen.

- 13 Fi ska verka för en särskild äldreomsorgslag.
- 14 Fi ska verka för mer resurser till äldrevården. Äldre ska ha rätt att bo kvar hemma, men lika viktigt är det att de som vill har möjlighet att bo i pensionärsbostad eller gruppboende.
- 15 Fi ska verka för att en ny alternativ typ av demensboende, med extra hög personaltäthet och lämpligare utformning, inreds för att möta den nya situationen, där merparten av de dementa vid ankomsten har ett betydligt mer framskridet sjukdomstillstånd än tidigare.
- 16 Fi ska verka för att speciella demensboenden för personer med allvarliga våldstendenser och grava personlighetsstörningar utvecklas och utökas.
- 17 Fi ska verka för att personer under 65 år med demenssjukdomar får stöd, råd och vård under hela sjukdomsprocessen utifrån den specifika livssituation som råder. I stödet ska även familjen/nära anhöriga inkluderas.
- 18 Fi ska verka för ett jämställdhetsperspektiv när det gäller beviljande av insatser från hemtjänsten.

- 19 Fi ska verka för en fast kontaktperson i hemkommunen för anhörigvårdare, som har svårt att själva reda ut vart de ska vända sig med olika problem som uppstår.
- 20 Fi ska verka för att utöka hemtjänsten så att alla som har behov av hjälp med städning ska kunna få det.
- 21 Fi ska verka för att alla äldre ska ha möjlighet att vistas ute minst en gång i veckan under hela året.

E.3 Vårdyrke och organisation

God vård och omvårdnad kräver kompetent personal. Många vårdyrken har idag, trots god utbildning, låg status och låg lön. I ett välfärdssamhälle som ser till helheten har staten, landstingen och kommunerna ett särskilt ansvar att vara föredömen som arbetsgivare och skapa arbetsplatser som inte reproducerar och skapar underordning. Vårdyrkena måste därför uppvärderas och lönerna höjas.

Landstingen är huvudman för sjukvården. Fi vill verka för att landstingen avskaffas och anser det nödvändigt att utreda hur hälso- och sjukvården ska utformas och organiseras för att göra det möjligt att ge och få vård utan att underordnas, vare sig som patient eller anställd.

- 22 Fi ska verka för att landstingen avvecklas som huvudman för vården och att kommunen, enskilt eller i samarbete, blir huvudman för all primärvård. Viss specialistvård och forskningsanknuten vård (universitetssjukhusen) ska ha statligt huvudmannaskap.
- 23 Fi ska verka för mer personal inom vård och omsorg.
- 24 Fi ska verka för att eventuell vinst i privata verksamheter för vård och omsorg ska återinvesteras i dessa verksamheter.

E.4 Psykisk hälsa

Trots förbättringar i hälsa, såsom ökad medellivslängd och ökad rörelseförmåga i högre åldrar, har det sedan mitten av 1990-talet funnits tecken på att de psykiska besvären i befolkningen blivit fler. Detta syns i en ökad sjukskrivnings- och bidragsfrekvens, i huvudsak på grund av psykiatriska diagnoser.

Kvinnor är oftare sjukskrivna och får mer mediciner utskrivna än män. Varför det är så ska utredas från medicinsk och psykosocial utgångspunkt.

Det finns även ett starkt samband mellan upplevd diskriminering och psykisk och fysisk ohälsa bland utrikes födda. Forskning visar att den psykiska ohälsan är högre bland utlandsfödda än bland infödda. Detta tyder på att tidigare trauman, men också rasism, vardaglig diskriminering, erfarenheter av orättvisa och kränkande behandlingar har effekter på den fysiska och psykiska hälsan.

- 25 Fi ska verka för mer resurser till den psykologiska och psykiatriska vården. Förutom en upprustning av den vård som tar hand om människor med psykisk ohälsa eller psykiatriska diagnoser bör utbudet bli större av yrkespersoner, som innehar psykologisk kompetens med grundutbildning från godkända utbildningar och som omfattas av högkostnadsskyddet. Denna kunskap ska också kunna användas i förebyggande syfte inom skolhälsovården.
- 26 Fi ska verka för en övergripande utredning som gör en feministisk analys av orsakerna till och konsekvenserna av kvinnors ökade psykiska ohälsa och

- sjukskrivningar. Utredningen ska utgå från ett intersektionellt perspektiv med fokus på genus- och etnicitetsaspekter och erfarenheter av trauman.
- 27 Fi ska verka för att möjligheten för kvinnor att få bättre hjälp inom missbruksvården ökar. Till detta behövs avgiftningskliniker, vårdavdelningar inom psykiatri, behandlingar och boende som är avsedda endast för kvinnor.
 - 28 Fi ska verka för mer resurser till kvinnoteam inom socialtjänst, sjukvård och psykiatri.
 - 29 Fi ska verka för utökade resurser till arbetet mot mäns våld mot kvinnor både inom psykiatrisk vård och i hälso- och sjukvården i stort.
 - 30 Fi ska verka för en nollvision mot självmord.
 - 31 Fi ska verka för att all självmordsprevention måste innehålla ett hbtq-perspektiv.
 - 32 Fi ska verka för att det psykosociala stödet till hbtq-personer säkras och att det görs till en självklar del i vården för transsexuella.
 - 33 Fi ska verka för att forskning kring självskaade beteende bland kvinnor initieras för att finna adekvata behandlingsformer. Personer med beteendestörningar, t.ex. självskaade beteende ska beredas adekvat behandling oavsett bostadsort och oavsett ålder.
 - 34 Fi ska verka för att patientråd inom psykiatri ska finnas i varje landsting, där före detta och nuvarande patienter har inflytande över hur vården ska bedrivas.
 - 35 Fi ska verka för en förstärkning av elevvårdspersonal, kuratorer, psykologer och skolsköterskor, på skolor och förskolor. Denna personal ska omfattas av kompetenskrav på genus-, hbtq-, funktionalitets- och antirasistiska perspektiv.

E.5 Alkohol- och drogpolitik

Feministiskt initiativ har folkhälsan, rätten till personlig trygghet och internationell solidaritet som utgångspunkt för sin politik. Alkoholnormen genomsyrar idag vårt samhälle med förödande konsekvenser för de drabbade. Missbruk av alkohol och droger har blivit allt mer utbrett i vår globaliserade värld. Feministiskt initiativ vill satsa på att öka kunskapen om kvinnors drogmissbruk, genom forskning, utbildning och metodutveckling inom socialtjänst, sjukvård, polisväsende och behandlingsverksamhet. Ett genusperspektiv måste läggas på alla led i bemötande-, behandlings- och tillfrisknandeprocessen inom alkohol- och drogmissbruksvården, så att all vård och behandling kan utformas utifrån kunskap om könsspecifika skillnader mellan kvinnors och mäns relation till alkohol och droger.

- 36 Fi ska verka för att utbildning kring alkoholens roll ur ett könsmaptsperspektiv genomförs för all personal inom skola, socialtjänst och all behandlingsverksamhet.
- 37 Fi ska verka för att ett genusperspektiv tillförs alla led i bemötande-, behandlings- och tillfrisknandeprocessen inom alkohol- och drogmissbruksvården, så att all vård och behandling kan utformas utifrån kunskap om könsspecifika skillnader mellan kvinnors och mäns relation till alkohol och droger.
- 38 Fi ska verka för att möjligheten för kvinnor och hbtq-personer att få bättre hjälp inom missbruksvården ökar. Till detta behövs anpassade och könsuppdelade avgiftningskliniker, behandlingar och boende.
- 39 Fi ska verka för att medberoende människor ska få den hjälp och den vård de behöver.
- 40 Fi ska verka för att kommunernas alkohol- och drogpolicier innefattar ett genusperspektiv.

- 41 Fi ska verka för att kommunernas alkohol- och drogpolicyer innefattar ekonomiska uppskattningar av alla alkohol- och drogrelaterade kostnader.
- 42 Fi ska verka för att skolans utbildningar kring alkohol och droger tillförs ett genusperspektiv.
- 43 Fi ska verka för att regeringens agerande i alkohol- och drogfrågor, både nationellt och internationellt, innefattar ett genusperspektiv och tar sin utgångspunkt i folkhälsa och samhällsekonomi.
- 44 Fi ska verka för att regeringen, inom ramen för EU-samarbetet, kraftfullt motverkar krav på avregleringar och legaliseringar inom alkohol- och drogpolitiska områden.
- 45 Fi ska verka för att alla droger ska vara förbjudna, alkohol undantaget, som även i fortsättningen kan finnas tillgängligt under reglerade former
- 46 Fi ska verka för att all försäljning av livsmedel med alkoholhalt över 3,5 vol% fortsatt ska ske genom Systembolaget.
- 47 Fi ska verka för ett återinfört förbud mot alkoholreklam i tidningar, tv, sociala nätverk och eventuella framtida digitala mötesplatser.

F. Sexualpolitik

Feministiskt initiativs syn på sexualitet, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) och samlevnad utgår ifrån ett normkritiskt perspektiv. Människor porträtteras, behandlas och förväntas vara och göra olika saker på grund av sitt kön och/eller könsidentitet. Inte minst gäller detta sexualitet. Personer som bryter mot köns- och sexualitetsnormer kan bli osynliggjorda och bestraffade på olika sätt. Detta möjliggörs inte minst på grund av vårt rättssystem och välfärdssystem, som är uppbyggt kring dessa normer. Dessa samhälleliga normer måste därför synliggöras och ifrågasättas. Genom att frigöra oss från tanken om heterosexualitet som norm och ett binärt könstänkande kan vi motverka diskrimineringen av homo-, bisexuella och transpersoner. Feministiskt initiativs vision kring sexualitet och sexuella rättigheter handlar om alla människors självklara rätt att uttrycka sin könsidentitet och sexualitet på de sätt de önskar och att få leva i enlighet med dessa önskemål. Alla människor ska ha friheten att bestämma över sina kroppar och uttrycka sin sexualitet utan risk för diskriminering och utnyttjande.

Skola och media är centrala arenor för skapandet av kulturella normer och ideal för genus, sexualitet och identitet genom att de normer som presenteras av utbildare och medieproducenter påverkar unga människors förhållande till sin kropp och sexualitet. Det är därför viktigt att synliggöra och förändra vilka normer som förmedlas från barndomen, men även under resten av livet. Sexualiteten är en viktig del av livet hos de flesta människor och genom hela livsloppet, från barndomen till ålderdomen. Därför är det av största vikt att det finns ett aktivt arbete kring sexuell och reproduktiv hälsa för alla grupper av människor ur ett mångfaldsperspektiv, som bejakar alla delar av sexualiteten och alla människors särskilda behov. Barn sexualitet upplevs idag ofta som tabu och hanteras därför bristfälligt inom barnomsorgen. Äldre människors sexualitet ignoreras ofta trots att kroppsliga förändringar till följd av ålderdom kan ha faktiska konsekvenser för sexualiteten, både fysiskt och psykiskt. Personer med funktionsnedsättningar drabbas ofta av fördomar kring sin sexualitet och har ofta dålig tillgång till ungdomsmottagningar och mödrahälsovård.

Sex- och samlevnadsfrågor måste få ett mer centralt perspektiv i välfärdspolitik. Det saknas idag en samordning av kunskaper och resurser för hur olika professioner och instanser kan arbeta med dessa frågor. Inte heller alla människor har möjlighet att vända sig någonstans med frågor och rådgivning kring sexuell problematik. Människors sexuella hälsa ska inte bero på bostadsort eller ekonomi.

Sett ur ett globalt perspektiv har människor långt ifrån samma möjligheter till identitetsskapande och samlevnad som i Sverige, trots att vi inte heller här nått ända fram. Sexualitet måste därför även ses ur ett internationellt perspektiv. Feministiskt initiativ solidariserar sig med människors kamp världen över för rätten till fri abort och preventivmedel, samkönad samlevnad, mot våldtäkt som krigsmedel, barnäktenskap, människohandel och trafficking. Vi väljer att företräda de grupper som på en strukturell och global nivå har mindre makt, vare sig det beror på kön, ekonomi eller geografisk plats.

- 1 Fi ska verka för inrättandet av ett nationellt resurs- och kunskapscentrum för sex och samlevnadsfrågor.
- 2 Fi ska verka för inrättandet av sexualrådgivningsmöjligheter inom alla landsting. Detta ska ingå i den ordinarie vårdpengen.
- 3 Fi ska verka för att personal inom alla myndigheter och instanser som möter människor, där sexualiteten kan vara en aspekt att ta hänsyn till, utbildas i sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Denna kunskap ska även inkludera perspektiv på antirasism, hbtq, funktionalitet, könsidentitet och ålder.

- 4 Fi ska verka för att internationellt bistånd inte ska kunna villkoras med avseende på sexuell hälsa och reproduktiva rättigheter.

F.1 Könsidentitet och könsuttryck

Feministiskt initiativ vill se en värld där människor fritt kan definiera och uttrycka sitt kön och där alla har rätten att bestämma över sin egen kropp. Det måste till en bred samhällelig uppslutning med utbildningar för att vända stigmat som riktar sig mot transpersoner. Alternativet och dess konsekvenser känner vi redan till idag – hat, våld, hot, osynliggörande och höga siffror i självmordsstatistiken. Idag upprätthålls förtryckande könsnormer av staten och de som bryter mot könsnormerna utsätts ofta för våld och stigmatisering och drabbas i större utsträckning av fattigdom. Vi vill istället se en aktiv politik mot diskriminering där rättsväsende, skola och sjukvård utbildas i transpersoners livsvillkor och arbetar aktivt för att minska diskriminering mot dessa personer.

- 5 Fi ska verka för alla människors rätt att kostnadsfritt ändra sin egen juridiska könstillhörighet utan krav på transidentitet eller kroppsliga ingrepp.
- 6 Fi ska verka för att personnumren görs könsneutrala.
- 7 Fi ska verka för att namnlagen ändras så att alla människor har rätt att ta förnamn utan att det styrs av juridiskt kön. Denna rätt ska även gälla för föräldrar när de namnger sina barn.
- 8 Fi ska aktivt verka för att ett tredje juridiskt kön införs.
- 9 Fi ska verka för att i positiv anda utreda möjligheterna för att avskaffa av de juridiska könen och ta fram nya rutiner för att upprätthålla och öka jämställdhetskartläggningar.
- 10 Fi ska verka för att det ska vara en rättighet att få ut nya betyg och intyg vid ändring av personnummer eller andra personuppgifter.
- 11 Fi ska verka för att alla offentliga platser och verksamheter ska vara tillgänglig även för transpersoner. Sjukhus, omklädningsrum, fängelser, toaletter och andra lokaler måste byggas med alla människor i åtanke.
- 12 Fi ska verka för att transpersoners rätt att bestämma över sin egen kropp ska stå i centrum vid vårdbehov. Detta ska stå i centrum även vid utredningar kring behov av könskorrigering vård och behandling.
- 13 Fi ska verka för att alla som är bosatta i Sverige ska ges rätt till samma subventionerade könskorrigering vård.
- 14 Fi ska verka för att minderåriga ska få byta juridiskt kön och få könskorrigering vård efter sedvanlig utredning.
- 15 Fi ska verka för att alla medicinskt och kirurgiskt omotiverade ingrepp på barn som inte har en fastställd könstillhörighet ska upphöra. Alla intersexuella barn och unga samt deras föräldrar ska få information och stöd för att kunna fatta rätt beslut för sitt barn tillsammans med sjukvården, samt att i sin tur ge barnet det stöd det behöver under sin uppväxt.
- 16 Fi ska verka för att inkludera kön samt transpersoner i lagstiftningen om hets mot folkgrupp och att hetslagstiftningen ska utformas med ett tydligt strukturellt perspektiv.
- 17 Fi ska verka för att även barn och andra närstående till personer som omfattas av hetslagstiftningen ska omfattas av detta skydd, även om de själva inte tillhör någon av dessa grupper. Dessa barn måste även omfattas av lagstiftning om förbud mot diskriminering.

F.2 Säkrare sex

Kunskaper om och tillgång till preventivmedel för att skydda sig mot könssjukdomar och oönskade graviditeter är fundamentalt för den sexuella och reproduktiva hälsan. Vi vill se en ökad kunskap och större spridning för det preventiva arbetet. Ungdomsmottagningarnas verksamheter måste säkerställas, att få adekvat stöd ska vara en rättighet för alla och inte vara olika beroende på var en bor. Tillgång till prevention och sexualrådgivning ska finnas tillgänglig inom varje landsting. Ungdomar ska erbjudas gratis preventivmedel och icke-hormonella sådana ska uppmuntras. Arbetet måste också breddas och nå ut till fler målgrupper. I dagsläget förbises ofta ungdomar med funktionsnedsättning i preventionssammanhang, till exempel i sexualundervisning och av ungdomsmottagningar. Vuxna som lämnat långa relationer och äldre människor, som kan få förändrade sexualliv, kan också behöva uppdatera sina kunskaper kring nya preventivmedel och STI.

- 18 Fi kräver att alla elever i förskolan, grundskolan och gymnasiet får återkommande sex och samlevnadsundervisning. Undervisningen ska ta utgångspunkt i ett normkritiskt perspektiv och inkludera gränssättning som tema.
- 19 Fi ska verka för ett normkritiskt och öppet förhållningssätt till sexualitet i undervisning och bland skolpersonal. Skolpersonalen ska ha kompetens kring antirasism, hbtq, funktionalitet och könsidentitet.
- 20 Fi ska verka för att alla kommuner ska vara skyldiga att inrätta ungdomsmottagningar.
- 21 Fi ska verka för att alla ungdomsmottagningar är tillgängliga, både vad avser fysisk tillgänglighet och med avseende på kompetens hos personalen.
- 22 Fi ska verka för att preventivmedel subventioneras till unga i alla landsting i Sverige.

Hiv

Hiv-preventionen och vården för hiv-positiva måste ses över och förbättras. De flesta människor som lever med hiv har blivit smittade genom sexuella kontakter. Insatser för att möta HIV-epidemin måste därför innehålla sexualundervisning, kondomanvändning och jämställdhet. För att minska spridningen av sexuellt överförbara sjukdomar krävs det att alla inblandade tar ansvar för att ha säkrare sex.

Prevention verkar bäst om det ses som ett gemensamt ansvar som inte åläggs enskilda grupper. Trots det så har Sverige en av världens hårdaste smittskyddslagstiftningar som stigmatiserar hiv-positiva istället för att sträva efter att minska spridningen av hiv. Det stigma som ännu omgärdar hiv är kränkande för den som lever med hiv och utgör ett hot mot god prevention. Lagen skapar även en rättslös situation för personer som bär på hiv-viruset som av smittskyddsläkaren kan dömas till tvångsvård på i princip obegränsad tid. Utfallet av lagen visar på den diskriminering som genomsyrar sjukvården då den enbart används mot icke-vita personer, prostituerade och missbrukare.

- 23 Fi ska verka för att öka resurserna till hiv-preventiva insatser och arbetet för att minska stigmatiseringen av hiv-positiva. Vårdpersonal ska kompetensutvecklas.
- 24 Fi ska verka för avskaffande av möjligheten att neka personer HIV-test om de ber om det.
- 25 Fi ska verka för att informationsplikten avskaffas och att möjligheten att tvångsvårda och fängsla hiv-positiva ska avskaffas
- 26 Fi ska verka för att alla landsting ska erbjuda subventionerad medicinering mot biverkningar av bromsmediciner.

Människor i prostitution

Feministiskt initiativ vill se fler riktade och uppsökande stödinsatser till alla som säljer sex, oavsett kön och sexuell läggning. Arbetet mot prostitution utgår ofta från idén att den som säljer sex är en kvinna och att den som köper sex är en man. Även om antalet köpare till största delen är män så finns även ett stort antal pojkar, män och transpersoner bland de som säljer sex. De riktade insatserna för att stödja människor ur prostitution måste därför ta hänsyn till detta. De måste också ta hänsyn till att internet är en växande arena för sexhandel där det krävs ökade insatser. Var försäljningen sker får inte hindra preventionsarbetet. Organisationer som delar ut kondomer till människor i prostitution ska inte kunna avhysas med motiveringen att de "uppmanar till brott", då detta leder till ökad utsatthet och större risker för redan utsatta människor.

- 27 Fi ska verka för fler riktade insatser till personer som säljer sex på olika arenor och av olika kön och sexuell läggning. Det ska alltid finnas möjlighet till stöd för att sluta med prostitution.

F.3 Reproduktiv hälsa och rättigheter

Varje kvinna ska garanteras ett tryggt och säkert omhändertagande vid barnafödande, känna sig respekterad och tagen på allvar. Det senare gäller även eventuell annan förälder som vill medverka. Högsta prioritet ska dock ges till att säkerställa att alla kvinnor får en medicinskt säker förlossningsvård som utformas efter kvinnans önskemål. Idag lider många kvinnor av onödiga och allvarliga underlivsskador, utdragna förlossningar som leder till akuta kejsarsnitt. Personal och platsbrist är ett annat stort problem.

Rätten till fri abort är en nödvändig rättighet för att säkra kvinnors hälsa och för att kvinnor ska kunna agera som autonoma individer med oinskränkt rätt över sina egna kroppar. Rätten till fri abort ifrågasätts såväl inom Sveriges gränser som utanför. Motståndet mot aborter måste ses i ett globalt sammanhang där många kvinnor förvägras denna rättighet. Därför är det av stor vikt att Sverige som stat aktivt driver och arbetar för kvinnors rättighet till sexuell och reproduktiv hälsa nationellt och internationellt. I många länder tillämpas en så kallad samvetsklausul, vilken ger vårdpersonal rätt att vägra utföra aborter på grund av religiös tro eller liknande. Konsekvensen av detta kan bli att en abortsökande kvinnas hälsa och rättigheter ej tillgodoses. Feministiskt initiativ är starkt kritiska till en samvetsklausul och ska arbeta emot att en sådan införs i Sverige.

- 28 Fi ska verka för att rätten till assisterad befruktning ska vara på samma villkor för kvinnor i samkönade relationer som för heterosexuella par, landstingen ska inte prioritera olika eller ta ut olika avgifter.
- 29 Fi ska verka för att Sverige aktivt driver homosexuellas och ensamståendes rätt till adoption på lika villkor som andra familjeformer i det internationella adoptionsrådet.
- 30 Fi ska verka för att förändra lagstiftningen så att det bli möjligt för patienter att välja anonyma donatorer av spermier och/eller ägg vid fertilitetsbehandling i Sverige.
- 31 Fi ska verka för att medicinska tekniker som används under graviditet och förlossning ska användas utifrån den pågående forskningen och inte av rutin.
- 32 Fi ska verka för upprustning av förlossningsvården.
- 33 Fi ska verka för att ge den födande kvinnan rätt att så långt det är möjligt bestämma över sin graviditet, hur hon vill föda och över eftervården. Detta inbegriper rätt till kejsarsnitt.

- 34 Fi ska verka för att införa en valfrihets- och platsgaranti som innebär att varje kvinna ska ha rätt – och plats – att föda på det sjukhus hon i förväg valt. Fi ska verka för att anpassa förlossningsvården efter kvinnorna och deras efterfrågan.
- 35 Fi ska verka för att bygga ut förlossningsvården i glesbygd så att alla kvinnor har tillgång till förlossningsvård med hög säkerhet och medicinsk kompetens.
- 36 Fi ska verka för att förlossningsvården ska, efter kvinnans önskemål, garantera plats för en medföljande person att stanna kvar så länge som kvinnan stannar kvar på sjukhuset. Medföräldrar ska uppmuntras att delta i omsorgen om barnet.
- 37 Fi ska verka för att ge alla nyförlösta kvinnor rätt att stanna i minst tre dygn på BB.
- 38 Fi ska verka för att föräldrar ska få information om såväl amning som flasknäring.
- 39 Fi ska verka för att de kvinnor som väljer att gå hem tidigt ska erbjudas bra eftervård, bland annat i form av hembesök av en barnmorska man känner sedan tidigare från mödravården eller från förlossningen/eftervården.
- 40 Fi ska verka för att förlossningsskador måste behandlas på ett sådant sätt att det säkrar kvinnors möjligheter till fortsatt välmående.
- 41 Fi ska verka för att eftervården ska bli bättre på att fånga upp det lidande som många mammor upplever efter förlossningen. Alla nyblivna mammor ska erbjudas professionell hjälp med att bearbeta sin förlossning utifrån sin egen upplevelse.
- 42 Fi ska verka för att förlossningsavdelningar alltid ska kunna erbjuda tolk om så önskas.
- 43 Fi ska verka för ett genusinriktat reformarbete inom mödravård/barnavård/föräldrautbildning. Föräldrautbildning bör separeras från mödravård och barnavård.
- 44 Fi ska verka för att föräldrautbildning ska erbjudas alla föräldrar oberoende av familjekonstellation.
- 45 Fi ska verka för att föräldrautbildning ska utgå från att alla föräldrar har ett grundläggande individuellt ansvar för sina barn.
- 46 Fi ska verka för kontinuerlig fortbildning för personal inom mödra- och förlossningsvård i könsmakts-, antirasistiska och hbtq-frågor.
- 47 Fi ska verka för fri och laglig abort i hela världen. Tills det är uppnått måste kvinnor i länder där aborten inte är fri välkomnas till Sverige för att göra abort på samma villkor som kvinnor bosatta i Sverige.
- 48 Fi ska verka för att stoppa införandet av en samvetsklausul för vårdpersonal.
- 49 Fi ska verka för kvinnors rätt att välja abortmetod. För att säkra denna rätt bör barnmorskor ges möjlighet att handlägga medicinska aborter.

F.4 Surrogatmödraskap

Att en kvinna för andras räkning bär och föder ett barn, så kallat surrogatmödraskap, är inte tillåtet i Sverige idag. Surrogatmödraskap handlar om att ett kontrakt upprättas mellan en surrogatmamma och ett beställande par. Kontraktet innebär att kvinnan avtalar bort rätten till sin kropp samt vårdnad och kontakt med barnet efter förlossningen. Beställare och kliniker kontrollerar ofta helt och hållet kvinnans leverne under graviditeten.

Den globala industri som surrogatmödraskap utgör beräknades år 2012 omsätta 13,5 miljarder kronor. Surrogatmödraskap är intimt kopplat till kön, klass och etnicitet. Många av de par som använder utländska surrogatmödrar kan inte tänka sig att adoptera ett barnhemsbarn från landet ifråga. Även i de fall där det inte förekommer pengar handlar surrogatmödraskap om handel med barn och om att kvinnans självbestämmanderätt avtalas

bort. Feministiskt initiativ stödjer Europaparlamentets resolution som fastslår att surrogatmödraskap är ett allvarligt problem som utnyttjar kvinnans kropp och reproduktiva organ.

Så kallat altruistiskt surrogatmödraskap hänger ihop med kommersiellt surrogatmödraskap på så sätt att efterfrågan på barnfabriker ökar i länder som tillåter altruistiskt surrogatmödraskap. När ett fenomen normaliseras och efterfrågan ökar, ökar också den kommersiella handeln med kvinnors kroppar i fattigare delar av världen.

Feministiskt initiativ anser att synen på "altruism" är djupt problematisk. Det är omöjligt att kontrollera huruvida pengar eller andra gåvor förekommit eller om andra typer av påtrycknings- eller maktmedel använts. Detta gäller även – och kanske i synnerhet – när det handlar om närstående vänner eller familjemedlemmar. Surrogatmödraskap uttrycker en av de äldsta patriarkala tankefigurerna i världen, att en kvinna förväntas "ställa upp" och att kvinnokroppen är ett redskap tillgängligt för andra.

Att vara gravid och att genomgå en förlossning är något av det mest riskfyllda en fertil kvinna kan utsätta sig för. För att nämna några av riskerna utöver dödsfall kan kvinnan drabbas av exempelvis avföringsinkontinens, depression, havandeskapsförgiftning eller giftstruma. Effekterna av en graviditet, både fysiska och psykiska, är omöjliga att sia om på förhand.

Feministiskt initiativ har förståelse för den smärta som ofrivillig barnlöshet innebär. Denna längtan får dock inte inskränka mänskliga rättigheter. Feministiskt initiativ anser att varken kvinnors kroppar eller barn är handelsvaror.

- 50 Fi ska verka för att surrogatmödraskap inte ska vara tillåtet i Sverige.
- 51 Fi ska verka för att kvinnors fulla beslutanderätt över sin egen kropp säkerställs, inklusive rätten till abort.
- 52 Fi ska verka för att Sverige motverkar den globala industri som är surrogatmödraskap samt all form av handel med kvinnors kroppar och med barn.

G. Kvinnofrid, mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Frihet från våld är en grundläggande mänsklig rättighet. Det yttersta ansvaret för säkerställandet av denna rättighet har staten. Våld i nära relationer handlar i huvudsak om mäns våld mot kvinnor och barn och är i Sverige och globalt ett omfattande folkhälso- och säkerhetsproblem med stora samhällsekonomiska konsekvenser. Detta slags våld skördar fler dödsoffer varje år än alla världens väpnade konflikter tillsammans. För Sverige, som inte har haft krig inom landets gränser på århundraden, är mäns våld i nära relationer det reella säkerhetsproblemet. Mäns våld mot kvinnor är även ett grundläggande demokratiproblem. Kvinnors rädsla för våldtäkt begränsar rörelsefriheten i det offentliga rummet. Hat och sexualiserade hot mot kvinnor som tar plats i offentligheten, inte minst mot feministiska skribenter och politiker, syftar att tysta, underordna och marginalisera. Feministiskt initiativ ser allt detta våld som varken naturligt eller ofrånkomligt utan ansluter sig till den globala rörelse som arbetar för ett upphörande av våldet.

Feministiskt initiativ arbetar för allas mänskliga rättigheter. Människors livsvillkor formas i skärningspunkten för flera olika maktstrukturer. De flesta av oss är privilegierade i vissa avseenden men underordnade i andra. Våldet tar sig många olika uttryck och brottsoffer har skilda behov, handlingsutrymme och möjligheter att få sina upplevelser bekräftade. Makt relaterad till funktionalitet, klass, könsidentitet, rasifiering, sexualitet och ålder spelar en central roll. Ett sådant mer nyanserat maktperspektiv kallas ibland intersektionellt perspektiv. Omständigheter som missbruk, fattigdom, psykisk ohälsa och förtryckande normer av varierande slag kan också ha betydelse för hur våldet möjliggörs, förstås och hanteras av samhället. Kön är inte alltid den avgörande förklaringen till en individs makt och möjligheter, men ifråga om våldsutövande finns en tydlig koppling.

G.1 Maskulinitet och våld

Av det totala våldet i Sverige och världen är män till mer än nittio procent förövare, men medan män dessutom oftare utsätts för våld i offentliga miljöer, utgörs grövre våld i nära relationer till allra största delen av mäns våld mot kvinnor och barn. Kvinnors våld mot män förekommer, men är ytterst sällan grovt fysiskt våld. Den viktigaste övergripande förklaringen är strukturell snedfördelning av makt och resurser i huvudsak kopplad till kön. Struktureerna bärs upp av normer om manlighet där rätten att utöva kontroll utgör en viktig del. Maskulinitet, det vill säga vad vi förknippar med män och manlighet, är historiskt föränderligt och styrs inte av biologiska förutsättningar, utan av tolkningar och förväntningar – kulturella normer och strukturella villkor. Genom den västerländska historien har män och maskulinitet fått representera det mänskliga, medan kvinnor och det vi betraktat som feminint i bästa fall setts som ett komplement till, men ofta underordnats det manliga. Rasifiering och social exkludering är centralt i de processer som ger vissa maskuliniteter högre status än andra.

Könsmaktsordningen är en övergripande, global struktur som innebär att män som grupp är överordnade kvinnor som grupp. Det betyder inte att alla män har mer makt än alla kvinnor i alla situationer. Alla kan vara underordnade i en mening och samtidigt överordnade över någon annan. Men det är viktigt att se att det finns en struktur som ger fördelar till män just för att de är män, och att denna struktur skär igenom alla samhällsklasser. Våld finns inom alla samhällsklasser och kan inte endast förklaras utifrån knappa resurser.

Sedan sent 1990-tal finns officiellt i Sverige en etablerad förståelse av mäns våld mot kvinnor som samhällsproblem. En rad statliga initiativ har tagits för att möta problemet, bland annat införandet av brottsrubriceringarna grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning. Med utgångspunkt i forskning om våld i nära relationer, var dessa nya brott avsedda att fånga ett systematiskt förtryck, där de enskilda våldshändelserna isolerade var för sig inte behövde vara allvarliga, men sammantagna visade ett mönster av kontroll och grov kränkning. Utvärderingar visar att lagen inte implementerats enligt lagstiftarens intentioner, då fokus inte sällan läggs på enskilda händelser, som avfärdas om de inte var för sig kan karaktäriseras som grov misshandel. Dessutom innebär lagstiftning inom andra områden, som utlänningslagen (se G.3) och familjerätt (se G.5), att motstridigheter uppstår och att skyddet mot fortsatt våld kan prioriteras bort. Arbetet mot våld behöver utvecklas inom många områden.

- 1 Fi ska verka för att det våldspreventiva arbetet utvecklas i Sverige och att fokus riktas mot kopplingen mellan maskulinitet och våld samt med tydliga intersektionella perspektiv.
- 2 Fi ska verka för att våldspreventiva metoder så långt som möjligt ska vara baserade på de metoder som enligt utvärderingar visat bäst resultat.
- 3 Fi ska verka för att polis och rättsväsende ges fortbildning i kvinnofrid och våld i nära relationer utifrån intersektionella perspektiv.
- 4 Fi ska verka för att skyddet för personer som utsätts för hot om våld ska stärkas, genom att efterlevandet av kontaktförbud skärps. För förövare som dömts till kontaktförbud för våld mot partner ska fotboja utfärdas och den drabbade får frivilligt använda ett armband med ett larm, kopplat till polisen, som utlöses av fotbojan.
- 5 Fi ska verka för att brottsrubriceringarna grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning i större utsträckning tillämpas så som var tänkt när de infördes.
- 6 Fi ska verka för att överträdelse av kontaktförbud, skadegörelse, förföljelse och övergrepp i rättsak ska kunna ingå i brottet grov kvinnofridskränkning.
- 7 Fi ska verka för att straffet för grov kvinnofridskränkning och grov fridskränkning höjs till minst ett år. Förövare som nekar eller avbryter erbjuden behandling bör få sitt straff förlängt, särskilt om förövaren har minderåriga barn.
- 8 Fi ska verka för att dömda våldsförövare som har vapenlicens fråntas denna.

G.2 Socialtjänstens och kvinno- och tjejjourernas roller

En stark kvinnorörelse har sedan 1970-talet svarat på samhällets bristande stöd till brottsoffren med utveckling av skyddade boenden, stöd och kamp för förbättrade lagar och praxis. Längre var all denna verksamhet helt ideell och samhället såg våldet som en privatsak. Jourerna är ännu beroende av ideella krafter och tillfälliga projektmedel, men har idag ett starkare offentligt stöd och har genomgått en professionaliseringsprocess. Tjejjourer har funnits sedan mitten av 1990-talet och erbjuder oftast inte skyddat boende, men däremot stödsamtal – via mejl, chatt, telefon och personliga möten – samt arbetar ofta förebyggande med workshops, sommarläger, skolinformation och samtalsgrupper. De senaste åren har vi även sett en framväxt av killjourer och ungdomsjourer för alla kön och könsuttryck.

Kvinnjourerna har som opinionsbildare spelat en avgörande roll i kampen för att få våld i nära relationer etablerat som ett samhällsproblem som det krävs gemensamma krafter för att möta, och räddat många enskildas liv. Inte minst har de jourer som har beredskap och kompetens att skydda kvinnor utsatta för våld i namn av heder en avgörande roll för brottsoffren. Dessa kvinnor utsätts för ett kollektivt hot, kan ha svårare att få stöd av

myndigheter, samtidigt utsättas för rasism och ha få alternativa möjligheter till skydd (se vidare G.4). Att kvinnojourerna inte är myndigheter och att personal och ideella inte har anmälningsplikt är en viktig förutsättning för etablerandet av förtroendefulla relationer med de stödsökande, och därmed för kvaliteten. Stödet behöver dock bli mer långsiktigt, då många efter den akuta fasen återvänder till en våldsamt relation eller till sin familj. Socialtjänstens stöd behöver på flera sätt bli mer utvecklat, långsiktigt och heltäckande. Trycket på kvinnojourerna har ökat dramatiskt de senaste åren. Mer än hälften av alla kvinnor som söker skydd nekades på grund av platsbrist.

- 9 Fi ska verka för att alla kvinnojourer, tjejjourer, killjourer och ungdomsjourer som uppfyller socialstyrelsens kvalitetskriterier garanteras statligt ekonomiskt stöd till basverksamhet, hyra och andra löpande kostnader samt lön för minst 2-3 heltidsanställda (beroende på omfattning av verksamhet). Särskilt skyddade boenden behöver ges stöd att expandera.
- 10 Fi ska verka för att personal och alla ideellt verksamma vid jourerna har tillgång till handledning av professionella med adekvat högskoleutbildning.
- 11 Fi ska verka för att socionomutbildningen ska lägga större tonvikt på kunskap om kvinnofrid, våld i nära relationer, inklusive samkönade sådana, våld i hederns namn samt om bemötande, skydd och stöd till våldsutsatta. Att fortbildning ges till de socionomer och andra som arbetar inom området, men har bristande kunskap.
- 12 Fi ska verka för att kommuner tvingas erbjuda tillgång till skyddade boenden i hemkommunen eller annan kommun. Denna skyldighet är redan lagstadgad, men uppfylls inte, varför sanktioner bör övervägas.

G.3 Särskild utsatthet och våld

Våld i samkönade relationer och våld mot äldre är underskattade problem, som ofta faller utanför mer grundläggande, vardagliga, förståelseramar för våld i nära relationer. Det kan därför ta längre tid innan det upptäcks. Fördomar kan begränsa det stöd som ges, om det alls erbjuds. Homosexuella som inte är öppna med sin sexualitet kan särskilt dra sig för att berätta, och ha svårare att bli trodda. Äldre kvinnor är oftare ekonomiskt beroende av sina partners, och har vuxit upp i en tid präglad av starkare normer kring äktenskap och kvinnlig underordning. Hbtq-ungdomar som utsätts för våld i hederns namn är en grupp som nästan är helt osynliggjord, och som samhällliga institutioner ännu saknar kompetens att skydda.

Feministiskt initiativ verkar för en politik som stärker papperslösa kvinnors rättigheter. Kvinnor och barn utan medborgarskap i Sverige befinner sig i en utsatt situation utsätts för förtryck och våld i stor omfattning då förövare ofta utnyttjar det faktum att de inte kan söka hjälp från myndigheter i fruktan för utvisning. Mänskliga rättigheter och frihet från våld och förtryck måste alltid vara utgångspunkten i politiken.

Relationer mellan människor med skillnader i makt, resurser och livsvillkor behöver inte alltid vara problematiska och innebära konsumtion och förtryck, utan kan bygga på kärlek och respekt. Vi ser dock med oro en systematisk så kallad fruimport, som innebär att fattiga kvinnor som inte är svenska medborgare på grund av tvåårsregeln kan utnyttjas och misshandlas för att sedan kastas ut och bytas ut innan två år passerat. Tvåårsregeln innebär att de som har kommit till Sverige på grund av anknytning, som äktenskap, inte får fortsatt uppehållstillstånd om en skilsmässa genomförs inom två år. Vissa män konsumerar på detta sätt ett antal kvinnor, utan att samhället reagerar. Kvinnans möjligheter att stanna i Sverige eller att få stöd är begränsade, då samhället skapat ett beroendeförhållande gentemot den svenska parten. Fenomenet är ett uttryck för hur rasism och sexism inte sällan samspelar och

förstärker varandra. Regeln ger uttryck för en människosyn där svenska medborgare ges rätt att utnyttja utländska medborgare, genom att de blir ett bihang till den svenska parten, det drabbar oftast kvinnor.

Personer med fysiska, psykiska och kognitiva funktionsnedsättningar, psykisk sjukdom och/eller missbruk är överrepresenterade bland våldsutsatta. Av flera anledningar har dessa grupper dessutom än svårare att få stöd. Många har negativa erfarenheter av kontakt med myndigheter och professionella och drar sig för att berätta om övergrepp och annat våld. Väljer de att berätta kan de ha svårare att kommunicera och att bli bemötta på rätt sätt. De ideella kvinnojourerna saknar ofta resurser och ibland kompetens att ta emot våldsutsatta med dessa särskilda behov. Det är heller inte rimligt att begära att ideellt verksamma ska ansvara för stöd och vård till exempelvis våldsutsatta med psykoser, tungt missbruk eller utagerande och aggressivt beteende.

- 13 Fi ska verka för ett ökat statligt och kommunalt ansvarstagande för att förebygga våld, liksom för behandling av förövare och stöd till utsatta med alla former av problematik och livsvillkor.
- 14 Fi ska verka för att kommunen ansvarar för samordningen mellan myndigheter i ärenden som rör våld i nära relationer. De våldsutsatta ska inte själva behöva ansvara för denna samordning. Myndigheter måste lära av varandras expertis inom exempelvis funktionshinder, missbruk och särskilda stödbehov.
- 15 Fi ska verka för att tvåårsregeln i utlänningslagen tas bort, då den strider mot kvinnors mänskliga rättigheter.
- 16 Fi ska verka för att kvinnofridslagen ska ha ett företrädare framför utlänningslagen. Papperslösa kvinnor som utsätts för hot, misshandel, utpressning, trakasserier eller sexuella övergrepp ska fredas och garanteras skydd i samband med brott.
- 17 Fi ska verka för att information om mänskliga rättigheter och svensk kvinnofridslagstiftning/fridslagstiftning förmedlas till delaktiga parter i så kallad kärleksinvandring.
- 18 Fi ska verka för att information om mänskliga rättigheter och svensk kvinnofridslagstiftning/fridslagstiftning inkluderas i SFI-utbildningen. Alla ska ha kunskap om sina rättigheter och vart man kan vända sig för att få skydd och stöd.

G.4 Våld och förtryck i hederns namn

Allt våld måste förebyggas och bekämpas, oavsett vilket uttalat motiv förövaren har. Frihet från våld och rätten att bestämma över sin egen kropp är en grundläggande mänsklig rättighet som måste säkras oavsett hur våldet tar sig uttryck. Med rätt insatser och en långsiktig politik som främjar jämlikhet, delaktighet och mänskliga rättigheter kan alla former av förtryck motverkas. Förtryck i namn av heder har inte sin grund i någon enskild religion. Hela länder eller folkgrupper präglas inte av dessa normer. Det är heller inte väsensskilt från annat förtryck där maktordningarna kön, sexualitet, släktskap och ålder samspelar och är centrala.

Både kvinnor och män kan såväl delta i, som själva utsättas för förtryck i namn av religion eller heder. Många i Sverige lever med normer som innebär begränsningar av rätten att själv bestämma över sin sexualitet och val av partner. Familjens heder anses enligt dessa normer vara överordnad individens frihet och kopplas till särskilt flickors och kvinnors påstådda eller faktiska sexuella beteende. Kraven på de unga kvinnornas oskuld är en nyckelfråga, men unga män förtrycks också, exempelvis genom att tvingas delta i förtrycket av sina systrar och likaså hbtq-personer. Social exkludering och rasifiering är en del av problemet, men möjliga att motverka med rätt politik.

Feministiskt initiativ vill kriminalisera barn- och tvångsäktenskap. För att kunna förebygga dessa brott, följa upp vad som hänt och hämta hem en ungdom som inte kommit tillbaka till skolan efter sommaren utan gifts bort utomlands, behöver polis och socialtjänst mer resurser och utarbeta tydliga strategier. Vi sätter brottsofferperspektivet i fokus och vill att insatserna utformas i nära samverkan med den våldsutsatta och eventuellt kvinnojour eller liknande organisation. Hotas den utsatta av fler än en person måste riskbedömningen bli en annan. Förtryckets kollektiva karaktär innebär utmaningar för rättsväsende och för socialtjänstens familjeorienterade arbetsätt.

Vi är kritiska till att i brottsbalken instifta en särskild brottsrubricering för hedersrelaterat våld. Vi vill noga utreda och överväga om inte redan existerande brottsrubriceringar som grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning räcker, när våldet ingår som en del i ett systematiskt förtryck av upprepade hot, våldshandlingar och kränkningar. Som nämnts i ett tidigare avsnitt (F.1) vill vi se en skärpning av straffet till minst ett år, inte minst för att ge brottsoffren bättre möjligheter till återhämtning och att bygga upp sitt liv på nytt. Våld med så kallat hedersmotiv är inte nödvändigtvis ett grövre brott än annat våld med liknande mönster av disciplinering och upprepade kränkningar. Med en särskild brottsrubricering riskerar vi däremot svåra gränsdragningsproblem, större rättsosäkerhet och att ytterligare förstärka den rasism som redan nu finns i rättssystemet.

Förbättringar inom rättsväsende och ökade resurser till jourerna och socialtjänsten ska även komma utsatta för detta slags våld till del. Ökade resurser till skolans elevhälsa ska främja ungas möjligheter att få sina svårigheter hemma uppmärksammas. Idag finns en större beredskap att ge skydd från fortsatt våld. Insatserna är dock inte tillräckliga. De utbildningssatsningar som genomförts har också i många fall överbetonat endimensionella kulturella förklaringar till just hedersrelaterat våld, med en tendens att förstå kultur som något statiskt. Detta har gett näring åt nationalistiska uppfattningar om att förtryckande kulturella uttryck endast finns hos "de andra".

Debatten rör sig nu bort från polariseringen mellan de som vill förstå våld i nära relationer inom ramarna för så kallad "hederskultur", och de som hävdar en ensidig könsmaktsförståelse, i riktning mot de nyanserade analyser som finns inom aktuell forskning. Varken kultur eller könsförtryck räcker som enskilda förklaringar. Våld måste förstås i sitt sammanhang, i relation även till makt kopplad till ekonomiska resurser och social position, rasifiering med mera. Att vara ekonomiskt beroende av förövaren, att inte känna till sina rättigheter eller relevant lagstiftning, att samtidigt utsättas för rasism i kontakter med myndigheter och så vidare begränsar möjligheterna till frihet från våldet.

Feministiskt initiativ anser att det är av yttersta vikt att synliggöra alla berättelser om våld och förtryck. Sociala och rättsliga myndigheter behöver öka sina kunskaper om att våldet tar sig olika uttryck och få tillräckligt med resurser för att ge ett fullgott skydd och stöd. När stora delar av en familj, skola, samhälle eller bekantskapskrets godkänner eller deltar i förtrycket krävs riskbedömningar och åtgärder som tar hänsyn till detta.

- 19 Fi ska verka för att möjligheten till dispens för att ingå äktenskap för personer under 18 år tas bort.
- 20 Fi ska verka för att kriminalisera barn- och tvångsäktenskap
- 21 Fi ska verka för att polis och socialtjänst får ökade resurser att förebygga och utreda risker för barn- och tvångsäktenskap, samt i förekommande fall hämta hem och skydda brottsoffer och ställa förövare inför rätta.
- 22 Fi ska verka för att relevanta professionella som pedagoger, elevhälsopersonal, kuratorer på ungdomsmottagningar, polis och utredare inom sociala barnvården ges fortbildning om förtryck i namn av heder och religion, ur intersektionella perspektiv, inklusive riskbedömning.

- 23 Fi ska verka för att skolans uppdrag för att säkerställa alla barns rättigheter utvecklas och tillämpas. I uppdraget ska ingå att informera alla barn, unga och föräldrar om deras rättigheter.
- 24 Fi ska verka för att barn och ungdomar som är utsatta för våld och förtryck i namn av heder ska erbjudas möjlighet att byta skola.

G.5 Direkt och indirekt våld mot barn

Vart tionde barn uppskattas i Sverige uppleva våld i hemmet och vart tjugonde barn upplever detta våld ofta. Män står för majoriteten också av det direkta våldet mot barn, inte minst vad gäller det grova våldet. Statistiskt finns även ett starkt samband för barn mellan att uppleva en pappas våld mot en mamma och att själv utsättas för direkt våld och sexuella övergrepp. Våld mot barn är alltid oacceptabelt, oavsett vem som är förövare. Avgörande för att barnen ska kunna läka psykiskt är att våldet och hoten och rädslan för ytterligare våld får ett slut. Många kvinnor som lämnar en våldsamma relation blir fortsatt utsatta för hot, trakasserier och fysiskt våld. Våldsamma mäns tillgång till sina barn är en viktig anledning till att våldet kan fortsätta. Umgänget beskrivs i lagtexten (FB 6 §) som en rättighet för barnet, men blir i praktiken en rättighet för umgängesföräldern. För många står valet mellan att skydda sina barn från risken för fortsatt våld vid umgänge och att riskera att betala vite och att bli av med vårdsnaden, om umgänget inte kan komma till stånd. Påtvingat umgänge med en förälder som barnet upplever som förövare försvårar för barnet att tillgodogöra sig behandling. Barnen behöver vidare rätt stöd att bearbeta sina upplevelser.

- 25 Fi ska verka för att en person som har kontaktförbud inte samtidigt ska ha möjlighet till umgänge med den skyddades och sina gemensamma barn, så som idag.
- 26 Fi ska verka för att gemensam vårdnad efter separation ska vara möjligt mot en förälders vilja endast i undantagsfall och efter en ordentlig riskbedömning. Finns substantiella tecken på våld eller övergrepp ska gemensam vårdnad i princip vara utesluten.
- 27 Fi ska verka för att det inte ska vara möjligt att tvinga barn till boende hos eller kontakt med en förälder mot barnets uttryckliga vilja, oavsett om brott har styrkts eller inte.
- 28 Fi ska verka för att umgängesarrangemang med en våldsamma förälder som barnet ändå vill ha kontakt med ordnas på ett sätt som är säkert för den våldsutsatta och barn. Endast närvaro av en okvalificerad kontaktperson utan möjlighet att vid behov ingripa är en otillräcklig säkerhetsåtgärd.
- 29 Fi ska verka för att alla utredare i familjerättsärenden och barnavårdsärenden ges fortbildning om kvinnofrid, våld i nära relationer, bemötande och metoder att samtala med barn.
- 30 Fi ska verka för att stöd och behandling till barn som upplevt våld utvecklas och expanderar. Att satsningar på BUP och annan kvalificerad verksamhet att ta emot dessa barn, som idag ofta nekats behandling på grund av resursbrist, prioriteras.

G.6 Könstympling

Mer än 130 miljoner kvinnor i världen är könstympade och fortfarande utförs omkring tre miljoner könstymplingar årligen (WHO 2011). Övergreppet är en form av våld som begås mot flickor och kvinnor, ofta med syftet att kontrollera kvinnans kropp och sexualitet.

Könsstympling står i strid med mänskliga fri- och rättigheter och har negativa konsekvenser för flickors och kvinnors hälsa.

Könsstympling förbjöds i svensk lag år 1982. Sedan 1999 kan personer också dömas för könsstymplingsbrott i Sverige, även om brottet begåtts i länder där det inte är straffbart. I Sverige bedrivs dock inte längre något aktivt arbete för att förebygga könsstympling. Mer kunskap krävs i såväl utbildningsväsendet som inom hälso- och sjukvården och föreningslivet. Trossamfund bör tydligare involveras då de kan ha en central roll i arbetet mot dessa övergrepp. Feministiskt initiativ vill att Socialstyrelsen får i uppdrag att ta fram en ny handlingsplan för att förebygga och bekämpa könsstympling i Sverige. Möjligheten att förlänga preskriptionstiden för könsstymplingsbrott bör dessutom ses över, så att man också i vuxen ålder ges möjlighet att anmäla brott man utsatts för som barn. Eftersom det i dag inte görs några kartläggningar om förekomsten av könsstympling i Sverige bör man också genomföra en större kartläggning liksom en riskbedömning utifrån evidensbaserad forskning på området. Samtidigt är det viktigt att arbetet mot könsstympling utgår från ett antirasistiskt perspektiv och inte inskränker flickors och kvinnors kroppsliga integritet som omotiverade tvångsundersökningar.

Feministiskt initiativ anser inte att omskärelse av pojkar är könsstympling, men motsätter sig omskärelse av icke medicinska skäl av pojkar under 18 år.

- 31 Fi ska verka för att Socialstyrelsen får i uppdrag att ta fram en ny handlingsplan mot könsstympling, med fokus på förebyggande insatser.
- 32 Fi ska verka för att preskriptionstiden för könsstymplingsbrott ses över.
- 33 Fi ska verka för att Sverige intensifierar arbetet mot könsstympling såväl nationellt som internationellt.

G.7 Våldtäkt och sexuella övergrepp

Tiden är inne för ett paradigmskifte vad gäller samhällets syn på sexualitet och kroppslig integritet. Dagens sexualbrottslag kräver att tvång ska ha förekommit för att en våldtäkt ska räknas som våldtäkt. Lagen medför på detta sätt en syn på kvinnor som sexuellt tillgängliga så länge de inte gör fysiskt motstånd. Detta synsätt är inte förenligt med ett demokratiskt samhälle där människans rätt att bestämma över sin sexualitet och kroppsliga integritet värnas. Det är hög tid att införa en lag som grundar sig i att bristen på frivilligt deltagande ska avgöra ansvaret för våldtäkt. Feministiskt initiativ tar således ett steg längre än att förespråka en samtyckeslag och menar att sex bygger på frivilligt deltagande snarare än samtycke eller tillåtelse till sex.

Enligt Brottsförebyggande rådet begås cirka 30 000 våldtäkter varje år i Sverige gällande personer över 15 år. Ungefär en tiondel av alla fall anmäls. Mindre än en femtedel av anmälningarna leder till åtal och av dessa leder en ytterst liten del till fällande dom. Många flickor, kvinnor, pojkar, män och andra som utsätts för våldtäkt låter bli att anmäla av rädsla för att inte bli trodda. Statistiken visar också att chansen att få upprättelse är låg. Många våldtäktsoffer skäms över det som hänt och tar själva på sig skulden.

För att komma till rätta med såväl den låga anmälningsstatistiken som den låga andelen fällande domar bör bemötandet av de som utsätts för våldtäkt förbättras liksom kvaliteten på förundersökningarna höjas. Insatser bör riktas mot obligatoriska utbildningar om genusperspektiv, hbtq-perspektiv och mäns våld mot kvinnor inom såväl polis- och rättsväsende som inom skolundervisningen.

Förekomsten av och synen på våldtäkt hänger ihop med föreställningar kring kön, makt, sexualitet och våld. Förväntningar på könen är mycket olika i frågor som rör sexualitet. Män och killar förväntas vara sexuellt aktiva och dominanta och gärna ha många partners.

Kvinnor och tjejer förväntas däremot hålla på sig och vara svårövertalade för att inte få så kallade "hora-rykten". Det finns också föreställningar om att man måste "ställa upp" på sex i en relation, även när man inte känner för det (så kallat tjat-sex). Detta i kombination med sexuella trakasserier, objektifiering av kvinnokroppen i media och pornografi, förekomsten av skällsord som hora och fitta i skolan etc. är vardagliga uttryck för ett ojämställt samhälle och påverkar hur vi ser på kön och sexualitet. För att förändra föreställningar och praktiker kopplade till sexualitet och våld behöver normer kring kön utmanas och gamla föreställningar och fördomar ersättas med jämställda värderingar.

Frågan om våldtäkt betraktas ofta som ett folkhälsoproblem, vilket innebär att maktanalysen till stor del försvinner. Våldet kopplas alltför ofta till individuella förklaringsmodeller som fokuserar på biologi, "otyglad manlig sexualitet", personlighetsstörningar, alkohol och droger. Precis som våldtäkt och sexuellt våld som strategi mot kvinnor i krig och konfliktområden runt om i världen, handlar sexuellt våld mot kvinnor i Sverige om maktutövande. Sammanhanget och övergreppen ser oftast helt annorlunda ut här än i krigssituationer, men att det handlar om en väsensskildhet stämmer inte. Det handlar även i Sverige om att utöva makt genom att våldföra sig på kvinnors kroppar, även om majoriteten av våldtäkterna i Sverige begås inomhus och av en närstående, bekant, eller tillfälligt sällskap. Läs mer om våldtäkt och sexuellt våld i krig i avsnitt M.2 Konflikthantering och fredsbyggande.

Ytterst kan våldtäkt även förstås som ett demokratiproblem genom att hotet om att utsättas för våldtäkt begränsar många kvinnors vardag och inskränker deras rörelsefrihet. På detta sätt handlar förekomsten och hotet om våldtäkt om människors skilda handlingsutrymme, medborgarskap och frihet.

- 34 Fi ska verka för en ändring av lagen om våldtäkt så att brist på frivilligt deltagande konstituerar brottet.
- 35 Fi ska verka för förbättrad sexualundervisning och utbildning i genusperspektiv i skolan.
- 36 Fi ska verka för att personer som utsatts för våldtäkt ska erbjudas kostnadsfri rådgivning av en advokat.
- 37 Fi ska verka för att polisen ska bli skyldig att anmäla behov av målsägarbiträde.
- 38 Fi ska verka för att väntetiden i domstolar minskas.
- 39 Fi ska verka för att utbildning i genusperspektiv för polis, åklagare och domare ska vara obligatoriskt.

G.8 Prostitution och människohandel för sexuella ändamål

Handeln med människor för sexuella ändamål är vår tids slavhandel. Enligt FN:s beräkningar förs över två miljoner människor över nationsgränserna varje år i syfte att utnyttjas för sexuella ändamål, varav 85 procent är kvinnor och flickor. Global orättvisa och fattigdom är en grundläggande orsak till människohandel och prostitution, därför måste en feministisk kamp mot människohandel gå hand i hand med kampen mot fattigdom och global ojämlikhet. Bakgrunden till att människor hamnar i prostitution kan vara fattigdom, tvång och hot, missbruk eller självskadebeteende. Prostitution och människohandel för sexuella ändamål är en form av våld och ett brott mot de mänskliga rättigheterna. Arbetet för att minska prostitutionen måste tydligare inriktas på att minska efterfrågan och att kraftfullt avvisa idén om mäns rätt att konsumera och exploatera kvinnors, transpersoners, barns och andra mäns kroppar. I Sverige har det på senare år kommit att bli något vanligare att pojkar

och män säljer sex, än flickor och kvinnor. Kunderna är fortfarande till allra största del män. Den svenska staten måste ta ett betydligt större ansvar i denna fråga.

Feministiskt initiativ vill inrätta ett nationellt kunskaps- och resurscenter mot sexköp och människohandel. Centret ska få i uppdrag att 1) Stärka sexköpslagens normerande funktion genom informationsinsatser, utbilda och samverka med alla berörda privata och offentliga aktörer; 2) Ta fram förslag som syftar till att minska mäns efterfrågan på sexuella tjänster; 3) Samordna och utveckla stödet till personer som vill lämna prostitutionen; samt 4) Fungera som en samordnare i Sverige som ska arbeta för att stötta socialtjänsten i återvändandeprocessen och som har ansvaret för de nödvändiga kontakterna som måste tas med aktörer i transit- och ursprungsländer.

- 40 Fi ska verka för att ett Nationellt kunskaps- och resurscentrum mot sexköp och människohandel för sexuella ändamål inrättas.
- 41 Fi ska verka för att kravet på dubbel straffbarhet vid sexköp utomlands tas bort.
- 42 Fi ska verka för att möjligheten för brottsoffer inom prostitution att kräva skadestånd ska utredas och förstärkas.
- 43 Fi ska verka för att konsulat på svenska ambassader i ursprungsländer tillhandahåller information på landets språk om vilka myndigheter och organisationer som erbjuder hjälp om man skulle bli utnyttjad i Sverige.
- 44 Fi ska verka för att de offer för människohandel som vill stanna i Sverige ska få permanent uppehållstillstånd.
- 45 Fi ska verka för att all utsänd personal som ska tjänstgöra utomlands ska gå obligatorisk utbildning om mäns våld mot kvinnor inklusive prostitution och människohandel.
- 46 Fi ska verka för att nationella riktlinjer och tydliga rutiner för återvändande hos ansvariga myndigheter införs såsom till exempel fastställa tydliga riktlinjer om vilken myndighet som ska ha ansvaret för kontakten med brottsoffret, vilken information som ska ges samt hur brottsoffret på bästa sätt förbereds inför ett återvändande till Sverige för rättegång (om personen inte vill stanna i Sverige).
- 47 Fi ska verka för att Sverige aktivt ska verka för införandet av en sexköpslag enligt den svenska modellen inom EU och FN.

G.9 Pornografi och sexualisering av det offentliga rummet

Pornografiska uttryck och sexualisering av det offentliga rummet ökar och finns överallt i vår vardag. Genom ett sexistiskt bildspråk i media och reklam legitimeras och befästs könsnormer och maktordningar i samhället. Varje samhälle som åtagit sig att arbeta för mänskliga rättigheter och jämställdhet bör därför aktivt motverka sexistisk sexualisering och utmana stereotypa föreställningar om kön. FN:s Kvinnokommitté har kritiserat Sverige för den utbredda sexualiseringen av det offentliga rummet och den ökande Main streaming av pornografi i samhället som de menar underminerar kvinnors rättigheter. Att kvinnor i högre utsträckning än män avbildas som sexualiserade objekt kan även förstås som ett demokratiproblem. Sexualisering och objektifiering motverkar principen om människan som ett självständigt subjekt och kan inskränka kvinnors möjlighet att värna sin kroppsliga integritet.

Pornografi handlar inte alltid om förtryck och exploatering. Feministiskt initiativ är dock kritisk till den globala industri som årligen omsätter mångmiljardbelopp och som är intimt förknippad med människohandel, prostitution, strippklubbar och andra former av sexuell

exploatering och som ger uttryck för en patriarkal och nedvärderande kvinno­syn. Jämställdhet kan inte uppnås så länge det är möjligt för män att köpa kvinnors och mäns kroppar genom prostitution, stripp- eller sexklubbar. Sexualisering av det offentliga rummet och pornografiska uttryck påverkar människors syn på kön och sexualitet och förstärker en föreställning om kvinnor som varor som kan konsumeras. Ett exempel på en yrkesgrupp som är utsatt för sexuella trakasserier och övergrepp är hotellstäderskor, som på ett mycket konkret sätt drabbas av porrens direkta påverkan på manliga hotellgäster. Att arbeta mot pornografi och objektifierande framställningar är således en viktig del av ett våldsförebyggande arbete.

- 48 Fi ska verka för att en lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam införs.
- 49 Fi ska verka för att strippklubbar förbjuds.
- 50 Fi ska verka för att hotell ska vara porrfria.
- 51 Fi ska verka för att myndigheter och statliga bolag inför riktlinjer för porrfria hotell, mot porrkonsumtion samt sexköp i samband med tjänsteresa.
- 52 Fi ska verka för att lagstiftningen kring pornografi ses över och att möjligheten att begränsa spridningen av pornografi utreds.
- 53 Fi ska verka för att barn under 18 år inte får utnyttjas i något pornografiskt sammanhang. Lagstiftningen ska ses över och skärpas så att det handlar om faktisk ålder och inte är en bedömningsfråga.

H. Samhällsbyggnad och bostadspolitik

Rätten till bostad – politikens ansvar

Att alla invånare har rätt till bostad slås fast i Sveriges grundlag som säger att det allmänna särskilt ska trygga rätten till bland annat bostad. Människors rätt till en bostad är en grundläggande rättighet som politiken ska ta ansvar för och inte kan delegera till enbart marknaden eller individen. Samhälls- och stadsbyggande är en konkret form av fördelningsspolitik och ett strategiskt verktyg med lång verkningstid för alla typer av hållbarhetsarbete: socialt, ekonomiskt och miljömässigt.

I stadsplanering, trafik och bostadsbyggande har synliga majoriteter, funktionsnormativa och män prioriterats, vilket är exkluderande. Därför vill Feministiskt initiativ att all samhällsplanering ska göras utifrån ett rättighetsperspektiv med antidiskriminering, jämlikhet och jämställdhet i åtanke, och med hänsyn till såväl invånarnas olika behov som social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet.

En förutsättning för att bygga ett samhälle som motverkar diskriminering är att människor som arbetar med samhällsplanering och bostadsproduktion har kunskaper om genus och könsmakt, normkritik, ålder, barns behov, funktionalitet och antirasism. De behöver därför kontinuerlig utbildning inom dessa områden.

Bostadsbyggandet ska vara en del av ett samhällsbygge som placerar förskola, skola, äldrevård, vårdcentral, bibliotek, gemensamhetslokaler, mataffärer, kaféer och kollektivtrafik i närheten av bostäder.

Hemlöshet är ett tilltagande problem i vårt samhälle. Människor som är hemlösa eller utanför den ordinarie bostadsmarknaden skall så fort som möjligt inlemmas i den ordinarie bostadsmarknaden. En egen bostad är en förutsättning för att andra eventuella problem skall kunna åtgärdas.

Det måste byggas fler hyresrätter med låga hyror och fler boenden som är tillgängliga för förmedling via socialtjänsten. Personer med psykisk ohälsa och beroendesjuka måste stöttas och erbjudas ett eget boende, samtidigt som de måste få stöd med att klara av boendet. Hemlösa EU-medborgare som vistas i Sverige måste också, genom socialtjänstens försorg få tillgång till boende om de saknar sådant.

En annan grupp som är särskilt utsatt på bostadsmarknaden är ensamstående föräldrar, oftast mödrar. Ensamstående mammor diskrimineras på arbetsmarknaden, tjänar ofta dåligt och har ofta ofrivillig deltid. De har därmed svårare att få bostad, men ofta också problem att få ekonomin att gå runt och kunna betala hyror som ofta kräver att man är två personer med inkomst i familjen.

- 1 Fi ska verka för en skyndsam undersökning och analys av behovet av bostäder i Sverige.
- 2 Fi ska verka för att en rikstäckande bostadsvaneundersökning genomförs. Syftet är att skapa förutsättningar för en trygghetsskapande bostadspolitik. Exempel på sådant som ska utredas i undersökningen är flyttningstrender, den dagliga tidfördelningen i det privata och i det offentliga rummet, människors dagliga planering och utnyttjande av transporter, tillgänglighetsaspekter, etc. Resultaten ska redovisas utifrån ett intersektionellt perspektiv.
- 3 Fi ska verka för att analysen av bostadsbehovet ska göras ur ett rättighetsperspektiv och ligga till grund för en rikstäckande byggplan fördelad på

- regioner med delmål för tre, tio och tjugo år framåt i tiden. Planen ska innehålla totalt antal bostäder varav minst hälften av lägenheterna ska vara hyresrätter, samt fördelningen av storlekar och standardnivå, såsom t ex mindre och enklare studentbostäder, utan att kraven på tillgänglighet försvagas.
- 4 Fi ska verka för att samhällsekonomiska uträkningar ska utgå från ett feministiskt, normkritiskt, antirasistiskt, tillgänglighets- och hållbarhetsperspektiv.
 - 5 Fi ska verka för att kommunerna uppdras att nå målsättningen i byggplanen genom att i mycket större utsträckning ställa krav på byggbolagen som en förutsättning för markanvisning. Kommunen ska säkerställa att fastighetsbeståndet ska innehålla en viss andel hyreslägenheter samt en viss andel lägenheter med låg hyra.
 - 6 Fi ska verka för att all planering av bostadsbyggande integrerar planering av infrastruktur såsom t ex samhällsservice och kollektivtrafik samt att alla delar i planeringen bedöms utifrån ett rättighetsperspektiv.
 - 7 Fi ska verka för att en så kallad 15-minutersprincip tas som utgångspunkt i tätort när man bygger nytt och när man planerar och ser över kollektivtrafik, service etc. På liknande sätt ska en princip om närhet till kollektivtrafik och service etc. även gälla på landsbygd. Detta gagnar arbete, fritid, samvaro och familjeliv och skapar mindre bidragsberoende. Detalj- och regionplaner samt stadsbildningar ska vila på ett resurshushållande samhällsbyggande som motverkar segregation och utgår från en feministisk analys.
 - 8 Fi ska verka för att alla ska ha möjlighet till utbildning och tillgång till offentlig service samt informationsteknologi oavsett var i landet man väljer att bosätta sig.
 - 9 Fi ska verka för att tillgänglighet integreras helt och fullt från början i all planering. Äldre bebyggd miljö ska anpassas för ökad tillgänglighet.
 - 10 Fi ska verka för att alla kommuner ska utreda den fysiska verkligheten och i detaljplaneringen arbeta utifrån ett perspektiv där medborgarna, särskilt med kvinnor i åtanke, kan känna sig trygga vid alla tider på dygnet. Alla kommuner ska upprätta en handlingsplan för hur detta ska kunna uppnås.
 - 11 Fi ska verka för sanktionering av hyresvärdar och andra aktörer på bostadsmarknaden för att eliminera möjligheterna att utöva diskriminering utifrån ras/etnicitet eller familjesammansättning.
 - 12 Fi ska verka för att alla grupper som förbereder och som tar samhällsbyggande beslut så fort som möjligt ska uppnå en befolkningsmässigt representativ fördelning vad gäller kön, ålder, funktionalitet och etnicitet. Dessa organ ska ha en bred demokratisk och lättillgänglig remissprocess.
 - 13 Fi ska verka för att alla personer som på central, regional och lokal nivå är involverade i samhällsplanering och bostadsproduktion får utbildning i perspektiv som jämställdhet, genus, funktionalitet, antirasism och normkritik.

Motverka segregation

Sverige är kraftigt segregerat när det gäller boende. I den allmänna debatten förklaras ofta bostadssegregationen i termer av klasskillnader eller enskilda personers val "att bo nära sina landsmän". Det finns en föreställning om att det är klass eller etnicitet som påverkar människors val av var de ska bo, när studier istället visar att synliga majoriteter flyttar från områden som blivit heterogena och att de som har mer pengar flyttar från områden med låg social status. Segregationen kan inte kopplas bort ifrån klassbaserade och rasistiska strukturer som finns i samhället.

Enligt diskrimineringsombudsmannen (DO) är mörkertalet vad gäller förekomsten av direkt eller indirekt etnisk diskriminering på bostadsmarknaden stort. Den etniska boendesegregationen kan ses i relation till en diskriminerande arbetsmarknad. De flesta fastighetsägare kräver att bostadssökande har fast anställning och regelbunden lön. Eftersom många invandrade personer, i synnerhet kvinnor, har låga löner, osäkra anställningar eller är arbetslösa utesluts de även från bostadsmarknaden. En diskriminerande arbetsmarknad utvecklar med andra ord bostadsområden organiserade efter etniska principer. Åtgärder mot arbetslöshet bland boende i marginaliserade och stigmatiserade områden måste därför prioriteras. Detta ska inte ses som en form av positiv särbehandling, utan snarare som en insats mot den negativa särbehandlingen av boende i dessa områden. Feministiskt initiativs förslag syftar till att minska de negativa effekterna som en etablerad positiv särbehandling av majoritetsbefolkningen har för marginaliserade och stigmatiserade grupper.

- 14 Fi ska verka för att nyanlända själva ska få välja var de ska etablera sig. Samhället ska underlätta för dessa grupper att komma in på arbets- och bostadsmarknaden.
- 15 Fi ska verka för att Socialtjänstlagen följs i enlighet med dess intentioner, dvs. att vistelsebegreppet och skäligen levnadsnivå garanterar alla – oavsett legal status – grundtrygghet, exempelvis bostad.

Rätt typ av bostäder – som vi har råd med

Det är bostadskris i Sverige, framförallt i storstadsregionerna, och vi behöver bygga fler bostäder, men vi behöver framförallt bygga *rätt* bostäder. Bostadsbyggandet ska styras av invånarnas verkliga behov med ett långsiktigt hållbarhetsperspektiv och inte av bostadsföretags kortsiktiga vinstintressen. Många som efterfrågar bostäder har begränsade ekonomiska resurser, men nästan inga bostäder byggs för den målgruppen. Familjebildandet, liksom boendet ser ut på många olika sätt och bostäderna behöver motsvara det verkliga behovet och också vara mer flexibelt när behoven förändras, så att det är enklare att antingen byta bostad eller slå samman/dela befintliga bostäder. Politiken måste ta sitt ansvar genom att stimulera bostadsbyggande, inte minst av hyresrätter med bra standard till rimliga priser. Allmännyttans roll som prispressare måste återetableras. Kommunerna måste ta sitt ansvar både genom att ställa mark till förfogande och att ställa tydliga krav på byggföretag i samband med markanvisning för att bostäderna ska motsvara invånarnas behov. I ett område i centrala Göteborg pågår ett försök där över 10 000 lägenheter ska byggas de närmsta åren. Kommunen har krävt att minst en fjärdedel av de nybyggda lägenheterna ska ha låga hyror.

- 16 Fi ska verka för att kommunala bostadsförmedlingar återinförs i alla kommuner.
- 17 Fi ska verka för att varje vuxen individ ska ha rätt till en egen bostad till rimlig kostnad. Nya boende och hyresrättsformer bör utvecklas och moderna kooperativa bosparkassar främjas. Det är särskilt viktigt att se till att lämpliga boendeformer och bostäder för utsatta grupper, såsom personer med psykisk ohälsa, beroendesjuka och nyanlända flyktingar, finns att tillgå.
- 18 Fi ska verka för fler härbärgen för kvinnor.
- 19 Fi ska verka för olika former av flerboende, det vill säga att flera innehavare kan stå på kontraktet.
- 20 Fi ska verka för att allmännyttan ska vara en förebild och leverera bostaden som en bruksvärdesmärkt produkt: Bra bostad.

- 21 Fi ska verka för att utveckla kooperativa hyresrätter med lokala demokratiska styrelseorgan.
- 22 Fi ska verka för att en flexibel behovsgenererad lägenhetssammansättning utvecklas där lägenheter och rum kan länkas samman på olika sätt. Det kan till exempel handla om att lägenheter byggs så gemensam vårdnad av barn vid skilsmässa underlättas eller att alternativa familjebildningar, innehållande en eller flera familjer, får lämpliga lägenheter.
- 23 Fi ska verka för att blandade och flexibla lösningar vad gäller samhällsplanering utvecklas så att arbetslokaler, service, skolor med mera kan rymmas inom samma närområde, kanske rent av i samma fastighet.

Långsiktigt och hållbart – socialt, ekonomiskt och miljömässigt

För att säkra ett hållbart byggande på lång sikt är det viktigt att ha en hög kvalitet när det gäller val av material och byggnadsteknik. Bostäder byggda med ett miljövänligt fokus i byggprocessens alla delar skonar miljön, håller längre och ger hälsosammare bostäder. För att hålla nere boendekostnaderna är det att föredra att bygga något mindre lägenheter och med en enklare standard när det gäller ytskiktet i lägenheterna.

Bostäder och bostadsområden ska utformas efter ett miljömässigt hållbart vardagsliv där sopsortering underlättas, där det finns bra och tillgängliga utrymmen för cykelparkering, närhet till och trygg och trafiksäker väg till kommunikationer samt samhällsservice och affärer som är lätta att nå för invånarna.

- 24 Fi ska verka för att infrastrukturen, såsom kommunikationer, energi, vatten och avlopp, ska förvaltas med hänsyn till resurshushållning och ekologi.
- 25 Fi ska verka för att tillsätta en demokratiskt styrd bo- och markkreditbank som har i uppgift att vara huvudaktör i frågor som rör markanvisningar samt främja en kravmärkt bostadspolitik.
- 26 Fi ska verka för att ansvarig kommun, landsting och/eller staten alltid ska göra konsekvensanalyser av helheten vid all samhällsplanering, till exempel ett nytt bostadsområde eller sträckningen för en busslinje. Analysen ska göras utifrån perspektiv som mänskliga rättigheter, socialt, ekonomiskt och miljömässigt.
- 27 Fi ska verka för en lagstiftning som kraftigt begränsar reklam och istället upplåter plats åt samhällsinformation och kultur på offentliga utrymmen.

Fastighetsskatten

Fastighetsskatten är idag utformad så att den minskar rörligheten på bostadsmarknaden. Genom att eventuella vinster på den fastighet man flyttar ifrån beläggs med en ränta så kan det i vissa fall, och vissa områden, vara så att det lönar sig att bo kvar i ett boende som man själv uppfattar som för stort, istället för att flytta till något mindre. Det är vare sig resurs-effektivt eller bra för bostadsmarknaden. Ett system där man istället taxerar fastigheter utifrån taxeringsvärdet ger samma inkomster för staten, men gynnar rörlighet på bostadsmarknaden. Regler för hur taxeringsvärden höjs eller sänks ska utformas så att människor inte måste flytta från ett boende till följd av hastigt stigande marknadspriser på bostäder i specifika områden.

- 28 Fi ska verka för att fastighetsskatten som en procentsats på taxeringsvärdet återinförs. Bostadsrätter ska taxeras på samma sätt som fastigheter.
- 29 Fi ska verka för att utreda hur ett system för hur taxeringsvärde sätts utformas för att hindra att förändringar i marknadsvärdet i ett specifikt område gör att människor måste flytta på grund av hastigt ökad skatt.
- 30 Fi ska verka för att uppskovsräntan avskaffas samt att uppskovsrätten återinförs.

.I. En feministisk gles- och landsbygdspolitik

Målet för den feministiska politiken är ett samhällsbygge som skapar utrymme för alla människor att utveckla sin fulla potential, i ett jämlikt samspel med andra, oberoende av kön, könsidentitet, ålder, funktionalitet, sexualitet, trosuppfattning, hudfärg, etnicitet eller medborgarskap. Feministiskt initiativ har en vision om ett samhälle där alla kan färdas väl genom livet. Det kräver att samhället i alla avseenden beaktar de mänskliga rättigheterna och tryggar rätten till hälsa, arbete, bostad, utbildning, social omsorg och trygghet. Dessa rättigheter ska aldrig vara villkorade av var i landet en bor. Vi vill att samhällsservice och trygghet ska göras tillgängligt utifrån idén om byn som bas där makt och inflytande över närområdet behålls lokalt. En feministisk analys av landsbygden innebär bland annat ett synliggörande av de maktordningar som gör staden till norm och vilka konsekvenser detta får. Vi ser hur alltmer ekonomisk och politisk makt har kommit att samlas i storstäderna vilket är en utveckling som varken är önskvärd, rättvis eller långsiktigt hållbar. Vi utmanar därför den gängse bilden av en långsamt döende landsbygd och hävdar istället denna som fundamentet för vår framtid – ekonomiskt, miljömässigt, socialt, demokratiskt och politiskt.

En feministisk landsbygdspolitik utgår från själva insikten om att det lokala i alla avseenden samspelar med det globala. En sådan insikt skapar förutsättningar för att gripa tag i möjligheterna som globaliseringen bär med sig. Vi ser idag hur orter och byskolor överlever tack vare nyanlända på orten, vilka också möjliggör relationer till och kontakter med platser i andra delar av världen. Kommunikationstekniken kan om den är väl utbyggd möjliggöra ett liv lokalt men verkan globalt. Vad som behövs är en feministiskt grundad fördelningspolitik som inte endast riktar in sig på relationerna mellan människor utan också de politiska nivåerna såsom EU, staten, regionerna och kommunerna. Det starka lokala engagemanget runtom i landet behöver också erkännas och tas tillvara. Genom att utveckla de demokratiska processerna kan snåriga byråkratiska processer avvecklas till förmån för en politik som möjliggör ett levande civilsamhälle, ett hållbart och långsiktigt företagande och som skapar en situation där de mänskliga rättigheterna uppfylls oberoende av var du väljer att leva ditt liv.

I.1 Ett hållbart feministiskt naturbruk

Livet grundas på naturtillgångarna. Livet i skogen, marken och havet har avgörande betydelse för människors och djurs överlevnad. Uthuggning, torrläggning och exploatering av mark bidrar till förstörelse av ovärderliga naturvärden. Feministiskt initiativs vision är en hållbar framtid där vi värnar om natur och miljö, där den biologiska mångfalden i skog, mark och hav stärks och där vi ser till kommande generationers möjligheter att leva och verka för hållbara näringar och urfolks fulla rättigheter. Feministiskt initiativ menar att lokaldemokratiska processer i samband med naturbruk, gruvetableringar och jakt behöver stärkas och respekteras. Vi vill se ett ökat lokalt inflytande vid nyetablering och nyttjande av naturtillgångar där lokala intressen och kunskap i allmänhet och nationella minoriteters intressen och kunskap i synnerhet ska tas tillvara. Dessutom är landsbygdskommunerna indragna i landets energiförsörjning, vilket inte är helt oproblematiskt för dem. Därför tycker

Fi! att landsbygdskommunernas bidrag uppvärderas och kompenseras. På det viset kan landsbygdens betydelse stärkas och landsbygden ses som en tillgång. Feministiskt initiativ står för en social, ekologiskt och ekonomiskt hållbar jordbrukspolitik som ska säkra matsuveränitet och biologisk mångfald, såväl nationellt som globalt. Feministiskt initiativ stödjer en övergång till mer ekologiskt jordbruk och anser att alla ska kunna investera i ett liv som lantbrukare på landsbygden. Genom att stödja ekologiska producenter genom olika former av ekonomiska styrmedel kan vi påskynda övergångsprocessen till ett mer hållbart jordbruk. Fi ska verka för en svensk jordbrukspolitik som beaktar jordbrukets betydelse för ett öppet och varierat landskap med en mångfald av naturliga växt- och djurarter. Feministiskt initiativ står för en långsiktigt hållbar skogspolitik där alla verksamheter som bedrivs i skogen ska ske inom ekosystemets ramar och med hänsyn till de samlade behov som allt levande ställer på fungerande ekosystem. Feministiskt initiativ anser att vi behöver omforma skogspolitiken så att Sverige når de miljömål som satts upp om levande skogar, ett rikt växt- och djurliv, myllrande våtmarker och levande sjöar och vattendrag. Småskaligt och hållbart fiske kämpar för sin fortlevnad samtidigt som industriellt fiske subventioneras, använder destruktiva fiskemetoder och drivs av kortsiktiga vinstintressen. Feministiskt initiativ vill se ett Sverige med livskraftiga stammar av rovdjur. Fi vill utreda möjligheterna att etablera regionala fonder där intäkterna utnyttjas för samhällsbyggande projekt och lokala initiativ.

Jordbruk

- 1 Fi ska verka för ett klimatsmart, hälsosamt och fossilfritt jordbruk.
- 2 Fi ska verka för att jordbrukets negativa påverkan på miljö och vatten ska minimeras. Ett stort ansvar måste tas för att stoppa övergödningen och utsläpp av kemikalier i vattendrag, sjöar och hav.
- 3 Fi ska verka för att innovationer och forskning som möjliggör ekologisk omställning ska få utökat stöd. Ansvaret för hela produktionsledet ska fördelas mellan forskning, stat, näringsidkare och konsumenter.
- 4 Fi ska verka för en svensk jordbrukspolitik som beaktar jordbrukets betydelse för ett öppet och varierat landskap med en mångfald av naturliga växt- och djurarter.
- 5 Fi ska verka för en kombination av lagar och ekonomiska incitament vad gäller matproduktion. Det sämsta producenterna ska förbjudas, det halvdåliga ska missgynnas och det som är bra ska premieras.
- 6 Fi ska verka för en jordbruksproduktion där folkhälsan och bra arbetsvillkor sätts i fokus, såväl nationellt som globalt.
- 7 Fi ska verka för att EU ska vara en förebild för att utveckla fler verktyg för omställningen till ekologiskt jordbruksproduktion.
- 8 Fi ska verka för att jordbruk och skogsbruk ska kunna bedrivas på mindre gårdar. Stora markägare och skogsbolag måste kunna avyttra mark till nyetablerade bönder/skogsbrukare för att gynna småskalig produktion.
- 9 Fi vill tillsätta en utredning med syfte att skapa former för att all importerad mat som inte uppfyller svenska miljökrav och arbetssätt ska kompenseras upp till motsvarande nivå, genom exempelvis klimatkompensering och stöd till arbetsrättsarbete.
- 10 Fi ska verka för uppstart av regionala fonder knutna till orten för att investera i och låna ut pengar till lokala initiativ då alla inte har hunnit bygga upp ett kapital eller har en familj som stöttar ekonomiskt. Alla ska kunna investera i ett liv som lantbrukare på landsbygden, även som ung och inflyttad.
- 11 Fi ska verka för att på sikt utveckla fossilbränslefria maskinparker för jord och skogsbruk för att underlätta en omställning till ett klimatvänligt jordbruk.

Skog

- 12 Fi ska verka för att vår gemensamma statliga skog ska ta det största ansvaret i skyddande av biologiskt mångfald.
- 13 Fi ska verka för att skogen brukas på ett mer hållbart och långsiktigt sätt där dess resurser uppmärksammas och tas till vara.
- 14 Fi ska verka för att öka skogens tillgänglighet, att turism bygger på ekologiskt hänsynstagande och att jakt inte verkar inskränkande på tillgängligheten.
- 15 Fi ska verka för att det satsas på skogs- och naturvård inklusive våtmarker m.m. Detta krav driver vi även inom jordbrukspolitiken.

Övriga naturtillgångar

- 16 Fi ska verka för ett ökat lokalt inflytande vid nyetablering och nyttjande av naturtillgångar. Lokala intressen och kunskap i allmänhet och nationella minoriteters intressen och kunskap i synnerhet ska tas tillvara. På det viset kan landsbygdens betydelse stärkas och landsbygden ses som en tillgång.
- 17 Fi ska särskilt verka för att öka statliga mineralavgiften samt säkra att denna ökning helt eller delvis går tillbaka till området där utvinningsanläggning är etablerad.
- 18 Fi ska verka för en översyn av beskattning av naturtillgångar och resurser och verka för genomförande av modell där återföring av vinster tillbaka området där naturtillgången utvinns säkras.

Fiske

- 19 Fi ska verka för ett stopp av överfisket och verka för hållbara och livskraftiga fiskbestånd, där minskade fiskekvoter för att ge möjlighet till återhämtning för redan utarmade bestånd är en central del.
- 20 Fi ska verka så att fiskekvoter fördelas rättvist och gynnar fiskare som använder de för miljön och fisken mest skonsamma fiskemetoderna.
- 21 Fi ska verka för ett hållbart kustnära fiske. De restriktiva fiskekvoterna ska inte kunna säljas vidare. Fi ska verka för att hindra införandet av säljbara kvoter och därmed hindra att fisket koncentreras till stora fartyg på bekostnad av det kustnära fisket. Fi ska verka för ett landsbygdsinkluderat fiske med närproducerade primärvaror och närhet mellan producenter och konsumenter.
- 22 Fi ska verka för att EU:s stödprogram ska gå till levande kustområden och slopas för de stora havsfiskeflottorna. Fi ska verka för att fiskekommunföreningar ska kunna förvalta ett mångsidigt och lågkvoterat fiske. Havsfisket utanför Europas kuster, inklusive utanför Västafrika och i synnerhet i Nordsjön och Berings hav ska kraftigt minska sina uttag och bestånden ska vara under ständig kontroll av EU:s fiskerifond tillsammans med Havsnationernas kontroll- och forskningsorgan med skärpta regler för bottentrålning som i Östersjön.
- 23 Fi ska verka inom EU:s sociala och regionala Tillväxtfonden för utbildning och kompetensförsörjning som ska underlätta ett generationsskifte i fisket med sikte på en jämställdhetsintegrerad näring.

Övrigt

- 24 Fi ska verka för ett rikt djurliv där inga arter ska utrotas. Rovdjur ska finnas i Sverige, och vid de samhällen där rovdjuren bor ska det vara säkert att leva även för människorna och deras husdjur. Därför behövs mycket bildning i frågan samt ett lokalt ansvar och lokal samverkan.
- 25 Fi ska verka för en ökad användning av miljö-, rättvise-, och jämställdhetsmärkning av varor och tjänster. Fi ska verka för att märkningen också omfattar djurs levnadsförhållanden när animaliska varor produceras. Certifieringen ska anpassas för att enkelt kunna användas även av mindre producenter.
- 26 Fi ska verka för att stärka de demokratiska beslutsprocesserna kring jakten och ser behov av att ytterligare involvera och erkänna det stora lokala engagemang som kanaliseras genom vilt- och jaktvårdsområden i Sverige idag

I.2 Infrastruktur

En fungerande och effektiv infrastruktur är en grundläggande förutsättning för ett demokratiskt och jämlikt samhälle där människor kan färdas väl genom livet. Infrastruktur omfattar kollektivtrafik, vägar, järnvägar, telefon, bredband, elektricitet, vatten, avlopp, vård, skola, omsorg, handel, postombud och allas likvärdiga tillgång till dessa. Feministiskt initiativ tror på ett energieffektivt och hållbart transportsystem utan klimatpåverkan. Detta kräver kraftig utbyggnad av spårtrafiken och satsningar på utbyggnad och underhåll av spårtrafiken. De snabbt växande utsläppen från lastbils- och flygtransporterna behöver minimeras genom övergång till tågtransport. Vi ska också ha en tillgänglig kollektivtrafik i hela landet, där tåg är billigare än flyg och hela tågnätet byggs ut. Målet med planeringen av kollektivtrafiken är att du ska kunna leva ett fritt liv utan egen bil. Det är dock viktigt att politiken tar hänsyn till de skilda förutsättningar som finns i landet och landsbygdsbarns behov behöver tas hänsyn till vid omställning till ett fossilfritt och hållbart samhälle. Tillgång till internet och trygg försörjning av el och vatten ska vara en självklarhet. Vidare menar Fi att tillgång till välfärd och service ska finnas nära där människor lever sina liv. Skolor, vårdcentraler, äldreboenden, sjukhus, apotek och myndigheter ska därför också vara spridda över landet. Dels för att minska resande men också för att stärka demokratin och tillgången till nödvändig samhällsservice.

- 27 Fi ska verka för att principen om närhet lanseras och genomförs. Denna princip främjar ett fungerande samspel mellan arbete, fritid, samvaro och familjeliv.
- 28 Fi ska arbeta mot att detalj- och regionplaner samt stadsbildningar vilar på ett jämlikt, jämställt och resurshushållande samhällsbyggande.
- 29 Fi ska verka för att alla personer som på olika nivåer är involverade i samhällsplaneringen ska tillägna sig baskunskaper i jämställdhet. För detta ändamål ska kurser regelbundet anordnas på central, regional och lokal nivå.
- 30 Fi ska verka för att blandade och flexibla lösningar vad gäller samhällsplanering utvecklas så att arbetslokaler, service, skolor med mera kan rymmas inom samma närområde, kanske rent av i samma fastighet.

- 31 Fi ska verka för att alla grupper som förbereder och som tar samhällsbyggande beslut ska ha en representativ fördelning. Dessa organ ska ha en bred demokratisk och lättillgänglig remissprocess.
- 32 Fi ska verka för att alla ska ha tillgång till offentlig service samt informationsteknologi oavsett var i landet en väljer att bosätta sig.
- 33 Fi ska se till att mataffärer, apotek och postombud finns i människors närmiljö.
- 34 Fi ska verka för att tillgången till vård, skola och omsorg blir jämlikt och jämt fördelad över landet. Särskilda satsningar ska göras på distriktssköterskemottagningar, familjecentraler och öppna förskolor så att dessa finns tillgängliga på landsbygden.
- 35 Fi vill att alla kommuner ska vara skyldiga att inrätta ungdomsmottagningar. Alla ungdomsmottagningars lokaler ska vara anpassade utifrån människors olika fysiska behov och funktionalitet.
- 36 Fi ska verka för prioriterade upplåtelseformer till ungdomar i alla kommuner.
- 37 Fi ska verka för att skyddade boenden för våldsutsatta personer även finns lokalt. Ingen ska behöva lämna sin hembygd, eller gömma sig för att kunna leva säkert. Resurser till detta ska tryggas och prioriteras.
- 38 Fi ska verka för ett jämlikt utbud av äldreboenden och demensboenden över hela landet. Äldre ska ha rätt att bo kvar hemma, men lika viktigt är att de som vill har möjlighet att bo i pensionärsbostad eller gruppboende får göra det. Förebyggande insatser, en god boendemiljö och en stimulerande tillvaro ska känneteckna äldreomsorgen oavsett var i landet du bor.
- 39 Fi ska verka för att byskolor bevaras och utvecklas utifrån lokala behov. Fi ska också verka för att förändra normerna om att det alltid är landsbygdens barn som ska behöva flytta på sig.
- 40 Fi ska verka för att utveckla den kommunala demokratin genom att kommunbyggeråd som tillvaratar byarnas intressen i samarbetet med kommunerna ska etableras i alla landsbygdskommuner.
- 41 Fi ska verka för att förenkla för bygder att inrätta partipolitiskt obundna kommunala nämnder och områdesstyrelser med ekonomiskt ansvar. Dessa kan erbjuda alternativa vägar till invånarens lokala representation och genomförande av lokal service.
- 42 Fi ska verka för att ökade resurser från Nordiska Rådet och EU ställs till förfogande för nordiska och europeiska nätverk som arbetar med allmän landsbygdsutveckling.
- 43 Fi ska verka för att Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU) integreras och att EU:s sociala trygghetssystem utformas så att människor får samma förmåner och skyldigheter.

Kollektivtrafik och transporter

- 44 Fi ska se till att hänsyn tas till lokala förutsättningar på landsbygden när omställningen till ett förnyelsebart och fossilfritt samhälle genomförs.
- 45 Fi ska verka för att kollektivtrafik och transportpolitik möjliggör ett liv på landsbygden.
- 46 Fi ska verka för införandet av anropsbundna transporter för att öka tillgängligheten för barn, ungdomar, familjer med barn, äldre och personer med funktionsvariationer. Dessa transportbolag kan även fungera som bilpooler på landsbygden.

- 47 Fi ska verka för ett välutvecklat skolbuss-system som möjliggör byskolornas likvärdiga förutsättningar.
- 48 Fi vill att alla gymnasielever/studenter ska ha tillgång till gratis skolskjuts oavsett avstånd till skola eller universitet.
- 49 Fi vill inrätta ett statligt program om minst 200 miljoner kronor över en fyraårs period för att stödja det folkliga engagemanget och omställningen till ett hållbart samhälle.

Tillgång till internet, el och vatten

- 50 Fi ska verka för att alla människor oavsett var de bor har tillgång till kommunikationer, energi, vatten och avlopp som förvaltas med hänsyn till resurshushållning och ekologi.
- 51 Fi vill att vinstuttagen ur elnäten ska stoppas och fokus istället ska ligga på miljövänlig distribution och säker leverans.
- 52 Fi ska verka för att trådbundet bredband om minst 30 Mbit/s ska finnas i varje hus. Dessa investeringar ska finansieras av det offentliga så att inte tillgången till information är villkorat var du väljer att bo eller vilken ekonomi du har.
- 53 Fi vill utreda riskerna med mobilstrålningen samt stödja forskningen på området.
- 54 Fi ska verka för inrättandet av ett nationellt supportkansli för de lokala fiberföreningarna, där de kan få stöd under hela processen och de resurser som krävs för att genomföra detta.
- 55 Fi verkar för att landets kommuner ska få i uppgift att ta en initiativtagande och samordnande roll för bredbandsutbyggnad, med målet att ge hushåll och företag (både i och utanför tätorterna) en möjlighet att ansluta sig till bredband via fiber till en rimlig kostnad.

I.3 Kultur, turism och föreningsliv

Feministiskt Initiativ menar att det långsiktigt hållbara samhället byggs av ett rikt och blandat kulturliv. Det ger människor en viktig bas att bygga sina andra aktiviteter på men kan också utgöra en viktig inkomstkälla. Med sitt ursprung i den feministiska och antirasistiska folkrörelsen delar Feministiskt initiativ grundvärderingar med de idéburna organisationer som kämpar världen över för miljö, demokrati och mänskliga rättigheter. Lokala, regionala och internationella kvinnorrättsorganisationer, hbtq-organisationer och antirasistiska organisationer ska därför ha en central roll för att förebygga och lösa konflikter samt delta i fredsbyggande arbete. Fi ser kulturen som det kitt som förenar, skapar självförtroende och framtidstro. Kultur kan ur ett feministiskt perspektiv inte ses som ett isolerat område utan genomsyrar alla politikområden. Fi har därför en kulturpolitik som präglas av helhetssyn, kontinuitet och möjlighet till långsiktig planering.

Decentraliserade satsningar på kultur ska genomsyra politiken från EU-nivå till den kommunala politiken där landsbygden ska ha en självklar plats. Kultursamverkansmodellen som infördes 2011 har som mål att öka utrymmet för regionala prioriteringar och variationer. Denna har förvisso medfört en mer decentraliserad kulturpolitik, men det behövs ytterligare politiska åtgärder för att hela länet och därigenom landsbygden ska inkluderas. Samverkansmodellen har även visat sig fungera sämre för den ideella sektorn vilket Fi vill

förändra. Här är det viktigt att få till stånd samverkan mellan större och mindre aktörer och det rör både den kommunala och regionala nivån.

Fi ser flera möjligheter för kommunerna att uppmuntra det lokala kulturlivet t.ex. genom bidrag och annan assistans. Biblioteken fyller en avgörande funktion i samhället både som mötesplats och i bildningssyfte. Sedan början av 1990-talet har antalet biblioteksfilialer i Sverige minskat med 25 %. Det är en utveckling som Fi menar behöver vändas. Att utveckla nya former av bibliotek på landsbygden med utökad service är nödvändigt, där en fortsatt utbyggnad av verksamheter som lärcentra är viktiga för att brygga mellan kulturen och lärande.

- 56 Fi ska verka för att kommunerna ska ta fram kulturstrategier som genomsyrar politikens alla områden, där allas kulturbehov finns med och tas hänsyn till. Dessa strategier ska vara långsiktiga för kontinuitet i verksamheten.
- 57 Fi vill arbeta för en utvecklad kultursamverkansmodell förs in, där krav finns om att hela länet måste omfattas samt att den ideelle sektorn ska inkluderas.
- 58 Fi ska se till att kommuner har tillräckliga resurser så att de kan fungera som partner och medfinansiar av arrangemang tillsammans med kulturbärande organisationer.
- 59 Fi vill verka för att tillgänglighetsanpassa och utrusta mötesplatserna på landsbygden med modern teknik för att täcka de behov som kulturevenemang kräver. Även små lokaler ska få chansen med de möjligheter som en utrustad och tillgänglig lokal kan erbjuda.
- 60 Fi ska verka för utbyggda och utvecklade bibliotek på landsbygden. En fortsatt utveckling av lärcentrum är viktiga åtgärder för att möjliggöra det livslånga och livsvida lärandet.
- 61 Fi ska verka för ökade resurser till den ideella sektorn såsom föreningslivet och folkbildningen där medelfördelningen ska ta hänsyn till intersektionella perspektiv och fungera utjämnande.
- 62 Fi ska satsa på en avgiftsfri kulturskola med öppen inbjudan för att arbeta med kultur över hela landet.
- 63 Fi menar att det krävs regionala satsningar på en digitalisering av de små samlingslokalerna runt om i landet.
- 64 Fi ska verka för att öka tillgången till kulturens öppna arenor och mötesplatser såsom ateljéer, verkstäder, replokaler, scener, mötesplatser, caféer och gallerier.
- 65 Fi ska verka för att kommuner och regioner tillhandahåller lättillgänglig information om hur ideella organisationer bildas och vilka möjligheter till stöd som finns samt att alla oavsett förutsättningar får ökad tillgång till lokaler för föreningsverksamhet.
- 66 Fi vill behålla momsfriheten för ideella föreningar.

I.4 Arbete, företagande och nyinflyttning

Fi ser landsbygden som fundamentet för vår framtid – ekonomiskt, miljömässigt, socialt, demokratiskt och politiskt. På så vis utmanar vi dels bilden av att karriären och nyföretagandet finns i storstaden men också bilden av att alla människor vill bo och leva där. Vi menar att lika stora möjligheter finns på landsbygden men att våra fördelningssystem idag

missgynnar landsbygden. Fi erkänner och utmanar detta skeva maktförhållande och för en politik som syftar till att motverka denna utveckling.

Grundläggande för en levande landsbygd är att kunna försörja sig och bo på landsbygden. Fi vill därför verka för ökad omflyttning av offentlig verksamhet samt att välfärden byggs ut lokalt vilket skapar arbetsplatser. Offentlig upphandling av lokala varor och tjänster är ytterligare åtgärder som kan stärka den lokala ekonomin och bidra till ett mer hållbart samhälle. Fi vill även förenkla administrationen för fåpersonsföretagande och skapa bättre förutsättningar för distansarbete och distansutbildning. Landsbygden ska ha ett brett spektrum av arbetstillfällen och ingen ort ska behöva vara beroende av enbart en industri eller myndighet. Fi ser också invandring som nyckel till en levande landsbygd, och landsbygden som nyckel till integration då inflyttning av familjer kan rädda byskolor och mottagandet av lokalsamhället blir bättre när en direkt ser fördelarna direkt i bygden.

I ett hållbart dynamiskt samhälle planeras slutligen boende med sikte på hälsa, trygghet och oberoende. Alla, oberoende av kön, sexuell läggning, trosuppfattning, funktionsvariation eller etnicitet ska kunna känna sig säkra i sin omgivning. En feministisk politik kräver därför också nya normer för bostadsbyggande och samhällsplanering. Fi förstår att en inte alltid kan försörja sig på en och samma sak året runt utan att mycket liv på landsbygden bygger på växelbruk och anpassning efter årstiderna. Fi vill därför ha ett socialt skyddsnät som passar dessa mångsysslare.

- 67 Fi ska verka för att förenkla skattesystemet för små företag, se över arbetsgivaravgifter för fåpersonsföretag samt minska trösklarna till sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen för enpersonsföretag och frilansare.
- 68 Fi ska verka för en ökad lokal produktion och konsumtion av varor och livsmedel med låg miljö- och klimatpåverkan.
- 69 Fi ska verka för att kommuner och myndigheter vid offentlig upphandling prioriterar lokalt producerade varor och tjänster.
- 70 Fi vill satsa på ökat stöd, utbildning och nätverkshjälp till små företag på både kommunal och regional nivå.
- 71 Fi ska verka för att öka och ta tillvara på kunskapen om andra former av företagande, till exempel idéburet företagande, hos berörda aktörer, som arbetsförmedlingen och försäkringskassan.
- 72 Fi ska verka för ett ökat idéburet företagande genom skattelättnader för företag som utgår från non-profit principer.
- 73 Fi vill arbeta för ett klimatsmart arbetsliv, där distansarbete underlättas. Fi vill se över arbetsmiljölagstiftningen för att tydliggöra gränser för arbetsgivarens ansvar vid hemarbete.
- 74 Fi vill se till att det i hela landet finns mikrofonder för lokala satsningar. Dessa fonder ska utgå från starkt jämlikhet och jämställdhet i sina satsningar.
- 75 Fi vill tvinga banker att ta socialt och ekologiskt ansvar för sina investeringar vilket kommer att gynna lokala företag.
- 76 Fi ska verka för att det finns tillgång till landsbygdsutvecklare i varje kommun som ska fokusera på både företag och föreningsliv.
- 77 Fi ska verka för att EU:s definitioner av små-, medelstora- och mikroföretag förändras så att fler kan omfattas av strukturfonderna samt se till att kollektivavtal görs normerande för att kunna ta del av dessa resurser i Sverige.
- 78 Fi vill stärka de regionala högskolorna genom höjda basanslag till forskning och utbildning.

- 79 Fi vill inte bygga externa, bilberoende köpcentrum på bördig åkermark utan istället möjliggöra för småskaliga handlare att etablera sig i stadskärnorna.
- 80 Fi ska verka för ett fast bundet taxeringsvärde från inköpsdagen till försäljningsdagen. Detta för att undvika överraskande höjningar av taxeringsvärden.
- 81 Fi ska verka för mer variationsrika boendeformer såsom servicehus, kollektivboende, gruppboende och en ny variant av "äldrehem". Bostäderna ska placeras på centralt belägna platser i kommunerna, dels för att de boende ska kunna delta i det omgivande samhällslivet, och dels för att underlätta för människor som vill besöka vänner och/eller delta i olika aktiviteter.
- 82 Fi ska verka för att det inte ska vara möjligt att kringgå bygglagen för att kunna bygga otillgängliga bostäder.
- 83 Fi vill att etableringsstöd till asylflyktingar och nyanlända ska finnas lokalt och regionalt. Fi vill verka för att överenskommelser tecknas inom integrationsområdet på regional och kommunal nivå och att dessa ska föregås av ordentliga dialogprocesser samt bygga på stärkt samverkan mellan civilsamhället och det offentliga.

J. Kulturpolitik

I ett välfärdssamhälle befinner sig kulturen i politikens centrum eftersom kultur är en självklar och oundgänglig del av det mänskliga livet. Att forma en politik för kulturen är således att forma en politik för livet självt i all dess komplexitet och mångfald. Konsten och kulturen har en av de bärande huvudrollerna i Feministiskt initiativs vision om det jämställda, jämlika och rättvisa samhälle vi vill ha.

Kulturen är det som finns närmast oss i vår vardag, det formar vårt samhälle och oss som individer och samhällsmedborgare. Det är genom kulturen vi bearbetar existentiella frågor och skapar mellanmännsliga relationer. Kulturyttringar synliggör olika berättelser och erfarenheter och skapar möjligheter till identifikation och till självreflektion. Kulturen ger oss också verktyg att ifrågasätta, göra motstånd, begrunda, kritisera och förändra samhällets normer och gränser. Kulturens institutioner och mångfald av mötesplatser rymmer det offentliga samtalet och är demokratins vagga och verktyg. Kulturens fria uttryck är därför en förutsättning för demokratin.

Det faktum att män är överrepresenterade inom kulturens alla områden innebär att kvinnors berättelser, erfarenheter och uttryck förblir underrepresenterade. Både historia och nutid präglas av osynliggörandet av kvinnor, hbtq-personer, personer med funktionsnedsättningar, rasifierade grupper och nationella minoriteter. Feministiskt initiativ anser att den rådande könsmaksordningen, heteronormen, den strukturella rasismen och klasstillhörighet begränsar det fria uttrycket genom att undertrycka, nedvärderar berättelser och erfarenheter samt ger inte alla lika möjlighet att delta i det offentliga samtalet. Vi anser att ett jämställt och jämlikt kulturliv i sig är ett kvalitetskriterium.

Kulturens former och uttryck är ett språk, ett sätt för mänskligheten att kommunicera, som vi alla har lika rätt att ta del av, lära och använda efter förmåga. Oberoende av till vilken verklighet vi föds finns kulturen som grund för varje människas fostran, möjlighet till utveckling, utbildning och fortbildning. Varje människa har rätt att oavsett kön, sexuell läggning, föreställningar om ras/etnicitet, funktionalitet, klass, religion eller trosuppfattning, könsuttryck, könsidentitet, ålder eller medborgarskap ges plats och möjlighet att genom kulturens uttrycksformer lära och utvecklas under hela sin levnad. Vi har alla rätt att skapa, gestalta, uttrycka och förmedla våra personliga berättelser, åsikter, erfarenheter och frågeställningar. Vi har alla rätt att ta del av andra människors uttryck, det ger oss en djupare förståelse för människors olika synsätt, livsvillkor och erfarenheter.

Kulturen är en av våra viktigaste näringar, dess industrier tillhör numer en av de starkaste motorerna för tillväxt både lokalt och globalt. Den ökade ekonomiseringen och instrumentaliseringen av kulturen är en del av vår samhällsutveckling. Vi ska inte bortse från de positiva effekter det medför t.ex. särskilda satsningar på kultur inom vården, skolan och kultur som regional och kommunal utveckling, men vi måste samtidigt med stor tydlighet värna det fria oberoende konstnärliga skapandet som utgör kärnan i de kulturella uttrycken och dess verksamheter. För att det ska lyckas måste det ekonomiska systemet inkorporera kulturens villkor. Det kräver oberoende grundfinansiering, nya affärsmodeller och andra sätt att mäta tillväxt och bärkraft. Armlängds avstånd i all offentlig finansiering av kultur är självklart såväl som att de professionellt yrkesverksamma inom kulturens område kan försörja sig och erhålla social trygghet genom utfört arbete.

- 1 Vi ska verka för att kulturen genomsyrar alla de övriga politikområdena.

- 2 Fi ska verka för att kulturens offentligt finansierade institutioner målmedvetet arbetar internt och externt för ett jämställt innehåll och utbud samt aktivt arbetar för att ge röst och delaktighet åt marginaliserade grupper och uttryck.
- 3 Fi ska verka för att statligt finansierade kulturinstitutioners uppdragsbeskrivning innehåller krav på såväl könsmakts-, hbtq-, funktionalitets- och antirasistiska perspektiv.
- 4 Fi ska verka för en jämn könsfördelning vid tillsättning av ledande befattningar vid statligt finansierade kulturinstitutioner, t.ex. genom kvotering.
- 5 Fi ska verka för att kulturens kommunalt och regionalt finansierade institutioner följer statligt ingångna avtal och riktlinjer upprättade mellan sig och kulturens professionella yrkesutövare.
- 6 Fi ska verka för gratis entré på statliga institutioner och museer.
- 7 Fi ska verka för att arbetet med att bevara vårt kulturarv görs med utgångspunkt i jämställdhet, normkritiska perspektiv, mångfald och samtid.
- 8 Fi ska verka för att stärka biblioteken som mötesplats och grund för det demokratiska samtalet.
- 9 Fi ska verka för att genom folkbildningen stärka alla medborgarnas möjligheter att på lika villkor ta del av kultur i alla dess former samt vara medskapande inom kulturens alla yttringar.
- 10 Fi ska verka för att stärka kulturen som ämne inom hela utbildningsväsendet samt öka tillgången på kulturskolor och konstutbildningar.
- 11 Fi ska verka för att öka tillgången på kulturens öppna arenor och mötesplatser såsom ateljéer, verkstäder, replokaler, scener, mötesplatser, caféer och gallerier.
- 12 Fi ska verka för att olika kulturyttringar får större utrymme i det offentliga rummet samt att konstnärer ges mer inflytande i stadsplaneringsfrågor.
- 13 Fi ska värna armlängds avstånd, genom offentlig finansiering öka tillgången på fria medel till kulturen och stärka de offentligt finansierade strukturer som värnar konstens egenvärde och oberoende.
- 14 Fi ska värna och stärka konstnärers yrkesprofessionella organisationer och centrumbildningar.
- 15 Fi ska verka för att den individuella visningsersättningen (IV) för bildskapare, formgivare, konsthantverkare och tecknare räknas upp till samma nivå som för skapare inom litteratur och musik.
- 16 Fi ska verka för att stärka förutsättningarna för de kulturella kreativa näringarna utifrån branschernas egna villkor.
- 17 Fi ska verka för att göra konstinköp avdragsgillt för företag.
- 18 Fi ska verka för att harmonisera momsbeloppen inom kulturområdet.
- 19 Fi ska söka nya ekonomiska långsiktigt hållbara lösningar inom trygghetssystemen för de professionella kulturutövarna.
- 20 Fi ska undersöka förutsättningarna för att skattebefria inkomster upp till 100 000 kr inom det professionella kulturlivet.
- 21 Fi ska verka för att lösningar utvecklas för att ersättning för upphovsrätt sker på ett sätt som frigör verk för visning, delning och omtolkning.
- 22 Fi ska verka för en hållbar och långsiktig finansieringsform som stärker public services möjligheter att fullfölja och utveckla sitt uppdrag.

J.1 Makt och media

Media har stor makt och inflytande över hur vi uppfattar vår omvärld. Bilden av världen och av oss själva formas av de berättelser och bilder media levererar, definierar som normalt och värt att sträva efter. Berättelserna om kvinnor och män är som gjutna i cement i media och en vit manlig, heterosexuell norm genomsyrar mediebranschen, dess innehåll och tilltal. För att medierna ska bidra till att uppfylla jämställdhetsmålen behöver utvecklingen bevakas, utvärderas och följas upp kontinuerligt. Den kunskap som finns bygger på tillfälliga projekt eller är beroende av ideella krafter. Medieforskare med genusinriktning saknar statistik, eftersom medierna själva ogärna är öppna med sina brister på området.

Allt fler regeringar inser allvaret i det demokratiska underskott som uppstår i samhället när kvinnor och män behandlas olika i medierna och i mediaorganisationer. Medierna kan antingen förhindra eller påskynda strukturella förändringar för jämlikhet och detta har uppmärksammats på global nivå. Riktlinjer har tagits fram av Unesco, Europarådet för de mänskliga rättigheterna och även den internationella journalistfederationen IFJ. Samtidigt har EU antagit indikatorer för jämställdhet inom mediebranschen, som är mätbara och jämförbara, vilket gör det möjligt att diskutera varför vissa länder ligger så långt efter och som kan göras för att förbättra läget.

Rådande patriarkala maktförhållanden i samhället blir också tydliga i medievärlden, i allt från medieäggande och styrelserepresentation till presstöd, distribution, innehåll och tilltal. Kvinnor är underrepresenterade i medieföretagens styrelser. Vi har sett hur traditionella medier bidragit till normaliseringen av rasism, genom valet av perspektiv i frågeställningar och att det behövs ett kunskapslyft på etablerade redaktioner. Journalist och medieutbildningar behöver innehålla kunskap om genus och mänskliga rättigheter.

Även distributionen av tidskrifter till återförsäljare är ett stort problem för små tidskrifter, eftersom distributionen sköts av två företag som sätter priserna och bestämmer förutsättningarna. Detta begränsar den yttrande- och tryckfrihet vilken ett demokratiskt samhälle vilar på. Medierna är dessa friheters arenor. Alla röster har idag inte tillträde till dessa forum. Strukturellt underordnade grupper berättelser osynliggörs i det offentliga samtalet. Feministiskt initiativ ska verka för att en kritisk diskussion om media, medias makt och medias betydelse för jämställdheten.

De stora medieägarnas oligopol är på väg att lösas upp. Ny teknik och den snabba överflyttningen till digitala medier gör det möjligt för marginaliserade eller underordnade grupper kan få en röst utan att ha stora ekonomiska resurser. Samtidigt som den traditionellt granskande journalistiken, som med stora resurser granskat såväl den politiska som ekonomiska makten, försvinner när inkomstkällorna för traditionella medier snabbt krymper. En kartläggning av mediepolitiska behov som inbegriper omställningsstöd, stöd till public service samt presstödet villkor och utformning.

Utvecklingen gör också att det blir allt viktigare med källkritik för unga människor. Mediekunskap behöver därför ingå grundskoleutbildningen, och utgå från ett intersektionellt perspektiv. Ny teknik har även gjort det möjligt för kultur och information att sprida sig utan dessa mellanhänder. Detta skapar möjlighet för normkritisk och marginaliserad kultur att distribueras. (ska ej vara radbrytning:)Upphovspersoner, mediaföretag och internetleverantörer bör samarbeta för att bilda gemensamma, lättanvända lösningar för ersättningsystem.

- 23 Fi ska verka för att utreda hur riktlinjer som tagits fram av Unesco, Europarådet för de mänskliga rättigheterna samt den internationella journalistfederationen IFJ kan anpassas till svenska förhållanden.
- 24 Fi ska verka för stöd till initiativ och kampanjer som ökar kunskapen om hur könsstereotypa medieskildringar bekämpas.

- 25 Fi ska verka för att en mediekunskap som utgår från ett intersektionellt perspektiv ingår i samhällsundervisningen i grund och gymnasieskolan.
- 26 Fi ska verka för att journalist- och medieutbildningar innehåller kunskaper om genus och mänskliga rättigheter. Fi ska verka för att konkurrenssituationen i distributionsledet utreds.
- 27 Fi ska verka för en kartläggning av mediepolitiska behov som inbegriper omställningsstöd, stöd till public service samt presstödet villkor och utformning.
- 28 Fi ska verka för att det inrättas ett normkritiskt granskningsråd. Rådet ska granska och kartlägga genuskildringar i media ur ett demokratiperspektiv med utgångspunkt i ett intersektionellt perspektiv. Rådet ska också sammanställa underlag och information till exempelvis skolor, utbildare och föreningar.
- 29 Fi ska verka för att digitala medier bör erhålla samma moms nivå som papperstidningar, förutsatt att de faller inom ramen för en sammantagen redaktionell, journalistisk bedömning.
- 30 Fi ska verka för att lösningar utvecklas för att ersättning för upphovsrätt sker på ett sätt som frigör verk för visning, delning och omtolkning.

J.2 Sport och fritid

Idrotten är Sveriges största folkrörelse, med över 20 000 föreningar och drygt tre miljoner medlemmar. Den största andelen medlemmar är barn och ungdomar. Därmed är idrotten också en viktig faktor i många unga människors identitetsskapande process. Ledare och tränare har, som auktoriteter och förebilder, ett stort ansvar och en viktig uppgift, då de medverkar till att skapa nivåer för vad som är ett acceptabelt beteende. Deras roll måste problematiseras för att motverka förekomsten av jargonger som uttrycker kvinnoförakt, sexism, hbtq-fobi och rasism.

Riksdagen har beslutat att det statliga stödet till barn- och ungdomsidrotten tas procentuellt från Svenska Spels vinst. Tillsammans med "Handslaget", en extra miljon under de senaste fyra åren, innebär det att statsstödet till största delen kommer från spelpengar. Det är ett förhållande som inte är rimligt med tanke på idrottens sociala och folkhälso-politiska betydelse.

Feministiskt initiativ ska verka för att flickors och kvinnors idrottande synliggörs och får ökat utrymme i samhällsdebatten.

- 31 Fi ska verka för att idrotten får en långsiktig och säker finansiering, genom fasta anslag i statsbudgeten.
- 32 Fi ska verka för att ledare och tränare utbildas i genus-, hbtq- och antirasistiska frågor för att motverka normativa uppfattningar om världen på och utanför idrottsarenorna.
- 33 Fi ska verka för att alla, oavsett kön, ska ha lika villkor inom idrotten.
- 34 Fi ska verka för att alla bidrag som ges via skattemedel ska kontrolleras så att lika mycket pengar går till tjejer som till killar.
- 35 Fi ska verka för att föreningar ska genusgranskas. Det är inte försvarbart att bedriva föreningsverksamhet som snedfördelar sina resurser i relation till könen.

K. Miljö

Med sitt ursprung i den feministiska och antirasistiska folkrörelsen delar Feministiskt initiativ grundvärderingar med de idéburna organisationer som kämpar världen över för miljö, demokrati och mänskliga rättigheter. En feministisk miljöpolitik utgår från alla människors lika värde och betonar vikten av solidaritet. De miljöproblem som idag hotar både mänskligheten och ekosystem har sitt ursprung i att delar av världens befolkning har tagit sig rätt att överutnyttja jordens resurser. Därför måste grunden i en rättvis miljöpolitik bygga på att den som förorenar får stå för de samhällsekonomiska kostnaderna. Detta innebär även att människors välbefinnande och naturvårdens långsiktiga bevarande alltid ska stå före kortsiktiga ekonomiska vinstintressen.

Feministiskt initiativ ifrågasätter människors självpåtagna rätt att dominera, exploatera och manipulera natur, djur och människor. En feministisk värld är en hållbar värld där vi inte konsumerar mer resurser än det som vår planet kan producera. Feministiskt initiativ vill se en värld där all resursförbrukning bygger på globala, ekonomiska, sociala och miljömässiga rättvisedimensioner och där den feministiska och antirasistiska maktanalysen utgör självklara perspektiv.

Vår holistiska och solidariska politik innebär också att vi ser miljöansvaret som förknippat med efterfrågan på varor, oavsett var de tillverkas. Vi vill att miljöbelastning alltid betraktas utifrån konsumtionsperspektivet och inte bara utifrån platsen för produktionen. Vi i Sverige ska ta ansvar för vår verkliga globala miljöpåverkan och inte bara ta ansvar för det som händer inom Sveriges gränser.

Ett förändrat klimat och andra miljöproblem drabbar redan utsatta grupper hårdast. Därför måste resursuttaget hos höginkomstländer minska samtidigt som välfärden ökar i låg- och medelinkomstländer. Vår miljöpolitik innebär ett större medbestämmande från de människor som berörs. Vi vill skapa ett samhälle där fler människor är delaktiga i sin närmiljö.

Feministiskt initiativ vill aktivt arbeta för att förändra vårt produktions- och levnadssätt så att vi bevarar den livsmiljö som utgör förutsättningen för jordens och vår egen fortlevnad. Synen på välfärd behöver ifrågasättas så att våra gemensamma resurser läggs på att skapa en rättvis välfärd för alla, istället för resursslukande materiell privatkonsumtion. Vi ser att en omställning krävs, där ansvaret för förändring inte kan läggas på privatpersoner och deras individuella val. En feministisk miljöpolitik strävar efter att tydliggöra att ansvaret främst ligger hos politiker och producenter och att dessa ska möjliggöra för privatpersoner att fatta de beslut som är mest hållbara. En omställning mot ett hållbart samhälle kommer att ge ökad livskvalitet för fler men kräver en ändring av synen på vad livskvalitet innebär.

Kunskapen och tekniken för att skapa ett annat samhälle finns, det som behövs nu är ett politiskt ledarskap som tar frågorna på allvar. Det är hög tid för förändring och det är nu den måste ske för att den negativa trenden ska kunna brytas i tid. Den stora omställningen måste inkludera samtliga samhällsgrupper och genomföras av oss alla tillsammans.

Redan idag är omfattande miljöförstörelse ett krigsbrott, vilket kan lagföras av Internationella brottmålsdomstolen ICC, men vi behöver också en internationell lag som förbjuder miljömord (ecocide) i fredstid. Miljömord definieras idag av folkrättsjurister som handlingar, oavsett avsikt, som orsakar "omfattande skada, förstörelse och förlust av ett områdes ekosystem så att dess invånare inte längre fullt ut kan dra nytta av det".

För att ICC ska kunna döma i sådana miljöbrott måste ett land som skrivit under Romstadgan, vilken grundade ICC, driva att miljömord tas upp som en ny brottskategori. Här har Sverige ett ansvar för att utveckla internationell rätt: det ska aldrig vara möjligt för en

företagsledare eller en politiker att känna sig säkra när deras verksamhet och beslut leder till miljömord.

- 1 Fi ska verka för att Sverige driver att Romstadgan kompletteras med brottet miljömord (ecocide).
- 2 Skyddet för för rödlistade arter ska återinföras i Miljöbalken.
- 3 Mineral- och skogsvårdslagen ska inte särskiljas från Miljöbalken.
- 4 Stärk försiktighetsprincipen i Miljöbalken.

K.1 Klimat

De bakomliggande orsakerna till den tilltagande globala uppvärmningen är tydligt beskrivna och forskningen på området blir allt mer omfattande. Feministiskt initiativs klimatpolitik utgår från det rådande forskningsläget och en rationell riskminimering. Kortsiktiga ekonomiska vinstintressen får aldrig gå före en radikal klimatpolitik och den viktiga globala omställning som måste ske. De teknologiska och samhällsliga lösningarna på klimatproblematiken finns redan men kan inte nås genom individuella konsumtionsval eller rena marknadslösningar. Det som nu behövs är politisk vilja till att införa skarpare krav och mer långtgående hållbarhetskriterier. En övergång till ett konsumtionsperspektiv av vår miljöpåverkan är en självklar utgångspunkt för solidariska och rättvisa klimatpolitiska åtaganden.

Effekterna av den globala klimatförändringen är redan påtaglig i delar av världen och möjligheten att helt stoppa detta har troligtvis redan gått förlorad. Feministiskt initiativ vill därför, utöver att kraftigt förbättra och förstärka det viktiga arbetet med att minska utsläppen av växthusgaser, även verka för en ökad anpassning för att minska skadeverkningar som ett förändrat klimat kommer att medföra. Detta måste ske i samarbete med våra grannländer såväl som i globala samfund, samtidigt som varje svensk kommun behöver genomföra en sårbarhetsanalys och ta fram en handlingsplan. Klimatförändringen påverkar hela samhället och klimatanpassningen ska därför inte bara innefatta katastrofhantering utan även se över andra områden som exempelvis klimatförändringens påverkan på ekosystemen, folkhälsan och livsmedelsförsörjningen.

Resistenta bakterier utgör idag ett problem inom köttproduktionen, vilket kan avhjälpas genom en övergång till ekologisk djurhållning, samt en kraftig minskning av hela industrin.

Feministiskt initiativ vill se klimatpolitiska insatser inom alla samhällssektorer. Ett hållbart energisystem byggt på förnybara resurser och ett minimalt utsläpp av växthusgaser är en självklarhet. En höjd och breddad koldioxidskatt krävs för att minska både utsläppen och bilismen i Sverige. Förutom skatt på energi och transporter krävs även en koldioxidskatt på mat för att påverka de stora växthusgasutsläpp och den miljöpåverkan som framför allt köttproduktion bidrar till. Genom att ta matvarornas hela livscykel i beaktande kommer indirekta utsläpp från exempelvis skogsskövling även att inkluderas.

Ett sätt att säkerställa ambitiösa utsläppsminskningar är att införa en klimatbudget med årliga måttal som även inkluderar konsumtion utanför Sveriges gränser. Feministiskt initiativ menar att ambitiösa åtgärder måste till för att tackla klimat- och energiproblematiken men vi är också säkra på att det är möjligt att skapa en hållbar värld om vi börjar idag.

- 5 Fi ska verka för att Sverige minskar sina växthusgasutsläpp till nära noll tills år 2030.

- 6 Fi ska verka för en kraftigt höjd koldioxidskatt och att koldioxidskatter finns inom samtliga relevanta sektorer.
- 7 Fi ska verka för att överskottet av Sveriges utsläppsrätter annulleras under såväl EU ETS som Kyotoprotokollets utsläppshandelssystem.
- 8 Fi ska verka för att skatt på växthusgaser från matvaror införs. Denna skatt ska ta hänsyn till växthusgasutsläpp från varornas hela livscykel med syfte att minska konsumtion av kött och andra varor med tung miljöbelastning.
- 9 Fi ska verka för att offentlig upphandling används som ett verktyg för att minska konsumtionen av varor med tung miljöbelastning.
- 10 Fi ska verka för att direktiven till AP-fonderna skrivs om så att investeringar sker med respekt för mänskliga rättigheter och miljö samt bidrar till uppsatta klimatmål. Investeringar i fossila energibolag ska avyttras senast år 2020.
- 11 Fi ska verka för att all offentlig verksamhet ska fasa ut sitt ägande i fossila energibolag senast år 2020.
- 12 Fi ska utreda möjligheterna och verkningarna av att införa ett system med individuella utsläppskvoter för växthusgaser. En klimatrådgivning för att praktiskt möjliggöra förändrad livsstil ska utvecklas.
- 13 Fi ska verka för att Green Climate Fund styrs i huvudsak av de berörda länderna. Sverige ska ge substantiella bidrag till fonden och dessa bidrag ska vara ovillkorade.
- 14 Fi ska verka för att möjligheterna med och verkningarna av en global skatt på växthusgasutsläpp utreds.
- 15 Fi ska verka för att marginaliserade gruppers situation vid naturkatastrofer uppmärksammas och att dessa görs till aktörer i återbyggandet av samhället efter en naturkatastrof.
- 16 Fi ska verka för att Arktiska rådet ska ställa sig bakom Arktisdeklarationen med mål om att förbjuda oljeboring och skydda de marina ekosystemen.
- 17 Fi ska verka för att Sverige tar fram en omfattande nationell klimatanpassningsstrategi som utgår från de grupper i samhället som riskerar att drabbas hårdast av klimatförändringarna samt att Plan- och bygglagen ses över så att den stödjer en klimatanpassad samhällsplanering. Klimatanpassningsstrategin ska ge ett gott stöd till kommuner och andra lokala och regionala aktörer att anpassa samhället.
- 18 Fi ska verka för ett ökat stöd till forskning om klimatanpassning, samt en ökad kunskapsspridning inom alla berörda samhällssektorer.

K.2 Energi och transporter

Feministiskt initiativ verkar för ett hållbart energisystem byggt på förnybara resurser och ett minimalt utsläpp av växthusgaser. Det är ett system där resurser fördelas rättvist mellan människor och i solidaritet med framtida generationer. I Sverige har vi med våra stora förnybara naturresurser och vår glesa befolkning ovanligt goda förutsättningar att skapa ett hållbart energisystem och därmed också ett stort ansvar för att verkligen göra detta.

En progressiv energi- och transportpolitik är ett viktigt verktyg för att minska utsläppen och på så sätt minimera de effekter av den globala uppvärmningen som syns redan idag. Dessutom kan denna politik driva på för ett mer inkluderande samhälle där tillgängligheten ökar.

Framtidens energisystem är ett decentraliserat system där det är enkelt och billigt för privatpersoner, bostadsrättsföreningar, kooperativ och företag att vara småskaliga producenter av förnybar elektricitet och värme. En viktig del i ett hållbart energisystem är ett aktivt arbete med energieffektivisering och energiminskning då all producerad energi har någon typ av miljöpåverkan.

Möjligheten att resa och på vilket sätt vi reser är tätt sammanhängande med faktorer som kön, klass och funktionalitet. Feministiskt initiativ ser att det finns en trafikmaktordning där bilen har företräde före kollektivtrafik, cykel och fotgängare och där de olika trafikslagen tilldelas olika mycket resurser, utrymme och status. Bilen är också starkt förknippad med individens rörlighet och frihet.

Bilvägarna som passerar genom våra städer och samhällen försämrar stadsbilden och isolerar människor från varandra. I en öppen stad måste bilarnas inflytande minska och parkeringar ersättas av grönområden och bostäder. För att skapa det energieffektiva och hållbara transportsystem utan klimatpåverkan som Feministiskt Initiativ vill se, måste resurser flyttas från vägar och parkeringar till järnvägar och kollektivtrafik. Det krävs en kraftig utbyggnad av spårtrafik som på sikt ska kunna helt ersätta privatbilismen i städerna. Även i mindre samhällen behövs bättre transportsystem, där kollektiva trafiklösningar och cykelvägar är utgångspunkten. Vidare måste utsläppen från lastbils- och flygtransporter minimeras genom övergång till tågtransport med hjälp av satsningar på utbyggnad och underhåll av spårtrafiken. Ett mer hållbart transportsystem stimuleras även av satsningar på en stadsplanering som är anpassad till cykel och gångtrafik.

- 19 Fi ska verka för att Sverige får ett energisystem som är 100 % förnybart senast år 2030.
- 20 Fi ska verka för en utbyggnad av vindkraft och solenergi samt för framtida förnybara energikällor.
- 21 Fi ska verka för införande av styrmedel som gör det ekonomiskt rimligt och möjligt att installera småskalig förnybar elproducerande teknik; exempelvis nettodebitering.
- 22 Fi ska verka för att ingen ny vattenkraft byggs i Sverige och att det säkerställs att hänsyn tas till den biologiska mångfalden vid de vattenkraftverk som redan är byggda.
- 23 Fi ska verka för att alla direkta och indirekta subventioner till fossil energi avvecklas.
- 24 Fi ska verka för en avveckling av den svenska kärnkraften genom borttagande av indirekta subventioner samt höjda säkerhetskrav. Skadeståndsansvaret bör öka till minst 100 miljarder kronor och avgiften till kärnavfallsfonden bör höjas.
- 25 Fi ska verka för att Vattenfall ställer om till ett hållbart energibolag genom att alla nya brunkolsgruvor stoppas, all fossil energi fasas ut, bolaget får ett nytt mål om 100 % förnybar energiproduktion samt att brunkolskraftverken inte säljs utan stängs ner.
- 26 Fi ska verka för att Sverige antar ambitiösa mål för en minskning av den slutgiltiga energianvändningen.
- 27 Fi ska verka för att de nationella byggnormerna skärps, från dagens nivå krävs en halvering av den tillåtna tillförda energin per kvadratmeter i nya byggnader vilket sedan bör följas av successiva skärpningar så att den år 2020 ligger nära noll.
- 28 Fi ska verka för att staten gör en storskalig satsning på energieffektiviseringar i den befintliga bebyggelsen med fokus på områden med åldrande byggnader och stora behov såsom miljonprogramområdena.

- 29 Fi ska verka för en energieffektivisering inom industrin genom kombination av åtgärder som gynnar de företag som genomför energieffektiviseringsåtgärder och en ökad energiskatt.
- 30 Fi ska verka för en prissättning där inrikesresor med tåg alltid är billigare än att ta bil eller flyg. I varje nationell budget ska satsningar på hållbara och kollektiva transportslag kraftigt överstiga individuella transportlösningar.
- 31 Fi ska verka för att kollektivtrafiken ska byggas ut och göras avgiftsfri och tillgänglig. I ett första steg vill vi införa en nolltaxefond där kommuner, landsting och regioner kan söka pengar för att finansiera införandet av en avgiftsfri kollektivtrafik.
- 32 Fi ska verka för att järnvägen får högre prioritet inom transportsystemet. Tågens turtäthet och pålitlighet ska öka samtidigt som priserna ska sänkas bland annat genom sänkta banavgifter. Turtätheten höjs genom fler dubbelspår samt utbyggnad av höghastighetståg.
- 33 Fi ska verka för införandet av örönmärkta pengar för investeringar i gång- och cykelinfrastruktur på nationell och regional nivå, samt för att kommuner ska kunna söka statsbidrag för gång och cykelinvesteringar. Gång och cykelvägar ska i större utsträckning ta hänsyn till människors olika behov. Lokala och regionala gång- och cykelplaner ska vara obligatoriska.
- 34 Fi ska verka för en samhällsplanering som minskar transportbehovet samt ökad prioritering till cyklisterna, gående, kollektivtrafik och bilpooler. Trängselavgifter bör införas i fler svenska städer och nyetableringar av externa köpcentrum ska motverkas.
- 35 Fi ska verka för att Sverige upphör med alla subventioner till flygplatser och flyg, att en avreseskatt införs på svenska flygplatser samt för införandet av en global skatt på flygbränsle.
- 36 Fi ska verka för att alternativa drivmedel till fossila bränslen tas fram och utvecklas samt beskattas lägre. Prioritering ska ges till elektriska transportmedel och andra generationens biodrivmedel. Bilar med låga utsläpp ska belastas med lägre avgifter på bekostnad av bilar med höga utsläpp.
- 37 Fi ska verka för att bilismen minskar och att privatbilismen främst i storstäder ersätts med bilpooler och kollektiva färdmedel genom högre kostnader såsom dyrare parkeringsplatser samt stopp av motorvägsbyggen.
- 38 Fi ska verka för att godstransporten flyttas över från lastbilar till järnväg och sjöfart. Detta ska göras möjligt genom en ökad kostnad för fossila bränslen samt en utbyggnad av järnvägsnätet.
- 39 Fi ska verka för en omställning av sjöfarten för godstransport till socialt och ekologiskt hållbara alternativ, där beskattningen av svavel- och kväveutsläpp måste stärkas och sektorn stimuleras för en omställning till minskade utsläpp. Arbete för en sjöfart som drivs på förnybara energislag bör skyndas på.
- 40 Fi ska utreda möjligheterna att återreglera järnvägen, där vinstkravet på SJ och de kommunala kollektivtrafikbolagen avskaffas och ersätts av ett tydligt samhällsuppdrag.

K.3 Mark och vatten

Livet grundas på naturtillgångarna. Livet i skogen, marken och havet har avgörande betydelse för människors och djurs överlevnad. Uthuggning, torrläggning och exploatering av

mark bidrar till förstörelse av ovärderliga naturvärden. Feministiskt initiativs vision är en hållbar framtid där vi värnar om natur och miljö, där den biologiska mångfalden i skog, mark och hav stärks och där vi ser till kommande generationers möjligheter att leva och verka för hållbara näringar och urfolks fulla rättigheter.

Feministiskt initiativ står för en social, ekologiskt och ekonomiskt hållbar jordbrukspolitik som ska säkra matsuveränitet och biologisk mångfald, såväl nationellt som globalt. Vi vill se ett livskraftigt jordbruk, där ekologisk produktion är lönsamt och där vi som konsumenter inte behöver tveka på om att maten vi äter är producerad på ett gynnsamt sätt för hälsa, miljö, människor och djur. Användningen av bekämpningsmedel och konstgödsel behöver minska, den europeiska jordbrukspolitiken revideras och stödet för ekologisk och närproducerad mat måste öka så att denna har förtur vid upphandlingar inom offentlig sektor. Sveriges matproduktion kan bli mer hållbar och inom hela livsmedelskedjan från produktion till matbord behövs åtgärder för en ökad hushållning med resurser.

Feministiskt initiativ står för en långsiktigt hållbar skogspolitik där alla verksamheter som bedrivs i skogen ska ske inom ekosystemets ramar och med hänsyn till de samlade behov som allt levande ställer på fungerande ekosystem. Feministiskt initiativ anser att vi behöver omforma skogspolitiken så att Sverige når de miljömål som satts upp om levande skogar, ett rikt växt- och djurliv, myllrande våtmarker och levande sjöar och vattendrag.

Situationen i våra omgivande hav är alarmerande. Industriellt överfiske, klimatförändringar, övergödning och kemikalieutsläpp hotar livet i världens hav. Småskaligt och hållbart fiske kämpar för sin fortlevnad samtidigt som industriellt fiske subventioneras, använder destruktiva fiskemetoder och drivs av kortsiktiga vinstintressen. Feministiskt initiativ stödjer samarbete mellan länderna kring Östersjön och Västerhavet, på EU-nivå och globalt för ett hållbart fiske och en levande havsmiljö.

Alla arter ska skyddas mot utrotning, nationellt och globalt. En reglerad jakt ska ske med långsiktig hänsyn till olika näringar och arters livskraftighet. En ökad dialog och demokratisering gällande jaktkvoter bör ske, där olika intressenter tas lika hänsyn. Feministiskt initiativ vill se ett Sverige med livskraftiga stammar av rovdjur.

- 41 Fi ska verka för att staten bildar nationella resurscenter för hållbart naturbruk som ger ett ökat stöd till forskningen samt bidrar till ökad kunskapspridning inom alla berörda samhällssektorer.
- 42 Fi ska verka för att offentlig upphandling används som ett verktyg för att prioritera inköp av ekologiska, närproducerade, djuretiska och rättvisemärkta livsmedel.
- 43 Fi ska verka för en omställning till En helt ekologisk matproduktion inom Sverige.
- 44 Fi ska verka för att en strategi tas fram i samråd med civilsamhället för att gynna lokala matproduktionssystem och stötta ekologiska livsmedelsproducenter.
- 45 Fi ska verka för att säkerställa att svenska investeringar inte bidrar till så kallad landgrabbing i låg- och medelinkomstländer samt att Sverige ratificerar tilläggsprotokollet till ESK-konventionen som är ett effektivt verktyg för att bekämpa hunger och fattigdom.
- 46 Fi ska verka för att reducera det svinn som uppkommer inom hela livsmedelskedjan, genom riktade åtgärder för att stödja jordbruket att minska sitt produktionssvinn och livsmedelsindustrins minskning av matsvinn.
- 47 Fi ska verka för en kraftig minskning av animalieproduktion.
- 48 Fi ska verka för att odlingssystem som är resursuppbyggande, där jorden blir bättre år för år och där den biologiska mångfalden ökar, ska få särskilt stöd från staten.

- 49 Fi ska verka för att försiktighetsprincipen ska gälla vid användandet av genmodifierade organismer och att dessa förbjuds inom livsmedelsproduktion i Sverige.
- 50 Fi ska verka för ett återinförande av skatt på konstgödsel.
- 51 Fi ska verka för att farliga ämnen och utsläpp från jordbruk ska minska för att komma åt övergödningen av hav och vattendrag.
- 52 Fi ska verka för ett totalförbud mot att använda avloppsslam på åkrar.
- 53 Fi ska verka för att omedelbart stoppa avverkning av skyddsvärd skog.
- 54 Fi ska underlätta kalhyggesfria avverkningar och stödja initiativ för att bevara och ställa om skogsbruk med ändamålet att bevara biologisk mångfald, öka skogens kolbindande funktion och bidra till ökade rekreativsmöjligheter.
- 55 Fi ska verka för en omformning av skogspolitiken där ett tydligt regelverk inkluderas i miljöbalken så att resursbrukande sker på ett långsiktigt hållbart sätt, där flera samhällsmål vägs in. Den rådande skogspolitiken bygger på "frihet under ansvar" med tydligt ekonomiskt fokus. Det behöver tas hänsyn till socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbara dimensioner inom skogsbruket.
- 56 I avvaktan på en ny skogspolitik där ekosystemets gränser är utgångspunkten vill Fi införa omedelbart stopp för intensiva metoder som dikning, gödsling och stubbrytning.
- 57 Fi anser att demokratisering och transparens inom skogsbruket behöver öka. Fi ska därmed verka för att Århuskonventionen efterföljs så att allmänheten har rätt till information från offentliga myndigheter, rätten att delta i beslutsprocesser och har rätt till rättslig prövning.
- 58 Fi ska verka för att göra vattenförekomster till ett riksintresse.
- 59 Fi ska verka för obligatoriskt inrättande av skydd av vattentäkter för dricksvattenframställning.
- 60 Fi ska verka för ett stopp av överfisket och verka för hållbara och livskraftiga fiskbestånd, där minskade fiskekvoter för att ge möjlighet till återhämtning för redan utarmade bestånd är en central del.
- 61 Fi ska verka så att fiskekvoter fördelas rättvist och gynnar fiskare som använder de för miljön och fisken mest skonsamma fiskemetoderna.
- 62 Fi ska verka långsiktigt för ökat skydd av havs- och kustområden, en bättre förvaltning av redan inrättade marina skyddade områden inklusive en ökad reglering av fisket, samt för ett generellt förbud mot bottenrålning.
- 63 Fi vill ha ett totalförbud mot fiske och försäljning av den utrotningshotade ålen.
- 64 Fi ska verka för att förbudet av dumpning av fisk efterföljs.
- 65 Fi vill verka för att strandskyddet skärps.
- 66 Fi ska verka för att Nagoya-åtagandet uppfylls där Sverige åtagit sig att skydda minst 17 procent av alla land- och sötvattensområden och minst 10 procent av kust- och havsområden.
- 67 Fi ska verka för att stoppa utrotningen av hotade arter samt förbättra situationen för arter som idag minskar snabbt.
- 68 Fi ska verka för en reglerad jakt, där en ökad dialog och demokratisering gällande jaktkvoter ska ske, samt att hänsyn tas till alla intressenter.
- 69 Fi ska verka för långsiktigt livskraftiga stammar av varg, björn, järv och lodjur i Sverige.
- 70 Fi ska verka för att licensjakt på varg, björn, järv och lodjur inte ska tillåtas innan det är vetenskapligt belagt att det finns hållbara bestånd och att försiktighetsprincipen ska gälla.

K.4 Gruvor, mineraler och kemikalier

Feministiskt initiativ menar att lokaldemokratiska processer i samband med gruvetableringar behöver stärkas och respekteras. Områden som har ett särskilt värde utifrån vattenresurser, rennärning, turism och urfolks fortlevnad bör alltid skyddas från gruvindustrins vinstintresse. Dessa platser, liksom naturskyddade områden, måste därför vara fredade från exploatering.

Feministiskt initiativ vill minska skadliga kemikaliers påverkan på miljö och hälsa genom att verka för att farliga kemikalier förbjuds och för en ökad beskattning. Miljömålet för en giffri vardag ska vara en central del för att underlätta för Sverige att ta tydligare nationellt ansvar genom förbud och begränsning av farliga kemikalier. Feministiskt initiativ menar att skärpta kontroller är ett viktigt steg i arbetet mot att stoppa spridningen av miljögifter inom såväl varor som industrier, förorenade områden och inom gruvsektorn. Feministiskt initiativ ser det som prioriterat att kemikalieförordningen ses över så att förbud mot användningen av kemikalier görs utifrån hänsyn till miljö och människors hälsa, med ett starkt globalt rättvis- och genusperspektiv, och inte utifrån kemikalieindustrins vinstintressen. Feministiskt initiativ vill även förstärka EU:s kemikalielagstiftning med ett tydligare fokus på en giffri vardag för barn.

Vidare ska Feministiskt initiativ verka för att stärka befintliga regler om kemikalier i EU-lagstiftningen och verka för en bättre samordning mellan befintliga regelsystem. Ytterligare områden i behov av förändring är hanteringen av miljöaspekter på läkemedel, regler om kemikalier för textilier och varor med betydelse för barns exponering. Feministiskt initiativ anser att farliga kemikalier ska förbjudas i produktionen inom EU och att nya kemikaliers negativa påverkan ska testas grundligt innan eventuell användning får godkännas.

- 71 Fi ska verka för att se över minerallagen, stärka miljöbalken samt arbeta fram en hållbar mineralstrategi med ett intersektionellt maktperspektiv.
- 72 Fi vill se över myndigheten Bergsstatens mandat att ge undersöknings- och provborningstillstånd.
- 73 Fi ska verka för att återvinning, återanvändning och utnyttjande av befintliga metaller, mineraler och slagghögar prioriteras framför utvinning och utreda möjligheten för ekonomiska styrmedel till denna omställning.
- 74 Fi ska verka för ett förbud mot exploatering av fossila bränslen, torv och uran i Sverige.
- 75 Fi vill utreda möjligheterna för en ökad mineralavgift och minskade skattesubventioner, samt se över möjligheten för att etablera en gruvfond där intäkter från mineralavgiften kan nyttjas för samhällsbyggande projekt i gruvregioner.
- 76 Fi vill verka för att det införs kommunal vetorätt för provborningar för gas-, olje- och mineralprospektering.
- 77 Fi ska verka för ökade resurser till miljömålet giffri vardag.
- 78 Fi ska verka för en tuffare kemikalielagstiftning inom Sverige och EU.
- 79 Fi ska verka för att kemikalier endast får användas om de testats och godkänts enligt stränga miljö- och hälsokrav.
- 80 Fi ska verka för ett förbud mot bisfenol A, azofärgämnen, farliga bromerade flamskyddsmedel och hormonstörande ämnen i produkter som riktar till barn.
- 81 Fi ska verka för att företag tar större ansvar gällande kemikalieanvändning och uppmuntras att byta ut farliga ämnen mot mindre skadliga.
- 82 Fi ska verka för en översyn av reglerna om rätt till miljöinformation för kemikalier.

L. Rättspolitik

Ett fungerande och icke-diskriminerande rättsväsende är grunden för ett demokratiskt välfärdssamhälle. Så ser verkligheten inte ut idag. Brott bedöms olika beroende på vem som begår dem och vem den brottsdrabbade är. Till exempel påverkas domstolarnas bevisvärdering och bedömning av vittnens trovärdighet av faktorer som kön, sexuell läggning, föreställningar om ras/etnicitet, funktionalitet, klass, religion eller trosuppfattning, könsuttryck, könsidentitet, ålder eller medborgarskap. De som generellt har mer makt i samhället har lättare att bli trodda, medan diskriminerade grupper misstänkliggörs eller tas på mindre allvar.

Syn på brott och straff

Feministiskt initiativ anser att människor varken föds till att följa lagen eller att bryta mot den utan att alla kan begå brott under särskilda förutsättningar. Politikens uppgift är att skapa frihet för alla människor, så att ingen ska behöva utsättas för eller utsätta andra för brott. Detta kan vi uppnå genom att motverka sociala orättvisor.

Feministiskt initiativ anser att hårda straffsatser för att avskräcka människor att begå brott representerar ett omänskligt synsätt, som på sikt förstärker samhällsproblem istället för att förändra från grunden. Vi behöver skifta fokus från bestraffning till att vidta åtgärder som leder till att brottet inte händer igen. Istället för att förespråka generell straffskärpning vill vi jobba förebyggande genom utjämning av sociala villkor och förändring av destruktiva normer. Det behöver arbetas fram fler vetenskapligt beprövade metoder än de idag vanligaste påföljderna inlåsning och fotboja för att komma till rätta med att brott begås och för att minska återfall och minimera risken för brottsupptrappning.

Även om vi ser problem med dagens system ser vi också en nödvändighet av att rättssystemet blir bättre på att säkerställa den brottsdrabbades säkerhet. Detta innebär att det fortsatt behövs åtgärder som möjliggör att den som begått brottet och den som har utsatts för brottet kan hållas åtskilda. Feministiskt initiativ ser också att det finns områden där en skärpning av straffsatsen är nödvändig. Ett sådant brott är t.ex. grov kvinnofridskränkning. Kvinnors säkerhet är idag lågt värderad i jämförelse med andra grova brott. Feministiskt initiativ anser att straffet för grov kvinnofridskränkning inte motsvarar allvarligheten i brottet. Det strängare straffet ska dock kombineras med att den dömde ska erbjudas kvalificerad behandling. Vi ser även att det finns ett behov av nya brottsrubriceringar som t.ex. ett särskilt tortyrbrott.

Feministiskt initiativ tror att fängelsemiljöer så som de är utformade idag delvis bidrar till att öka risken för upprepad brottslighet. Feministiskt initiativ vill förbättra levnadsvillkoren på låsta institutioner för att skapa en mer human miljö som ger bättre förutsättningar för den som blir inlåst. Många intagna vittnar om att de inte har tillgång till livsnödvändig vård som de har rätt till, så som hormon-, insulinbehandlingar och missbruksvård. Det utsätter personer som är inlåsta för hälsofara.

Trygghet och säkerhet

Feministiskt initiativ vill se en värld där alla människor kan röra sig fritt i det offentliga rummet. Oavsett vem du är ska du känna dig säker på att inte utsättas för våld när du lämnar ditt hem. Alla människor ska känna sig fria att uttrycka sin könsidentitet och ska inte riskera att stoppas av myndigheter på grund av hudfärg eller uppfattad etnicitet eller avvisas på grund av tiggeri eller hemlöshet.

Feministiskt initiativ anser att dagens samhälle tenderar att prata om "trygghet" som något som kan uppnås genom ökat antal poliser, kameraövervakning och ordningsvakter.

Feministiskt initiativ menar att trygghet skapas genom att motverka sociala orättvisor snarare än genom ökad kontroll och övervakning. Trygghet är dessutom ett problematiskt begrepp eftersom den upplevda otryggheten sällan står i proportion till den faktiska säkerhetsrisken. I själva verket har de faror som hotar oss i vår vardag blivit ovanligare och de drabbar oss allt mer sällan. Det är därmed inte den faktiska risken som motiverar alla åtgärder, utan människors upplevelser av otrygghet i det offentliga rummet. När detta leder till fler tekniska lösningar skapas en negativ spiral eftersom människor tenderar att uppleva större otrygghet ju fler säkerhetsåtgärder som samhället vidtar. Även media bidrar till att skapa en bild av att det offentliga rummet är en otrygg plats genom att belysa överfallsvåldtäkter utomhus snarare än de risker som kvinnor utsätts för i det egna hemmet. Feministiskt initiativ vill bryta den här spiralen av ökade säkerhetsåtgärder och tekniska lösningar för att istället fokusera på politik som löser faktiska problem.

Feministiskt initiativ vill att det införs ett avrapporteringssystem för att förhindra missbruk av identitetskontroller och visiteringar. I detta system ska den som utför kontrollen rapportera anledning till kontrollen, resultat och den kontrollerades egen definition av sin etnicitet om hen vill uppge denna. En kopia av rapporten ska lämnas till den som kontrollerats. Statistik från rapporterna ska sammanställas och finnas tillgänglig för allmänheten.

Brottsdrabbade

Samhället har det yttersta ansvaret för brottsdrabbade. Den som är eller har varit utsatt för ett brott ska alltid bemötas och behandlas med respekt. Det är oacceptabelt att brottsdrabbade blir ifrågasatta och misstänkliggjorda på grund av kön, sexuell läggning, föreställningar om ras/etnicitet, funktionalitet, klass, religion eller trosuppfattning, könsuttryck, könsidentitet, ålder eller medborgarskap. Stödet till brottsdrabbade bör stärkas genom att mer medel tilldelas frivilligorganisationer så som kvinnojourer. Allmänna medel bör även tilldelas organisationer som arbetar specifikt mot hatbrott.

Yrkesgrupper inom rättsväsendet

Polis, åklagare, advokater och domare är alla delar av rättsväsendet och ska ha ett samlat ansvar för att motverka diskriminering på olika områden. Feministiskt initiativ vill se över befintlig lagstiftning, men också förändra bemötande och attityder inom rättsväsendet. Den självklara utgångspunkten för demokrati måste vara att alla kan känna sig trygga, respekterade och värdefulla som medborgare och individer.

Likhet inför lagen ska vara en självklarhet, men är det inte i dagens Sverige. En genomgripande undersökning av hur befintliga lagar appliceras ur ett genus-, hbtq- och antirasistiskt perspektiv är nödvändigt.

Feministiskt initiativ anser att grundutbildningar som utbildar personer till att arbeta inom rättsväsendet måste genomsyras av ett normkritiskt, maktkritiskt, antirasistiskt och genusmedvetet tänkande. Domstolsväsendet, åklagarmyndigheten och polismyndigheten måste aktivt arbeta med dessa perspektiv för att bygga in det i sitt dagliga arbete. Inom domstolsväsendet kan det inte längre vara frivilligt att genomgå kompetensutvecklande utbildningar som syftar till att öka kunskaper om diskriminering, det måste bli obligatorisk kunskap. Utbildningen till polis bör omformas till en högskoleutbildning med större fokus på vad som orsakar brott och bemötande. Rekryteringen till polisutbildningen måste ses över, polisskolorna måste bli bättre på att tillvarata olika former av kompetenser och bredda synen på vad som är en lämplig polis. Alla som arbetar inom rättsväsendet ska genomgå utbildning i barns rättigheter.

- 1 Fi ska verka för att alla verksamma inom rättsväsendet ska genomgå en obligatorisk utbildning med könsmakts-, antirasistiskt och hbtq-perspektiv samt att kurser inom dessa områden blir obligatoriska på alla juristutbildningar.

- 2 Fi ska verka för att positiv särbehandling kan användas som ett verktyg för att uppnå bättre representativitet i rättsväsendet.
- 3 Fi ska verka för att polisutbildningen omfattar ett könsmakts-, antirasistiskt, och normkritiskt perspektiv som tillsammans ska säkra en kompetenshöjning. Utbildning måste även innehålla kunskap om bemötandet av brottsdrabbade.
- 4 Fi ska verka för att polisutbildningen görs om till en högskoleutbildning.
- 5 Fi ska verka för att polisen inför ett avrapporteringsystem vid identitetskontroller och visiteringar.
- 6 Fi ska verka för att det inrättas en från polisväsendet helt fristående organisation för utredning av brott där poliser är misstänkta gärningsmän.
- 7 Fi ska verka för att barns rättigheter tas bättre till vara i rättsprocesser och att verksamma inom rättsväsendet utbildas i frågor om barns rättigheter.
- 8 Fi ska verka för att alla som utreder brott mot barn ska ha särskild utbildning i att prata med barn. Specialistkompetens om barn, exempelvis vad gäller samtalsmetodik och psykologiska reaktioner på övergrepp, bör samlas på ett och samma ställe.
- 9 Fi ska verka för att hatbrott samlas under en särskild enhet inom polisen, i första hand i storstäderna.
- 10 Fi ska verka för att även transpersoner och personer som inte passar in i normen om vad som anses vara manligt eller kvinnligt ska inkluderas i definitionen av vad som utgör ett hatbrott.
- 11 Fi ska verka för att pengar avsätts till organisationer för att driva informativt arbete när det gäller hatbrott och diskriminering av hbtq-personer samt rasifierade grupper i samhället.
- 12 Fi ska verka för att det tillförs medel till brottsofferjourer av och för de strukturellt mest utsatta för hatbrott.
- 13 Fi ska verka för att Sverige ska respektera det absoluta förbudet mot tortyr genom att införa ett särskilt tortyrbrott i den nationella lagstiftningen.
- 14 Fi ska verka för att en utredning tillsätts för att hitta andra lösningar än fängelse och inlåsning. Utredningen bör ta avstamp i forskning kring vad som förhindrar brott och återfall i brott samt titta internationellt på hantering av personer som begått brott.
- 15 Fi ska verka för att öka insynen i låsta institutioner för att kunna synliggöra missförhållanden.
- 16 Fi ska verka för att modernisera systemet för testamenten genom elektronisk signering och förvaring.

L.1 Interneträtt

Genom internet kommunicerar vi, uttrycker vi oss och får information. Grundläggande mänskliga fri- och rättigheter, som måste värnas i ett allt mer internetbaserat samhälle.

Historien visar att staters försök att begränsa och kontrollera informationsfriheten i synnerhet riktas mot och drabbar marginaliserade grupper. Resursstarka eliter tillåts friheter medan kvinnor, etniska minoriteter och hbtq-personer förföljs, bevakas och stämplas som motståndare. Det är viktigt att se att kontrollsamhället också har en maktdimension, och att övervakning, normering och en patriarkal maktordning alltid går hand i hand. Att kvinnor för hundra år sedan uteslöts från högre utbildning är en del av samma process som i dag vill begränsa ett fritt kulturliv till en bemedlad elit.

Att öppna och läsa andras brev utan lov är ett allvarligt brott i Sverige. Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna, som är svensk lag sedan 1995, fastslår att alla har rätt till skydd för sin korrespondens. Inskränkningar av denna rättighet är enbart tillåtna om det är nödvändigt med hänsyn bland annat till nationell säkerhet. Konventionen innebär också att den som anser sig ha fått sina fri- och rättigheter kränkta ska kunna få en effektiv prövning inför en nationell myndighet.

Såsom FRA-lagen idag är formulerad uppfyller den inte de krav som ställs i Europakonventionen, eftersom den tillåter en alltför omfattande övervakning på alldeles för vaga grunder. FRA-lagen innebär att Försvarets radioanstalt (FRA), som lyder direkt under regeringen, ges möjlighet att massövervaka all trafik i kabel. All trafik, som telefonsamtal, sms, e-post och chattinlägg registreras och genomsökts i proaktivt syfte, för eventuell misstanke om grov kriminalitet, terrorism och kontaktmönster. FRA-lagen och det kommande teledatalagringsdirektivet kränker vår personliga integritet och är allvarliga hot mot en demokratisk utveckling. Innehållsdata och trafikdata (kontaktinformation) är så kallad skyddsvärd information enligt Europakonventionen.

Industrin kring distribution av kultur i olika former har fått stort inflytande över rättsväsendets bedömning av vad som ska anses vara ett allvarligt brott. EU:s Infrastrukturdirektiv innehåller en rad direktiv och lagar inom telekomområdet (Telekompaketet) som bl.a. innebär det orimliga faktum att distributörer med hjälp av lagen kan utkräva personinformation från internetoperatörer om personer som de tror har brutit mot upphovsrätten, och därefter stänga av dem från internet utan beslut i domstol.

Den tekniska utvecklingen har förändrat förutsättningarna för vissa branscher och samtidigt skapat nya möjligheter. Vi måste bejaka de möjligheter som ny teknik ger för icke-kommersiell fildelning, för att motverka censur och monopol från distributionsföretag.

Det är hög tid att diskussionen kring integritet på internet, tar mänskliga fri- och rättigheter på allvar. Integritet handlar inte bara om rätt till kommunikation, det handlar också om rätten att slippa utsättas för sexism, rasism, homofobi och brott som stalkning, pedofili och barnporr. Först då har vi ett liv både fritt från våld och hot och även friheten att kunna uttrycka oss och kommunicera utan obefogade repressalier. Samma lagar och regler som i samhället i övrigt, ska gälla även på internet.

- 17 Fi ska verka för att FRA-lagen rivs upp och skrivs om. En proaktiv militär signalspaning mot civila inhemska medborgare måste således upphöra.
- 18 Fi ska verka för att masslagring av personinformation i proaktivt syfte, enligt teledatalagringsdirektivet inte införs.
- 19 Fi ska verka för att Sverige slutar sälja och handla med insamlad information om individer. Information ska endast delas då det finns en konkret brottsmisstanke och mellan polisiära myndigheter i demokratiska stater.
- 20 Fi ska verka för att Ipred-lagen rivs upp. Rätten att ta del av privatinformation och vidta polisiära åtgärder ska, för att säkerställa rättssäkerheten i samhället, vara förbehållet polisen.
- 21 Fi ska verka för att all icke-kommersiellt inhämtande, nyttjande, förädlande och spridande av kultur ska vara lagligt. Upphovsmän som vill hävda sin lagstadgade upphovsrätt och rätt till ekonomisk ersättning, bör ta ett större ansvar för att bilda gemensamma lättanvända lösningar till ersättningssystem. Tekniska lösningar till exempel i form av digitala bibliotek kan kombineras med ersättningssystem till uphovspersonerna.
- 22 Fi ska verka för att det inte ska gå att stänga av människor från internet.
- 23 Fi ska verka för att lagar kring integritet på internet behandlar såväl individers rätt till skyddad korrespondens som rätt till skydd från övergrepp på internet.

- 24 Fi ska verka för att internationella handelsavtal mellan stater ska ha full parlamentarisk insyn. Särskilt när de ska leda till juridiskt bindande åtgärder och lagändringar.

M. Politikens organisering

Ett feministiskt förändringsarbete kräver nya strategier med tydligt intersektionellt perspektiv. Feministiskt initiativ vill sätta maktfrågor i fokus. För Feministiskt initiativ är det en självklarhet att den feministiska analysen även omfattar politikens former och organisering.

Att det offentliga finansierar privata företag vars förluster måste bäras av skattebetalarna medan vinsterna går till ägarna är inte hållbart.

Jämställdhetsområdet kräver både en ansvarig minister, som inte ansvarar för flera andra ämnesområden, och ett eget departement. Vidare behövs en särskild myndighet som, utifrån ett könsmaktsperspektiv, arbetar mot könsdiskriminering inom samhällets samtliga områden, svarar för kunskapsutveckling och kunskapsspridning, är mötesplats mellan forskning och praktik, ansvarar för granskning av andra myndigheter, samt ansvarar för metodutveckling rörande arbete mot könsdiskriminering i ett brett perspektiv. Tidigare erfarenheter och kunskaper från JämO ska tas till vara.

Diskriminering på grund av kön och sexualitet pågår överallt i samhället. Denna diskriminering tar sig olika uttryck eftersom den samverkar med andra maktordningar så som rasistiska och socioekonomiska strukturer. För att hantera frågorna i den politiska diskussionen krävs ett forum och Feministiskt initiativ anser att ett jämställdhetsutskott ska inrättas i riksdagen. Utskottet ska tydliggöra hur könsmaktsordningen påverkar olika politikområden, samt vara ett vägledande och uppföljande organ för övriga utskott.

Till riksdagens uppgifter hör även att granska och kontrollera regeringen och den offentliga förvaltningen. En av Feministiskt initiativs viktiga uppgifter i riksdagen är att säkerställa att jämställdhetsdirektiv till myndigheter följs upp på ett aktivt sätt och att regeringens eget arbete präglas av utlovade förändringar. Staten måste även aktivt främja det opinionsbildande arbetet i samhället.

- 1 Fi ska verka för ett jämställdhetsutskott i riksdagen, ett tydligt departementsansvar i regeringen och en särskild jämställdhetsmyndighet.
- 2 Fi ska verka för att inrätta en oberoende institution för mänskliga rättigheter som ska främja, skydda och bevaka arbetet med mänskliga rättigheter i Sverige.
- 3 Fi ska verka för att Riksrevisionens granskning av statliga insatser ska inkludera jämställdhetsmål i tolkningen av allmänna samhällsintressen. En utveckling av Diskrimineringslagen är också nödvändig.
- 4 Fi ska verka för att minska avståndet mellan politiker och väljare genom att införa en återkommande arbetspraktik för politiker. I denna praktik ska såväl traditionellt kvinno- och mansdominerade yrken, liksom betalt och obetalt arbete ingå.

M.1 Demokrati

Feministiskt initiativ är ett parti med alla människors lika värde och demokratin som signum. Då är monarkin en omöjlighet. På demokratisk väg vill Fi sträva mot att Sverige blir en parlamentarisk republik. Idag får inte alla som lever och verkar i Sverige vara med och välja folkets representanter. Ofta är det de människor som är mest utsatta i samhället som också saknar rösträtt. Feministiskt initiativ vill ändra på reglerna för medborgarskap och göra folkbokföringsort till avgörande för vem som är medborgare i politisk mening och vem som

inte är det. Innan en sådan medborgarskapsdefinition är genomförd är opinionsbildning och aktivism de enda medel som står till buds för personer, som inte har rösträtt men som bor och verkar i Sverige, att påverka politiken.

Om dagens marginaliserade grupper ska ha möjlighet att själva öka sin makt utifrån sina förutsättningar behöver samhället förändras och dess prioriteringar riktas om. Feministiskt initiativ tror starkt på att samhället blir bättre om så många som möjligt får chansen att delta och göra sina röster hörda, men i dag är avståndet mellan politiker och medborgare enormt och människorna förutsätts inte själva vara engagerade i sina verkligheter. Samtidigt kämpar det föreningsliv som finns, som är fullt av goda kunskaper och fantastiskt drivna människor, i motvind i en stelbent byråkrati. Olika föreningars men även andra organisationers idéer och förslag bör ett samhälle som värnar om demokrati kunna ta tillvara på. Ett sätt att göra det på är inrättandet av ett nationellt förslagsinstitut.

För Feministiskt initiativ är demokrati mer än bara val av representation i parlamenten. Det handlar om medborgarinflytande och delaktighet på alla nivåer. För att detta ska vara möjligt krävs till exempel ett starkt föreningsliv, en bred folkbildningsrörelse och stärkt konsumentskydd.

- 5 Fi ska verka för att utländska medborgare ska ha rätt till svenskt medborgarskap efter tre års folkbokföring i Sverige.
- 6 Fi ska verka för att barn som är födda i Sverige, av föräldrar bosatta i Sverige, ska ha rätt till svenskt medborgarskap, oavsett föräldrarnas medborgarskap.
- 7 Fi ska verka för att Sverige i EU arbetar för att unionsmedborgarskap även ska tilldelas tredje lands medborgare som är bofasta i EU.
- 8 Fi ska verka för att folkbokföringsort ska utgöra grund för rösträtten; samma regler ska gälla för EU-medborgare och medborgare från tredje land, det vill säga alla utländska medborgare ska kunna rösta i lokala val efter en månads folkbokföring i Sverige. Efter tre års folkbokföring ska full rösträtt ges.
- 9 Fi ska verka för att parlamentariska val ska vara tillgängliga och att alla ska ha samma möjlighet att delta.
- 10 Fi ska verka för ett brett feministiskt folkbildningsprojekt genom ett utökat anslag till folkbildningen.
- 11 Fi ska verka för en översyn av statliga bidrag till föreningsliv, ungdomars mötesplatser och idrott. En tydlig folkrörelsepolitik ska inkludera medborgares alla gemensamhetsskapande samhälleliga aktiviteter.
- 12 Fi ska verka för att alla statliga bidrag som ges till föreningsliv och organisationer ska omfattas av en klausul mot diskriminering och kränkande behandling på grund av kön, könsidentitet, sexuell läggning, ålder, funktionalitet, trosuppfattning, etnicitet, klass eller medborgarskap.
- 13 Fi ska verka för att kommunen eller annan lämplig samhällsinstans tillhandahåller lättillgänglig information om hur ideella organisationer bildas och vilka möjligheter till stöd som finns samt att alla oavsett förutsättningar får ökad tillgång till lokaler för föreningsverksamhet. Fi ska verka för inrättandet av ett Riksdagens förslagsinstitut.
- 14 Fi ska verka för att konsumentskyddet stärks.
- 15 Fi ska i led med sin strävan att utöka demokratin verka för att sänka rösträttsåldern till 16 år.

N. Funktionalitet och funktionshinder

Feministiskt initiativ har en vision om ett samhälle för alla. Människor ska kunna leva likvärdiga liv, få lika möjligheter och kunna delta i samhällslivets alla områden oberoende av funktionalitet. Byggnader, städer, offentlig miljö och kollektivtrafik ska vara tillgängliga så att alla kan delta på lika villkor. Information ska finnas tillgänglig för olika behov, exempelvis lättläst, punktskrift och hörselslinga. Feministiskt initiativs funktionalitetspolitik är grundad på en syn på funktionalitet som något som blir ett problem först i mötet mellan en person med funktionsnedsättning och en otillgänglig omgivning, som till stor del präglas av fördomar och snäva funktionsnormer. Detta betyder att det är samhället som i sin utformning skapar funktionshinder hos personer och därmed också bär ansvaret – funktionshinder är inget individuellt problem.

Däremot är det viktigt att inte gruppen personer med funktionsnedsättning homogeniseras då den består av stor mångfald. Men mångfalden består inte endast av den mångfald av funktionsnedsättningar som finns, utan precis som övriga befolkningen spelar kategorier såsom kön, sexuell läggning, föreställningar om ras/etnicitet, funktionalitet, klass, religion eller trosuppfattning, könsuttryck, könsidentitet, ålder eller medborgarskap roll. För personer med funktionsnedsättning som är i behov av särskilda insatser från samhället kan även personal utgöra en maktfaktor som påverkar individens möjligheter till självbestämmande och inflytande.

Personer med funktionsnedsättning som grupp har idag sämre levnadsförhållanden än befolkningen i stort. Gruppen kännetecknas av sämre hälsa, låg utbildningsnivå, låg sysselsättningsnivå, svag personlig ekonomi, en mindre aktiv fritid och färre som är gifta eller har barn. Det enda område som är lika bra som befolkningen i stort är boendestandard, vilket påvisar den goda effekten av insatser som bostadsanpassning. Många av områdena hänger ihop med varandra och kan relateras till otillgänglighet. En mindre aktiv fritid kan bero på dålig ekonomi och bristande tillgänglighet vid de aktiviteter som personer önskar delta vid. Begränsade möjligheter till utbildning blockerar vägen till lönearbete och leder till dålig privatekonomi. En helhetssyn inom funktionalitetspolitiken innebär att Feministiskt initiativ ser alla delar av livet som beroende av och stående i relation till varandra på olika sätt.

Till dess att vi har uppnått vår vision om ett samhälle för alla är det en lång väg att gå och i arbetet mot detta mål är vår prioritet att arbeta med långsiktiga åtgärder. Dessa må uppfattas som resurskrävande, men forskning visar att det lönar sig i det långa loppet. Den otillgänglighet som råder idag leder till att människor inte möjliggörs att utvecklas, leva ut sin fulla potential och bidra i samhällsutvecklingen. Med andra ord pågår ett enormt resursslöseri. Vi ser här en stor potential i, inte bara för enskilda människors skull utan även för samhället som helhet. På grund av omfattande fördomar och otillgänglighet går vi idag miste om den mångfald av kunskap och förmågor som finns.

Ett första steg på vägen mot att stoppa fortsatt diskriminering av personer med funktionsnedsättning, är att på allvar börja arbeta i enlighet med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som trädde i kraft i Sverige 2009. Det är därför viktigt med en helhetssyn inom funktionalitetspolitiken, i syfte att tillgodose ekonomiska, sociala, kulturella, medborgerliga och demokratiska rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Detta ska ske utifrån ett långsiktigt hållbarhetsperspektiv. Mänskliga rättigheter ska vara vägledande i detta arbete. En utveckling av diskrimineringslagen är också nödvändig.

- 1 Fi ska verka för att inleda ett systematiskt arbete med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. En handlingsplan ska

utformas med förslag på hur varje enskilt område kan förbättras. Arbetet ska följas upp årligen.

- 2 Fi ska verka för ett tillägg i Diskrimineringslagen som klassar hinder i miljön som diskriminering. Det ska vara möjligt att utfärda sanktioner mot den verksamhet som inte följer lagen.
- 3 Fi ska verka för att diskrimineringslagen ändras så den också omfattar offentliga uppdrag.
- 4 Fi ska verka för stöd till innovationer, etablering och utveckling av företag vars produkter tillgodoser uppfyllelse av tillgänglighetsmålen, med särskilt beaktande av kvinnors behov.

N.1 Boende

Feministiskt initiativ anser att alla människor ska kunna röra sig i samhället på lika villkor. Det ska inte bara vara möjligt att bo i ett tillgängligt hem utan det ska även vara möjligt att besöka familj, vänner, studiekamrater och så vidare. Tillgänglighet handlar därför inte bara om den enskilde utan om dennes nätverk och framtida möjligheter att besöka andra utan hinder. Personer med funktionsnedsättning ska inte tvingas till isolering i sina hem. Det ska vidare finnas ett långsiktigt perspektiv på bygge av (tillgängliga) bostäder, vilket innebär att en person som förvärvar en funktionsnedsättning eller på grund av ålderdom får nedsatt rörlighet ska kunna bo kvar i sitt hem. Den nuvarande bygglagen, med krav om tillgängliga bostäder, måste skyddas och ska inte ställas mot andra gruppers behov, exempelvis studenter som sägs kunna bo i mycket små lägenheter. Även personer med funktionsnedsättningar studerar. En misslyckad bostadspolitik som helhet får inte slå mot enskilda grupper, som dessutom redan är exkluderade på grund av otillgänglighet.

- 5 Fi ska verka för att det inte ska vara möjligt att kringgå bygglagen för att kunna bygga otillgängliga bostäder.

N.2 Kommunikationer

Kollektivtrafiken är idag i stor omfattning otillgänglig för personer med funktionsnedsättningar, vare sig det gäller bussar, spårvagnar eller tåg. Alternativet, färdtjänsten, fungerar bristfälligt och ger exempelvis inte möjlighet till spontanresor på samma sätt som för personer utan funktionsnedsättningar. Feministiskt initiativ anser att det är en rättighet för människor att kunna delta fritt i samhällslivet. Till dess att vi har en kollektivtrafik där alla människor kan delta på lika villkor måste det erbjudas ett alternativ som är likvärdig den ordinarie trafiken, den får inte vara dyrare eller sämre i fråga om omfattning eller utformning. Även trafikmiljön med vänthallar, hållplatser och gångvägar båt- och flygterminaler ska vara tillgängliga och användbara. Så kallad "rullstolstaxi" ska finnas i det ordinarie taxiutbudet.

- 6 Fi ska verka för en utredning av färdtjänsten med syfte att förbättra servicen och öka genuskompetensen hos behovsbedömare och chaufförer.
- 7 Fi ska verka för att så kallad "rullstolstaxi" ska erbjudas inom det ordinarie taxiutbudet i alla landsting.
- 8 Fi ska verka för att parkeringstillstånd för rörelsehindrade efter omprövning inte ska kunna bli sämre vid oförändrat behov.

N.3 Utbildning

Feministiskt initiativ anser att likvärdig utbildning är en rättighetsfråga (se mer under D. Utbildning, om förslag på återförstatligande av skolan). Det ska därför inte vara möjligt att neka elever med funktionsnedsättningar utbildningsplatser på någon utbildningsnivå. Elever med funktionsnedsättningar ska inte heller kunna nekas deltagande vid särskilda moment inom utbildningen utan likvärdig ersättning. Vidare motsätter sig Feministiskt initiativ den sorteringen av elever som idag sker utifrån funktionsnedsättning och diagnos i form av särskolor och riksgymnasier och dessa måste därför avskaffas. Alla elever ska erbjudas adekvat stöd inom den ordinarie skolformen i enlighet med Skollagen och vidareutbildning får inte försvåras genom alternativ betygssättning för dessa elever. Högre utbildning måste ta sitt ansvar för breddad rekrytering av personer med funktionsnedsättningar.

- 9 Fi ska verka för att alternativa skolformer såsom särskola och riksgymnasium avskaffas.
- 10 Fi ska verka för att elever och studenter med funktionsnedsättningar ska garanteras utbildningsplatser och praktikplatser.
- 11 Fi ska verka för att studievägledare utbildas om livsvillkor för personer med funktionsnedsättningar, så att de bättre och utan fördomar kan stödja eleven i framtida yrkesval.
- 12 Fi ska verka för ett införande av mångfaldsplaner, där en av faktorerna är funktionsnedsättning, varigenom utbildningsanordnare inom högre utbildning har en skyldighet att arbeta aktivt med tillgänglighetsgörande av studieplatsen och möjlighet till breddad rekrytering av studenter med funktionsnedsättning.

N.4 Arbete

På dagens arbetsmarknad diskrimineras många människor, bland dem personer med funktionsnedsättningar (se mer under C.2 Likabehandling). Det kan handla om fysiskt otillgängliga arbetsplatser, avsaknad av hjälpmedel, brist på kunskap hos arbetsgivare och medarbetare. Det största problemet är dock svårigheterna kring inträdet på arbetsmarknaden på lika villkor som andra. Personer med funktionsnedsättningar diskrimineras vid rekryteringsförfarandet, eller får sämre villkor som annan personal vid anställning. Ett annat problem är utformningen av dagens arbetsmarknad med mycket stress och stort fokus på högpresterande (se mer under C. om förslag på allmän arbetstidsförkortning), som kan missgynna personer sjukdomar eller funktionsnedsättningar. Feministiskt initiativ vill se en större mångfald i arbetsmöjligheter utan att det för den sakens skull innebär sämre lönevillkor. Idag finns exempel på utnyttjande av exempelvis personer med intellektuella funktionsnedsättningar inom omsorgsarbeten, där de utför "vanliga" arbetsuppgifter men endast får dagersättning istället för lön.

- 13 Fi ska verka för en förstärkt sanktionsmöjlighet för Arbetsmiljöverket vid granskning av arbetsmiljö ur ett funktionalitetsperspektiv.
- 14 Fi ska verka för ett obligatoriskt införande av mångfaldsplaner på alla arbetsplatser, varigenom arbetsgivare har en skyldighet att arbeta aktivt med tillgänglighetsgörande av arbetsplatsen och möjlighet till kvoterad rekrytering av personer med funktionsnedsättningar.
- 15 Fi ska verka för att personer med funktionsnedsättningar som utför samma, eller mycket likartade, arbetsuppgifter, som andra medarbetare utan funktionsnedsättningar, får samma lön, möjlighet till facklig anställning, semester och andra förmåner.

- 16 Fi ska verka för att det inom alla arbetsförmedlingar finns utbildad personal som har kunskap om livsvillkor för personer med funktionsnedsättningar, så att de bättre kan matcha arbeten.

N.5 Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Personer med funktionsnedsättningar har genom historien blivit utsatta för en omfattande kontroll på det sexuella området, även i Sverige. Detta skedde till exempel genom tvångssteriliseringar, som framförallt drabbade kvinnor, och slentrianmässig abort av foster med kromosomfel. Sterilisering är idag avskaffat men det finns fortfarande kontrollmekanismer, såsom att personal eller anhöriga ger en tjej eller kvinna med funktionsnedsättning p-piller utan dennes förståelse och vetskap eller att foster/barn till föräldrar med funktionsnedsättning aborteras eller adopteras bort utan föräldrarnas samtycke. Det finns även exempel på särskilda boenden där personalen hindrar de boende från att fritt leva ut sin sexualitet och skapa relationer. Naturligtvis kan det finnas många svårigheter med sexualliv och föräldraskap i kombination med funktionsnedsättning och barnets bästa måste alltid sättas främst, men det finns forskning som visar att med adekvat utbildning, kompetens hos personal och stöd kan sexualliv såväl som föräldraskapet fungera.

Ofta är det fördomar och okunskap som bidrar till denna typ av kontroll och övergrepp. Det får därför inte ske slentrianmässiga ingripanden utan samtycke och utan att den berörda är införstådd med konsekvenserna. Bristande resurser får inte vara skäl för den enskildes önskan och möjligheter till att leva ett liv på lika villkor som andra, om än med stöd. Skolans sexualundervisning och ungdomsmottagningarnas uppdrag måste omfatta och aktivt inkludera alla ungdomar, även dem med funktionsnedsättning.

Idag har livslängden ökat markant för många personer som lever med sjukdomar och diagnoser som tidigare innebar en förkortad livslängd och det är möjligt att leva ett fullgott liv med adekvat stöd. Det är därför viktigt att personal inom mödravården har god kunskap om detta och kan samordna kontakt med eventuella myndigheter som kan komma att kopplas in för särskilda insatser när det föds barn med funktionsnedsättningar. Kvinnan ska kunna avstå från abort och veta att barnet och familjen får allt det stöd som behövs.

- 17 Fi ska verka för att skolans sex- och samlevnadsundervisning inkluderar alla elever.
- 18 Fi ska verka för att personal på särskilda boenden utbildas i sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.
- 19 Fi ska verka för att ungdomsmottagningar får i uppdrag att arbeta aktivt (uppsökande och preventivt) för att förbättra tillgängligheten, både socialt och fysiskt, för ungdomar med funktionsnedsättning.
- 20 Fi ska verka för att det på varje ungdomsmottagning, förlossningsavdelning och mödravårdscentral finns personal som utbildats kring funktionalitet och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.
- 21 Fi ska verka för att stoppa införandet av en samvetsklausul för vårdpersonal.

N.6 Särskilt stöd, service och hjälpmedel

Stöd till personer med funktionsnedsättning ska inte ses som flexibelt, där rätten till stöd och livskvalitet tolkas olika beroende på de statliga finansernas status. Rätten till stöd och service enligt LSS-lagen ges idag efter behovsprövning till "vissa personer med funktionsnedsättning" under 65 år. Den diagnostiska kategoriseringen av olika

funktionsnedsättningar leder till att människor med "fel" diagnos lättare faller mellan stolarna och blir utan stöd. Feministiskt initiativ anser att alla personer med varaktiga funktionsnedsättningar i behov av stöd och service i sin vardag efter behovsprövning bör få detta. Det stöd som samhället ger personer med funktionsnedsättning ska inte ses som flexibelt, där rätten till stöd och livskvalitet tolkas olika beroende på de statliga eller kommunala finansernas status. Det ska därmed inte vara möjligt att vid omprövning minska omfattningen av insatserna, om livssituationen är oförändrad. Det bör även vara möjligt att få insatser efter att man fyllt 65 år då det är stor skillnad på den hjälp som ges via äldreomsorgen respektive handikappomsorgen; exempelvis kan en funktionsnedsättning kräva mer specialiserat stöd än det som kan behövas till följd av det naturliga åldrandet.

Det stöd som finns för personer med funktionsnedsättning måste vara utformat utifrån en grund i antidiskriminering och jämlikhetssträvan så att insatserna ska kunna leda till ökad självständighet, delaktighet, inflytande och bättre levnadsvillkor. Det måste även råda ett helhetsperspektiv på den sökandes livssituation. Idag är det fler män än kvinnor som beviljas insatser trots att andelen kvinnor är högre än andelen män i gruppen personer med funktionsnedsättning. Det går även att se en skillnad om enskilda insatser jämförs, exempelvis får fler män än kvinnor insatserna bilstöd och särskilt boende. Regionala variationer i tillgänglighet, kvalitet och omfattning är också stora idag, vilket föranleder riksnormer. Habiliteringsersättning är idag upp till enskilda kommuner att besluta om, vilket leder till orimliga regionala skillnader.

Hjälpmedel är ett viktigt behov som idag inte ingår i någon rättighetslag. Hjälpmedelsansvaret är splittrat på olika huvudmän, vilket försvårar helhetssyn och leder till bristfällig information och regionala skillnader på både tillgång och pris.

- 22 Fi ska verka för att LSS-insatser knyts till riksnormer.
- 23 Fi ska verka för att det inte ska vara möjligt att dra ner på omfattningen av tidigare beviljade insatser om behovet är oförändrat.
- 24 Fi ska verka för en ändring av LSS-lagen så att det blir möjligt att få personlig assistans även efter att man fyllt 65 år.
- 25 Fi ska verka för en ändring av LSS-lagen så att det blir möjligt att få stöd och service oavsett (varaktig) funktionsnedsättning.
- 26 Fi ska verka för att myndighetsutövande personal inom funktionshinderområdet utbildas i genusfrågor och får i uppdrag att aktivt arbeta med lika fördelning av insatser mellan kvinnor och män.
- 27 Fi ska verka för ett införande av en samordningsansvarig och ett samverkanskrav mellan de myndigheter som en person får insatser ifrån.
- 28 Fi ska verka för införandet av en riksnorm i habiliteringsersättningen
- 29 Fi ska verka för en rättighetslag som ger rätt till behovsprövade, kostnadsfria hjälpmedel oavsett funktionsnedsättning och ålder.
- 30 Fi ska verka för att Socialstyrelsen får i uppdrag att ta fram en list över vilka hjälpmedel som ska klassificeras som hjälpmedel.
- 31 Fi ska verka för ökad utveckling och nyttiggörande av teknologi och hjälpmedel för att undanröja funktionshinderande miljöer. Utvecklingen ska vara baserad på kvinnors och mäns olika behov.

N.7 Personlig assistans

Personlig assistans är en insats inom LSS som ska bidra till ökade möjligheter till delaktighet i samhällslivet utifrån rätten till integritet, självbestämmande och autonomi. Personliga assistenter väljs av varje enskild brukare och detta kan vara både anhöriga och

utomstående personer. Insatsen ska utformas utifrån tanken om kontinuitet och helhetssyn på assistansanvändarens liv. Behovsbedömningen ska ske respektfullt och det ska inte vara tillåtet att ställa integritetskränkande frågor i stil med hur lång tid ett toalettbesök tar.

Idag är det inte möjligt att behålla sin assistans vid sjukhusvistelser, trots att sjukvård och personlig assistans är olika typer av stöd och den enskilde därför kan ha fortsatt behov av personlig assistans vid en vårdssituation. Det ska även vara möjligt att använda sin assistans i verksamheter som begränsas av sekretess, då exempelvis utförande av en arbetsuppgift ibland endast är möjlig genom assistans.

- 32 Fi ska verka för en lagändring i LSS-lagen som innebär att det ska vara möjligt att behålla sin assistans vid sjukhusvistelser i upp till sex månader.
- 33 Fi ska verka för rätten att använda sin personliga assistans i verksamheter som omfattas av intern sekretess.
- 34 Fi ska motverka lagförslag som tillåter myndigheter att göra oanmälda inspektioner i hemmet hos assistansberättigade om anhöriga arbetar som personliga assistenter.
- 35 Fi ska motverka integritetskränkande bedömningsgrunder för personlig assistans.

O. Feministisk antirasism

Feministiskt initiativs politik ifrågasätter den norm om "svenskhets" som baseras på ett vitt, västerländskt, kristet arv. Den antirasistiska politik som Feministiskt initiativ bedriver utmanar den etablerade och diskriminerande strukturen som upprätthåller etniskt baserade privilegier i samhället. Feministiskt initiativ anser att en person tilldelas olika positioner i samhället beroende på faktorer som kön, sexuell läggning, föreställningar om ras/etnicitet, funktionalitet, klass, religion eller trosuppfattning, könsuttryck, könsidentitet, ålder eller medborgarskap. Med insikten om att olika maktordningar kan samverka och påverka människors positioner driver Feministiskt initiativ en feministisk antirasistisk politik som utgår från människors olika erfarenheter av underordning i ett patriarkalt samhälle.

I dagens samhälle utsätts människor, som inte passar in i en vit, västerländsk norm, för rasism och marginalisering. Konsekvensen blir att icke-vita kvinnor också upplever könsförtryck genom rasistiska konstruktioner av kön. Könsstrukturer och rasistiska strukturer förstärker och upprätthåller på så sätt varandra. Feministiskt initiativ vill att Sverige ska uppfylla de åtaganden som gjorts i internationella avtal kring mänskliga rättigheter. För det antirasistiska politiska arbetet vill vi särskilt lyfta fram CERD: Konventionen om avskaffande av alla sorters rasdiskriminering från 1965. Sverige har skrivit under och ratificerat denna konvention (1971), vilket innebär att staten ska arbeta för och genomföra det som står i konventionen. Så är det inte idag. Vi vill att det politiska arbetet lägger ett särskilt fokus läggs vid den första och fjärde artikeln i CERD vilka tar upp vad som är att betrakta som rasism och kravet på en stat att avskaffa organisationer som främjar och uppmanar till rasdiskriminering. Vi menar att det blivit alltmer uppenbart att lagen om hets mot folkgrupp är otillräcklig. Många har lyft problemet med att lagen inte tillämpas, att hatbrott blivit nedprioriterat inom polisen och att det skett en förskjutning där rasistiska yttringar som tidigare ansågs oacceptabla numera anses rumsrena. Allt detta stämmer. Men det finns också ett annat problem som handlar om att lagen är för snäv, då den endast begränsar hets genom tal och skrift. Den hindrar inte rasistiska partier från att få demonstrationstillstånd eller ta sig in i parlamentariska församlingar. Nazism och fascism har kommit till makten genom demokratiska val tidigare, i Tyskland ledde det till förintelsen. Vi får inte låta historien upprepa sig.

Feministiskt initiativ anser det nödvändigt att problematisera Sveriges integrationspolitik utifrån ett feministiskt antirasistiskt perspektiv. Den nuvarande integrationspolitikens mål är att alla ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter, oavsett etnisk tillhörighet. Trots det vilar den på rasistiska antaganden om människors inneboende olikheter. Feministiskt initiativ vill flytta fokus. Istället för att diskutera hur invandrare ska integreras vill Feministiskt initiativ belysa och bearbeta den strukturella diskriminering som hindrar människor från att delta i samhället på lika villkor.

Den strukturella diskrimineringen utgör basen för att tilldela etniskt baserade privilegier åt vissa samhällsgrupper och marginalisera andra, och återfinns inom alla samhällssektorer. Allt oftare baseras den nutida rasismen på påstådda kulturella skillnader istället för, som tidigare, på föreställda biologiska skillnader mellan olika folkgrupper. Den kulturrasism, som blir följd, bygger på föreställningar om att "kultur" kan användas för att förklara skillnader i egenskaper, förmågor och färdigheter bland människor. Parallellt med kulturrasismen förekommer även en utbredd vardagsrasism. Feministiskt initiativ anser det viktigt att

utveckla en medvetenhet om sambanden mellan globala maktförhållanden och den rasism som i allra högsta grad förekommer i Sverige.

- 1 Fi ska verka för att föra in feministiska, antirasistiska perspektiv i den politiska debatten så att dessa perspektiv genomsyrar varje del av politiken.
- 2 Fi ska verka för att Sveriges regering och riksdag uppfyller sina åtaganden enligt FN:s Internationella konvention om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (CERD).
- 3 Fi ska verka för att det politiska arbetet lägger ett särskilt fokus läggs vid den första och fjärde artikeln i FN:s Internationella konvention om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (CERD).
- 4 Fi ska verka för att Sveriges riksdag i enlighet med FN:s rekommendationer omprövar beslutet om förbud av nazistisk organisering.
- 5 Fi ska verka för att arbetet mot hatbrott prioriteras och får mer resurser
- 6 Fi ska verka att rättsväsendet får obligatorisk utbildning i antirasism, genus och normkritik.

0.1 Migrationspolitik

Feministiskt initiativ har en vision om en fri värld som inte begränsas av skarpa gränser och höga uteslutande murar. Gränser skapar ett "vi och dom", bidrar till att skapa rädsla för andra människor och utgör rasismens fundament. Istället vill vi bygga en värld efter principen att jorden tillhör oss alla och ska med omsorg och respekt delas rättvist mellan hela jordens befolkning. Så länge världen är uppdelad och präglad av orättvisor – krig, tortyr, miljökatastrofer, statligt förtryck, förföljelse, fattigdom, våld, hot, sexuella övergrepp och rättslöshet – kommer det att finnas människor som väljer att resa över gränser eller fly för att söka skydd och ett värdigare liv i ett annat land. Feministiskt initiativ anser att det ska vara varje människas rättighet.

- 7 Fi ska verka för en fri värld där människor kan röra sig fritt och bosätta sig var de vill på jorden.
- 8 Fi ska verka för att stärka barns rättigheter i migrationsprocessen genom att göra FN:s barnkonvention till Svensk lag.
- 9 Fi ska verka för att resurser och insatser till etablering stärks och fördelas rättvist mellan kvinnor och män.
- 10 Fi ska verka för att flykting- och försörjningsstödhandläggares individuella kartläggning av nyanlända flyktingar inte färgas av förutbestämda patriarkala eller rasistiska uppfattningar. Tidigare utbildningar, arbetserfarenheter och erfarenheter av obetalt arbete från andra länder ska kartläggas för att ge bästa möjliga råd och stöd utifrån individens förutsättningar och behov.
- 11 Fi ska verka för att papperslösa ska ha möjlighet att ansöka om stöd enligt socialtjänstlagen och prövas på lika villkor som övriga kommuninvånare.
- 12 Fi ska verka för papperslösas trygghet i kontakt med välfärdsinstitutioner. Personal ska, i kraft av sekretesslagen, förbjudas att yppa information om gömda personers förhållanden till polismyndigheten, såvida det inte gäller brott som kan föranleda två års fängelse eller mer.

- 13 Fi ska verka för att det ska vara möjligt för papperslösa att anmäla brott utan att riskera deportation
- 14 Fi ska verka för att stoppa frihetsberövandet av medborgare som fått avslag på sin asylansökan och stänga alla förvar.
- 15 Fi ska verka för att alla personer som befinner sig i Sverige utan giltiga papper eller möjlighet att bevisa sitt medborgarskap ska ges allmän amnesti och rätt att stanna.
- 16 Fi ska verka för att ingen ska kunna dömas till utvisning.

Asyl

Sverige har förbundit sig att följa FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och Genèvekonventionen om flyktingars rättigheter. Ändå bryter Sverige gång på gång mot de mänskliga rättigheterna genom att deportera människor till länder där deras mänskliga rättigheter kränks. Den svenska asylprocessen lider av stora generella brister, som också förvärras av bristen på genusperspektiv. Liv sätts på spel för att Migrationsverket saknar insikt och förståelse för kvinnors och hbtq-personers asylskäl.

Feministiskt initiativ anser att människors säkerhet aldrig får sättas på spel. Så länge Sverige saknar en rättssäker asylprocess kommer vi kräva en allmän flyktingamnesti, det vill säga stopp för alla utvisningar och uppehållstillstånd till alla papperslösa. Rätten till skydd mot förföljelse och grova kränkningar kan inte förhandlas bort med nationalistiska ekonomiska argument.

- 17 Fi ska verka för att Sverige efterlever de konventioner som ser till flyktingars och asylsökandes rättigheter samt att rättssäkerheten stärks för flyktingar och asylsökande.
- 18 Fi ska verka för att Sverige och Europa skapar möjligheter för människor att söka asyl på laglig väg och ta sig hit på säkra sätt.
- 19 Fi ska verka för att Sverige slutar utvisa flyktingar enligt Dublinförordningen och att Dublinförordningen avskaffas och ersätts av en överenskommelse mellan medlemsländerna som säkrar asylrätten och låter de asylsökande bestämma var de vill bo och leva tillsammans med sin familj. .
- 20 Fi ska verka för att Sverige tar emot fler kvotflyktingar.
- 21 Fi ska verka för att det inrättas en oberoende delegation som bland annat ska avgöra om det råder inre väpnad konflikt eller svåra motsättningar eller inte i ett område. Bedömningar ska göras löpande och uppdateras kontinuerligt.
- 22 Fi ska verka för att asylsökande inte ska utvisas med hänvisning till internflykt inom landet.
- 23 Fi ska verka för en betydligt generösare tolkning av begreppet synnerligen ömmande omständigheter. Utlänningslagen ska ändras så att övergrepp mot kvinnor eller hbtq-personer, som begåtts i samband med flykten eller under tiden som asylsökande eller papperslösa i Sverige, bedöms som tillräckliga skäl för att anse att det råder synnerligen ömmande omständigheter.
- 24 Fi ska verka för att förföljelse på grund av kön, könsidentitet, könsuttryck och sexuell läggning ska vara asylgrundande skäl och att detta konsekvent efterlevs i såväl lagstiftning som i dess tillämpning. Vid utredning och bedömning av den enskildes asylskäl måste hänsyn tas till annan relevant information eftersom Utrikesdepartementets rapporter återkommande uppvisar brister, till exempel om hbtq-personers situation i olika länder.
- 25 Fi ska verka för obligatoriska kurser i genusperspektiv, hbtq-frågor och antirasism för alla yrkeskategorier som arbetar med flyktingar, från personal på flyktingförläggningar till polis och jurister inom rättsväsendet.

- 26 Fi ska verka för att nyanlända flyktingar och asylsökande ska ha rätt till bostad och svenskundervisning samt få information om svenska samhällsförhållanden och arbetsliv.
- 27 Fi ska verka för att gömda barn och barn till asylsökande ska ha rätt till förskola, grund, gymnasium skola och särskola samt sjukvård på samma villkor som barn bosatta i Sverige. Att eftersöka eller uppge var barn till asylsökande söker vård eller går i förskola, grundskola, gymnasium eller särskola ska inte användas som ett medel att omhänderta någon i familjen i syfte att avvisa denna.
- 28 Fi ska verka för att asylsökande kvinnor ska synliggöras och få adekvat hjälp och stöd för att bearbeta eventuella erfarenheter av våld och övergrepp. Detta kräver att den inblandade personalen har god kunskap om att bemöta kvinnor med svåra trauman.
- 29 Fi ska verka för att ingen ska behöva vistas längre än sex månader på en mottagningsenhet. Varje mottagningsenhet ska ha en plan för att stärka de boendes psykosociala och fysiska hälsa.
- 30 Fi ska verka för att påskynda asylprocessen och att ingen med beviljat uppehållstillstånd ska behöva bo kvar på asylboende på grund av platsbrist i kommunerna.

Anhörig- och arbetskraftsinvandring

Friheten att bestämma över sitt eget liv och sin egen kropp är en mänsklig rättighet. När människor migrerar för att arbeta eller förenas med sina nära får deras frihet och oberoende aldrig inskränkas. Ingen människa ska vara beroende av sin arbetsgivare eller partner för att ha möjlighet att leva i Sverige. Alla människor i Sverige ska ha samma rättigheter för att leva, bo och arbeta i Sverige.

- 31 Fi ska verka för att föräldralösa barn ska ha rätt att återförenas med närstående i Sverige. Även minderåriga måste få rätten att ansöka om anknytning.
- 32 Fi ska verka för att tvåårsregeln i utlänningslagen tas bort då den är konserverande och strider mot kvinnors mänskliga rättigheter.
- 33 Fi ska verka för att familjeåterförening ska underlättas, utan krav på försörjning.
- 34 Fi ska verka för att ansökan om uppehållstillstånd på grund av anknytning ska kunna göras från Sverige.
- 35 Fi ska verka för att självdefinierade anhörigas rätt till återförening ska säkerställas även i de fall tydliga identitetshandlingar saknas. Handläggningstiden för anhöriginvandring och mängden byråkratiskt pappersarbete ska kraftigt minskas och kraven på dokumentation, styrkt identitet och beroendeförhållande sänkas.
- 36 Fi ska verka för att definitionen för vem som räknas som familj vidgas. Familjen bör i högre utsträckning kunna bestämma vilka som tillhör de närmast anhöriga. Det ska vara möjligt för exempelvis myndiga barn, icke-biologiska barn, partners, syskon, föräldrar samt andra särskilt viktiga relationer att få uppehållstillstånd på grund av anknytning.
- 37 Fi ska verka för att anhöriga som står i särskilt beroendeförhållande till person i Sverige ska ges uppehållstillstånd oavsett om beroendeförhållandet uppstått innan eller efter att den som nu är boende eller har uppehållstillstånd i Sverige anlant till Sverige. Med beroendeförhållande avses någon som inte längre kan ta hand om sig själv på grund av ålder eller funktionsnedsättning.
- 38 Fi ska verka för att anställningserbjudanden vid arbetskraftsinvandring ska vara juridiskt bindande. Avtalen ska följas, kontrolleras och sanktioner ska riktas mot företag som bryter mot ingångna avtal.

- 39 Fi ska verka för att arbetskraftsinvandrare som förlorar sitt jobb på grund av arbetsgivarens fusk eller lagbrott ska ha rätt till uppehållstillstånd.

0.2 Nationella minoriteter

Nationalistiska strävanden att bygga homogena stater har ofta inneburit tvångsassimilering och förtryck av nationella minoriteter. Sverige har inte varit något undantag. Feministiskt initiativ uppfattar därför minoritetspolitik som en del av det antirasistiska arbete som Fi vill bedriva.

- 40 Fi ska verka för att den rasism, fientlighet och diskriminering som riktas mot de nationella minoriteterna aktivt motarbetas och i synnerhet den diskriminering som drabbar romer på bostads- och arbetsmarknaden.
- 41 Fi ska verka för en ändring av grundlagen så att de nationella minoriteterna lyfts fram. Det finns idag ingen särskild bestämmelse som synliggör minoriteterna eller minoritetsspråken i svensk lagstiftning. Ett grundlagsskydd för de fem nationella minoriteterna skulle vara en markering av minoriteternas och minoritetsspråkens betydelse för det svenska samhället.
- 42 Fi ska verka för att de brister vad gäller möjligheter till utbildning i de nationella minoritetsspråken i Sverige avhjälps, framför allt tillgång till lärare och läromedel.
- 43 Fi ska verka för att kunskap om kvinnors och mäns situation inom samtliga nationella minoritetsgrupper ska öka så att de inte undantas från det jämställdhetsarbete som pågår utanför minoritetsgruppen.
- 44 Fi ska verka för att Sverige ska ratificera ILO:s konvention 169 om ursprungsfolks rättigheter.
- 45 Fi ska verka för att säkra romska barns rätt och möjligheter till utbildning och aktivt stödja utbildning av fler allmänlärare med kunskaper i romani.
- 46 Fi ska verka för att kompetens i Sveriges minoritetsspråk och kunskaper om minoriteters villkor finns vid alla myndigheter.

0.3 Urfolk

Ett urfolk härstammar från folkgrupper som bodde i ett land eller i ett geografiskt område, som landet tillhör, vid tiden för erövring eller kolonisation eller fastställande av nuvarande statsgränser och vilka har behållit en del eller alla sina egna sociala, ekonomiska, kulturella och politiska institutioner. Urfolks rättigheter har ett förstärkt skydd jämfört med övriga minoritetsrättigheter. Folkrättsligt går regelverket för urfolk längre än för övriga minoritetsgrupper i ett land. I Sverige är Samer ett urfolk.

FN:s generalförsamling antog år 2007 en deklaration om urfolkens rättigheter. Grundläggande i deklarationen är rätten till självbestämmande. Att skydda rätten för urfolk att själva få bestämma över politisk status och att fritt få driva sin ekonomiska, sociala och kulturella utveckling är viktigt mot bakgrund av att just dessa möjligheter historiskt sätt frantagits urfolk världen över.

Det behövs ett stärkt stöd till undervisning som bevarar det samiska språket samt till stöd för samisk media. Bland annat bör detta ske genom public service. Det är viktigt att samer känner sig respekterade i det svenska samhället och att det finns god kunskap om det samiska samhället och kulturen. Här spelar media en stor roll.

Sametinget inrättades som en statlig myndighet under regeringen, som samtidigt – genom att också vara ett folkvalt parlament – skulle representera det samiska folket i Sverige. Vid sidan av denna folkvalda församling (plenum) organiserades tinget med en styrelse och ett kansli. Sametinget har på så sätt dubbla roller: en myndighetsroll och en politisk representativ roll. Ända sedan tinget invigdes har Sametingets begränsade mandat, institutionella ordning och organisation varit kraftigt kritiserad av Sametinget själv, samiska organisationer, NGO:s och FN för att inte tillgodose det samiska folkets rätt till självbestämmande i egenskap av urfolk. I denna kritik har konstruktionen med Sametingets dubbla roller varit särskilt ifrågasatt.

Samernas rätt till land och vatten är en omdiskuterad fråga. Att den frågan inte fått en tillfredsställande lösning orsakar med jämna mellanrum internationell kritik från bland annat FN, OECD och Europarådet. Den är också anledningen till att Sverige ännu inte ratificerat ILO-konvention 169 om urfolks rättigheter. Frågetecknen gäller bland annat vilken mark som åsyftas, vilka rättigheter som medföljer och vem rättigheterna ska omfatta. ILO-konventionen ILO 169 skapar inga nya markrättigheter, men ställer krav på att de markrättigheter som finns skall erkännas och respekteras, samt att samernas renskötselrätt respekteras på motsvarande sätt som andra markrättigheter i Sverige. De brister som finns idag gäller den geografiska omfattningen av vinterbete, omfattningen av jakt- och fiskerätt, rätten att upplåta jakt- och fiskerätt och skyddet för renskötselrätten gentemot annan markanvändning. Konventionen ger inte samebyarna vetorätt, däremot rätt till samråd. Att Sverige fortfarande inte ratificerat ILO169 visar på oviljan att ta sitt ansvar för de intrång på samers rätt till land och vatten som försiggått under lång tid.

Svenska AP-fonderna investerar i ett stort antal företag som kränker mänskliga rättigheter och bidrar till klimatförändringar och miljöförstörelse. Eftersom urfolk lever i områden som är rika på naturresurser är de särskilt utsatta. Företags etableringar på urfolks territorier är en ny form av kolonialism. Fi anser att AP-fonderna behöver striktare direktiv för att förhindra att statliga fonder bidrar till att kränka mänskliga rättigheter samt bidra till miljöförstörelse.

- 47 Fi ska verka för att Sverige ska ratificera ILO:s konvention 169 om urfolks rättigheter
- 48 Fi ska verka för att samernas rättigheter som har stöd i internationella konventioner och deklARATIONER respekteras.
- 49 Fi ska verka för att öka samernas rätt till självbestämmande, och för att FN:s urfolksdeklaration ska implementeras som svensk lag.
- 50 Fi ska verka för att samernas rätt till land och vatten ska säkerställas i svensk lag.
- 51 Fi ska verka för att lokaldemokratien stärks så att befolkningars perspektiv kring gruvetableringar respekteras.
- 52 Fi ska verka för att Rennäringslagen ses över så att den blir könsneutral.
- 53 Fi ska verka för en samisk språklag och att resurser tillförs för att Sametinget och andra aktörer aktivt ska kunna arbeta för att öka användningen av samiska.
- 54 Fi ska verka för en egen sameparagraf i sändningstillstånden och att sändningstillståndens krav på spegling och regional balans i nyhetsrapporteringen också ska gälla för samiska förhållanden.
- 55 Fi ska verka för att Sametingets position som plattform för samisk självständighet i frågor rörande samisk kultur, tradition, historia, språk, rättigheter till marker och vatten fastställs och stärks.
- 56 Fi ska verka för att säkerställa Sametingets verksamheter (i dagsläget både som myndighet och som folkvalt organ) genom en kraftig förstärkning av de ekonomiska ramarna.

- 57 Fi ska verka för att Sametingets dubbla roll som dels myndighet, underställd Sveriges regering, dels som folkvald representativ organisation, utreds i enlighet med framförd kritik från samiska organisationer.
- 58 Fi ska verka för en departementstillhörighet för sameskolorna och att Sametinget övertar ansvaret för den samiska utbildningen och för att stärka det demokratiska och samiska inflytandet.
- 59 Fi ska verka för att ett beslut tas om vilket statsråd som bör ansvara för de samiska så dessa inte byter departement med varje ny regering.
- 60 Fi ska verka för en formell samisk representation i Riksdagen
- 61 Fi ska verka för ett samiskt kulturcentrum i Sveriges huvudstad
- 62 Fi ska verka för queersamisk representation och synliggöra queersamiska konstnärliga och kulturella uttryck.
- 63 Fi ska verka för att AP-fonderna ska investera i verksamheter som respekterar mänskliga rättigheter och som bidrar till hållbar sociala och ekologisk utveckling.

P. En feministisk syn på säkerhet

En feministisk vision om det globala samhället bygger på respekt för alla individers mänskliga rättigheter, säkerhet, möjlighet till aktivt demokratiskt deltagande samt frånvaro av strukturellt förtryck. Den strävar efter att alla människor ska kunna utöva ett aktivt medborgarskap i samhällen med transparenta politiska processer och en representativ politisk församling på alla nivåer. Så ser inte världen ut idag.

Traditionellt sett har säkerhetsbegreppet och säkerhetspolitiken styrts av snäva stats- och militärperspektiv. Säkerhetspolitiken har fokuserat på att skydda staten från externa potentiella hot, främst med militära medel. Den traditionella säkerhetspolitiken är patriarkal och bygger på att det är män som med militära medel ska försvara nationen, dess kvinnor och barn. Idag har både synen på säkerhet samt hoten förändrats. Krig förs ofta i form av interna väpnade konflikter mellan olika militära grupper, inte mellan två staters militära styrkor på ett slagfält. Lika centralt som hotet från väpnade konflikter är hoten från klimatförändringar, brist på mat, vatten och social service. Dessa hotar direkt människors säkerhet men är även bidragande faktorer till väpnade konflikter. Vidare är mäns våld mot kvinnor både i samhällen i konflikt och i fred ett enormt säkerhetsproblem. Detta gäller även i Sverige (läs mer under kapitel F. Kvinnofrid, mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer).

Trots att säkerhetspolitiken har utvecklats och omdefinierats till att nu även innefatta mänsklig säkerhet, dominerar fortfarande den traditionella militära utgångspunkten. Ofta saknas ett genusperspektiv och kvinnors rättigheter inkluderas inte. Många människor lever under förhållanden präglade av våld, osäkerhet, fattigdom, sjukdom, miljöförstöring och naturkatastrofer. I dessa situationer drabbas kvinnor och män på olika sätt. Kvinnor deltar sällan i väpnade konflikter men är i oproportionerligt utsatta av det våld som följer. Vapenvila och fredsavtal betyder inte att hoten försvinner. Istället fortsätter våldet, ofta i hemmen. 70 procent av världens fattiga är kvinnor vilket gör att de är särskilt utsatta för hot mot deras säkerhet. För att motverka de strukturella problemen måste kvinnors delaktighet och aktörskap synliggöras samt öka internationellt. Vi måste även synliggöra rasism, homo- och transfobi som säkerhetshot då det innebär förtryck och i sin extremaste form våldsutövning.

En feministisk analys av säkerhet utgår från mänsklig säkerhet där hot mot individer och inte stater är centralt. Det handlar om frihet från våld men även om möjligheten att tillfredsställa människors grundläggande behov genom exempelvis mat och sjukvård.

Feministiskt initiativ strävar efter att successivt demontera hela den traditionella säkerhetspolitiken och istället fokusera på begrepp som exempelvis hållbar fred, kroppslig integritet, frihet att agera samt kvinnors, mäns och transpersoners rätt och frihet att vara autonoma individer i livets alla faser och rum.

P.1 Konflikthantering, fredsbyggande och säkerhetsarbete.

Att förebygga konflikter samt att bygga säkerhet, hållbar fred och en väl fungerade demokrati efter krig och konflikt är en av de största utmaningarna för världen idag. Centralt är att motverka orsaker till väpnade konflikter som fattigdom, ojämn resursfördelning, förtryck, marginalisering och maktlöshet, ojämlikhet och militarism. Detta är även centralt för att motverka terrorism.

Den traditionella säkerhetspolitiken bygger på ett militärt patriarkalt perspektiv där dominans, våld och militära maktmedel är centralt. Feministiskt initiativ vill bryta detta. Militarism och våld skapar inte en långsiktig, hållbar och verklig fred utan bidrar snarare till en våldskultur som är nära kopplad till synen på maskulinitet. Militär upprustning stjäl pengar från social upprustning, eftersom ökade militärbudgetar ger minskade välfärdssatsningar. Stridsflygplan står mot sjukvård och skola. Militär kapprustning står mot globala satsningar på miljömål och hållbar utveckling. Vapensäljarna finns ofta i den rika delen av världen, bland annat Sverige, och köparna ofta i den fattiga. Det innebär att ekonomiska resurser från fattiga länder går till rika länder istället för till den egna befolkningens behov.

Vapen möjliggör väpnade konflikter, väpnat våld mot kvinnor och inte minst systematiska våldtäkter. Feministiskt initiativ strävar därför efter total global nedrustning från små och lätta vapen (exempelvis pistoler och gevär) till kärnvapen. Viktigt är också att bryta patriarkala normer som bygger på dominans och våld. Vår antimilitaristiska hållning innebär även att vi motsätter oss ett eventuellt svenskt medlemskap i Nato då det är en säkerhetsgemenskap som bygger på militära medel, inklusive kärnvapen.

Feministiskt initiativ anser att verklig fred är mer än enbart avsaknad av krig. Fred är en process som måste investeras i. Förutsättningar för ett jämlikt samhälle där alla kan delta på lika villkor och där jordens resurser fördelas på ett rättvist sätt måste skapas. För att stärka säkerheten och förhindra väpnade konflikter måste vi globalt arbeta långsiktigt och förebyggande. Vi måste uppmärksamma tidiga varningssignaler för väpnade konflikter och andra säkerhetshot för att avvärja dessa. Centralt för att stärka säkerhet och hållbar fred är demokrati, möjlighet till deltagande, att tillfredsställa de grundläggande behoven samt nedrustning.

Nedrustning är också nödvändigt utifrån perspektivet att väpnade konflikter innebär en enorm belastning på miljön. Klimathotet är i sig ett globalt och lokalt säkerhetshot. FN:s klimatpanel (IPCC) pekar på att den globala uppvärmningen riskerar att innebära omfattande naturkatastrofer med konsekvensen hundratals miljoner nya klimatflyktingar, främst kvinnor. Att investera i miljön är därför ett viktigt förebyggande säkerhetsarbete. Att investera i fred handlar också om vikten av att bygga en global ekonomi med fokus på samarbete snarare än konkurrens; på mänskliga rättigheter snarare än utnyttjande av mänskliga resurser; samt på ansvarsfullt användande av ekologiska resurser.

Ett stärkt förebyggande säkerhetsarbete innebär också en väl fungerande internationell, regional och lokal krisberedskap vid exempelvis naturkatastrofer, men också stabil informationssäkerhet. Attacker mot våra informationssystem ökar allt mer. Det riskerar att allvarligt skada den elektroniska infrastruktur som vår välfärd idag till stora delar vilar på. Det kan också få omfattande konsekvenser för individens säkerhet och förtroendet för civila myndigheter om personuppgifter sprids.

Sverige måste agera i enlighet med den beslutade Politik för global utveckling (PGU) som innebär att ett politikområde inte ska motverka ett annat, den totala politiken ska alltså vara samstämmig. Detta är inte fallet idag. Sverige gör stora biståndssatsningar med utgångspunkt i mänskliga rättigheter, jämlikhet och hållbar utveckling samtidigt som vi säljer vapen till diktaturer och till länder med utbredd fattigdom. Detta motverkar direkt de satta målen och undergräver Sveriges trovärdighet som internationell fredsaktör. Vapenexporten måste upphöra och vapenindustrin ställas om till tillverkning av ickemilitära produkter, exempelvis miljöteknik, som kan bidra till en fredlig och hållbar utveckling. Sverige måste återigen bli en stark röst för fred och nedrustning och gå före genom att vi själva nedrustar.

Det internationella samfundet har vid upprepade tillfällen deklarerat att jämställdhet mellan kvinnor och män är fundamentalt för världsfreden och för fortsatt hållbar utveckling. Problemet ligger alltså inte i att det internationella samfundet underlåtit att uppmärksamma

den könsbaserade ojämlikheten i världen, utan i att konventioner och resolutioner inte implementerats. Sverige har en viktig roll i världen, ett ansvar att agera internationellt och stå upp för mänskliga rättigheter och säkerhet för alla. Som ett ekonomiskt välbeställt välfärdssamhälle har Sverige en skyldighet att gå före i kampen för fred, global rättvisa och hållbar utveckling. Därför arbetar vi för en succesiv militär nedrustning, och ett stärkt förebyggande arbete och hantering av de reella säkerhetshot som vi ser idag.

- 1 Fi ska verka för att den internationella handeln utvecklas till en rättvis och ekologiskt hållbar handel, vilket inte den nyliberala "fria" handel nu står för. Multinationella företags ambitioner av marknadsdominans måste motverkas.
- 2 Fi ska verka för en utveckling av global mänsklig säkerhet, bort från föreställningar om militär säkerhet. Det förutsätter stopp för militär upprustning, ett aktivt nedrustningsarbete, stopp för vapenexport samt omställning av krigsmaterielproduktion till civil produktion.
- 3 Fi ska verka för att inga militära avtals sluts med länder som bryter mot folkrätten eller de mänskliga rättigheterna, samt att sådana pågående avtal bryts.
- 4 Fi ska verka för att Sverige inte bedriver kommersiell militär verksamhet eller hyr ut svensk mark eller luftrum för vapenprov och militära övningar till försvarsföretag eller andra länders försvarsmakter.
- 5 Fi ska verka för att vidga det globala säkerhetspolitiska begreppet så att också det strukturella våld som riktas mot kvinnor i vardagen innefattas.
- 6 Fi ska verka för att det konfliktförebyggande arbetet och civil krishantering prioriteras, att det får tillräckliga resurser, att mekanismer för tidiga varningssignaler stärks och att civilbefolkningens deltagande och säkerhet sätts i första rummet.
- 7 Fi ska verka för att MSB ges resursmässiga förutsättningar att kunna göra en övergripande lägesbild om informationssäkerheten hos civila statsförvaltningar, samt kunna bistå med nödvändigt stöd.
- 8 Fi ska verka för att Sverige inte har en allmän militär värnplikt. Istället bör en frivillig ettårig utbildning inom samhällsskydd och civil krisberedskap inrättas.
- 9 Fi ska verka för att lokala, regionala och internationella kvinnorättsorganisationer, hbtq-organisationer och antirasistiska organisationer alltid är med och förebygger och löser konflikter samt deltar i fredsbyggande. Dessa ska konsulteras av internationella aktörer.
- 10 Fi ska verka för kvinnors meningsfulla deltagande i förhandlingar om avtal om vapenvila och fredsavtal samt verka för att upphörandet av sexuellt och genusbaserat våld ska ingå som en del av avtalen. Detta för att motverka att övergreppen fortsätter att begås efter vapenvila samt för att motverka straffrihet.
- 11 Fi ska verka för att totala avvärningsprocesser sker efter väpnade konflikter där lokala kvinnorättsorganisationer ska vara en del av processen.
- 12 Fi ska verka för att Sverige regelbundet tar fram handlingsplaner för och implementerar FN:s säkerhetsråds resolution 1325 om Kvinnor, Fred och Säkerhet samt efterföljande resolutioner 1820, 1888, 1889 och 1960. I denna process ska det svenska civila samhället konsulteras.
- 13 Fi ska verka för att Sverige alltid arbetar för kvinnors deltagande före, under och efter en konflikt på alla nivåer i enlighet med resolution 1325.
- 14 Fi ska verka för att vikten av nedrustning och kvinnors säkerhet tydligt kopplas samman på nationell och internationell nivå.
- 15 Fi ska verka för att straffriheten för konfliktrelaterat genusbaserat och sexuellt våld ska upphöra och för att rättssäkerheten stärks.

- 16 Fi ska verka för att i enlighet med FN:s säkerhetsråds resolution 1820 synliggöra sexuellt våld mot kvinnor i konflikter som en institutionaliserad form av vapen och krigsstrategi.
- 17 Fi ska verka för att lyfta fram kopplingen mellan kvinnors rätt till den egna kroppen och deras möjlighet att agera som politiska aktörer.
- 18 Fi ska verka för att kvinnor som utsatts för konfliktrelaterat sexuellt och genusbaserat våld ses som offer för konflikt och krig och därmed får samma status och insatser som andra typer av krigsoffer.
- 19 Fi ska verka för att kvinnor som utsatts för konfliktrelaterad våldtäkt ska kunna få status som flyktingar på samma sätt som människor vilka förföljs för sin tro, politiska åsikt eller sexuella läggning.
- 20 Fi ska verka för att Sverige i samband med internationella insatser ska erbjuda hjälp och stöd till våldtagna kvinnor.
- 21 Fi ska verka för att fler kvinnor ska finnas med i på alla nivåer i svensk internationell konflikthantering och förebyggande av konflikter.
- 22 Fi ska verka för att Sverige tar en aktiv roll i arbetet för ett förbud mot kärnvapen och för att Sverige är en aktiv röst för global nedrustning.
- 23 Fi ska verka för total global nedrustning.
- 24 Fi ska verka för att Sverige inte blir medlem i NATO, inte agerar som värdland åt eller har andra nära samarbeten med NATO.

P.2 Internationellt alliansbyggande och aktörskap

Feministiskt initiativ strävar efter alla kvinnors frigörelse och en värld byggd på jämlikhet och social rättvisa. Vi ser därför internationell solidaritet och en antimilitaristisk hållning som grundstenar i vårt arbete. Den världsomspännande patriarkala maktordningen leder till en orättvis fördelning av jordens resurser och tvingar stora delar av jordens befolkning, särskilt kvinnor och barn, till ett liv i extrem fattigdom.

Feministiskt initiativ vill därför aktivt kämpa för och med dem som påverkas negativt av den rådande könsmaktsordningen runt om i världen. Utrikes- och säkerhetspolitiken kan inte enbart bevaka svenska intressen, utan måste utgå från en feministisk vision om världsomspännande rättvisa där dialog och transnationellt alliansbyggande mellan feminister utgör grundläggande byggstenar. Då kvinnors intressen och behov varken är givna eller enhetliga, utan alltid beroende av specifika sammanhang, menar vi att lokala organisationer ska vara de som avgör dagordningen och formulerar problemen. Vi ska inte påtvinga någon ett visst arbetssätt eller sträva efter att sprida en nordeuropeisk feministisk analys.

Feministiskt initiativ ska verka för att ändra könssammansättningen i direktvalda och indirekt valda internationella församlingar samt på diplomatiska poster i europeiska och internationella organ. Att ha en jämlik representation av könen på alla nivåer inom beslutsfattandet är en förutsättning för ett demokratiskt arbete för mänskliga rättigheter. Vi måste skapa ett internationellt klimat där stabilitets-, säkerhets- och ekonomiska frågor, som utmanar den rådande maktfördelningen, kan lyftas fram och tas på allvar.

- 25 Fi ska verka för att alla av Sverige tillsatta förtroendeposter i internationella organisationer är kvoterade med avseende på kön.
- 26 Fi ska verka för att alla som ska representera Sverige i internationella sammanhang ska genomgå obligatorisk utbildning i genusperspektiv, hbtq-frågor, antirasism och funktionalitet samt ha kunskap och insikt om patriarkala strukturer.

- 27 Fi ska aktivt arbeta för att knyta kontakter och utveckla samarbeten med kvinnoorganisationer och nätverk på olika nivåer.
- 28 Fi ska verka för att alla världens kvinnor ska åtnjuta grundläggande mänskliga, politiska och sociala rättigheter. Vi vill därför att Sverige ska verka för att internationella överenskommelser, deklarationer och konventioner som stärker kvinnors rättigheter och säkerhet efterlevs (som till exempel CEDAW, Säkerhetsrådets resolution 1325, Beijing-handlingsplanen och Kairoprotokollet) Dessa internationella överenskommelser är inte bara viktiga i frågor som exempelvis rör säkert barnafödande eller rätten till sin sexualitet och att välja sexuell partner, utan är även mycket viktiga i kampen mot hiv.

P.3 FN:s roll i världspolitiken

Vår antimilitaristiska hållning leder oss till en önskan att minska omfattningen av militärt våld och det lidande det medför. Det internationella samfundet måste satsa mer resurser och politisk vilja på konfliktförebyggande arbete och se varningssignaler som finns långt innan en väpnad konflikt bryter ut. Den grymma realitet som utspelar sig idag med blodiga inbördeskrig och våldtäkter av kvinnor som krigsstrategi ger oss emellertid inte utrymme att agera i enlighet med dessa åsikter i alla situationer. Varje väpnad konflikt som bryter ut är ett misslyckande. När de väl har uppstått anser vi dock att det i vissa situationer kan krävas att FN intervenerar för att skydda civilbefolkningen och för att förhindra en upptrappad konflikt. Vi menar att förutsättningen för en militär FN-intervention är att den endast har som uppgift att minska våldet och minimera det mänskliga lidandet i en specifik situation. Militärt våld kan i vissa specifika situationer tvinga fram ett eldupphör men leder i sig inte till fred. Fred byggs inte med militära medel utan handlar istället om frånvaro av våld och förtryck på alla nivåer, demokratiska principer, tillfredsställelse av de grundläggande mänskliga behoven och möjligheter till ett aktivt medborgarskap.

- 29 Fi ska både nationellt och internationellt verka för konfliktlösning på icke-militär grund.
- 30 Fi ska verka för att Sverige i FN arbetar för ett att mer resurser satsas på ökad kunskap om varningssignaler för väpnade konflikter.
- 31 Fi ska verka för att civila och humanitära insatser blir en lika stor och viktig del av FN-interventioner som militära styrkor.
- 32 Fi ska verka för att alla FN-styrkor måste ha samma minimiutbildning och att denna måste innefatta ett tydligt genus-, funktionalitets-, hbtq- och antirasistiskt perspektiv. Nolltolerans för alla former av sexuellt utnyttjande på missionerna måste tillämpas.
- 33 Fi ska verka för en reformering av FN:s organisation, utskott och maktfördelningen i Säkerhetsrådet, då detta är absolut nödvändigt för organisationens fortsatta legitimitet och för en rimlig representation av världens befolkning. För att komma ifrån situationer då FN blockeras vill Fi avskaffa vetorätten och verka för mer direktdemokrati inom FN.
- 34 Fi ska verka för större lyhörighet för internationella NGO:er (non-governmental organizations) i FN. Det civila samhällets röster och kunskaper måste tillvaratas när frågor som berör dem diskuteras. Att hbtq-organisationer idag nekas konsultativ status i FN utan att prövas på samma villkor som alla andra NGO:er är diskriminerande och inte acceptabelt.
- 35 Fi ska verka för att Sverige, i förhandlingar med FN och dess underorganisationer, i ökad takt driver på reformer i länder där mänskliga rättigheter inte respekteras.

Detta arbete ska utgå från respekt för kvinnors, hbtq-personers, personer med funktionsnedsättning samt etniska minoriteters rättigheter.

- 36 Fi ska aktivt arbeta för upprättandet av en internationell FN-konvention mot diskriminering på grund av sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck.
- 37 Fi ska verka för att såväl jämställdhetsintegrering, jämställdhetsbudgetering och jämställdhetsrevision införs och genomförs som ledande och integrerade principer i allt internationellt arbete.

Q. Internationellt samarbete

Den internationella handelns utveckling under senare år innebär att allt större mängder varor och tjänster omsätts. Följden blir ofta ökad ekonomisk tillväxt, men i handelns spår ökar också miljöförstöring och den illegala handeln med vapen, människor och droger. Handel med människor drabbar främst kvinnor och barn, vilka i de allra flesta fall exploateras för sexuella ändamål.

Frihandel sker idag inte på lika villkor. I vissa fall leder frihandeln till ett ökat behov av bistånd för utvecklingsländerna, bland annat på grund av förändrat klimat och lönedumpning. De multinationella företagens makt ökar. De största företagen har större budget än flertalet stater. Eftersom de tillåts arbeta utan hänsyn till miljö, hållbar utveckling och mänskliga rättigheter anser Feministiskt initiativ det orimligt att verksamheten ska kunna bedrivas helt oreglerad.

För att hungern ska kunna bekämpas och de mänskliga rättigheterna värnas bör en global skatt på valutahandel införas. Skatteinkomsterna ska administreras av FN och användas till förmån för de människor som idag tvingas leva i fattigdom. En skatt på bara 0,1 procent på världens valutatransaktioner skulle generera 100 miljarder dollar per år. För att en global skatt ska bli effektiv krävs att skatteparadisen förbjuds.

- 1 Fi ska verka för att den internationella handeln utvecklas till en rättvis handel, vilket inte den nyliberala "fria" handel nu står för. Multinationella företags ambitioner av marknadsdominans måste motverkas.
- 2 Fi ska verka för att Världshandelsorganisationen inte ska ha prioritet över de internationella miljöavtal som förhandlats fram inom ramen för FN-systemet, lokalt, regionalt och globalt.
- 3 Fi ska verka för att Systembolaget i alla sina upphandlingar tar hänsyn till producenters arbetsvillkor och att dessa kostnader tas med i beräkningarna för ett skäligt pris.
- 4 Fi ska verka för att reformera de skrivningar om immaterialrätt och patent som finns i internationella handelsavtal, med avsikt att underlätta billig produktion och handel med livsnödvändiga läkemedel.
- 5 Fi ska verka för att en Tobinskatt införs på internationella valutatransaktioner.
- 6 Fi ska verka för att motarbeta skatteparadis.

Q.1 Norden

Ett gemensamt samarbete inom den nordiska regionen är av stor betydelse för att med framgång kunna föra upp feministiska analyser på den politiska dagordningen. Fi anser att detta samarbete är ett viktigt forum för dialog och politikutveckling och att gemenskapen i Norden därför bör stärkas. Feministiskt initiativ vill också verka för att de baltiska länderna får ett ökat inflytande och deltagande i det nordiska samarbetet. Problem som rör sig över gränserna kräver gränsöverskridande politisk handling och gemensamt ansvar. Även nationella politiska beslut kan påverka utvecklingen inom regionen. Som ett exempel har sexturismen till de baltiska huvudstäderna ökat sedan Sveriges sexköpslag genomfördes.

- 7 Fi ska verka för ökat nordiskt-baltiskt samarbete och att jämställdheten fortsatt ska vara en central komponent i alla dessa länders politiska arbete.

- 8 Fi ska verka för att få våra nordiska grannländer att driva MR-frågor (mänskliga rättigheter) när det gäller rätten till asyl, att vidga asylrättens kriterier till att ta hänsyn till och skydda kvinnors, hbtq-personers samt etniska minoriteters rättigheter.
- 9 Fi ska verka för att ändringarna i äktenskapskonventionen, vilken ser över gemensamma bestämmelser om äktenskap, adoption och förmyndarskap, även avser lika rättigheter för hbtq-personers familjevillkor.

Q.2 Feministiskt solidaritetsarbete

Den världsomspännande patriarkala maktordningen, i samspel med bland annat rasistiska och koloniala strukturer som tar sig uttryck i ekonomisk och politisk koncentration av makt på internationell, nationell och lokal nivå, leder till en orättvis fördelning av jordens resurser och tvingar stora delar av världens befolkning, särskilt kvinnor och barn, till ett liv i extrem fattigdom. Fattigdom är ett globalt säkerhetsshot som riskerar att förvärras av vårt överutnyttjande av jordens resurser. Vi har alla ett ansvar i detta och ett samarbete med folkrörelser över nationsgränser är nödvändigt för att skapa en jämlik, jämställd och rättvis värld. Som feministisk folkrörelse anser Feministiskt initiativ att det är av största vikt att all fattigdomsbekämpning och allt solidaritetsarbete utformas utifrån ett anti-rasistiskt och postkolonialt genusperspektiv.

Där könsroller och föreställningar om familjeekonomi och arbetsuppdelning ofta tas för givna riskerar den assistans som ges att återskapa eller förstärka maktordningar. Solidaritetsinsatser bör präglas av ett situationsanpassat arbetssätt, där lokala resurser och lösningar tas till vara. Som ett av de rika länderna i världen har Sverige ett ansvar att i större utsträckning bidra till fattigdomsbekämpning.

- 10 Fi ska verka för en mer aktiv insats för uppfyllandet av milleniemålen, att enprocentsmålet för bistånd ska uppfyllas och att biståndsarbetet ska genomsyras av ett genus- och antirasistiskt perspektiv där kvinnors, barns, ungdomars och hbtq-personers rättigheter främjas.
- 11 Frågor som rör rättighet till sexuell och reproduktiv hälsa, rättvisa arbetsvillkor och miljöfrågor, som bland annat vattenförsörjning, är viktiga kvinnofrågor. Biståndet ska alltid riktas så att det gynnar de mest utsatta. Det är även viktigt att solidaritetsarbetet genomförs i samarbete med och för att stärka de lokala demokratiska sociala rörelserna, där människor kämpar för att förändra sin egen och andras livssituation.
- 12 Fi ska verka för att Sverige prioriterar skuldavskrivningsfrågan ur ett demokrati-, genus- och antirasistiskt perspektiv. Skuldans krisens järngrepp om fattiga ekonomier måste upphöra.
- 13 Fi ska verka för att kvinnors rättighet till sexuell och reproduktiv hälsa blir en prioriterad fråga i svenskt engagemang, i internationella organisationer och vid bistånd. Fri abort, preventivmedel och säkra födslar är centrala rättigheter för flickors och kvinnors hälsa och överlevnad.
- 14 Fi ska verka för att kvinnors sociala, ekonomiska, kulturella, politiska, arbetsrättsliga, medborgerliga, organisatoriska, sexuella och reproduktiva rättigheter ska bli prioriterade i internationella organisationer och vid svenskt solidaritetsarbete.
- 15 Fi ska verka för en tydligare utvärdering av hur det genusperspektiv som ska genomsyra Sidas arbete efterlevs.

- 16 Fi ska verka för att fler länder väljer att inte tillämpa en samvetsklausul för vårdpersonal.

R. En feministisk politik för Europeiska unionen

I ett Europa där gränserna sluts allt mer och där rasistiska och fascistiska partier växer sig allt starkare, behövs en feministisk antirasistisk politik.

Sverige är medlem i EU sedan år 1995. Fi ska använda de möjligheter till samarbete och påverkan som medlemskapet i EU medför för att öka jämställdhet och jämlikhet överallt i Europa och i världen och samtidigt motverka patriarkala strukturer, rasism och militarisering.

Europeiska unionen (EU) består av dess i nuläget 28 medlemsländer. Det är medlemsländerna som kommer överens om EU:s grundlagar, fördragen, som styr hur EU fungerar och vad EU kan bestämma om. Medlemsländernas regeringar är representerade i Europeiska unionens råd (Rådet). Europaparlamentet (parlamentet) är EU:s folkvalda församling vars 751 ledamöter har valts av EU:s medborgare i direkta val. Sedan valet 2014 har Fi en plats i parlamentet. Europeiska kommissionen (kommissionen) är den institution som lämnar förslag till de beslut som fattas av EU. Det är EU:s medlemsländer och parlamentet som bestämmer vilka personer som ska leda kommissionen.

De beslut som fattas av EU fattas i de flesta fall av rådet och parlamentet gemensamt. Besluten bygger därmed på de olika viljor som varje medlemslands regering och varje enskild ledamot i Europaparlamentet står för och besluten är i stor utsträckning kompromisser. I grunden avspeglar besluten den politiska verklighet som finns i medlemsländerna och som bestäms av de personer som har rätt att delta i allmänna val. Fi ska därför bedriva sin europapolitik med utgångspunkten att EU går att förändra. Fi ska delta aktivt i EU:s beslutsfattande för att påverka EU mot den politiska inriktning som Fi representerar.

EU:s grundlagar, fördragen, ger EU rätt att fatta en mängd beslut som har direkt påverkan på de människor som lever i Europa. Som en feministisk organisation vänder sig Fi emot centralisering av makt och försämringar av demokratiska processer. Fi anser därför att subsidiaritetsprincipen ska vara ledande i EU-arbetet, det vill säga att beslut ska fattas så nära EU:s invånare som möjligt. EU ska enbart besluta i frågor som är av gemensamt intresse och där det finns ett tydligt mervärde i att beslutet fattas på EU-nivå. Det kan handla om att påverka enskilda medlemsländer att höja standarden där krafterna på den nationella nivån inte räcker till som i frågor om diskriminering och i vissa miljöfrågor. Fi anser att EU:s roll ska vara att sätta miniminivåer i frågor som t.ex. rör diskriminering och mänskliga rättigheter men inte begränsa enskilda medlemsländer som vill genomföra ett starkare skydd inom dessa områden. I frågor av gemensamt intresse där EU inte ska fatta beslut kan EU ändå verka som en positiv kraft för förändring.

Fi ska bevaka att EU i all sin verksamhet håller sig till sina gemensamma värden som enligt EU-fördraget består av respekten för människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstatsprincipen och respekten för mänskliga rättigheter som uttryckligen även gäller personer som tillhör minoriteter. Fi anser att EU och dess medlemsländer ska utgå från dessa värden i frågor som påverkar alla människor som bor och lever i EU, oavsett om de är medborgare i ett EU-land, har rätt att vistas i ett EU-land eller om de idag lever i EU som papperslösa.

Fi ska verka för ett ökat skydd mot diskriminering i EU, i synnerhet för utsatta grupper som romer, personer med funktionsnedsättning, hbtq-personer, samt synliga och religiösa minoriteter. Fi ska värna om den fria rörligheten inom EU. Fi ska verka för en migrationspolitisk som skapar öppna och säkra vägar till EU för alla. Fi ska verka för en värld utan gränser. Fi ska motverka trafficking och våld mot kvinnor. Fi ska verka för att

jämställdhet och lika rättigheter integreras i EU:s beslutsprocesser och att EU:s institutioner föregår med gott exempel på dessa områden.

Fi anser att EU kan verka som en positiv kraft i sin omvärld och förmedla de grundläggande värden och grundläggande rättigheter som EU bygger på. EU ska stödja demokratiutveckling och mänskliga rättigheter i sin omvärld och upphöra med samarbeten kring militarisering och upprustning. EU ska inte bygga sitt välstånd på bekostnad av fattigare länder. Fi är i grunden positiv till att EU sluter samarbetsavtal med länder utanför EU och Fi anser att EU ska fortsätta att utvidgas genom att ansluta nya medlemsländer.

R.1 EU som institution

Med unionen har vi som medborgare ännu en arena med möjligheter att påverka samhällsutveckling både på ett nationellt, mellanstatligt och överstatligt plan. Detta är i sig positivt, då feminismen måste drivas i ett större perspektiv och inte bara inom nationer.

Som feministisk organisation vänder sig Feministiskt initiativ dock emot centralisering av makt och försämringar av demokratiska processer i alla tänkbara politiska och medborgarrepresentativa sammanhang. Subsidiaritetsprincipen måste vara ledande i EU, det vill säga beslut ska alltid fattas så lokalt som möjligt. Politisk europeisk integration ska aldrig gå före demokratisk förankring och representation. Idag lider unionen av ett demokratiskt underskott. Därför är det viktigt att insynen i unionens beslutsprocesser ökas och förenklas. Samtidigt behövs det överstatliga beslut om vissa frågor, såsom mänskliga rättigheter och vissa miljöfrågor.

Feministiska frågor och problemställningar måste få ytterligare fäste i Europaparlamentet. Feministiskt initiativ vill använda EU:s institutioner för att sprida och utveckla feministiska perspektiv och ståndpunkter i en europeisk kontext, för en europeisk publik. Den feministiska solidariteten är global, och den europeiska unionen är en stor arena att driva feministiska kärnfrågor på, såsom rätten till abort, mäns våld mot kvinnor, antirasism, funktionalitetsfrågor och hbtq-rättigheter.

- 1 Fi ska verka för ökad demokrati, transparens och tillgänglighet i EU:s beslutsprocesser. EU:s institutioner bör ytterligare demokratiseras.

Konstitutionen

Det förslag till "konstitution" som lades fram inom EU år 2005 röstades ner i folkomröstningar i Frankrike och Nederländerna samma år. Det innebar att förslaget föll men efter nya diskussioner lades dock ett i princip likadant förslag för beslut i medlemmarnas parlament år 2007. Den svenska riksdagen har nu ratificerat Lissabonfördraget, samtidigt som Irland har sagt nej till fördraget i en folkomröstning.

Feministiskt initiativ är kritiska till Lissabonfördraget, eftersom det innebär stora maktöverföringar till EU och förstärker utvecklingen av EU till en statsbildning. På flera punkter har remissorgan redan tidigare visat på tveksamheter i förhållande till Sveriges nuvarande grundlag och utvecklingen mot en militärallians strider bevisligen mot den säkerhetspolitiska doktrin, byggd på alliansfrihet, som Sverige hittills haft. Förslaget innebär grundläggande, genomgripande och mycket långsiktiga förändringar i förhållande till tidigare fördrag. Centraliseringen av makt är omfattande, den ekonomiska politiken antar lagmässiga former (reglerat i Lissabonstrategin) och eftersom förslaget också innefattar en ökad, och i det närmaste grundlagsfäst, militarisering.

Artikel 17 i Lissabonfördraget om EU:s funktionssätt ger religiösa organisationer en konstitutionell särställning eftersom den kräver att EU ska ha en regelbunden dialog med religiösa organisationer och "erkänna deras identitet och specifika bidrag". Att motsvarande

skrivning också finns för konfessionslösa organisationer minskar inte intrycket och den uppenbara avsikten att ge kyrkor en särställning i beslutsfattandet. Fi verkar för ett sekulärt EU där kyrkan inte har en sådan särställning.

- 2 Fi ska verka för ett sekulariserat EU. Att kyrkor och andra religiösa sammanslutningar i Lissabonfördraget ges en särskild politisk status är oförsvarligt.
- 3 Fi ska verka för att det viktigaste syftet med en gemensam konstitution alltid är att garantera europeiska medborgare rätten att leva ett liv utan diskriminering och förtryck.
- 4 Fi ska verka för en europeisk ombudsman dit enskilda medborgare kan vända sig om de anser sina mänskliga rättigheter kränkta av sitt hemland.
- 5 Fi ska verka för att EU:s konstitution i framtiden innehåller ett tydligt krav om att medlemsländerna ska motverka mäns våld mot kvinnor.
- 6 Fi ska verka för att EU:s konstitution i framtiden tar tydligt ställning för en jämn representation i politiska församlingar.

Ministerrådet

EU:s ministerråd är en organisation som på många sätt är problematisk ur ett feministiskt och demokratiskt perspektiv. Ministerrådets möten är slutna och själva beslutsprocessen är inte transparent. De som bedriver en politik som bygger på nationellt egenintresse, rasism, homofobi eller okunskap om likabehandling och jämställdhet måste kunna granskas. Feministiskt initiativ vill se en utveckling där fler frågor behandlas av de folkvalda och att fler frågor hanteras främst lokalt, allt i medborgarnas intresse av demokrati och inflytande. Samtidigt ser vi nödvändigheten av att mötas länder emellan på en sådan nivå, där enskilda politiska områden diskuteras och hanteras av de personer som är ytterst ansvariga för frågan i respektive land. Det är en viktig möjlighet för Sverige att påverka den europeiska utvecklingen i många frågor, påtala brott mot mänskliga rättigheter och mot EU:s gemensamma överenskommelser.

Av historiska skäl, med rötter i våra världskrig, har Europaparlamentet fått sitt säte i Strasbourg, och utsett Bryssel till arbetsort för utskott och partigrupper. Detta innebär höga ekonomiska kostnader för organisationen såväl som för varje parlamentarikers administration, och är en gigantisk belastning för miljön. Feministiskt initiativ ser inte att denna stora byråkratiska apparat kan rättfärdigas längre.

- 7 Fi ska verka för att öppenheten i Ministerrådets arbetsordning ökas och att det demokratiska underskottet i Europaparlamentet minskas.
- 8 Fi ska verka för att färre frågor hanteras i Ministerrådet och fler på parlamentarisk nivå.
- 9 Fi ska verka för att Europaparlamentet får ett enda säte förlagt till Bryssel.
- 10 Fi ska verka för att arbetet i EU präglas av kostnadseffektivitet och miljöhänsyn.

Jämställd representation inom EU-organisationen

Kvinnor och minoritetsgrupper såsom unga, personer med funktionsnedsättning, hbtq-personer, invandrade och etniska minoritetsgrupper är fortfarande underrepresenterade i samtliga av Europeiska unionens organ och politiska beslutsprocesser. EU:s åtgärder på detta område har huvudsakligen varit begränsade till icke-bindande texter och åtaganden.

Efter valet 2004 är andelen kvinnor bland ledamöterna 30,3 procent. Av 27 kommissionärer är bara 8 kvinnor. Sedan 1958 har vi haft totalt 12 kommissioner, alla med en man som ordförande. En legitim kommission ska spegla den befolkning vars intressen den ska representera och Feministiskt initiativ förespråkar därför en ny modell för fördelning av dessa poster. Inför varje ny kommission nominerar varje medlemsstats regering i dag en

person, som man önskar ska företräda staten i Kommissionen. Detta är ett nomineringssätt som lätt kan leda till en manlig dominans då de flesta regeringschefer är vita, heterosexuella, medelålders män som ofta gärna ser sina länder representerade av män som liknar dem själva.

- 11 Fi ska verka för att makten i kommissionen fördelas lika mellan könen, och att olika erfarenheter representeras genom de kandidater Sverige som medlemsland för fram.
- 12 Fi ska verka för att det antas bindande texter för att främja kvinnors och mäns lika representation i Europeiska kommissionen, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt i Regionkommittén.
- 13 Fi ska verka för att artikel 2 i kommissionens beslut om jämn könsfördelning inom kommittéer och expertgrupper ändras så att målet blir att kvinnor ska utgöra hälften av ledamöterna i dessa organ. Dessutom ska Fi verka för att det sätts ett sista datum för när detta mål ska vara uppnått.
- 14 Fi ska verka för att lika många kvinnor som män utses till kommissionärer genom att alla länder nominerar två kandidater, i stället för en, till "sin" kommissionärspost, en kvinna och en man. Härefter bör kommissionens ordförande sammanställa en så jämlik och representativ kommission som möjligt, med en jämn maktfördelning mellan könen. Alla länder uppmanas också att i sin nominering även ta hänsyn till en jämlik representation utifrån etnicitet, sexuell läggning, ålder och funktionalitet.
- 15 Fi ska verka för att tillsätta en EU-kommissionär för jämställdhet och en kommissionär för antidiskriminering med samma mandat som övriga kommissionärer.
- 16 Fi ska verka för att alla europeiska institutioner vidtar åtgärder inom områden och på nivåer där kvinnor och minoriteter är underrepresenterade i beslutsprocessen.
- 17 Fi ska verka för att det skapas ett jämställdhetsutskott och ett antidiskrimineringsutskott i parlamentet. De ska ha samma politiska tyngd som övriga utskott.
- 18 Fi ska verka för att svenska representationen inför jämställdhet som policyområde. I nuläget saknas det. Fi kräver att svenska regeringen driver jämställdhetsarbetet betydligt kraftigare än idag.

Jämställdhetsintegrering och jämställdhetsbudgetering inom organisationen

I Nicefördraget slås principerna för jämställdhetsintegrering fast i den mening att ojämställdhet ska utplånas i allt arbete inom organisationen. Kommissionen har antagit denna strategi som sitt verktyg för att införa och fullfölja lagstiftning och politiska åtaganden. Jämställdhetsintegrering är en horisontell strategi som kräver ett kraftfullt och gemensamt agerande av en mängd olika aktörer inom offentliga institutioner. En del nya jämställdhetsrelaterade mekanismer har visserligen etablerats inom Europeiska kommissionen sedan år 2000, men deras genomslagskraft minskar år för år på grund av bristande resurser, otillräcklig utbildning, ett oklart mandat och frånvaron av effektiv politisk ledning på högsta nivå.

Det finns 22 utskott i Europaparlamentet. Alla rör sig inom områden där ett genusperspektiv är nödvändigt för att åstadkomma jämställdhet. De flesta utskott har uttryckt att de är positiva till jämställdhetsintegrering, men hittills har få utskott nedtecknat strategier som ger dem något att förhålla sig till och följa i arbetet, och det finns inte heller något sådant med i planeringen för framtida arbete. Detta är inte bara av vikt för arbetet i utskottet och för medvetenhet om genusfrågor i det politiska och juridiska arbetet, utan även för att ge

alla medlemsländer goda exempel på vad som bör prägla det politiska arbetet om vi ska uppnå en värld utan diskriminering.

- 19 Fi ska verka för att det inrättas en särskild enhet för övervakning och utveckling av jämställdhetsintegrering inom samtliga Europeiska kommissionens generaldirektorat (GD). Enheten ska ha till uppgift att vartannat år lägga upp en jämställdhetsintegreringsstrategi för alla politikområden som ligger under generaldirektoraten.
- 20 Fi ska verka för obligatorisk utbildning om jämställdhet och antidiskriminering för kommissionsledamöterna, för de högsta tjänstemännen samt inom all managementutbildning för EU-tjänstemän.
- 21 Fi ska verka för en effektiv jämställdhetsintegrering i europeiska antidiskrimineringsprogram och dito åtgärder.
- 22 Fi ska verka för att det tillsätts en budgetarbetsgrupp för jämställdhetsfrågor inom kommissionens Generaldirektoratet för budget, och att denna genomför en särskild konsekvensanalys ur jämställdhetsperspektiv av EU:s budget varje år. Denna analys av budgeten ska tjäna som en del av utvärderingen av jämställdhetsintegreringen, som parlamentets utskott för kvinnors rättigheter och jämställdhet mellan kvinnor och män (FEMM) kan avge ett yttrande om.
- 23 Fi ska verka för att det för var och en av kommissionens enheter införs en budgetpost för jämställdhetsaktiviteter.
- 24 Fi ska verka för att ytterligare medel anslås till arbetet med jämställdhet och antidiskriminering inom unionen, både till NGO:er och till unionens institutioner.
- 25 Fi ska verka för att jämställdhet och antidiskriminering prioriteras på alla plan i EU-organisationen.
- 26 Fi ska verka för att strategier för jämställdhetsintegrering fastställs för alla utskott i enlighet med deras politikområde och arbetssätt.

Den ekonomiska-monetära unionen EMU

Reglerna för EU:s ekonomiska politik finns formulerade i EMU och i den så kallade stabilitetspakten (en överenskommelse som ska förhindra medlemsländer från att expandera offentliga utgifter i en storleksordning som inte står i proportion till inkomster, allt i förhållande till genomsnittet inom EU). År 2003 folkomröstade Sverige om medlemskap i det tredje och sista steget i EMU, d.v.s. om kronan skulle bytas mot euron, som konsekvens av att beslutanderätt över valuta- och penningpolitiken skulle lyftas från Sverige Riksbank till den Europeiska Centralbanken. Enligt nu gällande fördrag (inga ändringar i det nya förslaget) ska/får ett medlemsland delta i tredje steget när de ekonomiska kraven, de s.k. konvergenskraven, är uppfyllda.

Sverige uppfyller kraven men har deklarerat, ensidigt, icke juridiskt men väl politiskt bindande, att vi också fortsättningsvis vill stå utanför. Inför folkomröstningen 2003 tillsattes flera utredningar som skulle visa på konsekvenserna av ett EMU-medlemskap. EMU-utredningen visade att det är länder med stor offentlig sektor som kan få svårigheter. Det ansågs att EMU:s målsättningar krävde att beskattning och offentliga utgifter måste göras mindre konjunkturberoende och att det därför fanns "en risk att välfärdsstaten måste minska i omfattning". Samma resultat kom en annan utredning, Stabilitetsutredningen, fram till. Den konstaterade att EMU-reglerna inte är politiskt neutrala och skrev "De är inte lika tuffa för länder med låga skatter där man också säljer ut offentliga tillgångar".

I EU:s riktlinjer för den ekonomiska politiken understryks behovet av skattesänkningar och minskningar av de offentliga utgifterna. T.ex. har Sverige fått påpekanden om behovet av att öka effektiviteten och förbättra förutsättningarna för konkurrens inom den offentliga sektorn.

Vid ett EMU-inträde ger Sverige upp möjligheten att genom förändringar i räntenivån motverka störningar i ekonomin på makronivå, vilket har inträffat internationellt. Med gemensam ränta måste istället störningar mötas med anpassning av löner och priser, vilket ställer ökande krav på arbetsmarknadens anpassningsförmåga. Konjunkturinstitutet formulerade det som att det kan bli nödvändigt att löneökningarna "anpassas nedåt vid efterfrågebortfall".

Löneflexibilitet och flexibel arbetsmarknad är centrala begrepp inom EMU. Kraven på rörlighet inom arbetskraften ska öka, både inom länderna och mellan länderna.

Grunden för ekonomisk självständighet är ett arbete med en lön att leva på. I EMU är inte full sysselsättning det överordnade målet för den ekonomiska politiken. EMU sätter stark press på neddragningar och privatiseringar i offentlig sektor, vilket betyder sämre social välfärd och trygghet för kvinnor och i många fall en begränsning av kvinnors arbetsmarknad. Den underordning som kvinnor lever i gör kvinnor som grupp mer beroende av en politik som ser vård och omsorg som ett självklart ansvar för samhället och som vill främja varje enskild kvinnas rätt till ekonomiskt oberoende.

Neddragningar i välfärdssystemen påverkar kvinnor mer än män. Försämrade anställningstrygghet och krav på geografisk flexibilitet påverkar kvinnor mer än män. Ett eventuellt medlemskap i EMU skulle alltså få olika effekter för mäns respektive kvinnors villkor. Idag ser vi också, inom EU, att den ekonomiska politiken tvingar många kvinnor att välja mellan arbete och barn. Resultatet är i många länder ett lågt barnafödande.

Om frågan om en anslutning av Sverige till EMU:s tredje steg skulle aktualiseras, måste den underställas en folkomröstning innan beslut fattas i riksdagen.

- 27 Fi ska verka för att frågan om Sverige ska ansluta sig till EMU, ska avgöras genom en folkomröstning.
- 28 Fi ska verka för att nuvarande EMU-regler reformeras så att social välfärd och full sysselsättning blir övergripande mål.

EU:s inre marknad

EU:s inre marknad har som mål fri rörlighet för varor, tjänster, arbetskraft och kapital. Den fria rörligheten är överordnad andra regler. Detta innebär bland annat att ett enskilt land inte kan ha strängare regler eller tuffare lagstiftning på ett område om det uppfattas som konkurrenshämmande och som stridande mot den fria rörligheten. Nationella lagar som har som mål att förbättra miljön, stärka konsumentskyddet eller begränsa alkoholförseln blir underordnade.

Tjänstesektorn fria rörlighet regleras i ett tjänstedirektiv. Verksamheter som tillhör samhällets mänskliga infrastruktur (förskola, skola, utbildning, sjukvård, m.m.) menar Feministiskt initiativ ska undantas från tjänstedirektivet. Direktivet innefattar också fri etableringsrätt vilket skulle kunna innebära att privata koncerner skulle kunna överta verksamheter som idag styrs av kommunala/regionala demokratiska beslut. Fackförbund har även påtalat risken för lönedumpning.

Lissabonstrategin innebär att EU ska bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning. Det målet ska uppnås samtidigt som den demografiska kartan i Europa förändras i rask takt. Framtiden innebär betydligt färre i arbetsför ålder som både ska upprätthålla produktion av varor och tjänster och försörja en större grupp pensionärer. För att uppnå Lissabonstrategins mål är det enligt EU-kommissionen viktigt med en väl fungerande och samordnad arbetsmarknad – den inre marknaden måste fungera. En process om en mer flexibel arbetsmarknad med dessa demografiska förutsättningar och krav av Lissabonstrategin har lett fram till ett meddelande från kommissionen till medlemsstaterna om *flexicurity*. Innebörden av flexicurity är att göra

arbetsmarknaden mera flexibel och samtidigt "säker" för både arbetsgivare och arbetstagare genom bland annat moderna sociala trygghetssystem. Feministiskt initiativ anser att det är en nödvändighet att välfärdssystem utvecklas med ett feministiskt perspektiv. Det är det perspektivet som starkt bidrar till förändring av arbetsmarknad, demografi, demokrati och därmed hela samhällets totala ekonomi, inte bara näringslivets ekonomi.

Feministiskt initiativ anser dels att varje punkt i de gemensamma principerna och handlingsalternativen i flexicurity bör innehålla ett integrerat feministiskt perspektiv. Det är bara en tydlighet i det perspektivet som kan garantera att könen ges lika möjligheter att ha ett arbete och med lika villkor till olika anställningsrelationer på arbetsmarknaden samt ett arbete med bra villkor som till exempel lön eller arbetstider som passar den aktuella livssituationen. Målet med tillväxt och tolkning av balans mellan skyldigheter och rättigheter, får inte innebära att det skapas nationella lagar och avtal, som missbrukar kvinnors ojämställdhet och etniska gruppers situation, på arbetsmarknaden. Inte heller får det instiftas lagar inom socialförsäkringsområdet som skapar ojämställdhet eller förhindrar jämställdhet på arbetsmarknaden och det jämställda föräldraskapet.

Marknadslösningar ska i varje enskilt fall analyseras där konsekvenser utifrån klass, etnicitet och kön synliggörs även i andra nationer och tas med i bedömningen av förslag om marknadsanpassning i sin helhet. Vi vill tydliggöra att konkurrensutsättning av ett område inte automatiskt innebär att kvinnors, migranters, eller andra gruppers situation förbättras eller förvärras.

- 29 Fi ska värna om den fria rörligheten inom EU
- 30 Fi ska verka för att regler som gäller konsumentskydd, miljö och alkoholpolitik ska vara minimiregler, med möjlighet för enskilda länder att ha strängare krav.
- 31 Fi ska verka för att tjänstedirektivet begränsas.
- 32 Fi ska verka för att de fria flödena av arbetskraft inte leder till att den svenska modellen med fri förhandlingsrätt för arbetsmarknadens parter avskaffas.
- 33 Fi ska verka för att barnomsorg ska skrivas in i de gemensamma principerna inom ramen för flexicurity.
- 34 Fi ska verka för att äldreomsorg ska vara en självklar princip för en stabil och väl fungerande arbetsmarknad för alla.

R.2 Feministisk politik i EU

En stark feministisk rörelse i Europa och världen

En central del i arbetet med att motverka diskriminering och främja mänskliga rättigheter är att mobilisera, stödja och samarbeta med feministiska partier och initiativ i Europa och världen. En stark antirasistisk feministisk rörelse i Europa är också den starkaste motkraften till rasistiska, nazistiska och fascistiska partier som mobiliserar runt om i Europa. Flera av dem finns redan i Europaparlamentet och risken är stor att gruppen växer. Om inte tillräckligt görs för att motverka strukturell diskriminering får rasistiska och konservativa krafter luft under vingarna. Det behövs tydlighet i prioriteringar för arbetet för mänskliga rättigheter från EUs institutioner och ett stort tryck från civila samhället. En central del i Fi:s arbete med att motverka diskriminering och främja mänskliga rättigheter är att mobilisera, stödja och samarbeta med feministiska partier och initiativ i Europa och världen. Fler feministiska partier tar nu form i Europa och vårt långsiktiga mål är att tillsammans bilda en feministisk partigrupp i Europaparlamentet.

- 35 Fi ska verka för att skapa forum för kunskap och erfarenhetsutbyte mellan olika feministiska partier i EU och EUs kandidatländer.
- 36 Fi ska verka för att det vid Europaparlamentsvalet 2019 ska finnas listor för Feministiska initiativ i minst sju EU-länder
- 37 Fi ska verka för att stärka och uppmärksamma feministiska rörelser och initiativ utanför EU

Ett Europa fritt från rasism och diskriminering

Dagens Europa präglas i hög grad av en ökad nationalism, främlingsfientlighet och rasism. Rasistiska partier vinner segrar både i nationella val och i valet till Europaparlamentet, kommer in i politiska församlingar och blir del av det politiska etablissemanget. Minoritetsgrupper som romer, judar, muslimer och hbtq-personer möts av rasism och diskriminering som riskerar att normaliseras. Denna utveckling leder också till ett bakslag för kvinnors rättigheter och jämställdhet.

Det är viktigare än någonsin att genomföra det skydd mot diskriminering som finns i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna och som uttryckligen framgår av EU:s fördrag. I dagsläget finns EU-lagstiftning mot diskriminering på grund av kön, ras och etnicitet både i och utanför arbetslivet. Det saknas dock ett heltäckande skydd mot diskriminering pga. ålder, religion och trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck.

Det finns tydliga tecken på att hbtq-personers situation har blivit mera utsatt i Europa. En studie från den Europeiska Byrån för Grundläggande rättigheter från 2013 visar att 32 % av de tillfrågade hade upplevt diskriminering i sitt dagliga liv och 26 % hade blivit

utsatta för våld eller hot om våld på grund av att de uppfattades som hbtq-personer. Studien visar att transpersoner är särskilt utsatta. I denna grupp hade 38 % upplevt diskriminering i sitt dagliga liv och 35 % hade blivit utsatta för våld eller hot om våld.

De 80 miljoner människor i EU som lever med en funktionsnedsättning upplever stora hinder i sin vardag gällande tillgången till varor och tjänster, till boende och samhällsservice och till det offentliga rummet. Människor med funktionsnedsättning upplever också betydande hinder när det gäller deltagandet i det politiska livet som väljare eller som representant för ett politiskt parti.

År 2008 lade kommissionen fram ett förslag till EU-lagstiftning mot diskriminering utanför arbetslivet på grund av ålder, funktionsnedsättning, sexuell läggning, religion eller annan trosuppfattning. Förslaget har godkänts av parlamentet men rådet har ännu inte kunnat komma överens om förslaget. Fi anser att det är oförsvarligt att EU:s lagstiftare inte har lyckats komma överens om att implementera det skydd mot diskriminering som klart och tydligt följer av EU:s fördrag som ett av EU:s grundläggande värden. Fi anser därtill att EU ska lämna ett heltäckande skydd mot diskriminering av transpersoner som inte enbart har sin grund i könskorrigering, vilket följer av nuvarande praxis.

Europeiska kommissionen ansvarar för att bevaka att medlemsstaterna följer EU:s lagstiftning och ska vidta åtgärder mot länder som inte rättar sig efter den. Kommissionen måste ta denna uppgift på största allvar och agera konsekvent och utan politiska överväganden mot medlemsstater som tillåter att dess invånare utsätts för diskriminering och kränkande behandling.

Europas Romer är en särskilt utsatt grupp som i flera EU-länder lever i en obeskrivlig fattigdom och marginalisering till följd av institutionaliserad rasism och diskriminering. För att förändra Romernas situation i Europa räcker det inte med de insatser för att främja social delaktighet som är utgångspunkten för det befintliga EU-ramverket för Romers integration. Arbetet för att förändra Romernas situation måste ha ett tydligt rättighetsperspektiv och EU:s institutioner och medlemsstaterna måste ta gemensamt ansvar för att motverka den utbredda rasismen mot Romer, antiziganismen, som är grundorsaken till att Romer har varit marginaliserade och diskriminerade sedan de anlände till Europa på 1300-talet. Organisationer som arbetar för Romers rättigheter där Romerna själva är representerade måste få ett ökat inflytande över EU-politiken på detta område.

I EU lever omkring 600 000 människor som saknar medborgarskap och därför betraktas som statslösa. Vissa har nyligen kommit till EU medan andra har bott i EU under flera generationer och har föräldrar som saknar medborgarskap. Många av dessa människor är Romer som ursprungligen kommer från länder på Balkan och deras avsaknad av medborgarskap är ofta ett resultat av diskriminering. Människor som lever som statslösa i EU har i många fall inte samma rättigheter som EU-medborgare när det gäller tillgång till social trygghet och hälso- och sjukvård och rätten att studera och arbeta. Detta är en situation som inte är acceptabel i en välfärdsstat. Alla människor som bor och lever i EU ska kunna leva ett värdigt liv med lika möjligheter och det gäller även människor som saknar medborgarskap. Statslösa personers situation handlar om respekten för mänskliga rättigheter i medlemsländerna.

EU måste också ägna särskild uppmärksamhet åt hbtq-personers situation. En gemensam lagstiftning mot diskriminering som även berör hbtq-personer är en formell förutsättning för att hbtq-personer ska kunna leva i EU på lika villkor. Samtidigt måste kommissionen arbeta strategiskt tillsammans med medlemsstaterna för att på andra sätt motverka diskriminering och våld mot hbtq-personer, i första hand genom att lägga fast en gemensam handlingsplan för hbtq-personers rättigheter.

När ett medlemsland inte lyckas skydda sina invånares mänskliga rättigheter bryter landet mot de grundläggande förutsättningarna för EU-samarbetet. Enligt EU:s grundläggande värden som de beskrivs i EU-fördraget ska EU-samarbetet bygga på bl.a. demokrati, rättsstaten och respekten för de mänskliga rättigheterna. För att beviljas inträde i EU krävs att ansökarlandet lever upp till dessa krav. Landet kan inte bli medlem om det inte uppfyller de s.k. Köpenhamnskriterierna som bl.a. går ut på att landet ska ha stabila institutioner som garanterar demokrati, rättssäkerhet, mänskliga rättigheter och minoritetsskydd. Om landet upphör att uppfylla dessa kriterier efter att det har blivit medlem i EU finns begränsade möjligheter tvinga landet till detta, särskilt i fall som inte gäller tillämpningen av EU-rätten.

EU måste ställa höga krav på de länder som beviljas inträde i EU när det gäller demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och rättssäkerhet. I bedömningen av de länder som kandiderar för att bli medlem i EU ska läget för de mänskliga rättigheterna prioriteras minst lika högt som ekonomiska förutsättningar.

EU måste kunna agera när länder som har beviljats medlemskap i EU bryter mot EU:s grundläggande värden t.ex. genom att systematiskt diskriminera på grund av kön, sexuell läggning, funktionshinder, etnisk och kulturell tillhörighet och när rättssäkerheten annars hotas. För att kunna agera effektivt och verksamt i sådana situationer behöver EU en granskningsmekanism som regelbundet värderar situationen i medlemsländerna på objektiva grunder och som gör det möjligt att agera redan då det finns en risk för att landet ska bryta mot EU:s grundläggande värden. Det är rimligt att en sådan granskningsmekanism är kopplad till någon form av sanktioner mot medlemsländer som inte rättar till en situation där de bryter mot EU:s grundläggande värden.

Enligt Lissabonfördraget ska EU ansluta sig till Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna. Detta kommer att innebära att Europakonventionen får en starkare ställning i EU i och med att det blir tydligare att EU:s institutioner ska tillämpa konventionen och att Europarådets domstol kommer att kunna döma i frågor som gäller EU-rättens förhållande till konventionen. Förhandlingarna om EU:s anslutning till konventionen inleddes år 2010 och pågår fortfarande. Det är viktigt att denna process hanteras skyndsamt.

- 38 Fi ska verka för att kommissionen aktivt bevakar att medlemsstaterna följer EU:s lagstiftning mot diskriminering och vidtar åtgärder mot länder som bryter mot denna lagstiftning.
- 39 Fi ska verka för att kommissionens förslag om ett direktiv mot diskriminering utanför arbetslivet på grund av ålder, religion och trosuppfattning, funktionsnedsättning och sexuell läggning antas skyndsamt.
- 40 Fi ska verka för att EU-arbetet för att förändra Romernas situation ska ha ett tydligt rättighetsperspektiv, att EU:s institutioner och medlemsstaterna tar ett gemensamt ansvar för att motverka antiziganismen och att organisationer som arbetar för Romers rättigheter där Romerna själva är representerade får ett ökat inflytande över EU-politiken på detta område.
- 41 Fi ska verka för att lyfta frågan om statslösa personers rättigheter inom EU.
- 42 Fi ska verka för att kommissionen och medlemsstaterna gemensamt arbetar strategiskt och långsiktigt för att motverka diskriminering och våld mot hbtq-personer och att EU ska lämna ett heltäckande skydd mot diskriminering och våld mot transpersoner.
- 43 Fi ska verka för att demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och rättssäkerhet är grundläggande element som värderas minst lika högt som ekonomiska förutsättningar hos kandidatländer när EU utvidgas.
- 44 Fi ska verka för att EU inrättar en effektiv och verksam mekanism för att hantera situationer då medlemsländer bryter mot EU:s grundläggande värden om bl.a. demokrati, rättsstaten och respekten för de grundläggande rättigheterna.
- 45 Fi ska verka för att processen för EU:s anslutning till Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna fortsätter som planerat.

Jämställdhet i EU

Den mänskliga rättigheten att inte diskrimineras är en av de gemensamma värderingarna i EU:s fördrag och måste vara en nödvändig förutsättning för att EU ska kunna uppnå sina mål om tillväxt, sysselsättning och social sammanhållning. EU har gjort vissa framsteg när det gäller att uppnå jämställdhet i unionen såväl som i medlemsländerna tack vare lagstiftning om lika lön för likvärdigt arbete, likabehandling, integrering av jämställdhetsperspektivet i alla politikområden och särskilda åtgärder för att främja kvinnors ställning. Juridiken stämmer dock inte alltid med praktiken.

Många kvinnor i Europa har idag en hög utbildningsnivå, fler och fler kvinnor finns på arbetsmarknaden och som aktörer inom andra delar av den offentliga arenan. Kvinnor i Europa lever dock under mycket olika villkor. I flera länder har kvinnors ställning på arbetsmarknaden försvagats och social nedrustning har resulterat i större sårbarhet. Det råder fortfarande ojämställdhet och ojämlikhet som kan komma att öka i takt med att den hårdnande konkurrensen på världsmarknaden kräver en flexiblare och rörligare arbetskraft. Detta drabbar kvinnor hårdare, eftersom de ofta måste välja mellan barn eller karriär på grund av oflexibla arbetsvillkor och bristande barnomsorg, stereotypa könsroller och en ojämställd fördelning av familjeansvaret. De framsteg som kvinnor gjort på viktiga områden såsom utbildning och forskning, avspeglas därför inte i deras ställning på arbetsmarknaden. Detta är ett slöseri med mänskliga resurser som EU inte har råd med.

EU har ett ansvar för att arbeta för jämställdhet också i resten av världen. Feministiskt initiativ vill vända globaliseringen till något positivt, men med ökad mobilitet och kommunikationsteknik blir brott som människohandel lättare att begå. Om EU ska kunna ta itu med detta måste jämställdhetsarbetet intensifieras och jämställdhetsperspektivet få en mer framträdande plats inom alla politikområden.

Gemensam europeisk politik ger möjlighet att påverka områden som vi ensamma inte skulle ha tillgång till. Genom EU kan vi lyfta abortdebatten i katolska länder, kräva hbtq-rättigheter i konservativa länder och kräva skydd av etniska minoriteter i Europa.

En feministisk miljö- och klimatpolitik

Feministiskt initiativ har en vision om ett hållbart energisystem byggt på förnybara resurser och ett minimalt utsläpp av växthusgaser. Det är ett system där resurser fördelas rättvist mellan människor och i solidaritet med framtida generationer. Vi behöver ställa om och ifrågasätta idén om ständig tillväxt och ökad konsumtion. Unionen måste rikta resurser till satsningar på förnybar energi, ett samordnat tågnät samt att avskaffa kärnkraften och användningen av fossila bränslen. Fi vill verka för ett hållbart jordbruk i vilket djurskyddsfrågor värnas och utvecklas. Det finns ett klart samband mellan bättre djurhållning och bättre klimat.

En stor del av Sveriges lagar stiftas i EU och detta gäller i särskilt hög grad inom miljö- och klimatområdet. En ambitiös miljöpolitik i Bryssel krävs för att åstadkomma en ambitiös miljöpolitik i Sverige. EU förhandlar för sina medlemsstater inom FN:s klimatförhandlingar och historiskt sett har det varit avgörande för att få de globala klimatavtalen på plats. EU är ett viktigt forum för att hantera de miljöfrågor som inte känner några gränser, med den globala uppvärmningen som det mest tydliga exemplet. Klimatpolitiken ska bygga på såväl en global solidaritet som på en jämställd och rättvis fördelningspolitik mellan EU-länderna. Feministiskt initiativ anser därför att det är ytterst viktigt att Sverige tar sitt ansvar att driva en tydlig och ambitiös miljöpolitik i EU.

Ett enskilt land ska aldrig hindras från att gå längre i sina miljöambitioner än vad som kan enas om inom EU. EU:s miljöpolitik bör ses som en lägstanivå som länder måste uppfylla.

EU måste rikta resurser till satsningar på förnybar energi, avskaffande av kärnkraften såväl som användningen av fossila bränslen. EU ska underlätta för sina medlemsländer att samarbeta i frågor som bidrar till hållbar utveckling, exempelvis genom att skapa ett samordnat tågnät eller underlätta för utbyggnad av elnät mellan länder.

EU måste styras om för att främja ett etiskt och hållbart jordbruk, skogsbruk och fiskenäring.

- 46 Fi ska verka för att EU skärper sitt klimatmål för år 2020 till minst 30 % reduktion av växthusgaser jämfört med år 1990.
- 47 Fi ska verka för att EU skärper sina klimatmål till år 2030 till minst 55 % minskning av utsläpp av växthusgaser jämfört med år 1990, 45 % förnybar energiproduktion och 40 % energieffektivisering.
- 48 Fi ska verka för att EU driver på i de internationella klimatförhandlingarna för att de globala växthusgasutsläppen ska vara noll senast år 2050.
- 49 Fi ska i EU verka för reformer i handeln med utsläppsrätter, ETS, så att priset på utsläppsrätter höjs. En viktig reform är att alla utsläppsrätter ska auktioneras ut och att överskottet tas bort.
- 50 Fi ska verka inom EU för att Green Climate Fund styrs i huvudsak av de berörda länderna.

- 51 Fi ska verka inom EU för att marginaliserade gruppers situation vid naturkatastrofer uppmärksammas och att dessa görs till aktörer i återbyggandet av samhället efter en naturkatastrof.
- 52 Fi ska verka inom EU för ett ökat stöd till forskning om klimatanpassning och att underlätta för länder och regioner att samarbeta för en anpassning till ett förändrat klimat.
- 53 Fi ska verka för att EU:s energisystem är 100 % förnybart senast år 2050.
- 54 Fi ska verka för att EU motverkar allt statsstöd till kärnkraft och fossila energikällor.
- 55 Fi ska verka för att utbyggandet av elnät mellan länder ökar, med fokus på smarta elnät.
- 56 Fi ska verka för att tågnätet inom EU samordnas så att det blir lättare och billigare att åka tåg än att flyga eller åka bil inom Europa.
- 57 Fi ska verka för att EU ska vara en förebild för att utveckla fler verktyg för en omställning till ekologisk jordbruksproduktion.
- 58 Fi ska verka för att EU begränsar användningen av plast.
- 59 Fi ska verka för att säkra matsuveränitet och biologisk mångfald, såväl nationellt som globalt.
- 60 Fi ska verka för en hållbar fiskepolitik med restriktivare fiskekvoter och fler skyddade områden.
- 61 Fi ska inom EU verka för att reducera det svinn som uppkommer inom hela livsmedelskedjan, genom riktade åtgärder för att stödja jordbruket att minska sitt produktionssvinn.
- 62 Fi ska verka för en minskning av animalieproduktion inom EU.
- 63 Fi ska verka för ett förbud av användandet av genmodifierade organismer inom livsmedelsproduktion i EU.
- 64 Fi ska verka för att inga fler GMO-grödor godkänns inom EU.
- 65 Fi ska inom EU verka för en tuffare kemikalielagstiftning.

Jordbruks- och fiskepolitik

Mer än en miljard människor är undernärda idag. Mat finns, men priser är för höga, särskilt på stapelfödor: ris, vete och majs. Global BNP-ökning har skapat en överflöd och miljöfarlig levnadsstandard i västvärlden och hos medelklassen i resten av världen. Samtidigt är de som lever i fattigdom allt fler och de äter allt sämre. Det främsta problemet är att många människor i världen saknar mark att odla eller inkomst för att köpa tillräckligt med mat.

Miljöbränslemålen i EU och USA leder till stigande priser på majs och socker eftersom de används till produktion av etanol. Den kraftigt ökande efterfrågan har fått många av världens jordbrukare att styra om från mattillverkning till bibränsletillverkning. Detta har lett dels till urholkning av en biologisk mångfald, dels till matbrist och prisökningar. Priset på stapelfödor som ris, vete och majs skenar. Många länder förmår inte producera tillräckligt med mat för sin egen befolkning och tvingas importera. Det är möjligt att öka matproduktionen, säkra matsuveränitet, sänka matpriser, minska fattigdom och undernäring globalt om man kan få till en omställning av bibränsletillverkning. Resurser måste flyttas från tillverkning av så kallad grön bensin, dvs. flytande drivmedel som framställs av spannmål och används i Europas och USA:s miljöbilar, till en framställning av återvinningsbart bibränsle som produceras och används lokalt t.ex. genom användning av avfall, som annars skulle bränts eller lämnats att ruttna, alternativt genom användning av mark som annars är obrukbar.

I Europa har man sedan andra världskriget använt produktionskvoter, importtullar, importkvoter och exportsubventioner för att skydda den inhemska marknaden. Dessa handelshinder har gjort det svårt, ofta omöjligt, för utomeuropeiska länder att sälja sina jordbruksprodukter på den europeiska marknaden. Detta har i sin tur skapat ekonomisk instabilitet och omväxlande överproduktion av mat och matbrist i stora delar av världen.

Politiken i Sverige och Europa har alltid haft en strukturomvandling som mål, där små enheter slås ihop till större och effektivare. Jordbrukspolitiken har således utgått från storskaliga kapitalistiska jordbruksnormer som missgynnar ekologiska jordbruk och småbönder såväl i Europa som i resten av världen. För mångfald och av sociala skäl bör det även i framtiden vara möjligt att bedriva småskaligt jordbruk. För att få slut på fattigdomen måste jordbrukarna få stöd för att diversifiera sin produktion. Detta ger redskap för att kunna stå emot katastrofer som torka och översvämningar och utveckla miljövänliga metoder.

Världens och Europas hav håller på att tömmas. En alltför generös fiskepolitik har tillåtit de gemensamma resurserna i haven att överutnyttjas. Fi vill se en fiskepolitik där hänsyn tas till hotade bestånd och fler marina områden skyddas. EU:s fiskekvoter måste skärpas.

- 66 Fi ska verka för färre importskydd och exportsubventioner och avskaffande av produktionskvoter.
- 67 Fi ska verka för att säkra matsuveränitet och biologisk mångfald, såväl nationellt som globalt.
- 68 Fi ska verka för en global omställning av biobränsletillverkning, från flytande drivmedel framställt av spannmål till återvinningsbart biobränsle som produceras och används lokalt.
- 69 Fi ska verka för en jordbruksproduktion där folkhälsan och bra arbetsvillkor sätts i fokus, såväl nationellt som globalt.
- 70 Fi ska verka för en djurhållning där djuren kan leva så likt som möjligt det liv som är naturligt för arten.
- 71 Fi ska verka för en jordbrukspolitik som beaktar jordbrukets betydelse för ett öppet och varierat landskap med en mångfald av naturliga växt- och djurarter.
- 72 Fi ska verka för en hållbar fiskepolitik med restriktivare fiskekvoter och fler skyddade områden

Fred och militarism

EU:s gemensamma utrikespolitik, som innefattar en militär del, ska enligt det nya fördraget (Lissabon-fördraget, dvs. f.d. förslaget till konstitution) stärkas genom inrättandet av en gemensam "utrikesminister" som ska föra EU:s talan i världen. Det militära samarbetet innefattar bland annat en gemensam snabbinsatsstyrka på 60 000 soldater, redo för insatser runt om i världen. I förslaget till nytt fördrag slås det fast att ett gemensamt försvar ska beslutas av rådet med enhällighet. Det finns inget krav på att EU:s militära insatser ska ske efter beslut i FN:s säkerhetsråd. Formuleringar om att agera i enlighet med principerna i FN-stadgan finns, men det finns också öppningar för handlingsfrihet. I praktiken kommer EU självt att avgöra vad som ska omfattas av FN:s principer.

EU görs till en militär allians med skrivningar som "Om en medlemsstat skulle utsättas för ett väpnat angrepp på sitt territorium, är de övriga medlemmarna skyldiga att ge den stöd och bistånd med alla till buds stående medel..." (Artikel 27). Feministiskt initiativ menar att det inte går att förena ömsesidiga försvarsgarantier med den svenska militära alliansfriheten. Andra citat visar föresatser om att bygga ut EU:s militära styrka: "I syfte att genomföra den gemensamma säkerhets- och försvarspolitikerna ska medlemsländerna ställa civila och militära resurser till unionens förfogande. ...", "... medlemsstaterna förbinder sig att gradvis förbättra sin militära kapacitet..." (Artikel 27). Det betyder i praktiken att ett krav på en förpliktigande militär upprustning i varje medlemsland skrivs in i det som framöver kommer att betraktas

som en författning. För Feministiskt initiativ, som har en klart uttalad anti-militaristisk hållning, är detta helt oacceptabelt.

Den pågående militariseringen av EU motarbetar upprättandet av konfliktförebyggande och konfliktlösande institutioner inom EU. Den täta integrationen med militäralliansen NATO undergräver EU:s roll som självständig aktör. Fi kräver därför att fredsbevarande operationer ska ha ett FN-mandat.

Att stödja demokratiutveckling är en väsentlig del i EU:s roll som fredsprojekt. Detta ställer följaktligen stora krav på upprätthållandet av demokrati inom unionen. Samtliga medlemsländer måste vara beredda att agera kraftfullt om kränkningar av mänskliga rättigheter eller demokratiska principer försiggår i EU.

- 73 Fi ska verka för att EU ska stödja demokratiutveckling och kräva respekt för mänskliga rättigheter bland medlemsländerna och i världen.
- 74 Fi ska verka för att konfliktförebyggande institutioner upprättas inom ramen för både den europeiska och den globala säkerhetspolitiken.
- 75 Fi ska motverka militariseringen inom EU och arbeta för att planerna på en gemensam armé, en försvarsallians och en obligatorisk militär utrustning (som Lissabonfördraget kräver) läggs ned.
- 76 Fi ska verka för att militära interventioner i konflikter endast ska ske på mandat av FN.

EU:s utrikespolitik och krishantering

I en allt mer instabil och våldsamt värld är kvinnors lika tillgång till och fulla deltagande i EU:s utrikespolitiska maktstrukturer nödvändigt för att stödja och bevara ett fredligt samhälle. Även om kvinnor har börjat spela en betydande roll i konfliktlösning är de fortfarande underrepresenterade i beslutsprocesser. Kvinnor inom det utrikespolitiska området måste få mer politisk och ekonomisk makt inom så att de kan spela en jämbördig roll i arbetet för att trygga och bevara freden.

- 77 Fi ska verka för att det integreras ett jämställdhetsperspektiv i den europeiska säkerhets- och försvarspolitik (ESDP) i linje med FN:s resolution 1325 och den europeiska resolutionen om kvinnors deltagande i fredlig konfliktlösning från november 2000.
- 78 Fi ska verka för att säkerställa att minst 40 procent av alla befattningar inom förlikning, fredsbevarande, fredsframtvångande, fredsuppbyggande och konflikthantering innehas av kvinnor, inbegripet faktainsamlande och observatörsuppdrag för EU:s och dess medlemsländers räkning.
- 79 Fi ska verka för att det inom policyn för EU:s kontor för humanitärt bistånd (ECHO), initieras och utvecklas partnerskap med kvinnors NGO:er i mottagarländerna, och att hjälpåtgärder till och investeringar för kvinnor prioriteras, såsom specialiserad hjälpverksamhet för våldtäktsoffer och offer för trauman till följd av könsrelaterat våld som begåtts under konfliktperioder. När en väpnad konflikt upphört måste kvinnor som utsatts för trauman kunna söka gottgörelser med stöd av internationell lag.
- 80 Fi ska verka för att det på EU-nivå formuleras en uppförandekodex, inspirerad av den handlingsplan som FN:s permanenta samordningskommitté framlagt om skydd mot sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp i humanitära kriser. Detta för att säkerställa att militär personal och hjälparbetare som handlar på EU:s vägnar är fullt medvetna om sitt ansvar och sina förpliktelser, och som fastställer att sexuellt utnyttjande utgör allvarligt tjänstefel som kan leda till avsked och även straffpåföljder.

Ratificering av internationella överenskommelser

I procedurerna för beslutsfattande inom EU finns regler som fastställer hur förfarandet ska vara mellan EU-nivån och den nationella nivån. EU förhandlar och godkänner eller förkastar ett avtal i Ministerrådet. Därefter har medlemsstaterna två år på sig att ratificera dessa avtal. Detta gäller dock bara internt inom EU, eftersom den enskilda staten internationellt sett ses som den ratificerande parten av ett internationellt avtal.

Inom EU har det setts som centralt att alla EU:s medlemsstater undertecknar ett avtal som EU har fastställt så att det har samma betydelse i alla medlemsstaterna. Därmed uppstår inga konkurrensfördelar för någon stat inom Unionen, i att t.ex. inte underteckna ett miljöavtal.

- 81 Fi ska verka för att EU och dess medlemsstater signerar och ratificerar internationella jämställdhetsdokument som CEDAW, Beijing-handlingsplanen och Kairoprotokollet.
- 82 Fi ska verka för att underskrivna miljöavtal ratificeras inom Unionen och nationellt. Speciellt viktigt är det när det gäller Bali-överenskommelsen och dess efterföljare.
- 83 Fi ska verka för att internationella avtal, framförhandlade inom FN-systemet, rörande förbättringar för arbetskraft, kvinnors rättigheter, mänskliga rättigheter och miljö ratificeras inom Unionen och nationellt.
- 84 Fi ska verka för att de så kallade Yogyakarta-principerna, som säkrar hbtq-personers rättigheter i MR-politiken, tillämpas i EU och i internationella konventioner.
- 85 Fi ska verka för att ett avtal om bekämpning av den internationella slavhandeln, handeln med droger och den illegala handeln med vapen förhandlas fram internationellt inom ramen för FN-systemet. Avtalet ska implementeras av internationella polisiära och juridiska myndigheter. Den institutionaliserar förtryck och slaveri för framförallt kvinnor och barn.

Öppna gränserna

Så länge världen är präglad av orättvisor som krig, statligt förtryck, förföljelse, fattigdom, våld, sexuella övergrepp och rättslöshet kommer det att finnas människor som väljer att resa över gränser eller fly för att söka skydd och ett värdigare liv i ett annat land. Det gäller inom såväl som utanför EU. Varje människas har rätt att leva ett värdigt liv i trygghet. Alla medlemsländer har en skyldighet att erbjuda skydd och förutsättningar för ett värdigt liv till de människor som vill eller behöver det. Fi har som ett långsiktigt mål att öppna gränserna till Europa.

Idag riskerar många människor livet när de försöker ta sig till EU. Mellan januari och november 2014 har 160 000 människor tagit sig till Europa över medelhavet. Omkring 3000 människor beräknas ha dött på medelhavet under samma period. Fi anser att detta är en direkt följd av medlemsländernas restriktiva migrationspolitik som i första hand handlar om att bevaka EU:s yttre gränser och inte om att rädda liv och erbjuda skydd. Under perioden 2007–2013 spenderade EU 2 miljarder Euro på att stärka bevakningen av EU:s yttre gränser och endast 700 miljoner Euro på att förbättra situationen för flyktingar och asylsökande som har tagit sig till EU.

Som ett led i arbetet med att öppna EU:s gränser ska Fi verka för att EU och dess medlemsstater istället för att lägga resurser på att bevaka de yttre gränserna prioriterar att skapa flera och säkra vägar in i EU och att rädda liv och att erbjuda skydd och trygghet till de människor som söker sig hit. Alla människor ska kunna söka asyl i EU:s medlemsländer på ett tryggt och säkert sätt inom ramen för en rättssäker asylprocess och de människor som vistas i EU som flyktingar och asylsökande ska kunna leva under värdiga förhållanden och utan att deras mänskliga rättigheter blir kränkta. Fi ska verka för att medlemsländerna tar ett

gemensamt och solidariskt ansvar för de människor som söker sig till EU för att söka skydd och förutsättningar för ett värdigt liv.

Fi ska motverka att EU sluter avtal med länder utanför EU med syftet att hindra flyktingar från att nå EU:s yttre gränser. Dessa avtal med länder som ofta inte uppfyller grundläggande krav på mänskliga rättigheter och inte heller respekterar asylrätten är ett illegitimt sätt för EU att undandra sig skyldigheten att erbjuda skydd till människor som söker sig till EU.

Fi anser att EU:s medlemsstater ska upphöra med den inre gränskontrollen där papperslösa människor eftersöks, ofta på basis av etnisk profilering, med syftet att utvisas från EU. Medlemsländerna bör istället erbjuda papperslösa människor rätt att vistas i EU med tillgång till social trygghet, hälso- och sjukvård och möjlighet att bedriva studier och arbete.

- 86 14. Fi ska verka för det långsiktiga målet att öppna EU:s gränser
- 87 15. På kort sikt ska Fi verka för att EU:s migrationspolitisk inriktas på att rädda liv vid EU:s yttre gränser och att skapa säkra vägar till EU.
- 88 16. Fi ska verka för att asylrätten inom EU utvidgas så att bl.a. könsrelaterad förföljelse och förföljelse på grund av sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck ska utgöra grund för asyl i EU:s medlemsländer.
- 89 17. Fi ska verka för att de människor som söker sig till EU för att söka asyl får en värdig och rättssäker asylprocess där deras rättigheter sätts i första rummet och att de kan ansöka om asyl tillsammans med sina anhöriga.
- 90 18. Fi ska verka för att de flyktingar och asylsökande som vistas i EU kan leva under värdiga förhållanden med tillgång till hälso- och sjukvård och utbildning och att deras mänskliga rättigheter inte blir kränkta. Ett barn ska aldrig behöva skiljas från sina föräldrar under asylprocessen.
- 91 19. Fi ska motverka att EU sluter avtal med tredje land med syftet att stoppa flyktingar från att ta sig till EU:s yttre gränser. Fi ska motverka regler och omständigheter som får effekten av de hindrar människor från att söka asyl i EU:s medlemsländer som flygbolagens transportörsansvar.
- 92 20. Fi anser att EU:s medlemsstater ska upphöra med den inre gränskontrollen och istället erbjuda papperslösa människor rätt att vistas i EU.
- 93 21. Fi ska verka för att EU:s asylpolitiska harmoniseringsprocess anammar FN:s riktlinjer för "internationellt skydd – könsrelaterad förföljelse inom ramen för artikel 1A(2)" för att ge tjänstemän i alla EU:s medlemsländer bättre insikt om könsrelaterat våld och bättre möjlighet att avgöra det berättigade i kvinnors asylansökningar som grundar sig på könsrelaterat våld.
- 94 22. Fi ska verka för att revidera och förstärka rådets direktiv 2003/86/EC om rätt till familjeåterförening genom att inkludera bestämmelser som ger familjemedlemmar rätt till oberoende bostad och arbetstillstånd under en minimiperiod av 5 år. Denna rätt ska vara förnybar.
- 95 23. Fi ska verka för att stärka rätten till uppehållstillstånd för anhöriga till tredjelandsmedborgare. Vid en eventuell separation ska partner till EU-medborgare beviljas rätt att stanna.
- 96 24. Fi ska verka för att skapa riktlinjer och regelverk som behandlar situationen för människor som lever som papperslösa i EU, inklusive de som arbetar inom vård- och omsorgssektorn, för att garantera dem rättslig status.
- 97 25. Fi ska verka för att ett genusperspektiv integreras i EU:s politik och i åtgärder på området för asyl och migration.

Feministiskt solidaritetsarbete

EU:s utrikespolitik, och solidaritetspolitik i synnerhet, måste bygga på insikten att kvinnor spelar en avgörande roll när det gäller att komma ur fattigdom. Kvinnors ekonomiska,

utbildningsmässiga, politiska och sexuella egenmakt påverkar inte bara dem själva, utan även familjer och gemenskaper.

- 98 Fi ska verka för att det utarbetas gemensamma jämställdhetskriterier att använda i nationella handlingsplaner som rör solidaritetsarbete/bistånd inom ramen för EU:s solidaritetspolitik.

Terrorism & europeiska avtal med USA

Det klimat som växt fram internationellt efter attacken den 11 september 2001 har inneburit en allt hårdare fokusering på en förståelse av världen som ensidigt utropar vissa etniska grupper i internationella konflikter som "terrorister". Detta sker på daglig basis och går igen i avtal som EU sluter med USA. Sedan juli 2007 finns nya PNR-avtal (Passenger Name Record) mellan USA och EU. Avtalet är ännu mer omfattande än tidigare avtal. Det har till syfte att bekämpa terrorism genom att förlänga tiden som USA har rätt att spara passageraruppgifter som namn och adress, utan sådant som etnicitet, religion och i vissa fall hälsotillstånd. Efter att denna överenskommelse gjorts sekretessbelades alla dokument rörande överenskommelsen. Sekretessen gäller i 10 år, längre än själva avtalet, vilket gör insyn omöjlig.

Utöver detta finns nyligen antagen amerikansk lagtext i The Foreign Intelligence Act, FISA, som möjliggör avlyssning av telefon- och epostkommunikation som går från eller genom USA. Den territoriella aspekten av detta är intressant, och oroväckande. Implikationerna för europeiska medborgare kan i praktiken bli kännbara, då mycket e-posttrafik går genom USA, och även viss telefontrafik.

Rättssäkerheten i EU är hotad genom att Europeiska domstolens domslut inte följs upp och implementeras av EU:s ministerråd.

- 99 Fi ska verka för absolut rättssäkerhet och stopp för all godtycklighet inom all rättstillämpning inom EU. EU ska inte tillåta godtycklig behandling och utlämning av misstänkta till tredje land. Att lämna ut någon till tortyr och rättsvidrig behandling är inte förenligt med Unionens principer om mänskliga rättigheter.
- 100 Fi ska verka för ökad öppenhet och samverkan mellan Europaparlamentet och kommissionen.
- 101 Fi ska verka för en utveckling av en offentlighetsprincip inom EU-organisationen.
- 102 Fi ska verka mot avtal som är integritetskränkande för medborgare i Europa.
- 103 Fi ska verka för att det först och främst är våra folkvalda i parlamentet som fattar beslut i frågor som berör säkerhet och integritet, där ansvar kan utkrävas och granskning utföras.
- 104 Fi ska verka för att EU tydligt skyddar varje medborgares rätt till personlig integritet.
- 105 Fi ska verka för att Europeiska domstolens domslut följs upp och implementeras av Ministerrådet.

Lissabonstrategierna

Lissabonstrategierna antogs vid EU:s toppmöte i Lissabon år 2000 och reviderades våren 2005 vid Europeiska rådets toppmöte. Strategierna innehåller tre delar; socialpolitiken (vilket inom EU i första hand betyder arbetsmarknadspolitik), den ekonomiska politiken och miljöpolitiken. Tanken är att de tre delarna ska stödja varandra men den ekonomiska politiken överordnad.

I de dokument som formulerar politiken på dessa områden finns bara en notis om att ekonomisk tillväxt går hand i hand med hållbar utveckling. Rent generellt är miljö, icke-diskriminering och jämställdhetsfrågor något som lyser med sin frånvaro i dokumentet, och som följaktligen riskerar att glömmas bort när politiken implementeras.

Eftersom en del av de mål som identifierats av Lissabonstrategierna faller utanför gemenskapslagstiftningen, får varje medlemsstat själv välja hur den nationella politiken ska utformas för att målen ska uppnås. Detta har tyvärr inneburit att särskilt de sociala aspekterna av strategin har tappats ur fokus i många länder. I Sverige valde den förra regeringen att prioritera strategiernas återspeglning av ekonomisk, social och miljömässigt hållbar utveckling. Vi kan här se att den svenska uttolkningen av strategierna var ganska konventionell, om än något mer uttalat ekologisk. Fokus var på "ekologisk modernisering", med en förväntan om att de tekniska framstegen allt eftersom kommer att ge oss redskapen att ordna upp den havererade miljön.

- 106 Fi ska verka för att det samhälle som en kommande framtidsvision för EU pekar mot ska innehålla verkningfulla begränsningar när det gäller att släppa ut ämnen som på olika sätt försämrar miljön och klimatet.
- 107 Fi ska verka för att det samhälle som en kommande framtidsvision för EU pekar mot är ekologiskt hållbart och förmår reproducera sig självt.

Ekonomisk och social rättvisa

Att kvinnor och män deltar lika mycket i alla aspekter av ekonomisk och social utveckling är en nödvändig förutsättning för att nå rättvisa mellan könen. För att kunna uppfylla sitt jämställdhetsåtagande måste EU utveckla en konsekvent politisk linje som omfattar makroekonomisk politik, sysselsättningspolitik, socialt skydd och omsorgsfrågor. Samtliga dessa områden måste dessutom behandlas som likvärdiga. Därför måste den europeiska sociala modellen genom Lissabonstrategin skyddas och utvecklas.

Makroekonomisk politik skapar grundläggande normer för ekonomisk utveckling och för fördelningen av de tillgångar som producerats genom denna utveckling. Detta påverkar i sin tur kvinnors och mäns tillgång till resurser som individer, inom familjen och i fråga om samhällsservice. EU:s makroekonomiska ram spelar därför en avgörande roll när det gäller att skapa bättre förutsättningar för jämställdhet och att stödja utvecklingen av den europeiska sociala modellen, inklusive offentliga socialförsäkringsvillkor, lika tillgång till utbildning, allmän hälso- och sjukvård samt vård- och omsorgstjänster för barn och andra personer som inte kan klara sig själva. Dessutom bör EU inom sin makroekonomiska politik ta hänsyn till situationen i några av de nya medlemsländerna, där indragna eller minskade statliga investeringar i samhällsservicen har fått tydligt negativa konsekvenser för jämställdheten. Mot denna bakgrund krävs att EU anpassar sin politik så att den mer effektivt skyddar och stödjer utvecklingen av samhällsservicen.

Kvinnor och sysselsättning

Kvinnors yrkesarbetande är fortfarande av avgörande betydelse för deras möjlighet till ekonomiskt självständighet, och för ökad jämställdhet i samhället som helhet. I Lissabonstrategin anges som mål en förvärvsfrekvens bland kvinnor på 60 procent senast 2010. I dagsläget (2006) är den 55,7 procent, och mycket lägre (31,7 procent) för äldre kvinnor (55–64 år). Arbetslösheten är dessutom högre bland kvinnor än bland män (9,7 procent mot 7,8 procent). Det är därför nödvändigt att Lissabonstrategin för tillväxt och sysselsättning får en kraftigare jämställdhetsdimension. Barcelona-målen från 2002 anger att 33 procent av alla barn under 3 år och 90 procent av alla barn mellan 3 år och skolåldern ska ha tillgång till barnomsorg, något som få av medlemsländerna kommer att kunna förverkliga. Det finns med andra ord ett lågt intresse ifrån EU:s medlemsländer att möjliggöra för kvinnor att kombinera yrkesliv och familj. Uppföljning är därför extra viktigt.

För att påverka kvinnors situation på arbetsmarknaden i Europa krävs det metoder som kan motverka den könssegregerade arbetsmarknaden, och bekämpa diskriminering av kvinnor och minoriteter på arbetsmarknaden och inom socialförsäkringssystemen. Viktigt är

också att stödja utvecklingen av de sektorer där kvinnor är överrepresenterade. Ytterligare åtgärder som kan bidra till att öka sysselsättningen bland kvinnor är att lagstiftningen om likabehandling följs och att rättigheter inom skatte- och bidragssystemen individualiseras. Då blir det lönsamt för såväl kvinnor som män att arbeta och ingen blir beroende av någon annan. Kvinnors yrkesarbetande kan dessutom inte behandlas skilt från frågor om vård och omsorg samt individualiseringen av skatte- och socialförsäkringssystemen. Möjlighet för alla vuxna till individuell ekonomisk självständighet är en förutsättning för jämställdhet mellan könen.

- 108 Fi ska verka för att sysselsättningsmålen i Lissabonstrategin ska vara lika för kvinnor och män och för att kvinnors möjligheter till förvärvsarbete i Europa underlättas.
- 109 Fi ska verka för att EU-kommissionen utarbetar en ny beräkningsgrund för arbetslöshetskostnader som tar hänsyn till kvinnors livsvillkor.
- 110 Fi ska verka för att det utvecklas en handlingsplan för hur EU:s makroekonomiska politik kan bidra till ökade investeringar i samhällsservice, i synnerhet när det gäller omsorgstjänster.
- 111 Fi ska verka för att ett antirasistiskt perspektiv och ett klassperspektiv får tydlig plats i medlemmarnas och unionens kommande sysselsättningsstrategier.

Lönediskriminering

Trots att det finns EU-lagstiftning om lika lön för likvärdigt arbete tjänar kvinnor i genomsnitt 15 procent mindre än män i EU (skillnaden är upp till 33 procent i vissa länder). Denna skillnad har i stort sett inte ändrats under de 30 år som EU:s lag om lika lön har existerat. Kvinnor diskrimineras både direkt och strukturellt genom t.ex. segregering inom olika branscher, yrken och arbetsmönster, tillgång till utbildning, diskriminerande värderings- och lönesättningsystem, samt ålderdomliga könsrollsmönster. För att komma till rätta med detta krävs kraftfulla åtgärder på alla nivåer inom unionen. Den europeiska sysselsättningsstrategin måste innehålla särskilda och riktade jämställdhetsmål inom följande områden.

- 112 Fi ska verka för åtgärder för att upphäva lönediskriminering på grund av kön och underlätta kvinnors och minoriteters deltagande på arbetsmarknaden, särskilt i avseende på utbildning, återintegration och pensioner.
- 113 Fi ska verka för åtgärder för att förbättra tillhandahållandet av vård- och omsorgstjänster överallt i EU.
- 114 Fi ska verka för åtgärder för att förbättra arbetsförhållandena och säkerheten för atypiska, deltidsarbetande och flexibla arbetstagare.
- 115 Fi ska verka för en särskild betoning av sysselsättningsåtgärder till stöd för kvinnor som utsätts för diskriminering på flera grunder, såsom kvinnor med funktionsnedsättning, invandrade kvinnor, kvinnor från etniska minoriteter, hbtq-personer, samt äldre eller yngre kvinnor, samt för diskriminerade män inom samma grupper.
- 116 Fi ska verka för att säkerställa könsmässig balans i system för livslångt lärande, yrkesutbildning och i annan utbildning.
- 117 Fi ska verka för att säkerställa könsmässig balans i tillgången till banklån och banktjänster för att kunna konkurrera på den internationella marknaden.
- 118 Fi ska verka för en europeisk lönekartläggning och konkreta handfasta handlingsplaner för att komma tillrätta med lönediskrimineringen.

- 119 Fi ska verka för en undersökning av hur människor med utomeuropeisk bakgrund diskrimineras på arbetsmarknaden i EU och för att det på EU-nivå vidtas åtgärder för att komma tillrätta med denna diskriminering.
- 120 Fi ska verka för en sysselsättningsstrategi med konkreta jämställdhetsmål inom alla områden.
- 121 Fi ska verka för att lagar och direktivet om lika lön för lika arbete ska efterlevas och sanktioner införas.

Sociala trygghetssystemen, pensioner och kampen mot fattigdom

De sociala trygghetssystemen, som är en förutsättning för kvinnors lika villkor på arbetsmarknaden, ser väldigt olika ut i EU:s medlemsländer, och är i mycket olika grad utformade för att säkra lika möjligheter för kvinnor och män. För att åstadkomma en tillgänglig arbetsmarknad för alla måste alla ordningar som gör kvinnor mindre benägna att ta sig in och stanna kvar på arbetsmarknaden avlägsnas. Arbetsmarknaden ska bli lika för alla och alla ska kunna samla pensionsrättigheter. Det är dock fortfarande vanligare att kvinnor förvärvsarbetar under kortare tid än män, eller att de gör avbrott i karriären, vilket ger dem sämre pension. Många pensionssystem i EU:s medlemsländer ger dessutom fortfarande många kvinnor enbart "sekundära rättigheter" baserade på deras makars förvärvsarbete. Detta får till följd att majoriteten av äldre personer som lever i fattigdom är kvinnor. För att trygga ett bättre liv för äldre kvinnor måste vi avlägsna de strukturella faktorer som bidrar till ojämlikheter inom pensionssystemen, däribland organiseringen av vård och omsorg samt kombinerandet av familjeliv och yrkesliv, ojämlikheter på arbetsmarknaden, löneskillnader mellan könen och direkt diskriminering i pensionssystemen.

I EU diskriminerar medlemsländernas pensioner även invandrar- och flyktingkvinnor, eftersom de ofta grundar sig på hur länge en person vistats i ett visst land. I synnerhet invandrar- och flyktingkvinnor är oftare anställda på villkor som ger begränsade möjligheter att samla ihop till pensioner vilket gör att de som gamla kan komma att leva i stor fattigdom.

Kvinnor som på grund av funktionsnedsättning är oförmögna att arbeta hamnar i en liknande situation, eftersom de enbart får statlig pension. Även ensamstående föräldrar, äldre kvinnor eller kvinnor som arbetar i familjeföretag, t.ex. inom jordbruk och fiske, drabbas av dessa pensionsordningar. Det är därför av stor vikt att kvinnorna genom de sociala skyddssystemen får tillräckliga förmåner, särskilt när de går i pension. Fattigdomens feminisering är en bestående trend i dagens europeiska samhällen. Detta visar tydligt att den nuvarande ramen av sociala skyddssystem och EU:s hela politik på det sociala, ekonomiska och sysselsättningsmässiga området inte har utformats för att tillgodose kvinnors behov.

- 122 Fi ska verka för att Europeiska Fiskerifonden (EFF) och Stöd till landsbygdsutveckling via Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU) integreras och att EU:s sociala trygghetssystem utformas så att kvinnor och män får samma förmåner och skyldigheter.
- 123 Fi ska verka för att det genomförs en bred undersökning av hur pensionsreformer påverkar kvinnors liv i EU, med en individualisering av pensionsförmåner (och sociala trygghets- och skattesystem överhuvudtaget) i åtanke. Detta för att uppmuntra kvinnor och män att lönearbeta, och därigenom vinna individuell ekonomisk trygghet.
- 124 Fi ska verka för att det utvecklas strategier för att säkerställa full statlig pension till immigranter.
- 125 Fi ska verka för att det utvecklas strategier för att säkerställa ett pensionssystem för personer med funktionsnedsättning utan (eller med deltidsbaserad) pension,

som säkerställer deras ekonomiska självständighet under ålderdomen och undviker påtvingad institutionalisering.

- 126 Fi ska verka för att det utvecklas tydligare syften och särskilda jämställdhetsmål inom EU:s strategi för att bekämpa fattigdom och social utslagning, inklusive politiska åtgärder till stöd för icke-traditionella familjer och enföräldersfamiljer. Särskilda politiska åtgärder ska vidtas till stöd för kvinnor från grupper som löper större risk för fattigdom och social utslagning, såsom invandrade kvinnor, asylsökande kvinnor, kvinnor från etniska minoriteter, äldre kvinnor, kvinnor med funktionsnedsättning och hbtq-personer.

Förening av privatliv och yrkesliv, vård- och omsorgstjänster

EU har vid ett flertal tillfällen framhållit vikten av att uppnå balans mellan privatliv och yrkesliv för kvinnor och män. Det återstår emellertid mycket att göra för att förändra den könsbaserade fördelningen av sysslor i hemmet och nå en punkt där hushålls- och omsorgsarbete delas lika. Obetalat hushållsarbete utförs fortfarande huvudsakligen av kvinnor. Detta beror bland annat på att det på många håll i Europa saknas ekonomiskt överkomliga omsorgstjänster av god kvalitet för att ta hand om personer som inte kan klara sig själva. Det är givet att det finns ett positivt samband mellan offentliga utgifter i form av sociala bidrag (kopplade till omsorg av barn och andra personer som inte kan klara sin själva) och kvinnors deltagande i lönearbete.

- 127 Fi ska verka för att det utvecklas en gemensam samarbetsmetod inom området omsorgstjänster. Medlemsstater ska kunna formulera rekommendationer för hur behovet av subventionerade omsorgstjänster i Europa kan tillgodoses (dvs. genom att organisera och finansiera barnomsorg och vård av andra personer som inte kan klara sig själva). Målet ska vara att år 2010 kunna tillhandahålla barnomsorg för 90 procent av alla barn i EU från födseln fram till den obligatoriska skolåldern, samt att ha nått en tillräcklig nivå av vårdinsatser för andra personer som är oförmögna att klara sig själva.
- 128 Fi ska verka för att säkerställa särskilda rättigheter och garantier i förhållande till möjligheten att förena privatliv och yrkesliv när det finns familjemedlemmar som är beroende (såsom barn eller sambo med funktionsnedsättning).
- 129 Fi ska verka för en revidering av direktiv 96/34 om föräldraledighet, så att det i alla medlemsstater skapas en längre, betald föräldraledighet att delas lika mellan föräldrarna. Det reviderade direktivet bör också utsträckas till att omfatta andra former av familjeledighet, och säkerställa att sociala trygghetsförmåner kan erhållas under dessa perioder.
- 130 Fi ska verka för att det i alla medlemsstater utvecklas sociala trygghetssystem som gynnar en jämlik fördelning av privatlivets och yrkeslivets olika förpliktelser mellan kvinnor och män.
- 131 Fi ska verka för att det görs ett tillägg till arbetstidsdirektivet (2003/88/EC) för att organiseringen av arbetet ska anpassas efter både kvinnors och mäns behov att kunna förena privatliv och yrkesliv, inklusive en allmän arbetstidsförkortning och skapandet av arbetsscheman, som är möjliga att förena med familjeansvar.

Hälsa och jämställdhetsaspekter

Även om befolkningarnas hälsa inom EU förbättrats betydligt under det senaste årtiondet, finns det fortfarande många faktorer som hindrar jämlikhet inom hälsoområdet. Könsroller och mäns våld samverkar med andra sociala och ekonomiska variabler, vilket leder till skilda och ofta orättvisa mönster när det gäller hälsorisker, samt till olika tillgång till och utnyttjande av hälsouppläsning, vård och tjänster. Kvinnor och män i olika sociala grupper

utsätts för olika hälsorisker, sjukdomar och problem och har olika vanor som påverkar deras hälsa. Detta gäller även miljöfrågor, t.ex. användning av kemikalier och bekämpningsmedel. Medicinsk forskning och många hälso- och säkerhetsnormer utgår från män och mansdominerade arbetsområden. Kunskapen om ojämlikheter på vårdområdet måste bli bättre, och statistik och indikatorer måste vidareutvecklas.

- 132 Fi ska verka för särskilda jämställdhets- och jämlikhetsmål för EU inom hälso- och sjukvårdsområdet, däribland att förstärka förebyggande program som främjar jämlik hälsa, finansiera lika tillgång till hälso- och sjukvårdstjänster, och förbättra vårdpersonalens förmåga att tillgodose individens vårdbehov.
- 133 Fi ska verka för att intensifiera arbetet mot sexuellt överförbara sjukdomar, så som hiv/aids, och för sexuell och reproduktiv hälsa. Alla dessa initiativ måste tydligt framhålla varje kvinnas absoluta rätt att själv bestämma om och när hon vill ha barn, och i så fall hur många.

Frihet från våld och sexuell exploatering

Mäns våld mot kvinnor är Europas största säkerhetsproblem. Fi vill se ett Europa fritt från trafficking och prostitution och därför måste arbetet mot alla former av våld intensifieras.

Bakgrunden till att människor hamnar i prostitution kan vara fattigdom, tvång och hot, missbruk eller som följd av en restriktiv migrationspolitisk som tvingar människor till papperslöshet och brist på möjligheter till försörjning. Prostitution och människohandel för sexuella ändamål är en form av våld och ett brott mot de mänskliga rättigheterna. Definitionen av vad människohandel är fastslås i Palermoprotokollet. Människohandel innebär rekrytering, transporter, mottagande av vuxna eller barn (under 18 år) som genom våld, hot om våld, bortförande, bedrägeri, utnyttjande av människor i en utsatt position eller missbruk av befogenheter, syftar till att exploatera någon. Vad gäller barn behöver inte våld eller hot om våld finnas med i bilden för att det ska vara ett fall av människohandel. Vårt att notera här är också att handeln inte behöver vara transnationell utan kan även innebära handel inom en nation, mellan regioner eller städer.

Arbetet för att minska människohandel och prostitution måste fokusera på att förändra en restriktiv migrationspolitisk och diskriminerande och otrygga arbetsvillkor som gör att kvinnor utan papper inte har några eller väldigt få möjligheter att arbeta och försörja sig. Arbetet måste också inriktas på att minska efterfrågan och att kraftfullt avvisa idén om mäns rätt att konsumera och exploatera kvinnors, transpersoners, barns och andra mäns kroppar.

Papperslösa kvinnor i EU är inte bara på flykt från förföljelse, hot, övergrepp, fattigdom, tortyr eller krig i länderna de flytt ifrån, utan befinner sig även i en ständigt otrygg situation på grund av sin papperslösa status i Europa. Som papperslös lever du utan möjlighet till skydd eller rättssäkerhet om du skulle bli utsatt för brott. Blir du utsatt för hot, rån, trakasserier, misshandel eller övergrepp har du väldigt liten möjlighet att få skydd och att få dina rättigheter tillgodosedda. Att anmäla ett övergrepp är omöjligt då polisen utgör ett hot om avvisning. Detta innebar även en situation där myndighetspersoner såsom polisen kan vara den parten som begår brott. Likaså kan det vara arbetsgivare, bostadsuthyrare, anförvanter eller andra som känner till situationen och som misshandlar, hotar, utnyttjar ekonomiskt eller sexuellt med vetskapen om att det inte kan polisanmälans. Rätten till skydd mot sexuella övergrepp och andra former av könsrelaterat våld ska, enligt FN:s kvinnokonvention, tillkomma alla utan diskriminering. Rätten till skydd mot till sexuella övergrepp och misshandel kan även anses utgöra tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning och ska således tillkomma alla utan diskriminering, enligt artikel 3 i Europakonventionen och artikel 7 i FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter.

Sedan 2011 finns ett EU-direktiv mot trafficking som sätter en gemensam standard för åtal mot och lagföring av brottslingar och skydd för brottsoffer. Kommissionen har också antagit en EU-strategi för att utrota trafficking som gäller tom. år 2016. Fi anser att en sådan strategi aldrig kan fungera så länge vägarna in i Europa förblir stängda. Om kommissionen på allvar vill bekämpa trafficking måste den i framtiden lägga förslag som underlättar inresa i EU.

I de flesta EU-länder är det lagligt att köpa sexuella tjänster. Detta är oacceptabelt och det strider mot Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna.

- 134 Fi ska verka för ett förbud mot köp av sexuella tjänster samt kriminalisering av köparen enligt den modell som bl.a. Sverige, Norge och Island har infört.
- 135 Fi ska verka för att varje medlemsland har en nationell lagstiftning mot köp av sexuella tjänster som även gäller sexköp i andra länder utan krav på dubbel straffbarhet.
- 136 Fi ska verka för att avkriminalisera prostituerade i hela EU.
- 137 Fi ska verka för att EU främjar tillgången till skydd och stöd för våldsutsatta i medlemsländerna, att förövare lagförs och att rättssäkerheten stärks genom kunskapshöjning och förebyggande arbete.
- 138 Fi ska verka för att kommissionen ska uppmuntra medlemsländerna att upprätta handlingsplaner med möjlighet till ekonomiskt och socialt stöd som gör det möjligt att lämna prostitutionen.
- 139 Fi ska verka för att konsulat på medlemsländernas ambassader i ursprungsländer tillhandahåller information på landets språk om vilka myndigheter och organisationer som erbjuder hjälp om man skulle bli utnyttjad i landet.
- 140 Fi ska verka för att de offer för människohandel som vill ska ha rätt att stanna i medlemslandet.
- 141 Fi ska verka för att allt arbete mot människohandel sker i samklang med arbete mot prostitution och att sambandet klargörs i alla sammanhang med stor tydlighet.
- 142 Fi ska verka för att kommissionen utför den sedan länge utlovade studien av nationella prostitutionslagstiftningars påverkan på den europeiska transnationella sexhandeln, samt att sambandet mellan prostitution och en restriktiv migrationspolitisk klargörs.